

PRITARTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2021 nutarimu Nr.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

2020 METŲ

VEIKLOS ATASKAITA

2021 m. kovo 31 d., Vilnius

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2020 METŲ VEIKLOS ATASKAITOS TURINYS

<u>MINISTRĖS PIRMININKĖS ĮŽANGINIS ŽODIS</u>	3
<u>I DALIS. COVID-19 PANDEMIJOS SUKELTOS SITUACIJOS VALDYMAS</u>	5
1.1. <u>Valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymas</u>	7
1.2. <u>Pandemijos valdymo priemonės</u>	8
1.3. <u>Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) plitimo sukeltų padarinių švelninimas</u>	12
1.4. <u>Švietimo sistemos iššūkiai dėl COVID-19 pandemijos ir jų sprendimai</u>	16
<u>II DALIS. MAKROEKONOMIKOS SITUACIJOS APŽVALGA 2020 METAIS IR ARTIMIAUSIO LAIKOTARPIO PERSPEKTYVOS, VALSTYBĖS BIUDŽETO SITUACIJOS APŽVALGA</u>	19
2.1. <u>Demografinė ir socialinė situacija</u>	19
2.2. <u>Makroekonomikos situacija</u>	19
2.3. <u>Valstybės biudžeto apžvalga</u>	22
<u>III DALIS. AŠTUONIOLIKTOSIOS VYRIAUSYBĖS PRIORITETAİ</u>	24
3.1. <u>Vyriausybės kadencijos reformos ir svarbiausieji strateginės darbotvarkės darbai</u>	24
3.2. <u>Vyriausybės svarbiausieji 2021 m. darbai pagal Vyriausybės programos misijas (prioritetus)</u>	25
<u>1 PRIEDAS. COVID-19 VALDYMO ĮVYKIŲ LIETUVOJE LAIKO JUOSTA</u>	32
<u>2 PRIEDAS. LIETUVOS VALSTYBĖS PAŽANGOS VERTINIMO KRITERIJŲ REIKŠMĖS PAGAL VALSTYBĖS VEIKLOS SRITIS</u>	36
<u>3 PRIEDAS. NACIONALINIO SAUGUMO BŪKLĖS IR PLĖTROS ATASKAITA</u>	64

MINISTRĖS PIRMININKĖS IŽANGINIS ŽODIS

Seimo statuto 207 straipsnis įpareigoja Vyriausybę kasmet iki kovo 31 dienos pateikti Seimui „savo metinę veiklos ataskaitą, kurioje taip pat turi būti aptarti ir artimiausio laikotarpio Vyriausybės veiklos prioritetai“. Kas ketveri metai, pasikeitus valdančiajai daugumai, Vyriausybė susiduria su paradoksu, nes gali atsiskaityti tik už pirmąsias tris darbo savaites.

Kadangi praėjusios Vyriausybės veikla jau buvo įvertinta Seimo rinkimuose, šioje ataskaitoje pasirinkome ne vardyti jos darbus, o pateikti plačią valstybės, ekonomikos ir visuomenės būklę atspindinčią Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“, 2014–2020 m. nacionalinės pažangos programos, 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano, Septynioliktosios bei Aštuonioliktosios Vyriausybių sėkmės rodiklių, jų planuotų ir planuojamų reikšmių bei faktinio jų pasiekimo 2019–2020 m. apžvalgą. Smagu matyti, kad kai kurios Lietuvos gyventojų nuostatos ir elgesys lėtai, bet keičiasi į gera, pavyzdžiui, stiprėja dalyvavimo kultūroje įpročiai, sveikos mitybos, aplinkosauginė elgsena, nors tolerancijos mažumoms srityje vis dar nėra reikšmingo pokyčio. Kaip tam tikrą paradoksą ir spręstiną problemą reikia vertinti didelį atotrūkį tarp Lietuvos gyventojų pasitenkinimo asmeniniu gyvenimu bei jų optimizmo dėl ateities ir vienos didžiausių socialinės atskirties tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir kolektyvinio veiksmo stokos (reikšmingai nedidėjančio visuomeninio Lietuvos gyventojų įsitraukimo). Rodiklių reikšmės taip pat rodo, kad nesuklydome Vyriausybės kadencijos reformomis skelbdami viešojo sektoriaus, mokslo ir inovacijų ir švietimo (mokyklų) reformas, nes kurti vadinamąją kietąją infrastruktūrą mums vis dar sekasi daug geriau, nei gausinti žmogiškąjį (socialinį ir kultūrinį) kapitalą, sudaryti prielaidas didesniai tarpusavio pasitikėjimui ir bendradarbiavimui.

Aštuonioliktoji Vyriausybė darbą padėjo kritiniu Lietuvai laikotarpiu, COVID-19 pandemijos įkarštyje mūsų valstybei pagal naujų užsikrėtimų skaičių tapus labiausiai pažeidžiama pasaulio valstybe. Suprantama, kad pandemijos suvaldymas, su juo susijęs 2021 m. biudžeto projekto pertvarkymas, paramos darbo netekusiems žmonėms ir nuo pandemijos nukentėjusiam verslui skyrimas (virš milijardo eurų 2021 m.) ir vakcinavimas buvo svarbiausi Vyriausybės darbotvarkėje pirmaisiais darbo mėnesiais ir joje greičiausiai išliks visais šiais, 2021 metais.

Aštuonioliktoji Vyriausybė siekia būti *tarnaujanti Vyriausybė* – atvira, įsiklausanti ir girdinti, bendradarbiaujanti, dialogo būdu racionalius ir tvaraus poveikio (mažiau, bet geresnius) sprendimus priimanti, nuspėjama Vyriausybė, norinti, kad jos sprendimai būtų pagrįsti įrodymais, atvirais duomenimis ir aiškūs piliečiams, verslui bei visuomenei.

Vyriausybės programa ir jos nuostatų įgyvendinimo planas kloja pamatus ilgalaikiam Lietuvos perėjimui į kokybiškai naują ekonomiką ir viešąsias paslaugas mūsų piliečiams. Daugiausia dėmesio Vyriausybė skirs penkioms kadencijos reformoms, būtent: valstybės tarnybos pertvarkai, pažangos programai „Tūkstantmečio mokyklos“, EDtech skaitmeninei švietimo transformacijai, inovacijų ekosistemų mokslo centruose, inovacijų agentūros ir misijomis grįstų mokslo ir verslo inovacijų programų sukūrimui, taip pat ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimo modelio sukūrimui. Platesnė Vyriausybės ir ministrų strateginės darbotvarkės apžvalga pateikiama ataskaitoje.

Atsižvelgdama į Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą, Vyriausybė numato iki 2021 m. liepos 1 d. patikslinti 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą. Vyriausybės suplanuotų ir planuojamų reformų ir kitų Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano veiksmų

pagrindu Vyriausybė rengia ir iki balandžio 30 d. numato pateikti Europos Komisijai Lietuvos paraišką finansavimui iš Europos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo fondo (EEGAF, angl. – RRF) gauti. 2021 m. bus baigta Vyriausybės vykdomos strateginio planavimo ir biudžeto formavimo sistemos pertvarka.

Be reformų ir kasdienių darbų, taikiklyje turime ir rūpestį ilgalaikę Lietuvos ateitimi. Bendradarbiaudami su Seimu, jo Ateities komitetu, šiemet pradėsime rengti Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2050“ – apie mūsų pačių ir valstybės ateitį plačiai ir įtraukiai konsultuosimės su visuomene ir diskutuosime su Lietuvos mokslo, ekspertų ir politinė bendruomenėmis apie Lietuvos ilgalaikės ateities viziją ir kartu Lietuvos Europos viziją.

Nuoširdžiai

Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė

2021 m. kovo 31 d., Vilnius

I DALIS. COVID-19 PANDEMIJOS SUKELTOS SITUACIJOS VALDYMAS

Didžiausiu 2020-ųjų metų iššūkiu ir išbandymu pasauliui ir Lietuvai tapo 2020 m. kovo 11 d. Pasaulio sveikatos organizacijos paskelbta COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) (toliau – COVID-19) pandemija, tebesitęsianti ir 2021 m.

Pirmasis karantinas Lietuvoje truko tris mėnesius, o pirmoji COVID-19 banga Lietuvoje prasidėjo su pirmuoju atveju 2020 m. vasario 28 d. ir santykinai baigėsi 2020 m. rugpjūčio 1 d.

Atėjus COVID-19 antrajai bangai 2020 m. rudenį ir uždelsus įvesti antrąjį karantiną, Lietuvoje COVID-19 atvejų skaičius nuo 86 naujų atvejų per dieną piko 2020 m. pavasario karantino metu 2020 m. lapkritį šoktelėjo iki 2 449 naujų ligos atvejų per dieną. Antrasis karantinas įvestas tik 2020 m. lapkričio 7 d., kai per 14 dienų vidutinis ligos naujų atvejų skaičius per dieną siekė 1 023. 2020 m. gruodžio 11 d. pradėjus dirbti Aštuonioliktajai Vyriausybei, vidutinis 14 dienų COVID-19 atvejų skaičius siekė 2 365 atvejus per dieną. COVID-19 atvejų pikas buvo pasiektas trečią gruodžio savaitę, kai gruodžio 18 d. fiksuoti 3 927 nauji atvejai per dieną (žr. 1 pav.). Pagal sergamumą COVID-19 Lietuva tapo pirmoji pasaulyje. Beveik kasdien registruoti ir mirusiųjų nuo COVID-19 rekordai (žr. 3 pav.). Fiksuotas per pastaruosius 20 metų beprecedentis mirčių perviršis. 2021 m. kovo pradžioje vidutinis savaitinis mirčių skaičius sugrąžintas į lygį, artimą daugiamečiam vidurkiui.

2020 m. gruodžio viduryje COVID-19 židiniai ir protrūkiai registruoti visoje Lietuvoje. Sveikatos įstaigų priėmimo skyriai persipildė, labai padaugėjo sunkios ir kritinės būklės ligonių, jų skaičius kai kuriose ligoninėse išaugo net iki 75 proc., o COVID-19 diagnozuotas kas ketvirtam ligoninėje gydomam pacientui. Itin sudėtinga situacija fiksuota tarp medikų (gruodžio viduryje COVID-19 sirgo daugiau nei 4 000 sveikatos priežiūros specialistų), globos ar slaugos įstaigose ir ligoninėse. Pradėjo trūkti medikų, pagalbinio personalo, medicinos priemonių.

Reaguodama į nevaldomą viruso plitimą, naujoji Vyriausybė įvedė specialias asmenų darbo, gyvenimo, poilsio, judėjimo sąlygas, apribojimus ir tvarką. Mažinant asmenų kontaktų skaičių, sudaromos prielaidos mažėti ir užsikrėtimo, o atitinkamai – ir COVID-19 plitimo rizikai. Atvejų skaičius sausį sumažėjo daugiau nei dvigubai, palyginti su 2020 m. gruodžiu.

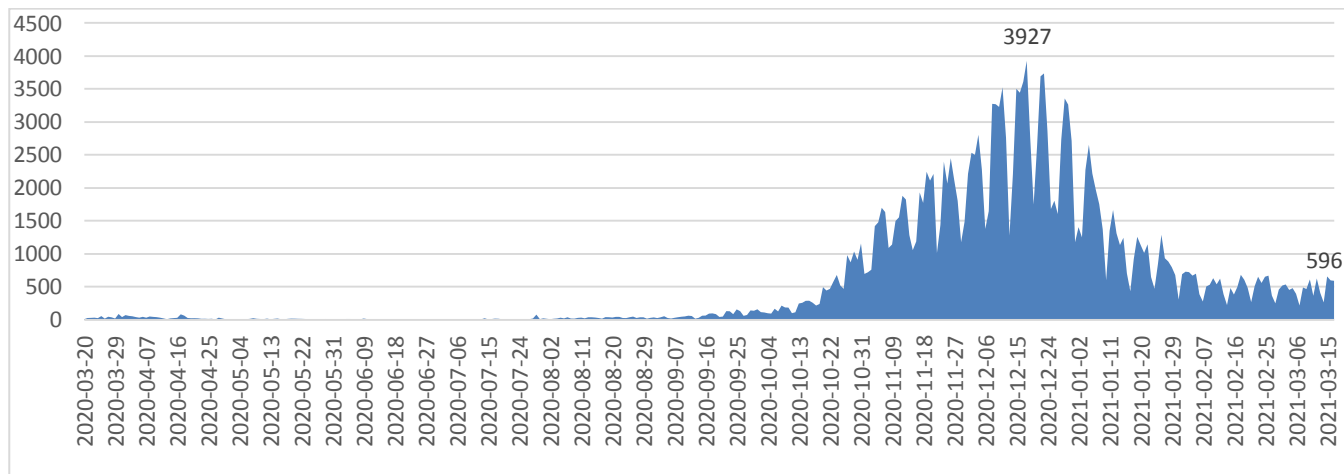
2020 m. gruodį šalyje buvo užregistruoti 83 965, 2021 m. sausį – 36 791, vasarį – 14 625 COVID-19 atvejai.

2021 m. vasario viduryje prasidėjęs COVID-19 pacientų skaičiaus didėjimas ir aukštyn šoktelėjęs sergamumas Vilniaus regione siejamas su britiškąja koronaviruso atmaina. Daugiau negu pusė visų Lietuvoje hospitalizuotų COVID-19 pacientų šiuo metu gydomi būtent Vilniaus regiono ligoninėse. Pasiekus 70 proc. lovų užimtumą, kai kurios ligoninės priverstos didinti COVID-19 pacientams skirtų lovų skaičių.

2021 m. kovą Lietuvoje pandemijos rodikliai bangavo – jų dinamika 2021 m. trečią kovo savaitę tapo panaši į buvusią vasario pabaigoje: COVID-19 atvejų skaičius ir teigiamų tyrimų procentas pradėjo šiek tiek augti, bet staigių pokyčių nebuvo. Mirtingumo ir ligoninių užimtumo rodikliai daugumoje regionų toliau mažėjo, išskyrus Vilniaus regioną, kuriame gausėjo tiek stacionaro, tiek reanimacijos pacientų. Atliekant SARS-CoV-2 viruso genomo sekoskaitą, nerimą kelia Lietuvoje matomas didėjantis COVID-19 viruso su B.1.1.7 atmaina paplitimas – kai kuriose apskrityse ši atmaina jau sudaro daugumą nustatytų atmainų.

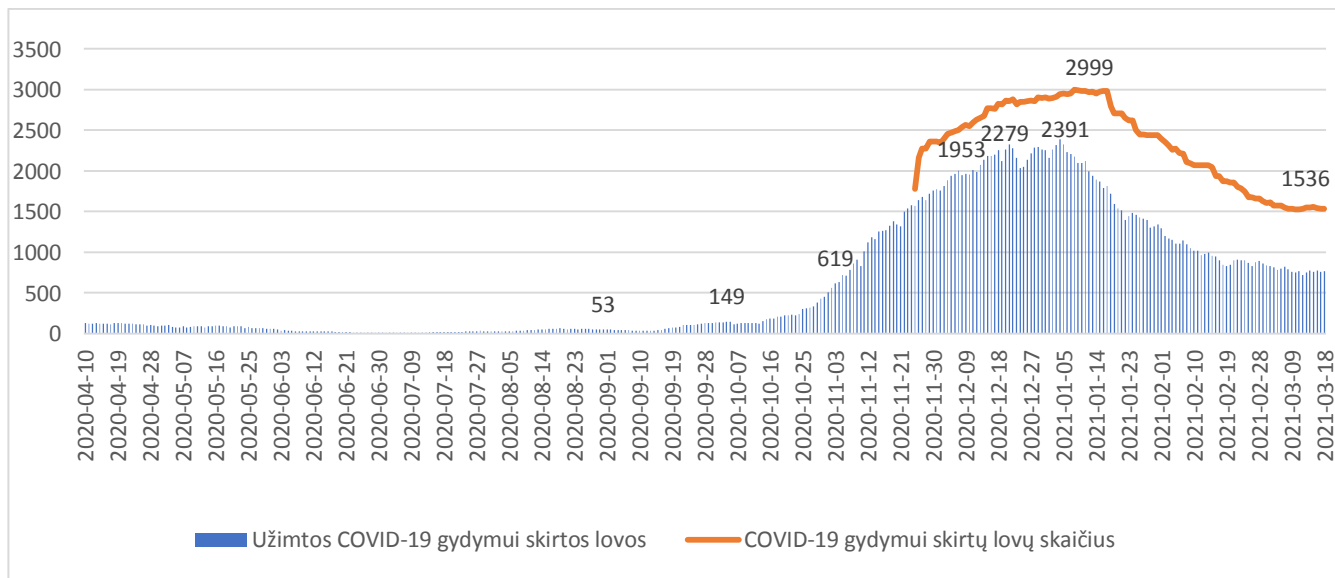
Per dieną laboratorijose atliekama šiek tiek daugiau kaip 7 000 tyrimų dėl COVID-19, ir šis skaičius stabilus jau 3 savaites. Pandemijos pagreitis nuo 2021 m. vasario pabaigos kas savaitę svyruoja nuo –20 proc. iki +20 proc. ir šiuo metu tiek atvejų skaičius, tiek teigiamų tyrimų procentas didėja.

1 pav. Naujų COVID-19 atvejų skaičius per dieną

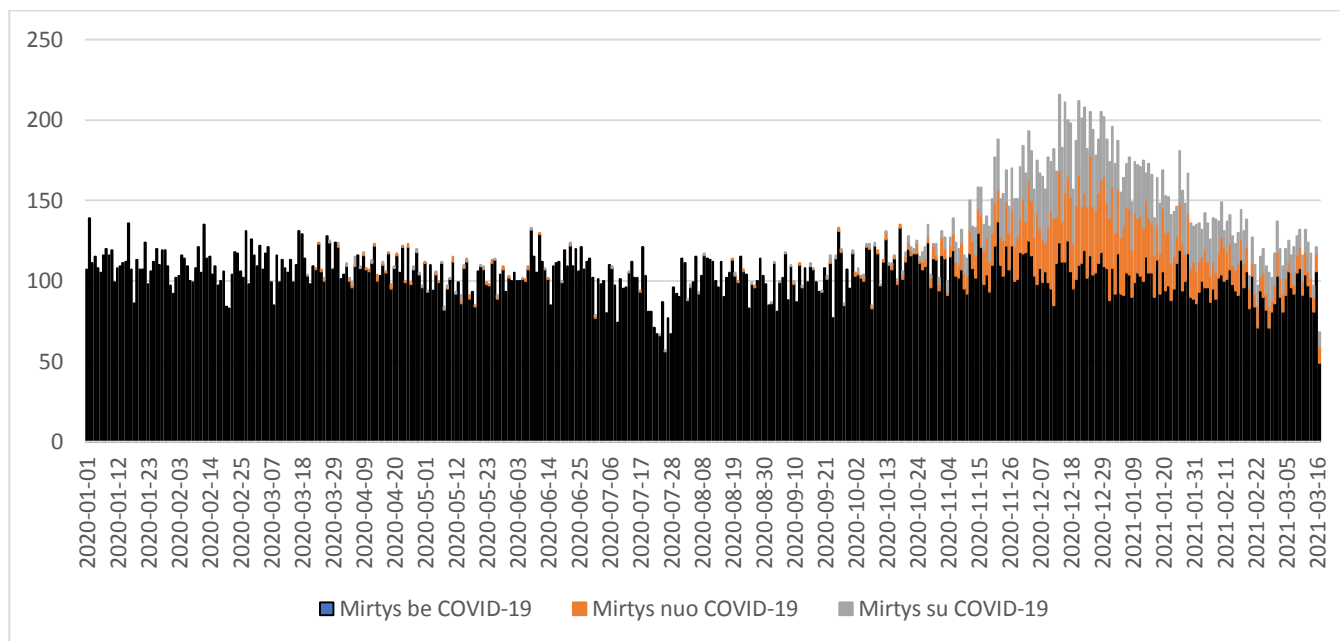
Duomenų šaltinis – Valstybės duomenų valdymo informacinė sistema

2 pav. Užimtų COVID-19 gydymui skirtų lovų, vnt.

Duomenų šaltinis – Valstybės duomenų valdymo informacinė sistema

3 pav. Mirtys Lietuvoje nuo 2020 m. pradžios, atvejų skaičius per dieną

Duomenų šaltinis – Valstybės duomenų valdymo informacinė sistema

1.1. Valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymas

Aštuonioliktoji Vyriausybė COVID-19 pandemijai valdyti pasirinko remtis statistinių ir analitinių duomenų apie epidemiologinę situaciją šalyje analize, kuri, be kita ko, yra viešai prieinama ir pateikiama visuomenei (<https://koronastop.lrv.lt/> ir <https://osp.stat.gov.lt/praejusios-paros-covid-19-statistika>). Šių duomenų pagrindu sprendimus dėl karantino režimo priemonių grindžia ne tik valstybės institucijos, bet ir situaciją vertinantys bei rekomendacijas teikiantys nepriklausomi ekspertai.

Vyriausybė sustiprino Vyriausybės ekstremalių situacijų komisijos, kuriai pagal Civilinės saugos įstatymą pavesta priimti sprendimus ir teikti Vyriausybei siūlymus, reikalingus gresiančiai ar susidariusiai ekstremaliajai situacijai valdyti, institucinį vaidmenį civilinės saugos sistemoje. Į šios komisijos sudėtį įtraukti visi ministrai, Vyriausybės kancleris, kartu dalyvauja kai kurių institucijų vadovai, kad kolegialūs sprendimai leistų suvaldyti pandemiją ir didintų atsakingų institucijų atstovų įsitraukimą.

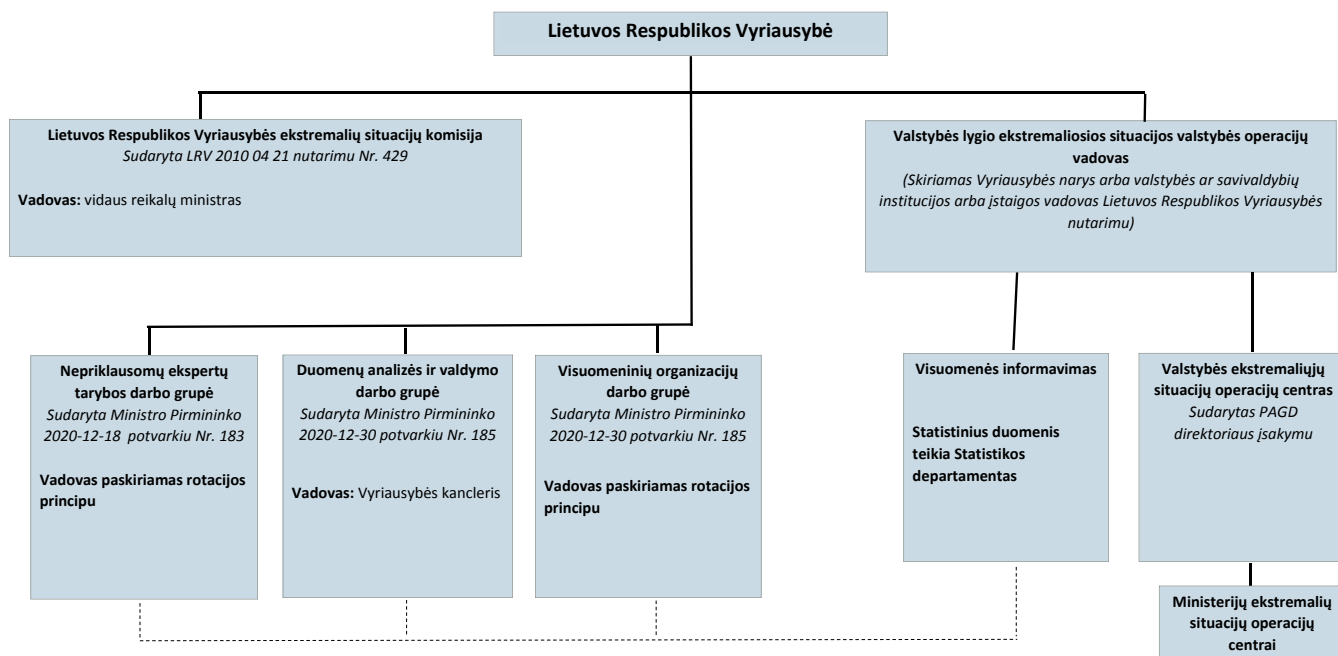
Kartu Vyriausybei siūlymus dėl COVID-19 valdymo teikia Nepriklausomų ekspertų patariamoji taryba (toliau – NEPT). Šioje grupėje – medikai, mokslininkai, taip pat verslo ir įvairių organizacijų atstovai, atsižvelgiant į tai, kad kompetentingiems sprendimams dėl paskelbto karantino, apimančio

bemaž visas gyvenimo sritis, priimti būtina sutelkti ekspertus iš įvairių veiklos sričių. – NEPT pavesta svarstyti ir teikti Vyriausybei pasiūlymus dėl COVID-19 prevencijos, diagnostikos, gydymo ir kitų pandemijos valdymo priemonių taikymo ir įgyvendinimo.

Kad klausimai, kurie iškelti nepriklausomų ekspertų ir reikalauja papildomų institucinių kompetencijų, būtų svarstomi efektyviai ir operatyviai, atsižvelgiant į statistinius ir analitinius duomenis, Ministro Pirmininko potvarkiu yra sudaryta darbo grupė klausimams, susijusiems su COVID-19 ligos(koronaviruso infekcijos) lemiamų reiškinių prognozavimu ir valdymu, koordinuoti ir spręsti. Šiai darbo grupei pavesta padėti valstybės institucijoms ir įstaigoms rinkti, analizuoti duomenis ir priimti šiais duomenimis grįstus pandemijos valdymo sprendimus. Ji taip pat teikia Vyriausybei informaciją apie esamas sisteminės duomenų prieinamumo problemas ir rengia pasiūlymus dėl galimų jų sprendimo būdų.

Be to, Ministro Pirmininko potvarkiu yra sudaryta darbo grupė klausimams, susijusiems su pagalbos COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) sukeltos pandemijos paveiktoms asmenų grupėms teikimu, koordinuoti ir spręsti. Darbo grupės veikloje dalyvauja įvairių visuomeninių organizacijų atstovai. Šiai grupei pavesta teikti Vyriausybei informaciją apie esamas visuomenines iniciatyvas, susijusias su pandemijos neigiamų padarinių šalinimu. Taip pat ji koordinuoja pagalbos teikimą pandemijos paveiktoms asmenų grupėms, siekiant mažinti neigiamus padarinius, be to, teikia Vyriausybei informaciją apie sisteminės pagalbos teikimo problemas ir pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo tobulinimo ir (ar) kitų galimų šių problemų sprendimo būdų ir šalinimo priemonių.

4 pav. Valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymo schema Vyriausybės kanceliarijoje 2021 m.

1.2. Pandemijos valdymo priemonės

Dėl COVID-19 pandemijos smarkiai padidėjo krūvis sveikatos apsaugos sistemai.

Antroji pandemijos banga pareikalavo kur kas didesnių asmens sveikatos priežiūros išteklių. Didėjant hospitalizacijos rodikliams, daugėjant sunkių ligonių reanimacijos ir intensyvios terapijos

skyriuose, eksponentiškai didėjant COVID-19 pacientų skaičiui, buvo skubiai ieškoma papildomų išteklių.

Toliau buvo vykdomi būtinų priemonių įsigijimai, siekiant suvaldyti COVID-19 protrūkį šalyje. Įsigytas istoriškai didžiausias kiekis priemonių, skirtų COVID-19 tyrimams. Sukurta COVID-19 greitųjų testų dinaminė pirkimo sistema, leidžianti atlikti greitesnes pirkimo procedūras.

Nustatyta, kas privalės kaupti apsaugos priemonių nuo COVID-19 rezervą. Vyriausybės nutarimu nustatytos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, įmonės ir organizacijos, kiti ūkio subjektai, privalėsiantys sukaupti apsaugos priemones savo nepertraukiamai veiklai užtikrinti. Taip pat nustatytas 30 dienų laikotarpis, kuriam subjektai privalės būti sukaukę apsaugos priemones.

Atsižvelgiant į nepalankią epidemiologinę situaciją dėl COVID-19 plitimo Lietuvoje, Sveikatos apsaugos ministerija užtikrino, kad mobilūs punktai dirbtų ir savaitgaliais, o pirminės sveikatos priežiūros įstaigos, laboratorijos, mobilieji punktai, karščiavimo klinikos ir vaistinės – švenčių ir nedarbo dienomis. Operacijų vadovo sprendimu pavedama savivaldybių pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigoms, miestų ar rajonų savivaldybių konsultacinėms poliklinikoms nurodytomis šventinėmis ir nedarbo dienomis teikti radiologijos, echoskopijos, endoskopijos, chirurgijos ir medicininės laboratorijos paslaugas.

Siekiant užtikrinti darželių ir mokyklų bendruomenių saugumą ir užkirsti kelią galimiems COVID-19 židinių atsiradimui, pradėtas prevencinis pedagogų testavimas. Siekiant užtikrinti efektyvesnį viruso atsekamumo procesą, užsikrėtusiems COVID-19 sudaryta galimybė savarankiškai užpildyti viruso atsekamumo anketą, taip patys žmonės raginti prisidėti prie viruso suvaldymo.

2021 m. vasarį daugiau gyventojų kviešti išsitiirti dėl COVID-19, toliau savanoriškai testuoti šalies pedagogai ir švietimo sektoriaus darbuotojai, testotis pakviesti pradedantys darbus prekybos, grožio ir sporto paslaugų specialistai, taip pat šias veiklas vykdančios įmonių darbuotojai, tiesiogiai dirbantys su klientais.

Be šio sustiprinto sveikatos apsaugos sistemos atsako į COVID-19 pandemiją, Aštuonioliktoji Vyriausybė institucionalizavo NEPT, kuri teikia pasiūlymus Vyriausybei svarbiausiais pandemijos valdymo klausimais: karantino ribojimų ir atlaisvinimo, COVID-19 testavimo ir kontaktų atsekimo, vakcinacijos, asmens sveikatos priežiūros įstaigų veiklos organizavimo pandemijos metu.

Įvedus griežtus karantino ribojimus ir užtikrinus jų nuoseklią kontrolę (operatyvaus vidaus reikalų statutinių įstaigų (policijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM, Viešojo saugumo tarnybos prie VRM), taip pat kariuomenės ir jų socialinių partnerių (ypač šaulių), mobilizavimosi dėka), 2021 m. sausio pradžioje naujų diagnozuojamų atvejų ėmė mažėti, antroji pandemijos banga atslūgo. Nuo 2021 m. vasario pradžios periodiškai buvo peržiūrimi karantino reikalavimai, juos palaipsniui švelninant dėl gerėjančios epidemiologinės padėties ir (arba) nustatant alternatyvias kontrolės priemones. Svarbiausi rodikliai, kuriais remiantis keičiami karantino reikalavimai, yra: a) naujų COVID-19 atvejų skaičius 100 000 gyventojų per 14 dienų, ir b) teigiamų COVID-19 testų dalis nuo visų atliktųjų. Tačiau stebimi ir kiti duomenys bei rodikliai.

Siekiant efektyviai valdyti pandemiją, ypač svarbu turėti tikslius statistinius duomenis apie naujus atvejus, hospitalizuotus pacientus asmens sveikatos priežiūros įstaigose (toliau – ASPI), reanimacijos bei intensyviosios terapijos skyriuose, mirusius ir pasveikusius nuo COVID-19 asmenis. Duomenų surinkimo funkcija perduota Lietuvos statistikos departamentui. Taip kasdien gaunami tikslūs ir patikimi duomenys, kuriais vadovaujantis vykdoma rodiklių stebėseną ir derinami karantino sprendimai.

Tobulinant COVID-19 testavimą, buvo įdiegti nauji metodai: be jau turimų PGR ir serologinių testų, įdiegti greitieji antigenų testai, pradėtas testavimas kaupiniais.

Svarbu pažymėti, kad, subūrus mokslo ir medicinos praktikos jungtines pajėgas, 2021 m. vasario pradžioje pradėta vykdyti SARS-CoV-2 viruso genomo sekoskaita. Sekoskaitą vykdo Vilniaus universitetas, VšĮ Vilniaus universiteto ligoninė Santaros klinikos, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, VšĮ Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos ir Nacionalinio maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas. Procesą koordinuoti paskirta Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros laboratorija (toliau – NVSPL). Dalis mėginių siunčiama tirti į Referentinę Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro laboratoriją.

2021 m. kovo 30 d. pateiktais NVSPL duomenimis, iš viso Lietuvoje buvo atlikta 2 115 ėminių SARS-CoV-2 viruso genomo sekoskaita ir aptikti 519 B.1.1.7 bei 5 B.1.351 viruso linijos atvejai. Tyrimai vykdomi reprezentatyvios populiacijos atrankos būdu (90 proc.), mėginius parenkant iš skirtingų šalies regionų, taip pat vykdant tikslinę atranką (<10 proc.) pagal patvirtintus atrankos kriterijus. Atsiradus naujų pavojingų mutavusių viruso variantų, pradedami tiksliniai viruso atmainos E484K variantų tyrimai. Laboratorių pajėgumai atliekant sekoskaitos tyrimus pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Sekoskaitos duomenų suvestinė (2021 m. vasario–kovo duomenys)

Laboratorijos pavadinimas	Bendras laboratorijoje ištirtų ėminių skaičius	Bendras laboratorijoje nustatytų B.1.1.7 viruso linijos sukeltų atvejų skaičius	Bendras laboratorijoje nustatytų B.1.351 viruso linijos sukeltų atvejų skaičius
VUL Santaros klinikų laboratorija	1 143	321	5
LSMUL Kauno klinikų laboratorija	450	167	0
Referentinė Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro laboratorija	425	10	0
Vilniaus universiteto Gyvybės mokslų centras	48	10	0
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	49	11	0
Bendras skaičius	2 115	519	5

Šaltinis – NVSPL

Reikia pažymėti, kad 2020 m. gruodžio 27 d. sklandžiai startavo ir šiuo metu vyksta vienas pagrindinių pandemijos suvaldymo procesų – vakcinacija. Jau 2020 m. gruodžio pabaigoje pradėtas įgyvendinti vakcinacijos nuo COVID-19 ligos priemonių planas, patvirtinta Gyventojų skiepavimo valstybės biudžeto lėšomis įsigyta COVID-19 ligos vakcina organizavimo tvarka,¹ nustatanti skiepavimo COVID-19 vakcina paslaugų organizavimo ir teikimo tvarką, COVID-19 vakcinų laikymo ir transportavimo sąlygas, informacijos apie COVID-19 vakcinas pateikimo reikalavimus, skiepavimo COVID-19 vakcina paslaugos apmokėjimo tvarką.

¹ Sveikatos apsaugos ministro 2020 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. V-2997 „Dėl Gyventojų skiepavimo valstybės biudžeto lėšomis įsigyjama COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) vakcina organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

2020 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos vardu Europos Komisijai (toliau – EK) buvo suteikti įgaliojimai, dalyvaujant Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėms narėms, su vakcinų gamintojais sudaryti išankstines vakcinų nuo COVID-19 pirkimo sutartis. Išankstinės sutartys, kuriose dalyvauja ir Lietuva, yra sudarytos su šešiais vakcinų gamintojais: *AstraZeneca*, *Janssen Pharmaceutica NV*, *Sanofi Pasteur & GSK*, *BioNTech & Pfizer*, *CureVac* ir *Moderna*. Lietuva sudarė sutarčių įsigyti daugiau nei 7 mln. vakcinos dozių.

Nuspręsta, kad vakcinos bus skirstomos ES valstybėms narėms lygiomis proporcijomis, atsižvelgiant į gyventojų skaičių. Vertinama, kad, siekiant efektyvios apsaugos nuo COVID-19, būtina paskiepyti ne mažiau nei 70 proc. visos populiacijos.

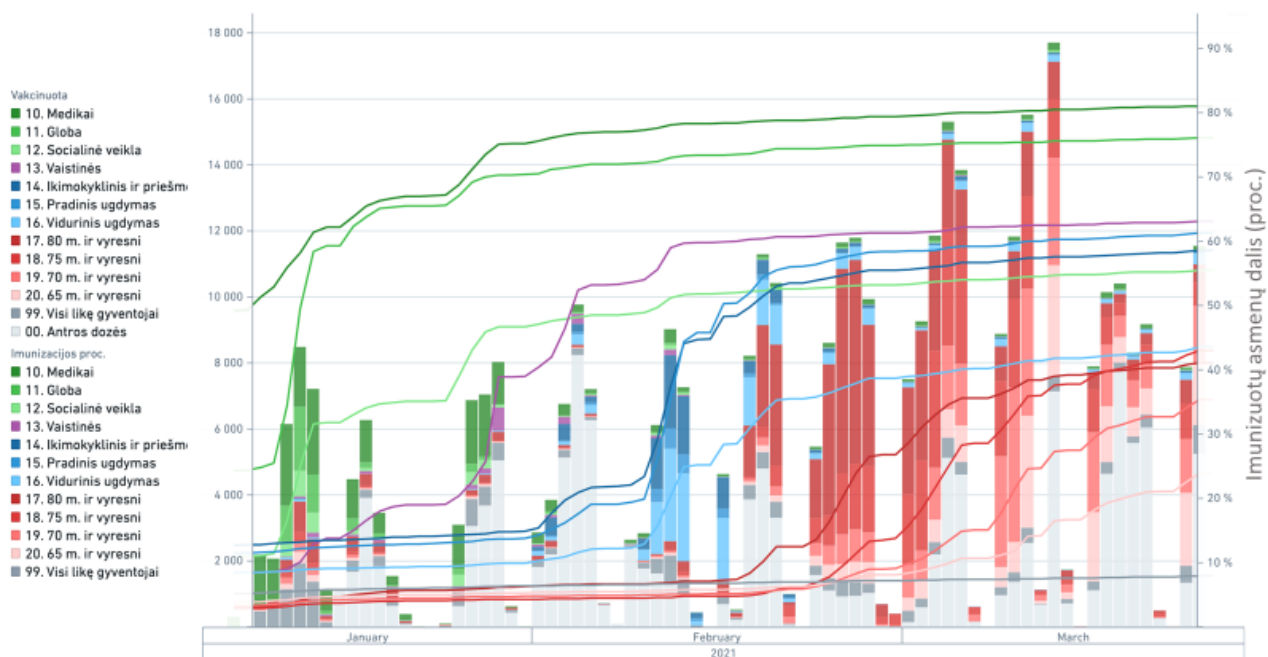
2020 m. gruodžio 26 d. į Lietuvą pristatyta pirmoji dviejų farmacijos kompanijų *BioNTech & Pfizer* bendrai sukurtos vakcinos siunta. Remiantis NEPT rekomendacijomis, buvo sudarytas vakcinacijos prioritetų sąrašas, kuriame pirmieji pradėti skiepyti medicinos darbuotojai. Toliau prioritetinio sąrašo eilėje buvo pacientai ir vyresnio amžiaus asmenys, turintys didžiausią riziką mirti nuo COVID-19. Gruodžio 27 d. paskiepyti pirmieji medikai, o per pirmąjį 2021 m. ketvirtį paskiepyti visi norintys šalies medicinos darbuotojai. Atvykstant naujoms vakcinų siuntoms, pradėti skiepyti palaikomojo gydymo ir slaugos paslaugas teikiančių įstaigų darbuotojai ir pacientai bei socialinių įstaigų darbuotojai ir gyventojai, vaistinių darbuotojai, vyresni nei 65 metų amžiaus asmenys, gretutinėmis ligomis sergantys asmenys, artimo ar ilgalaikio socialinio kontakto negalintys išvengti ar visuomenei svarbias funkcijas atliekantys darbuotojai. Paskiepijus visas prioritetines grupes, skiepytis bus kviečiami visi norintys. 5 paveiksle pateikiami duomenys apie skiepijimo apimtį 2021 m. I ketvirtį.

Siekiant, kad vakcinacijos procesas vyktų sklandžiai, derinti skiepijimą pavesta savivaldybėms. Kiekviena savivaldybė turi skiepijimo koordinatorių – savivaldybės gydytoją ar kitą administracijos darbuotoją, kuris koordinuoja vakcinacijos procesą konkrečioje savivaldybėje bei prioritetinių grupių skiepijimą organizuojančiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose. Paskirti koordinatoriai organizuoja skiepijimą nuo COVID-19 savo savivaldybių teritorijoje esančiose gydymo įstaigose. Sveikatos apsaugos ministerijos ekspertai glaudžiai bendradarbiauja su koordinatoriais.

Pažymėtina, kad Lietuva patenka tarp ES šalių lyderių pagal skiepijimo greitį ir 2021 m. kovą bent viena vakcinos doze jau yra paskiepijusi apie 10 proc. populiacijos. Didėjant pristatomų vakcinų kiekiui, procesas taps dar spartesnis.

Lietuva remia EK pastangas didinti vakcinų įsigijimo proceso skaidrumą, spartinti Europos vaistų agentūros vakcinų autorizacijos procesą, ieškoti būdų padidinti vakcinos gamybos apimtį ir užtikrinti reguliarią tiekimą (vakcinų gamintojų sutartinių įsipareigojimų laikymąsi). Atsižvelgdama į vakcinų trūkumą ir poreikį užtikrinti ES savarankiškumą farmacijos srityje, Vyriausybė pritaria nuostatai, kad ES privalo investuoti į Europos vaistų agentūros jau rekomenduotų vakcinų gamybos pajėgumus, o ypatingą dėmesį skirti gamybos tų vakcinų, prie kurių vystymo prisidėjo ES, pajėgumų didinimui.

5 pav. Skiepijimo apimtys pagal prioritetines grupes 2021 m. I ketvirtį

Duomenų šaltinis – Valstybės duomenų valdymo informacinė sistema

Specialus dėmesys skirtas žmonių psichinei ir emocinei būklei pandemijos metu. Sugriežtinus karantiną, visuomenė informuota apie specialistų teikiamos psichologinės pagalbos galimybes. Darbo grupės klausimams, susijusiems su pagalbos COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) sukeltos pandemijos paveiktoms asmenų grupėms teikimu, koordinuoti ir spręsti iniciatyva žmonės skatinami nebijoti ieškoti pagalbos, visuomenei teikiama informacija, kokios šiuo metu yra galimybės, kur ir kaip galima kreiptis pagalbos į specialistus. Žmonės raginami domėtis rekomendacijomis, kaip palaikyti gerą emocinę būseną pandemijos metu, www.pagalbasau.lt portale, finansuojamos konsultacinės paslaugos, be to, Vyriausybė priėmė sprendimus dėl bendravimo „socialinių burbulų“ principu. Atnaujinamas Ilgalaikių neigiamų COVID-19 ligos pandemijos pasekmių visuomenės psichikos sveikatai mažinimo veiksmų planas.

1.3. Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) plitimo sukeltų padarinių švelninimas

Aštuonioliktoji Vyriausybė, 2021 m. įvertinusi priemonių reikalingumą ir tikslumą, dalį 2020 m. taikytų priemonių tęsia, tačiau orientuojasi į tai, kad paramą gautų labiausiai nuo COVID-19 pandemijos nukentėję ir skaudžiausias pasekmes patiriantys verslai. Nuo COVID-19 nukentėjusiems verslams suplanuota valstybės parama siekia per 330 mln. Eur. Imtasi reformuoti inovacijų, duomenų atvėrimo sritis, stiprinti atstovavimą Lietuvos ekonominiams interesams pasaulyje.

Informacija apie Aštuonioliktosios Vyriausybės paramos nukentėjusiam verslui priemones pateikiama 2 lentelėje.

2 lentelė. 2021 m. įgyvendinamos paramos verslui priemonės

Priemonė	Priemonei numatyta lėšų suma	Statusas
----------	------------------------------	----------

	(mln. eurų)	
Subsidijos nuo COVID-19 nukentėjusioms įmonėms	150*	Igyvendinama: iki 2021 m. kovo 15 d. ~ 25,0 mln. eurų subsidijų → ~11,4 tūkst. pareiškėjų
Subsidijos nuo COVID-19 nukentėjusiems individualią veiklą vykdančioms asmenims	20	Paskelbtas kvietimas teikti paraiškas 2021 m. kovo 29 d.
COVID-19 tyrimų kompensavimas smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams (bus kompensuojama 2021 m. vasario 23 d–2021 m. gegužės 31 d. patirtos tyrimų išlaidos)	30	Paskelbtas kvietimas teikti paraiškas 2021 m. kovo 29 d.
Tiesioginės INVEGOS paskolos nuo COVID-19 nukentėjusioms įmonėms	30	Igyvendinama: 16,98 mln. eurų paskolų → ~ 420 pareiškėjų (vertinama – 336 paraiškų, atmesta – 230)
Turgavietės mokesčio kompensacija 2	2	Igyvendinama: <i>Patvirtinta: 2 627 paraiškos → 788 tūkst. eurų. Artimiausiu metu: ~670 paraiškų → ~200 tūkst. eurų</i>
Alternatyva (paskolos per finansų tarpininkus)	50	Igyvendinama: 1 035 pareiškėjams išmokėta 58,7 mln. eurų
Dalinis palūkanų kompensavimas	25,4	Igyvendinama: pareiškėjų skaičius viršija 4,8 tūkst., prisiimta 22,4 mln. eurų vertės įsipareigojimų
Individualios garantijos	23,5	Igyvendinama: 284 pareiškėjams suteikta ~ 52 mln. eurų vertės garantijų
Portfelio garantijos faktoringui 2	10	Igyvendinama: 122 pareiškėjams suteikta 14,4 mln. eurų vertės garantijų
Sutelktinės paskolos „Avietė“	10,6	Igyvendinama: 720 pareiškėjų išmokėta ~ 9,2 mln. eurų (iš jų – 4,5 mln. eurų finansų įstaigų lėšos)
Garantijos už kelionių organizatorių prievolių įvykdymo užtikrinimą	15	Igyvendinama: 40 pareiškėjų suteikta 2,8 mln. eurų vertės garantijų
Eksporto kredito garantijos	17	Igyvendinama: 120 pareiškėjų suteikta 6,7 mln. eurų vertės garantijų
Tiesioginės INVEGOS paskolos turizmo paslaugų teikėjams ir viešbučiams bei viešojo maitinio įstaigoms	30	Igyvendinama: 54 pareiškėjų išmokėta 18,8 mln. eurų

Pagalbos verslui fondas	100 plius iki 400 obligacijoms su garantija	Igyvendinama: 2 pareiškėjai, išmokėta vienai įmonei 7 mln. eurų, patvirtinta kitai – 10 mln. eurų
Iš viso:		Daugiau kaip 21,6 tūkst. pareiškėjų išmokėta / skirta beveik 245 mln. eurų

*įvertinus priemonės aktualumą planuojama mažinti iki 100 mln. eurų, 50 mln. eurų perskirstant kitoms paramos verslui priemonėms

Duomenų šaltinis – Ekonomikos ir inovacijų ministerija

Norint, kad parama verslui pasiektų labiausiai nuo pandemijos nukentėjusius gavėjus, nustatyta, kad į subsidijas gali pretenduoti įmonės, atitinkančios objektyvius pajamų ar balansinės vertės kriterijus, padedančius įrodyti, kiek įmonė nukentėjo nuo COVID-19. 2020 m. buvo remiamasi tik darbuotojų skaičiaus kriterijumi. Nors objektyvesnių kriterijų nustatymas sulėtina paraiškos vertinimo procesą (nuo 1 iki 3 dienų), pakeitimas leidžia didinti ir maksimalią subsidijos sumą. Teikiant subsidijas nepamirštos ir kultūros, nevyriausybinių organizacijos – sudaryta galimybė į negražinamas subsidijas pretenduoti ir nevyriausybiniams organizacijoms bei kultūros sektoriaus įmonėms, vykdančioms ekonominę veiklą. Subsidijų teikimo 2020 ir 2021 m. palyginimas – 5 lentelėje.

3 lentelė. Priemonės „Subsidijos nuo COVID-19 nukentėjusioms įmonėms“ palyginimas su priemone „Subsidijos mikroįmonėms“

	Subsidijos mikroįmonėms 2020 m.	Subsidijos nuo COVID-19 nukentėjusioms įmonėms 2021 m.
Priemonės suma	100 mln. eurų	150 mln. eurų
Teisinis pagrindas	<i>de minimis</i> reglamentas	EK laikinasis komunikatas (toliau – Komunikatas)
Maksimali subsidijos suma	200 000 eurų. Prisideda visa anksčiau sukaupta <i>de minimis</i> pagalba, nebūtinai dėl COVID-19	800 000 eurų. Sumuojama tik pagalba pagal Komunikato 3.1 skirsnį dėl COVID-19
Galimi pareiškėjai	Tik mikroįmonės	Visų teisinių formų juridiniai asmenys, atitinkantys pajamų ar balansinės vertės kriterijus
Objektyvūs kriterijai dėl įmonės nukentėjimo	Nėra. Finansinės ataskaitos neteikiamos, remiamasi tik darbuotojų skaičiaus kriterijumi	<ul style="list-style-type: none"> • Vertinamas >30 proc. apyvartos kritimas iš pateiktų PVM deklaracijų / deklaruotų įmonių duomenų • Vertinama, ar pareiškėjas nėra sunkumų patirianti įmonė (pagal Komunikatą negali būti teikiama parama), vertinamos įmonės sąsajos su kitomis įmonėmis
Subsidijos išmokėjimo ir paraiškų vertinimo greitis	1 diena (lėšos iš išdo užsakomos avansu). Greitesnė vertinimo eiga, kadangi nukentėjimo kriterijai nevertinami	Iki 3 dienų (lėšos iš išdo užsakomos pagal faktinį poreikį). Išsamesnis vertinimas, kadangi tikslingai ir didesnio dydžio subsidijai reikia detalesnio patikrinimo
Priemonės lėšų	Priemonė įgyvendinta:	Priemonė įgyvendinama: nuo 2021 m. sausio

panaudojimo greitis	2020 m. gegužės 13 – gruodžio 15 d. (216 dienų). Skirta: 99,37 mln. eurų Greitis: 460 tūkst. eurų per dieną	28 d. (48 dienos, kovo 17 d. duomenys) Skirta: 24,84 mln. eurų Greitis: 518 tūkst. eurų per dieną
---------------------	---	---

Duomenų šaltinis – Ekonomikos ir inovacijų ministerija

Be tęsiamų priemonių, 2021 m. papildomai suplanuotos subsidijos labiausiai nuo COVID-19 nukentėjusioms įmonėms (numatyta 120 mln. eurų, numatomas kvietimas – apie 2021 m. balandžio vidurį) ir kompensavimas kelionių organizatoriams už turistų grąžinimą iš užsienio valstybių po ekstremaliosios situacijos paskelbimo.

4 lentelė. Priemonės „Tiesioginės COVID-19 paskolos“ palyginimas su priemone „Paskolos labiausiai nuo COVID-19 nukentėjusiems verslams“

	Paskolos labiausiai nuo COVID-19 nukentėjusiems verslams 2020 m.	Tiesioginės COVID-19 paskolos 2021 m.
Priemonės suma	200 mln. eurų	30 mln. eurų
Paskolų teikėjas	Atrinkti finansų tarpininkai (bankai, kredito unijos, alternatyvūs finansuotojai ir kita)	INVEGA
Maksimali subsidijos suma	1 000 000 eurų, dydis nustatomas pagal metodiką	100 000 eurų, dydis neviršija 1 mėn. vidutinės apyvartos dydžio
Galimi pareiškėjai	Smulkiojo ir vidutinio verslo subjektai	Smulkiojo ir vidutinio verslo subjektai ir didelės įmonės, išskyrus valstybės ir savivaldybių įmones
Objektyvūs įmonės nukentėjimo kriterijai	Vidutinė mėnesio apyvarta krito daugiau nei 30 proc. (palyginti su 2019 m.)	Nutarime Nr. 1226 nustatyta laikotarpiu apyvarta krito daugiau nei 30 proc. arba naujų įmonių atveju – šios įmonės patenka į ribojamų veiklų sąrašą
Kredito rizikos vertinimas	Nebuvo specialaus reikalavimo vertinti	Vertinama visais atvejais supaprastintu būdu

Duomenų šaltinis – Ekonomikos ir inovacijų ministerija

Nuo pandemijos nukentėję savarankiškai dirbantys asmenys, kurių veiklos įtrauktos į Vyriausybės patvirtintą apribotų veiklų sąrašą, ir toliau gali gauti 260 eurų išmoką. Į šią išmoką taip pat gali pretenduoti ir į sąrašą nepatekę asmenys, jei jų pajamos per pandemiją sumažėjo 30 proc. Šiuo metu teisę į fiksuoto dydžio išmoką turi daugiau nei 81 tūkst. savarankiškai dirbančių asmenų. Nuo metų pradžios savarankiškai dirbantiems skirta per 38 mln. eurų.

Nuo šių metų pradžios taikomas naujas subsidijų už prastovose esančius darbuotojus mokėjimo modelis, padedantis darbdaviams išsaugoti darbuotojus. Kompensuojama 100 proc. atlyginimo,

siekiančio 963 eurus „ant popieriaus“ (iki 2021-01-01 buvo skiriama 90 proc. (jei vyresnis nei 60 m. darbuotojas – 100 proc.) priskaičiuoto darbuotojo darbo užmokesčio, bet ne daugiau nei 607 eurai arba 70 priskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau nei 910,5 euro). Valstybinės darbo inspekcijos duomenimis, pernai kovą prastovas buvo paskelbė per 20 tūkst. įmonių, šiais metais – jų yra per pusę mažiau (10 tūkst.). Subsidijos bus mokamos visą karantino laikotarpį ir dar vieną mėnesį po karantino. Nuo 2021 m. sausio 1 d. prastovų subsidijos išmokėtos daugiau nei 20 tūkst. darbdavių ir per 160 tūkst. darbuotojų, tam skirta beveik 100 mln. eurų. Darbdaviams taip pat sudarytos sąlygos pasinaudoti užimtumo rėmimo priemonėmis ir gauti subsidijas darbo užmokesčiui, įdarbinus asmenis iš pažeidžiamiausių grupių. Darbdaviui, įdarbinusiam Užimtumo tarnybos siunčiamą darbuotoją, gali būti skirta subsidija darbo užmokesčiui: neterminuotai įdarbinus bedarbius su negalia, nekvalifikuotus, ilgalaikius, vyresnius kaip 45 m. bedarbius, bedarbius iki 29 m. ar pan.

Kol tęsiasi karantinas, įmonės, kurių veikla yra apribota, taip pat gali atidėti įmokas „Sodrai“ be palūkanų ir delspinigių. COVID-19 poveikį patyręs verslas įmokų gali nemokėti už karantino laikotarpį, o padengti susidariusią skolą be palūkanų bus galima per 5 metų laikotarpį.

Pirmą kartą nuo pirmojo karantino paskelbimo pradžios registruotas nedarbas pradėjo mažėti. 2021 m. kovo 1 d. registruotas nedarbo lygis siekė 16,1 proc. ir buvo 0,3 proc. punkto mažesnis nei vasario mėnesį.

Sumažėjo dėl darbo paieškos išmokos (nuo 2021 m. sausio 1 d. – 212 eurų) į Užimtumo tarnybą besikreipiančių asmenų skaičius. Tam įtakos turi ir siekiant didesnio priemonės taiklumo pakeistas teisinis reglamentavimas šiai išmokai gauti (gali pretenduoti tik Užimtumo tarnyboje registruoti ir bedarbio statusą turintys asmenys, nedalyvaujantys aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, darbo netekę ne anksčiau kaip 3 mėn. iki ekstremalios situacijos ar karantino paskelbimo). Šiuo metu teisę į darbo paieško išmoką turi nuo pandemijos nukentėję beveik 44 tūkst. gyventojų. Nuo metų pradžios šiems darbo paieškos išmokų gavėjams išmokėta 7,1 mln. eurų.

Socialines paslaugas pandemijos metu teikiančioms nevyriausybinėms organizacijoms skirta papildoma parama. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pakvietė nevyriausybines organizacijas teikti paraiškas ir gauti papildomą iki 10 tūkst. eurų siekiančią finansinę paramą. Nevyriausybinių organizacijų veiklai papildomai skirtas 1 mln. eurų.

Vyriausybės strateginės analizės centras (STRATA), bendradarbiaudamas su Ekonomikos ir inovacijų ministerija bei Lietuvos statistikos departamentu, parengė naują švieslentę. Joje realiu laiku skelbiami paramos verslui, nukentėjusiam nuo COVID-19 pandemijos, duomenys, viešai prieinama informacija apie paramą gavusių įmonių skaičių ir jų veiklos pobūdį, gautų subsidijų sumą, regioninį pasiskirstymą. Statistiką galima rasti interneto puslapyje <https://eimin.lrv.lt/lt/priemones-verslui/ekonomine-situacija-ir-paramos-verslui-statistika>.

2021 m. vasario mėn. Lietuvos pritaikytas ekonomines priemones COVID-19 šokui atremti palankiai įvertino Tarptautinis valiutos fondas, kuris paskelbtame pranešime reiškia palaikymą naujosios Vyriausybės prioritetams ir siekiui mažinti ekonominius skirtumus šalyje, didinti ūkio produktyvumą ir spręsti įsisenėjusias problemas švietimo ir sveikatos apsaugos sistemose.

Antrojo karantino parama verslui tikslingesnė ir greitesnė – parodė tyrimas². Parama verslui tapo labiau orientuota į daugiausia nuo COVID-19 nukentėjusius sektorius: padidėjo paramos dalis maitinimo ir kelionių organizavimo sektoriams. Tai parodė pagalbos verslui subsidijų forma pirmojo ir antrojo karantino metu duomenų analizė. Be to, lyginant abiejų karantino laikotarpių pagalbos skirstymo tempą, antrojo karantino subsidijų atveju verslams pagalba teikiama bemaž dvigubai didesniu greičiu. Lyginant abiejų karantino laikotarpių subsidijų skirstymo tempą, matyti, kad pavasarį subsidijų nukentėjusiems verslams srautas vidutiniškai siekė 450 tūkst. eurų per dieną, o antrojo karantino

² <https://eimin.lrv.lt/lt/naujienos/antrojo-karantino-parama-verslui-tikslingesne-ir-greitesne-rodo-tyrimas>.

subsidijų atveju verslams pagalba teikiama bemaž dvigubai didesniu srautu – apie 800 tūkst. eurų per dieną.

2020 m. vykdytas paramos verslui priemonės galima rasti adresu <https://koronastop.lrv.lt/lt/pagalba-verslui>.

1.4. Švietimo sistemos iššūkiai dėl COVID-19 pandemijos ir jų sprendimai

COVID-19 pandemija visiškai pakeitė mokymosi ir studijų procesus. Mokymosi tęstinumui užtikrinti visais švietimo lygmenimis buvo pereita prie nuotolinio mokymo(si). Iki pandemijos nuotolinio darbo ar mokymosi patirties turėjo tik dalis pedagogų ir mokinių (apie 20 proc. bendrojo ugdymo mokytojų, apie 50 proc. dėstytojų, apie 60 proc. aukštesniųjų klasių mokinių ir studentų³), dėl pandemijos šis mokymo(si) būdas tapo visuotinis.

Neišvengta neigiamų karantino padarinių švietimui: sutriko kai kurie švietimo procesai (pavyzdžiui, mokinių pasiekimų patikrinimo, mokyklos veiklos kokybės vertinimo), sumenko ugdymoji sąveika ir nukentėjo ugdymo ir mokymo(si) kokybė, paaštrėjo mokymosi rezultatų atotrūkis, socialinės nelygybės švietime problema.

Įvertinus susiklosčiusią situaciją, pirmieji Aštuonioliktosios Vyriausybės, o tuo pačiu ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos darbai buvo nukreipti pandemijos valdymui ir identifikuotų karantino pasekmių mokymui ir mokymuisi mažinimui. Pirmiausia buvo peržiūrėtas 2021 m. biudžetas ir skirtos papildomos lėšos švietimo pagalbos specialistams, neformaliajam vaikų švietimui ir kitoms, didžiausius iššūkius keliančioms sritims.

Specialus dėmesys skirtas dėl nuotolinio mokymo sunkumų patiriantiems mokiniams. Skaičiuojama, kad 14 tūkst. mokinių reikia pagalbos mokantis nuotoliniu būdu – padėti prisijungti prie nuotolinių pamokų, stiprinti jų mokymosi motyvaciją⁴. Dar 11 tūkst. mokinių patiria trikdžių dėl nepakankamos technologinės įrangos namuose. Mokykloms skirta papildomų lėšų skaitmeninei plėtrai, nuo 2021 m. sausio 1 d. – po 30 Eur vienam mokiniui. Iš viso šiam tikslui numatyta daugiau kaip 10 mln. Eur, arba penkis kartus daugiau negu būdavo numatoma ankstesniais metais tikslinėje „krepšelio“ dotacijoje. Iš šių lėšų mokyklos mokinius aprūpina reikalingu skaitmeniniu turiniu ar papildoma kompiuterine įranga, tobulinamos mokytojų skaitmeninio raštingumo kompetencijos. Siekdama visiems mokiniams užtikrinti lygias galimybes gauti kokybišką nuotolinį mokymą, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija nuotolinio mokymosi praradimų patiriantiems mokiniams parengė paramos paketą. Jį sudaro algoritmo parengimas mokiniams, kuriems reikalinga pagalba mokantis nuotoliniu būdu, papildomos mokinių ir mokytojų konsultacijos, savanorių pagalba, kompiuterinės technikos pirkimas nuotolinio ugdymo prieinamumui didinti. Mokiniams, kuriems sudėtinga mokytis namuose ir Vaiko gerovės komisijos sprendimu yra reikalinga priežiūra įstaigoje, teikiamas nuotolinis mokymas, priežiūra ir nemokamas maitinimas mokykloje, vaikų dienos centre ar kitoje savivaldybės paskirtoje įstaigoje. Pedagogų atlyginimams už papildomas darbo valandas vykdant konsultacijas skirta 1,3 mln. Eur. Techninei įrangai įsigyti skirta 6 mln. Eur. Vyriausybė taip pat skyrė papildomą finansavimą konsultacijoms, kurių metu siekiama padėti abiturientams pasirengti brandos egzaminams. Mokytojų atlyginimams už papildomas darbo valandas skirta 390 tūkst. Eur.

2021 metams valstybės finansavimas neformaliajam vaikų švietimui padidintas 40 proc. Tam skirta 17 mln. Eur. Tokiu būdu vaikams bus suteikta daugiau galimybių neformaliojo ugdymo veikloms.

³ V. Navickienė, I. Valantinaitė, G. Droessiger ir kt. Lietuvos mokslo ir švietimo institucijų poreikių, reikalavimų ir turimos patirties organizuojant ir vykdant nuotolinį mokymąsi ir nuotolinį darbą tyrimas ir įvertinimas. Studija. 2020.

⁴ <https://koronastop.lrv.lt/lt/naujienos/del-nuotolinio-mokymo-sunkumu-patiriantiems-mokiniams-7-5-mln-euru-vertes-pagalba>

Visų COVID-19 pandemijos padarinių šalinimo priemonių įgyvendinimui 2021 m. suplanuota daugiau nei 1 mlrd. eurų. Biudžeto paskirstymas pagal politikos sritis pateiktas 5 lentelėje. Papildomos lėšos, reikalingos naujai išryškėjusiems ar ilgiau nei planuota trunkantiems poreikiams finansuoti, bus suplanuotos tikslinant 2021 m. biudžetą.

5 lentelė. 2021 metų valstybės biudžeto asignavimai COVID-19 pandemijos padariniams šalinti (priemonėms vykdyti)

Eil. Nr.	Asignavimai pagal sritis	Suma, mln. eurų
1	Socialinei apsaugai	572,5
	Ligos (nedarbingumo) išmokos	120
	DU subsidija prastovų metu	180
	Subsidijoms prastovų metu, po prastovų ir darbo paieškos išmokai už 2020 m. gruodžio mėn. išmokėti	172,5
	Išmokos savarankiškai dirbantiems	72
	Darbo paieškos išmoka	28
2	Ekonomikai	230
	Subsidijoms nuo COVID-19 nukentėjusioms mažoms vidutinėms įmonėms teikti pagal valstybės pagalbos schemą, suderintą su EK	150
	Lengvatinėms paskoloms nuo COVID-19 nukentėjusiems verslams	30
	COVID plano dalinio palūkanų kompensavimo priemonei „Palūkanų kompensavimas smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams“ vykdyti ir administruoti	16,9
	Paramai verslui	33,1
	Prekinis kreditas (įtraukta į garantijų limitą)	
3	Sveikatai	145
	Vakcinai įsigyti	65
	Įsipareigojimai tiekėjams ir laboratorijoms už tyrimus	80
4	Švietimui	11,7
	Skaitmeninio ugdymo plėtrai ir dėl COVID-19 pandemijos patiriams mokymosi praradimams kompensuoti	11,7
5	Kultūrai	2,5
	Kultūros rėmimo fondo 2020 m. nepanaudotos lėšos, susijusios su perkeltais renginiais	2,5
5	Kitų institucijų, dalyvaujančių koronaviruso valdyme, poreikiai	76
	<i>Iš viso COVID-19 padariniams šalinti numatyta</i>	1 037,7

Duomenų šaltinis – Finansų ministerija

II DALIS. MAKROEKONOMIKOS SITUACIJOS APŽVALGA 2020 METAIS IR ARTIMIAUSIO LAIKOTARPIO PERSPEKTYVOS, VALSTYBĖS BIUDŽETO SITUACIJOS APŽVALGA

2.1. Demografinė ir socialinė situacija

Lietuvai vienu didžiausių iššūkiu tebėra gyventojų skaičiaus mažėjimas. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2020 m. gyventojų skaičius padidėjo 1,1 tūkst., tačiau per paskutinius 30 metų bendrai gyventojų sumažėjo ketvirtadaliu. Šalies gyventojų skaičiaus dinamiką lemiantys demografiniai procesai – migracija, gimstamumas ir mirtingumas, neleidžia tikėtis žymaus situacijos gerėjimo. Bendrasis gimstamumo rodiklis – gimusių vaikų skaičius 1 000 gyventojų sumažėjo nuo 9,8 2019 m. iki 8,8 2020 m.

Per 2020-uosius į Lietuvą atvyko 43,1 tūkst. žmonių (7,5 proc. daugiau negu 2019 m.), iš šalies tuo pačiu laikotarpiu emigravo 23,1 tūkst. gyventojų (penktadaliu mažiau nei 2019 m.). 2020 m. išduota 61 tūkst. vizų ir leidimų užsieniečiams laikinai gyventi darbo pagrindu, t. y. 6 tūkst. mažiau nei 2019 m., iš jų trūkstamų profesijų užsieniečiams – 46 tūkst. (2019 m. – 55 tūkst.).

COVID-19 pandemija įnešė korekcijų į visus demografinius procesus, ypač paveikė mirtingumą ir gimstamumą. 2020 m. Lietuvoje mirė 13 proc. daugiau žmonių negu 2019 m., gimė 10 proc. mažiau kūdikių negu 2019-aisiais. Tai reiškia, kad šias demografines pasekmes po 16–18 metų ypač pajus švietimo sistema ir darbo rinka.

COVID-19 pandemijos pasekmės dar neatsispindi skurdo ir pajamų nelygybės statistikoje, nes, skaičiuojant 2019 m. skurdo rodiklius, remtasi 2018 m. gautomis gyventojų pajamomis. Lietuvos statistikos departamento duomenys rodo, kad 2019 m. mažėjo tiek skurdo rizikos lygis, tiek absoliutaus skurdo lygis. Nors skurdo rizikos lygis mažėjo nuo 22,9 proc. 2018 m. iki 20,6 proc. 2019 m., Lietuvoje skurdo rizikos lygis gerokai viršija ES vidurkį, kuris 2019 m. siekė 16,5 proc. Kaip ir anksčiau, didžiausią skurdo riziką patiria senjorai.

Manoma, kad pajamų nelygybė 2020 m. toliau mažėjo, nes dėl COVID-19 kilusios ekonominės krizės sparčiausiai mažėja pajamos iš darbo, ypač algų priedai, taip pat ženkliai smunka savarankiško darbo pajamos, pajamos iš investicijų, turto ir paskirstyti pelnai. Tuo tarpu pasiskirstymo žemesnėje dalyje esančių žmonių pajamos yra santykinai geriau apsaugotos dėl socialinės apsaugos sistemos teikiamų garantijų. Ankstesnės krizės laikotarpiu taip pat stebėtas nelygybės mažėjimas, po kurio spartus nelygybės didėjimas buvo fiksuotas ekonominio atsigavimo laikotarpiu.

Pagrindiniai šalies socialinę ir ekonominę situaciją atskleidžiantys rodikliai pateikiami ataskaitos 2 priede.

2.2. Makroekonomikos situacija

2020 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme 2020 m. buvo nustatyta 0,2 proc. bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) valdžios sektoriaus pertekliaus užduotis. Išaukęs valdžios sektoriaus deficitas lėmė, kad 2020 m. nuo vidutinio laikotarpio tikslo nukrypta. Iš valstybės vardu pasiskolintų 3,4 mlrd. eurų finansuotos papildomos išlaidos lėmė, kad valdžios sektoriaus deficitas, išankstiniais duomenimis, 2020 m. siekė apie 7 proc. BVP.

2020 m. taikyta bendroji Stabilumo ir augimo pakto (toliau – SAP) išimtis⁵ – SAP lankstumo sąlyga, kurią EK taiko dėl COVID-19 pandemijos kilus ES, euro zonos ekonomikos krizei, valstybėms patiriant ekonominį nuosmukį. 2020 m. vykdyta fiskalinė politika buvo anticiklinė.

2020 m. pirmą kartą parengta Fiskalinių rizikų apžvalga⁶, kurioje analizuojamos rizikos, galinčios neplanuotai neigiamai ir reikšmingai paveikti valdžios sektoriaus finansus. Apžvalgoje pateikiama informacija apie rizikų pasireiškimo tikimybę, galimą poveikį finansams vidutiniu laikotarpiu, priemonės, galinčios sumažinti rizikos pasireiškimo tikimybę arba jos poveikį finansams, arba atsverti neigiamą poveikį finansams. Darant prielaidą, kad visos rizikos pasitvirtina vienu metu, poveikis valdžios sektoriaus finansams vidutiniu laikotarpiu sudarytų apie 5,6 mlrd. eurų, arba 11,5 proc. 2019 m. BVP. Iš jų labai mažos ir mažos pasireiškimo tikimybės rizikos sudaro 4,9 proc. BVP, vidutinės ir didelės – 3,1 proc. BVP ir labai didelės tikimybės – 3,5 proc. BVP.

Artimuoju laikotarpiu tarp aktualiausių rizikų išlieka COVID-19 pandemija ir tolesnė jos eiga. 2020 m. skolos padidėjimas buvo 11 procentinių punktų BVP – iki 47,3 proc. BVP. Taip pat 2021 m. COVID-19 pandemijos raida lemia papildomų valdžios sektoriaus lėšų poreikį (2021 m. biudžete pagalbos priemonėms numatyta 2 proc. BVP). Tikslingas ir efektyvus lėšų naudojimas itin svarbus užtikrinant kovos su COVID-19 pandemija ir jos padariniais veiksmingumą ir valdant valdžios sektoriaus finansų tvarumo rizikas vidutiniu ir ilgesniuoju laikotarpiais.

Lietuva vykdo 2020 m. liepą pateiktą ES Tarybos fiskalinę rekomendaciją – remti ekonomiką ir jos atsigavimą bei imtis visų priemonių COVID-19 pandemijai suvaldyti. Tam 2021 m. biudžete numatyta 1 mlrd. eurų. Pagal valdžios sektoriui priskirtus Seimo patvirtintus biudžetus 2021 m. valdžios sektoriaus deficitas 2021 m. sudarys 7 proc. BVP. EK nuomone, ne visi 2020–2021 m. valstybės priimtų išpareigojimai yra padengti juos atsveriančiomis pajamų priemonėmis (naujais tvariais pajamų šaltiniais), o tai gali lemti finansų tvarumo problemas ilguoju laikotarpiu. Todėl formuodama būsimųjų metų fiskalinę politiką ir ją įgyvendindama, Vyriausybė sieks ilgalaikio valdžios sektoriaus finansų tvarumo.

Pandemijos ir jos suvaldymo priemonių įtaka paveikė vidaus paklausą ir eksporto rezultatus. Išankstiniais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2020 m., palyginti su 2019 m., bendras Lietuvos prekių eksportas sumažėjo nuo 29,6 mlrd. iki 28,6 mlrd. eurų. Lietuviškos kilmės prekių eksportas per metus sumažėjo 4,8 proc. Neatsižvelgiant į energetinių produktų (benzino, dyzelino ir kt.), kurių didžiąją dalį gamina AB „Orlen Lietuva“, eksportą, lietuviškos kilmės prekių eksportas 2020 m. ūgtelėjo 5,9 proc. per metus. Prekių reeksportas sumažėjo 1,2 proc., o eliminavus energetinių produktų įtaką, reeksporto augimas siekė 0,2 proc.

2020 m. Lietuvos verslo rodikliai buvo kiek prastesni nei 2019 m. Regioninė perspektyva rodė, kad po pirmosios COVID-19 bangos ekonominiai rodikliai turėjo tendenciją sparčiausiai atsigauti tose apskrityse, kuriose gera verslų ekosistema, – regionuose, kuriuose įsikūrusios didelės įmonės ir sparčiausiai plečiasi šias įmones aptarnaujantis verslas. 2020 m. pabaigoje epidemiologinei situacijai pablogėjus ir vėl įvestiems apribojimams besitęsiant ir 2021 m., valstybės finansinė parama verslui ir užimtumui ir toliau bus teikiama, o tai sušvelnins apribojimų poveikį verslo subjektams ir žmonių pajamoms.

Po pandemijos sukulto nuosmukio 2020 m. Lietuvos ekonomika 2021 m. turėtų atsigauti. 2020 m. IV ketvirtį pastebimai pablogėjus epidemiologinei situacijai, neigiamas COVID-19 poveikis ekonomikai juntamas ir į 2021 m. I ketvirtį, o įsibėgėjant masiniam visuomenės vakcinavimui nuo II

⁵ Europos Komisijos laiškas dėl bendrosios SAP išimties taikymo, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/lt.pdf>.

⁶ Fiskalinių rizikų apžvalga, <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/fiskaline-politika/fiskaliniu-riziku-apzvalga>

ketvirčio, tikėtina, sulauksime ekonominio aktyvumo didėjimo. Per visus 2021 m. Lietuvos ekonomika galėtų augti 2,6 procento.

2020 m. COVID-19 viruso pandemija visuomenėje kėlė nerimą, jos suvaldymo priemonėmis apribotos galimybės naudotis tam tikromis paslaugomis, laikinai sutrikusi dalis prekybinių procesų pernai lėmė mažesnes gyventojų išlaidas vartojimui. Namų ūkių vartojimo išlaidos 2020 m. smuko 1,5 procento. 2021 m. namų ūkių vartojimo išlaidos 2021 m. galėtų augti 2,6 procento.

Pandemijos sukeltas itin didelis neapibrėžtumas lėmė mažesnes išlaidas investiciniams projektams. Susidūrus su COVID-19 dauguma įmonių atidėjo investicinius planus. Išlaidos bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui 2020 m. Lietuvoje smuko 0,2 procento. 2021 m. išlaidos bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui galėtų augti 4,6 procento.

Dėl neigiamai pandemijos paveiktų užsienio prekybos rinkų 2020 m. Lietuvos prekių ir paslaugų eksportas sumažėjo 1,3 procento. Remiantis prielaidomis dėl užsienio paklausos atsigavimo, 2021 m. tikėtinas 4,8 proc. prekių ir paslaugų eksporto augimas.

2020 m. COVID-19 pandemija reikšmingai pablogino darbo rinkos būklę šalyje. Nedarbo lygis, apskaičiuotas pagal gyventojų užimtumo tyrimo metodologiją, 2020 m. padidėjo 2,2 procentinio punkto iki 8,5 proc., o užimtų gyventojų sumažėjo 1,5 procento. 2021 m. užimtų gyventojų skaičius išaugs 0,7 proc., o nedarbo lygis, apskaičiuotas pagal gyventojų užimtumo tyrimo metodiką, išliks tokia pačia lygyje kaip pernai – sudarys 8,5 procento.

2020 m. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalyje sudarė 1 421,2 euro ir padidėjo 9,6 procento. 2021 m. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis augs lėčiau nei 2020 m. ir augimo tempas galėtų siekti 5,2 procento.

Inflacinis spaudimas Lietuvoje 2020 m. II pusmetį mažėjo dėl palankesnių importuojamų prekių kainų, kurias lėmė pandemijos sukeltas pasaulinis ekonominis nuosmukis ir susilpnėjusi energijos ir maisto žaliavų paklausa tarptautinėse rinkose, taip pat dėl pandemijos neigiamo poveikio Lietuvos ekonomikai, ypač paslaugų sektoriui, lėmusio mažesnę dalies vartojimo paslaugų paklausą ir kainas. 2020 m. vidutinė metinė infliacija sumažėjo iki 1,1 proc. (2019 m. ji siekė 2,2 proc.). 2021 m. vidutinė metinė infliacija sieks 1,8 procento.

Epidemiologinė situacija Lietuvoje ir užsienio valstybėse vis dar sudėtinga, tvyro neapibrėžtumas dėl neigiamą įtaką ekonomikai darančių viruso suvaldymo priemonių taikymo trukmės. Išlieka rizika dėl globalios ekonomikos atsigavimo, geopolitinių įtampų. Visgi, nors susiduriama su tiekimo trikdžiais, vakcinavimo procesas jau prasidėjęs, o sėkmingas šio proceso veikimas galėtų prisidėti prie greitesnio ekonomikos atsigavimo.

Pagrindiniai Finansų ministerijos parengto ekonominės raidos scenarijaus rodikliai pateikti 6 lentelėje:

6 lentelė. Pagrindiniai ekonominės raidos scenarijaus rodikliai (2020 m. gruodis)

Rodiklio pavadinimas	2020	2021P	2022P	2023P	2024P
BVP (to meto kainomis), mln. Eur	48 794	50 966	53 564	56 312	59 251
BVP (palyginamosiomis kainomis) pokytis, proc.	-0,8	2,6	3,2	3,2	3,2
Suderintas vartotojų kainų indeksas (vidutinis metinis)	1,1	1,8	1,8	1,9	2,0

Investicijų (palyginamosiomis kainomis) pokytis, proc.	-0,2	4,6	5,3	5,7	5,7
Prekių ir paslaugų eksporto (palyginamosiomis kainomis) pokytis, proc.	-1,3	4,8	6,7	6,0	6,0
Nedarbo lygis (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį), proc.	8,5	8,5	7,5	6,9	6,5
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio pokytis, proc.	9,6	5,2	4,5	5,0	5,4
Užimtųjų skaičiaus pokytis, proc.	-1,5	0,7	0,9	-0,1	-0,5

Šaltiniai: Finansų ministerija, Lietuvos statistikos departamentas

2.3. Valstybės biudžeto apžvalga

Aštuonioliktoji Vyriausybė peržiūrėjo ankstesnės Vyriausybės parengtą 2021 m. valstybės biudžeto projektą ir jį patikslino, papildomai įtraukdama lėšas COVID-19 pandemijos padariniams šalinti (priemonėms vykdyti) ir peržiūrėdama priemones, kurioms buvo planuojama skirti lėšų iš Lietuvos su EK dar nesuderėtos Europos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (angl. *Recovery and Resilience Facility*) (toliau – EGADP).

2021 m. biudžete be lėšų, skirtų kovai su pandemijos iššūkiais, numatytos lėšos minimalaus mėnesinio atlygio didinimui, pensijų indeksavimui, vaiko pinigų didinimui ir kitų anksčiau prisiimtų įsipareigojimų vykdymui. Bendrai pensijoms didinti 2021 m. biudžete skirta apie 353 mln. eurų: vidutinė senatvės pensija didėja 38 eurai (nuo 377 iki 415 eurų), o turintiems būtinąjį stažą – apie 40 eurų (nuo 399,4 iki 440 eurų). Socialinės paramos išmokoms ir valstybinių pensijų indeksavimui 2021 m. biudžete papildomai numatyta 29 mln. eurų. Darbuotojams minimalus mėnesinis uždarbis iki mokesčių padidėjo 35 eurai (nuo 607 iki 642 eurų). 2021 m. didėja ir vaiko pinigai – nuo 60 iki 70 eurų, o neįgaliesiems, gausių ir nepasiturinčių šeimų vaikams – nuo 100 iki 110 eurų. Tam biudžete numatyta 63 mln. eurų.

Savivaldybių biudžetų pajamos kartu su valstybės biudžeto dotacijomis auga beveik 11 proc. – iki 358 mln. eurų. Dėl COVID-19 susidarius neįprastoms aplinkybėms ir nukentėjus savivaldybių biudžetų pajamų surinkimui, iš valstybės biudžeto bus skiriama lėšų 2020 m. negautoms pajamoms kompensuoti. Taip pat savivaldybės, jeigu prireiktų, galės papildomai skolintis iki 58 mln. eurų.

2020 m. buvo rengiama 2021–2027 m. ES fondų investicijų programa (toliau – Programa). EK buvo pateiktas trečiasis Programos projektas, kartu su juo – Lietuvos partnerystės sutarties projektas ir kiti reikiamas ES sanglaudos politikos reglamentų projektų sąlygas įgyvendinančių kriterijų dokumentai ar jų projektai: Investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą ir inovatyviosios bei sumaniosios ekonomikos vystymą žemėlapis, Investicijų poreikio sveikatos apsaugos ir ilgalaikės priežiūros srityje analizė, Socialinio būsto investicijų poreikio analizės žemėlapis, Institucinės globos pertvarkos investicijų poreikio žemėlapis ir kiti; reikiamas temines sąlygas įgyvendinantys dokumentai (sumaniosios specializacijos koncepcijos projektas, Lietuvos susisiekimo plėtros iki 2050 m. strategija, kita); horizontaliąsias reikiamas sąlygas įgyvendinantys dokumentai (dėl viešųjų pirkimų, valstybės pagalbos, kita).

Tam tikrais atvejais reikiamos ES sanglaudos politikos reglamentų projektų sąlygos Lietuvoje bus įgyvendinamos per Nacionalinio pažangos plano plėtros programas ir jų priemones, kurias ministerijos pradėjo rengti 2020 m. antroje pusėje ir baigs rengti 2021 m., o taip pat iki 2021 m. vidurio

planuojamus parengti dokumentus: Nacionalinę ilgalaikę renovacijos strategiją (Aplinkos ministerija), Valstybinį atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 m. planą (Aplinkos ministerija), Nacionalinę rizikos analizę (Aplinkos ministerija ir Vidaus reikalų ministerija), Nacionalinį plačiajuosčio ryšio planą (Susisiekimo ministerija).

Tikimasi, kad 2021–2027 m. ES sanglaudos politikos reglamentai bus patvirtinti 2021 m. gegužę. Juos patvirtinus, Programos projektą Vyriausybė oficialiai pateiks derinti EK, kuri, kaip tikimasi, 2021 m. rudenį priims tvirtinamąjį sprendimą.

Reaguodama į COVID-19 sukeltas pasekmes ekonomikai, EK 2020 m. viduryje pasiūlė dar vieną naują instrumentą – EGADP. Aštuonioliktoji Vyriausybė Lietuvos paraišką EGADP susiejo su Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planu ir jo struktūrinėmis reformomis, kurioms įgyvendinti reikalingos investicijos yra planuojamos paraiškoje EGADP, prioritetą teikiant žaliajai ir skaitmeninei transformacijai, švietimo ir mokymosi visą gyvenimą reformai, sveikatos apsaugai ir inovacijoms bei mokslui. Lietuvai numatyta 2,225 mlrd. eurų dotacijoms (2,092 mlrd. eurų fiksuota, 0,133 mlrd. eurų tik prognozuojama ir bus perskaičiuojama 2022 m. pagal faktinius makroekonominius rodiklius) ir galimybė gauti iki 3 mlrd. eurų paskolų. Vyriausybė EK oficialiai pateiks derinti EGADP planą iki 2021 m. balandžio 30 d., o šiuo metu, be jo rengimo darbų, vyksta derybos su EK.

Su EGADP plano įgyvendinimu susijusios išlaidos ir pajamos, paaiškėjus konkrečiai Lietuvą 2021 m. pasiekiančiai šių lėšų daliai, bus įvertintos peržiūrint 2021 m. biudžetą, Seimo pavasario sesijos metu ir atitinkamai valdžios sektoriaus finansų projekcijose, pateiktose Lietuvos stabilumo 2021 m. programoje.

III DALIS. AŠTUONIOLIKTOSIOS VYRIAUSYBĖS PRIORITETAI

3.1. Vyriausybės kadencijos reformos ir svarbiausieji strateginės darbotvarkės darbai

Aštuonioliktosios Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planas buvo patvirtintas Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155. Vyriausybės ir ministrų strateginei darbotvarkei įgyvendinti jame numatyta 70 strateginių darbų (projektų), priklausančių Vyriausybės programos misijoms (prioritetams). Vyriausybės ir ministrų strateginė darbotvarkė bus įgyvendinta per projektinio valdymo sistemą, išskiriami keturi jos valdymo lygiai.

Didžiausias dėmesys bus skiriamas penkioms Vyriausybės kadencijos reformoms, į kurių rengimą, įgyvendinimą ir komunikaciją su visuomene įsitrauks Ministrė Pirmininkė. Ministro Pirmininko strateginių darbų (projektų) portfelyje yra šios reformos: a) valstybės tarnybos pertvarka; b) pažangos programa „Tūkstantmečio mokyklos“; c) EDtech skaitmeninė švietimo transformacija; d) inovacijų ekosistemų mokslo centruose, inovacijų agentūros ir misijomis grįstų mokslo ir verslo inovacijų programų sukūrimas; e) ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimo modelio sukūrimas.

Į Ministro Pirmininko strateginių darbų (projektų) portfelį taip pat įtraukiamas Aštuonioliktosios Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano įsipareigojimas parengti Valstybės pažangos strategiją „Lietuva 2050“ ir dar septyni ministrų viešojo valdymo, švietimo ir strateginės infrastruktūros strateginiai darbai (projektai): a) Funkcijų peržiūra ir optimalus institucijų tinklas (*Viešojo valdymo sąranga*); b) Viešosios ir administracinės paslaugos (*įskaitant jų kokybės užtikrinimą regionuose*); c) Į strateginius tikslus orientuotas valdžios sektoriaus finansų planavimas (Finansų ministerija); d) Tvari kultūros ir švietimo sąveika (*kultūros ir kūrybiškumo integravimas į švietimą*); e) Veiksminga atsparumo grėsmėms didinimo, krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo sistema⁷; f) Saugi elektros energetikos sistema (*Elektros energijos sistemos sinchronizavimas su Vakarais ir Astravo atominės elektrinės blokada*); g) Strateginių geležinkelio ir kelių transporto jungčių plėtra.

Trečią lygį sudaro ministrų strateginiai darbai (projektai), susiję su Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano horizontaliaisiais tikslais (skaitmeninė transformacija, žaliuoju kursu ir atskirties mažinimu (įskaitant regionų plėtrą) arba juos įgyvendinantys: a) E-Vyriausybė 360°: Atviri duomenys; b) E-Vyriausybė 360°: Skaitmeninė transformacija; c) E-Kultūra; d) Socialinės apsaugos ir užimtumo sistemų skaitmenizavimas ir IT sistemų integracija; e) Sveikatos sistemos skaitmeninimas; f) Laiko dviasį atliepanti migracijos politika (*ir integracija*); g) Aplinkosaugos ekonominių instrumentų įgyvendinimas ir investicijų tvarumo didinimas; h) Regionų investicinio potencialo ir patrauklumo didinimas, sudarant palankias sąlygas verslui ir užimtumui; i) Įtrauki ir socialinėms, ekonominėms ir teritorinėms problemoms spręsti įgalinta savivalda; j) Kokybiškų viešųjų paslaugų užtikrinimas regionuose (*kokybiškos gyvenimo sąlygos*); k) Savivaldybių finansinio savarankiškumo didinimas. Su šių horizontaliųjų tikslų pasiekimu susijusius 11 ministrų strateginius darbus (projektus) suplanuos ir pažangą prižiūrės atsakingi ministrai, o įgyvendinimą koordinuos ir konsultacinę paramą teiks Vyriausybės kancleris ir Vyriausybės kanceliarija.

Ketvirtą lygį sudaro ministrų strateginiai darbai (projektai), kurių parengimas, įgyvendinimas ir projektinio valdymo stebėseną vyks ministerijos lygiu, o apie pažangą Vyriausybė bus informuojama pagal poreikį, bet ne rečiau kaip kartą per ketvirtį (per Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano stebėsenos ataskaitą).

⁷ Apima ir sveikatos sistemos atsparumo grėsmėms užtikrinimo veiksmus.

Atsižvelgdama į Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą, iki 2021 m. liepos 1 d. Vyriausybė numato patikslinti 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą. Vyriausybės suplanuotų ir planuojamų reformų ir kitų Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano veiksmų pagrindu Vyriausybė rengia ir iki balandžio 30 d. numato EK pateikti Lietuvos paraišką finansavimui iš Europos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo fondo (EEGAF, angl. – RRF) gauti.

2021 m. bus tęsiama Vyriausybės vykdomos strateginio planavimo ir biudžeto formavimo sistemos pertvarka. Įgyvendinant 2020 m. birželio 25 d. priimtą Strateginio valdymo įstatymą, kuriuo siekiama sukurti ir plėtoti į rezultatus orientuotą strateginio valdymo sistemą, sudarant sąlygas ilgalaikiai ir darniai valstybės pažangai ir efektyviam valdžios sektoriaus finansų planavimui ir panaudojimui, bus priimtas šio įstatymo įgyvendinamasis teisės aktas – Vyriausybės nutarimu tvirtinama Strateginio valdymo metodika. 2021 m. Vyriausybė numato pabaigti rengti ir patvirtinti 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą įgyvendinančias plėtros programas, rengti reikiamus, jas detalizuojančius priemonių aprašus, parengti ir pagal naują strateginio valdymo sistemą pradėti įgyvendinti investicinius projektus.

Vyriausybė, įgyvendindama Strateginio valdymo įstatymo įpareigojimą ir savo programinę nuostatą, 2021 m., bendradarbiaudama su Seimo Ateities komitetu, numato pradėti rengti Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2050“. Tam tikslui šiemet numatoma surengti plačias ir įtraukias konsultacijas su visuomene, taip pat diskutuoti su Lietuvos mokslo, ekspertų ir politinė bendruomenėmis apie Lietuvos ilgalaikės ateities viziją ir Lietuvos Europos viziją.

3.2. Vyriausybės svarbiausieji 2021 m. darbai pagal Vyriausybės programos misijas (prioritetus)

Švietimas

Aštuonioliktosios Vyriausybės vienas iš pagrindinių prioritetų – švietimas. Daugelyje švietimo reformos sričių 2021-ieji bus pasiruošimo ir veiksmų įgyvendinimo pradžios metai, tačiau numatomi ir pirmieji rezultatai.

Pagrindinis siekis – sudaryti lygias starto galimybes siekti išsilavinimo visiems Lietuvos žmonėms, pradedant ikimokykliniu ugdymu. 2021 m. bus siekiama sudaryti sąlygas ikimokykliniame ugdyme dalyvauti vaikams iš socialinę riziką patiriančių šeimų ar vaikams, turinčių specialiųjų poreikių. Vyriausybė parengs ir pradės įgyvendinti pažangą skatinančią Tūkstantmečio mokyklų programą, teiks realią ekspertinę-konsultacinę pagalbą mokykloms ugdymo kokybės skirtumams mažinti ir lygioms galimybėms užtikrinti. Šiais metais taip pat bus skiriamas dėmesys pedagogo motyvacijos programos parengimui, nacionalinės ugdymo krypties mokslinių tyrimų programos kūrimui. Kartu bus žengti pirmieji žingsniai stiprinant mokyklų vadovų korpusą.

Siekdama stiprios studijų ir aukštojo mokslo sistemos, 2021 m. Vyriausybė pradės kurti misijomis grįstų mokslo ir inovacijų programų modelį ir kompetencijų centrus prioritetinėse srityse. 2021 m. kartu su bendruomene bus išgryninti mokslo ir studijų institucijų veiklos tikslai, sukurtas MTEP vertinimo ir finansavimo modelis, nustatytas valstybės finansuojamų vietų planavimo ir stojančiųjų priėmimo procesas.

2021 m. bus sukurtas naujas mokymosi visą gyvenimą sistemos modelis, toliau populiarinamas profesinis mokymas, pavyzdžiui, skatinant bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo mokinius įgyti profesinę kvalifikaciją ar jos dalį kartu su viduriniu išsilavinimu. Sporto srityje bus peržiūrėtos sporto sistemos stebėsenos galimybės ir įtvirtintas naujas sporto rėmimo modelis.

Vyriausybė ne tik planuoja, bet ir reaguoja: atsižvelgiant į pandemijos situaciją, nedelsiant pradėtos įgyvendinti mokymosi praradimų dėl COVID-19 pandemijos kompensavimo priemonės, kartu su mokyklų bendruomenėmis išbandyti saugiausi būdai sugrįžti į kontaktinį mokymąsi. Stengiantis mažinti mokymosi praradimus, į pagalbą pasitelkti savanoriai. Pandemija taip pat paspartino švietimo

skaitmeninimo procesą: ugdymo įstaigos toliau aprūpinamos kompiuterine įranga, 2021 m. valstybės biudžete skirta lėšų skaitmeniniam turiniui įsigyti.

Vyriausybė, suprasdama, kad švietimo pokyčių rezultatai bus matomi mažiausiai po kelerių metų, jei ne po dešimtmečio, inicijavo Nacionalinio susitarimo dėl švietimo rengimą, suburdama parlamentinių partijų, mišrios Seimo narių grupės atstovus kartu su Lietuvos savivaldybių asociacija ir Lietuvos švietimo taryba. Nacionalinis susitarimas dėl švietimo turėtų padėti nubrėžti pagrindines švietimo kryptis dešimčiai metų, kad švietimo politika, jos įgyvendinimo pagrindiniai principai nebūtų drastiškai keičiami.

Kultūra

Kultūros misiją (prioritetą) 2021 m. numatoma įgyvendinti keturiomis kryptimis. Pirma, atsižvelgdama į švietimo ir kultūros sanglaudos svarbą tvariam kultūros vystymuisi, Vyriausybė sieks kultūros ir švietimo sąveikos, apimančios kultūros ir kūrybiškumo integraciją į visus švietimo sistemos lygmenis. Per 2021 m. bus rasti sprendimai, siekiant kultūros edukacijos pasiūlos ir jos paklausos atitikimo. Kultūra ir kūryba bus integruojama į formalųjį švietimą, orientuojantis į kultūros paslaugų kokybę, jų įvairovę ir prieinamumo didinimą neformaliojo ugdymo srityje. Bus efektyvinama kultūrinių kompetencijų ir kūrybiškumo ugdymo visą gyvenimą sistema. Plėsis kultūros edukacija, siekiant platesnio ir tvaraus įvairių visuomenės grupių įsitraukimo. Antra, siekdama efektyvinti teisinį kultūros srities reglamentavimą, 2021 m. Vyriausybė parengs ir Seimui pateiks Tautinių mažumų įstatymo ir Kilnojamųjų kultūros vertybių įstatymo pakeitimo projektus, iki 2021 m. pabaigos parengs Dainų švenčių įstatymo, Kultūros centrų įstatymo, Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymo, Sveikatos draudimo įstatymo ir Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimų projektus. Bus atnaujintas Kultūros rėmimo fondo finansavimo modelis. Trečia, siekiant tolygios kultūros sklaidos regionuose, 2021 m. bus atliktas kultūros paslaugų ir jų teikėjų regionuose kokybinis vertinimas, teisinės bazės ir jos įgyvendinimo bei priežiūros priemonių analizė, taip pat kultūros paslaugų tinklo regione veiklos vertinimas. Ketvirta, revizuojant ir optimizuojant kultūrinės diplomatijos sistemą, 2021 m. bus brėžiamos ilgalaikės ir tvarios kultūrinės diplomatijos vystymosi kryptys, atlikta kultūrinės diplomatijos išteklių peržiūra, siekiant pradėti kurti tvarią kultūrinės diplomatijos strategiją. Bus atnaujintos ir plėtojamos tikslinės kultūrinio tarptautiškumo skatinimo priemonės, atitinkančios pasikeitusį tarptautinio kultūrinio bendradarbiavimo kontekstą ir jo galimybes, pasibaigus dėl COVID-19 pandemijos įvestiems apribojimams.

Socialinė apsauga

Vyriausybės programos trečiąją misiją (prioritetą) – socialiai labiausiai pažeidžiamų visuomenės grupių įgalinimą – numatyta per Vyriausybės darbo kadenciją įgyvendinti trimis strateginiais socialinės apsaugos ir darbo ministro darbais (projektais): a) individualizuoti socialines paslaugas ir įgalinti socialinės srities darbuotojus; b) plėsti neįgaliųjų teisių apsaugą ir paslaugas; c) pasirūpinti socialinės apsaugos išmokų adekvatumu ir tvarumu. 2021 m. Vyriausybė numato parengti ir Seimui pateikti Socialinių paslaugų įstatymo pakeitimus, didinančius paslaugų šeimai prieinamumą. Kartu su savivaldybėmis ir nevyriausybėmis organizacijomis Socialinės apsaugos ir darbo ministerija numato pradėti rengti regionų perėjimo nuo žmonių su proto ir (arba) su psichikos negalia institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų infrastruktūros planus ir paslaugų plėtos žemėlapius. 2021 m. Vyriausybė numato suplanuoti investicijas tvarios ilgalaikės priežiūros paslaugų asmens namuose sistemos (integralios pagalbos) plėtrai, o ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimo modelio sukūrimą Vyriausybė paskelbė viena iš penkių Vyriausybės kadencijos reformų.

Plėtojant neįgaliųjų teisių apsaugą ir jiems skirtas paslaugas, 2021 m. bus pradėti rengti teisės aktų pakeitimai, kad būtų išplėstas įvairių (švietimo, sveikatos, socialinių, kultūros ir kitų) paslaugų ir pastatų prieinamumas visų amžiaus grupių neįgaliesiems. Nors dauguma šių pokyčių įvyks vėlesniais kadencijos metais, numatoma, kad jau 2021 m. bus sukurta asmeninio asistento paslaugų teikimo sistema (atlikus reglamentavimo pakeitimus Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme). 2021 m. bus pradėta išsami įvairių išmokų – pensijų, nedarbo, motinystės, neįgalumo ir kitų – peržiūra, siekiant didesnio socialinės apsaugos išmokų adekvatumo, socialinio teisingumo ir tvarumo. 2021 m. numatoma pabaigti peržiūrėti pensijų indeksavimo teisinį reguliavimą ir padidinti globojamų vaikų globos (rūpybos) išmokos dydį (Vyriausybė numato Seimui pateikti Išmokų vaikams įstatymo pakeitimo įstatymo projektą).

Sveikatos apsauga

Atsižvelgiant į silpnąsias sveikatos apsaugos sistemos grandis, kurias atskleidė COVID-19 pandemijos situacija, Aštuonioliktosios Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane numatytas svarbus strateginis darbas (projektas) – kovai su pandemijos sukeltomis pasekmėmis skirtas psichikos sveikatos raštingumo ir paslaugų įvairovės didinimas. 2021 m. bus parengtas ir patvirtintas Ilgalaikių neigiamų COVID-19 pandemijos pasekmių psichikos sveikatai mažinimo veiksmų planas. Sveikatos priežiūros įstaigų kompetencijų ir galimybių reaguoti į grėsmes problemai ir ASPĮ tinklo bei sveikatos duomenų surinkimo, apdorojimo ir kokybiško pateikimo problemoms spręsti Vyriausybės kadencijos metu skirti kiti trys sveikatos apsaugos ministro strateginiai darbai (projektai): visuomenės ir asmens sveikatos priežiūros įstaigų veiklos kokybės gerinimas (sistemos pertvarka); sveikatos sistemos atsparumo ir pasirengimo grėsmėms užtikrinimas; sveikatos sistemos skaitmeninimas. Jiems įgyvendinti 2021 m. numatyti šie svarbiausi parengiamieji, analitiniai ir planavimo darbai: padėties ir sistemų analizė, informacinių sistemų žemėlapių sudarymas, trūkumų ir silpnųjų vietų nustatymas, pertvarkos planų sudarymas, įgyvendinimui reikalingų teisės aktų parengimas ir investicijų suplanavimas. Pertvarkant tinklą, didelis dėmesys bus skiriamas diskusijai su socialiniais partneriais, siekiant patvirtinti optimaliausią sveikatos paslaugų (įskaitant paslaugų kokybę ir prieinamumą) teikimo modelį. Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane daug dėmesio skirta ateities iššūkiams ir senstančiai Lietuvos visuomenei, siekiant ilgo ir sveiko gyvenimo kokybės.

Aukštos pridėtinės vertės ekonomika

Aukštos pridėtinės vertės ekonomikos misijos (prioriteto) pagrindas ir viena iš penkių Vyriausybės kadencijos reformų yra inovacijų ekosistemų mokslo centruose, inovacijų agentūros ir misijomis grįstų mokslo ir verslo inovacijų programų sukūrimas. 2021 m. Vyriausybė apsispręs dėl inovacijų agentūros steigimo, konsoliduojant inovacinės veiklos skatinimo funkcijas (steigimą numatyta baigti 2022 m. I ketvirtį). Bus pradėtas kurti misijomis grįstų mokslo ir inovacijų programų modelis. Numatyta išanalizuoti inovacinę veiklą reglamentuojančius teisės aktus ir priimti inovacinei veiklai skatinti reikiamus jų pakeitimus, suvienodinti atskiruose informacijos šaltiniuose skelbiamą ir kitą aktualią informaciją, sukurti bendrą informavimo ir konsultavimo intelektinės nuosavybės klausimais platformą. Numatoma parengti ir įgyvendinti energetikos sektoriaus startuolių akceleravimo programą, skirtą labai mažų ir mažų energetikos įmonių verslo plėtrai užtikrinti, inicijuoti *EnergyTech* projektą, skirtą *EnergyTech* startuolių kūrimui Lietuvoje skatinti ir jų žinomumui didinti, parengti ir priimti Elektroninių ryšių įstatymo pakeitimus, kuriais būtų priimti daiktų interneto (IoT) plėtrą įgalinantys sprendimai. 2021 m. numatyta parengti viešojo valdymo inovacijų koncepciją ir sukurti koordinuotos viešojo valdymo inovacijų valdysenos modelį – nustatyti viešojo valdymo inovacijų inicijavimo,

atrankos, finansavimo, duomenų rinkimo ir kaupimo, įgyvendinimo, rezultatų įvertinimo ir platesnio pritaikymo bei sklaidos tvarką.

Universaliam verslumui svarbūs bus Statybos įstatymo pakeitimai ir statybininko tapatybės identifikavimo (ID) kortelės įteisinimas, taip pat statybvietėse savarankiškai dirbančių asmenų įtraukimas į darbuotojų saugos ir sveikatos teisinio reguliavimo sritį.

Bus sukurtas ir patvirtintas valstybinės žemės sklypų rezervavimo modelis, užtikrinantis išvystytų didelių žemės sklypų (teritorijų) pasiūlą naujoms gamybos investicijoms pritraukti.

Siekiant plėtoti turizmo indėlį į Lietuvos ekonomikos augimą, panaudoti kultūros paveldą turizmui skatinti ir Lietuvoje atgaivinti turizmą, pasibaigus COVID-19 pandemijai, numatyta parengti turizmo sektoriaus reformos ir su ja susijusių investicijų į turizmo infrastruktūrą priemonės.

Geresniam verslo klimatui svarbūs du 2021 m. darbai. Bus parengta ir Vyriausybės nutarimu patvirtinta Ūkio subjektų prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo metodika. Taip pat numatyta parengti ir priimti kompleksinius pirkimus bei koncesijas reguliuojančių įstatymų (Viešųjų pirkimų įstatymo, Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo ir kitų) pakeitimus, siekiant vykdyti veiksmingesnį viešųjų pirkimų procesą ir didinti inovatyvių ir žaliųjų viešųjų pirkimų mastą.

Vyriausybė planuoja atnaujinti valstybės valdomų įmonių pertvarkos ir valdymo centralizavimo priemonių planą ir numatyti valstybės įmonių pertvarkymą į kitos teisinės formos juridinius asmenis, valstybės valdomų bendrovių, vykdančių tik komercinę veiklą ir konkuruojančių su privataus kapitalo bendrovėmis, akcijų privatizavimą, taip pat valstybės valdomas bendroves, kurių vertybinius popierius būtų siūloma įtraukti į prekybą reguliuojamoje rinkoje.

Siekdama skaidrumo, efektyvumo, savivaldybių įsitraukimo ir sprendimų depolitizavimo, Vyriausybė patvirtins naują vidutinės trukmės kelių finansavimo sistemą bei valstybinės ir vietinės reikšmės kelių administravimo principus. Kad būtų užtikrintas susisiektas oru su Lietuvos ekonomikos plėtrai svarbiomis rinkomis, bus patvirtintas skrydžių Lietuvos ekonomikai strateginėmis kryptimis skatinimo planas. Siekiant stiprinti Lietuvos energetinę nepriklausomybę, bus diegiama elektros energijos kaupimo sistema, atliktas elektros energetikos sistemos adekvatumo vertinimas, nustatytas reikalingų rezervinių galių poreikis po 2025 m. ir baigtas dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos projektas.

Žaliasis kursas

Vyriausybės programos žaliojo kurso misiją (prioritetą) 2021 m. įgyvendins penki svarbiausi darbai. Pirma, siekiant iki 2030 m. 30 proc. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir iki 2050 m. sukurti klimatui neutralią ekonomiką, bus patvirtinta Nacionalinė klimato kaitos valdymo darbotvarkė, kurioje bus nustatyti nacionaliniai tikslai atsisakyti iškastinio kuro atskiruose sektoriuose ir terminai šiems tikslams pasiekti. Antra, siekdama tvaraus miestų teritorijų vystymosi, Vyriausybė patvirtins Lietuvos Respublikos bendrojo plano sprendinių įgyvendinimo programą. Trečia, siekdama didinti alternatyvių degalų ir atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą transporto sektoriuje, viešojo transporto atnaujinimo, aplinkai draugiško miestų planavimo, Vyriausybė patvirtins Darnaus judumo fondo nuostatus. Ketvirta, Vyriausybė patvirtins pastatų renovacijos strateginį dokumentą ir veiksmų planą, kurio tikslas – iki 2024 m. pasiekti, kad per metus būtų renovuojama po 1 000 daugiabučių, suteikiant prioritetą kvartalinei ir švietimo įstaigų renovacijai. Penkta, siekiant ilgalaikės miškų, kaip valstybės išteklių ir ekosistemos, valdymo ir apsaugos, bus patvirtintas ilgalaikis miškų valdymo planas iki 2030 m. ir siekiama pasirašyti nacionalinį susitarimą dėl miškų apsaugos ir subalansuoto naudojimo.

Regionų politika

Darnios regionų plėtros ir savivaldos įgalinimo srityje 2021 m. Vyriausybė numato keturis pagrindinius darbus. Pirmą, atsižvelgdama į regioninės politikos kompleksiskumą ir jos horizontalų pobūdį, Vyriausybė numato sukurti tarpinstitucinį prioritetą, veiksmų ir finansavimo šaltinių koordinavimo mechanizmą. Tam Vyriausybės nutarimu bus įsteigta Darnios plėtros komisija. Kartu su atnaujinta dvišale Vyriausybės ir savivaldos partneryste tai leis operatyviai ir kompleksiskai spręsti teritorijų (savivaldybių, regionų, visos Lietuvos) darnios plėtros iššūkius, užtikrinti laiku priimamus tarpsektorinius sprendimus. Antra, bus parengta ir patvirtinta Nacionalinė regionų plėtros programa, kuri sudarys pagrindą regionų ir savivaldybių plėtros planams rengti. Trečia, peržiūrint ir tobulinant teisinį reglamentavimą, bus sudarytas teisinis, institucinis ir finansinis pagrindas bendrai savivaldybių veiklai, įgyvendinant regionų plėtros planus. Ketvirta, iki 2021 m. pabaigos, planuojant užbaigti savivaldybių skolinimosi galimybių ir lankstumo didinimo vertinimą, bus priimti Vyriausybės sprendimai dėl savivaldybių finansinio savarankiškumo.

Teisingumo sistema

Vyriausybė teisėkūros srityje numato laikytis principo „mažiau yra daugiau“ ir siekti didesnio teisėkūros tvarumo. Todėl numatoma mažinti itin dažną bei smulkmenišką pakartotinį tų pačių teisės aktų keitimą, telkti institucijas, kad jos viešosios politikos problemas spręstų sistemiškai ir kompleksiskai, ir siekti reguliavimo pakeitimų didesnio pagrindimo įrodymais ir mokslo žiniomis. 2021 m. bus pakeista numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo tvarka ir nustatyti procesai, kad poveikio vertinimas įsitvirtintų ankstyvojoje viešosios politikos problemų sprendimų paieškos ir teisėkūros stadijoje per įtraukų konsultavimąsi su visuomene, poveikio vertinimo planavimą ir rezultatų viešinimą.

Vyriausybė planuoja pradėti jau galiojančių teisės aktų supaprastinimą ir atsisakyti perteklinio reguliavimo, neaktualių ir pasenusių nuostatų. Tam tikslui bus parengtos galiojančių norminių teisės aktų kodifikavimo ir sisteminių galiojančio teisinio reguliavimo peržiūrų priemonės, siekiant atsisakyti perteklinio, pasenusio, neproporcingo reguliavimo, mažinti administracinę ir reguliavimo naštą, sisteminti reguliavimo nuostatas ir išsklaidytą susijusį reguliavimą. Taip pat bus sudaryti kodifikavimo ir sisteminių peržiūrų artimiausio laikotarpio planai.

Vyriausybė numato aktyviai ir viešai konsultuotis su visuomene ne tik teisėkūros, bet ir visais kitais svarbiais ir reikšmingais klausimais. Per 2021 m. numatoma įtvirtinti bendrą viešųjų konsultacijų komunikaciją Vyriausybės lygiu – svetainėje „E. pilietis“ sudaryti galimybę stebėti viešųjų konsultacijų procesą, aktyviai įtraukti suinteresuotas šalis ir užtikrinti grįžtamąjį ryšį. Taip pat pirmą kartą bus pradėti iš anksto skelbti Vyriausybės planuojamų viešųjų konsultacijų sąrašai.

2021 m. prasidėjo ir iki metų pabaigos įsibėgės bausmių vykdymo sistemos pertvarkos planavimas, kurį numatoma pabaigti 2022 m. antrą pusmetį, taip pat pradėtos planuoti tam reikalingos investicijos ir reglamentavimo pokyčiai.

Atsižvelgiant į pasaulinės pandemijos pamokas ir norint pritaikyti teisingumo sistemą prie XXI a. realiųjų, siekiama tobulinti baudžiamąjį procesą: 2021 m. bus parengti Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai, kuriais būtų įtvirtinta nuotolinio baudžiamojo proceso galimybė atlikti ikiteisminius tyrimus ir organizuoti baudžiamųjų bylų teisminį nagrinėjimą naudojant garso bei vaizdo nuotolinio perdavimo priemones, ir įvertintos tam reikalingos techninės ir (ar) organizacinės priemonės.

Viešasis valdymas

Viešojo valdymo misiją (prioritetą) 2021 m. įgyvendins keturi svarbiausi darbai. Pirmą, atsižvelgdama į žmonių išteklį valdymo valstybės tarnyboje atotrūkio analizės rezultatus, Vyriausybė numato apsispręsti dėl valstybės tarnybos pertvarkos koncepcijos. Ši koncepcija taps pagrindu įsteigti

valstybės tarnybos valdymo kompetencijų centrą, suformuoti talentingų viešojo sektoriaus vadovų korpusą ir įtvirtinti lankstesnį ir motyvacija pagrįstą darbuotojų valstybės tarnyboje valdymą. Antra, Vyriausybė nuspręs dėl viešojo sektoriaus institucinės sąrangos tobulinimo, įskaitant administracinės gebos stiprinimą per viešąją politiką įgyvendinančias institucijas. Taip pat bus patvirtintas viešojo valdymo funkcijų pertvarkos planas. Trečia, bus skurtos prielaidos E-Vyriausybės 360° projektui įgyvendinti: įsteigtas ir sukomplektuotas atvirų duomenų ir skaitmeninės transformacijos centras, sudarytos sąlygos institucijose įteisinti už institucijų vidinės skaitmeninės transformacijos strategijos formavimą atsakingo skaitmeninės transformacijos vadovo vaidmenį, numatoma paskirtojo valstybės IT paslaugų teikėjo funkcijas išplėsti taip, kad jos apimtų taikomųjų IT programų priežiūrą. Taip pat bus sudarytos paskatos ir nustatyta prievolė institucijoms atverti duomenis. Ketvirta, iki 2021 m. pabaigos turėtų būti įpusėta viešojo sektoriaus subjektų teikiamų administracinių ir viešųjų paslaugų peržiūra, siekiant jas inventorizuoti ir sudaryti sąlygas tolesniems veiksams siekiant nustatyti paslaugų kokybės standartą.

Viešojo valdymo prioritetas ir jam įgyvendinti būtina valstybės tarnybos pertvarka yra viena iš penkių Aštuonioliktosios Vyriausybės kadencijos reformų.

Finansų politika

Atsakingos finansų politikos misiją (prioritetą) 2021 m. įgyvendins keli svarbiausi darbai. Bus pabaigta kurti visa naujosios strateginio valdymo sistemos teisinė bazė ir parengtos jos praktinės įgyvendinimo rekomendacijos, kurios padės valstybės institucijoms pradėti dirbti pagal naujosios sistemos principus, tikslus ir procesus. Taip pat šiais metais planuojama pabaigti rengti ir patvirtinti visas nacionalines plėtros programas, kuriose bus suplanuoti visi svarbiausi 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano pokyčiai.

2021 m. bus atlikta neterminuotų mokesčių lengvatų ir specialiųjų apmokestinimo sąlygų kaštų ir naudos analizė. Ji bus labai svarbi įvertinant esamą mokesčių sistemą ir siekiant pasiūlyti bei įgyvendinti sprendimus, kurie padėtų ją daryti teisingesnę ir palankesnę augti. Svarbiausias darbas, skirtas kovai su šešėliu ir skaidrumui didinti, – parengti ir patvirtinti šešėlinę ekonomiką ir PVM atotrūkį mažinančių veiksmų planą. Į jį numatyta įtraukti įvairaus pobūdžio veiksmus, kurie skatintų verslą formalizuotis, numatytą šešėlinės veiklos prevenciją ir sąmoningumo ugdymą, taiklesnį administravimą ir efektyvų verslo skaidrinimą. Vyriausybė apsispręs dėl Nacionalinio plėtros fondo steigimo. Stiprinant valdžios sektoriaus finansų tvarumą, numatyta pradėti rengti dėl COVID-19 pandemijos išaugusios valdžios sektoriaus skolos valdymo strategiją. Paminėtinas finansų rinkos plėtros 2021 m. darbas – pradėtas rengti Lietuvos tvariųjų (žaliųjų) finansų veiksmų planas, siekiant kurti tvarioms investicijoms palankią ekosistemą, pritraukti investicijas į tvarius produktus.

Saugi ir atspari Lietuva

Stiprinant šalies gynybą, 2021 m. tarp svarbiausių Vyriausybės darbų bus Lietuvos kariuomenės gynybinių pajėgumų, teikiant prioritetą sausumos manevro, logistikos ir oro gynybos pajėgumams, plėtojimas, įsigyjant ir kariniuose vienetuose integruojant naują ginkluotę, techniką ir įrangą. Kartu bus toliau didinamas subalansuotas kariuomenės pajėgumų vystymo planus atitinkantis profesinės karo tarnybos karių, privalomosios pradinės karo tarnybos karių ir aktyviojo kariuomenės personalo rezervo karių skaičius, gerinamos jų tarnybos sąlygos ir rūpinamasi karių gerove. Plėtojant Lietuvos kariuomenei ir sąjungininkų pajėgoms reikalingą infrastruktūrą, 2021 m. bus pradėta vystyti visiškai nauja trijų bataliono dydžio karinių vienetų infrastruktūra, plėtojama kariniam rengimui skirta esamų karinių poligonų infrastruktūra ir atliekami parengiamieji naujo karinio poligono steigimo darbai.

Siekiant didinti visuomenės atsparumą ir stiprinant piliečių valią bei gebėjimus priešintis, bus parengta Nacionalinė darbotvarkė „Lietuvos Respublikos piliečių rengimo pilietiniam pasipriešinimui strategija“, o siekiant vykdyti koordinuotą ir kryptingą kovos su dezinformacija politiką – parengtas ir pradėtas įgyvendinti nacionalinis kovos su dezinformacija veiksmų planas.

Viešojo saugumo srityje, siekdama mažinti sunkaus nusikalstamumo ir terorizmo grėsmių, Vyriausybė 2021 m. numato priimti sprendimą dėl nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos organizavimo Lietuvos Respublikoje sistemos, kad teisėsaugos institucijų veikla būtų orientuota užkardyti teisės pažeidimus, šalinti jiems atsirasti palankias sąlygas, o ne išskirtinai tik reaguoti ir tirti įvykusių teisės pažeidimus (dirbti su priežastimis, o ne pasekmėmis). Planuojama tęsti ir užbaigti diegti modernias išorinės ES sienos stebėjimo sistemas – vertinant esamą šių sistemų funkcionavimo įtaką sienos pažeidimų, įskaitant kontrabandą, dinamikai, investavimo į šią infrastruktūrą nauda yra akivaizdi. Priešgaisrinės apsaugos sistema taip pat subrendo pokyčiams, tą, be kita ko, patvirtino ir 2021 m. kovo mėn. baigtas Valstybės kontrolės auditas, identifikavęs koreguotinus veiklos, valdymo ir aprūpinimo aspektus. Įvertintina ir tai, kad ugniagesiai gelbėtojai turi didžiausią visuomenės pasitikėjimą, tad būtina užtikrinti, kad šis pasitikėjimas būtų pateisintas ir užtikrinant veiklos efektyvumą.

Siekiant koordinuoto ir efektyvaus valstybės institucijų ir įstaigų pasirengimo kovoti su hibridinėmis grėsmėmis ir valdyti ekstremaliąsias situacijas, laiku nustatyti grėsmes ir pavojus Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, juos vertinti, greitai reaguoti ir likviduoti padarinius, 2021 m. bus sukurtas nacionalinio lygmens integruoto krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo centro steigimo modelis, parengtas šio centro steigimo veiksmų planas ir pradėti rengti centrui steigti ir įgalinti būtini teisės aktų pakeitimai. Centras apjungs šiuo metu atskirus grėsmių stebėjimo, vertinimo, perspėjimo apie grėsmes, pasirengimo grėsmėms ir ekstremaliųjų situacijų valdymo mechanizmus.

Stiprinant šalies pasirengimą galimai branduolinei ar radiologinei avarijai Baltarusijos atominėje elektrinėje, 2021 m. bus pradėtos rengti kompleksinės nacionalinio lygio pratybos, kuriose bus vertinamas institucijų ir įstaigų pasirengimas, ypatingą dėmesį skiriant valstybės ir savivaldybių institucijų sąveikai, tęsiamas gyventojų perspėjimo ir informavimo apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją sistemos modernizavimas, plečiama ir tobulinama infrastruktūra, skirta foninei spinduliuotei stebėti ir perspėti. Atsižvelgiant į nuolatinę Baltarusijos atominės elektrinės eksploatavimo keliamą grėsmę, aktualus periodinis ir nuolatinis pratybų rengimas, siekiant palaikyti tinkamą parengtį ir didinti valstybės ir savivaldybių pasirengimo lygį.

Energetinio saugumo srityje, siekiant tinkamai pasirengti Lietuvos elektros energetikos sistemos sinchronizavimui su kontinentinės Europos tinklais ir iki to užtikrinti Lietuvos elektros energetikos sistemos patikimą veikimą, iki 2021 m. pabaigos numatoma įgyvendinti jungties „LitPol Link“ išplėtimo darbus ir atlikti Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemos avarinio darbo su Lenkijos elektros energetikos sistema sinchroniniu režimu bandymą. Taip pat, siekiant, kad į Lietuvos elektros energijos rinką nepatektų elektra iš Baltarusijos, Lietuvos infrastruktūra negalėtų būti naudojama trečiųjų šalių elektros patekimui į Baltijos ir kitų ES valstybių narių elektros rinką, bus sukurtas elektros energijos, patenkančios iš trečiųjų šalių, prekybos ir pralaidumo nustatymo teisinis reguliavimas.

Siekiant užtikrinti kritinės infrastruktūros atsparumą, numatoma parengti norminių aktų pakeitimus, kuriais būtų nustatyta, jog kritinėje infrastruktūroje (įskaitant 5G) būtų naudojama tik patikimų gamintojų įranga.

Užsienio ir ES politika

Vyriausybė išlaikys Lietuvos užsienio politikos ir ES politikos tęstinumą ir stiprins strategines partnerystes su JAV, Prancūzija, Vokietija, Lenkija ir Jungtine Karalyste. Bus siekiama didinti Lietuvos įtaką ES ir NATO ir per šios Vyriausybės kadenciją suorganizuoti NATO viršūnių susitikimą Lietuvoje. Daugiašaliuose susitikimuose bus akcentuojama žmogaus teisių svarba ir demokratijos sklaida, ypač Baltarusijoje ir Rusijoje. Išskirtinį dėmesį Vyriausybė skirs Rytų Partnerystės šalims. ES Vyriausybė sieks grąžinti politinę ambiciją ES Rytų Partnerystės politikai, ypač rengiantis viršūnių susitikimui 2021 m. antrąjį pusmetį. Vyriausybė remis trijų ES asocijuotų narių – Ukrainos, Sakartvelo ir Moldovos – europinės ir euroatlantinės integracijos siekius. Bus stiprinamos vystomojo bendradarbiavimo priemonės. 2021 m. liepą Vilniuje vyks Ukrainos reformų konferencija.

Vyriausybė sieks strateginės diversifikacijos, todėl bus stiprinamas Lietuvos užsienio politikos vektorius į Pietryčių Aziją: planuojama atidaryti ambasadą Pietų Korėjoje, gilinti bendradarbiavimą su Japonija, aktyviau veikti Indijos ir Ramiojo vandenyno regione. Bus stiprinama ekonominė diplomatija ir diasporos politika, lengvinamos sąlygos Lietuvos Respublikos piliečiams grįžti į Lietuvą. Kultūrinės diplomatijos srityje daugiausia dėmesio bus skiriama istorinei atminčiai. Vyriausybė sistemiškai reformuos diplomatinę tarnybą ir stiprins jos kompetencijas. Bus tęsiama aktyvi kampanija, kad 2021 m. rudenį Lietuva būtų išrinkta į Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybą.

1 PRIEDAS. COVID-19 VALDYMO ĮVYKIŲ LIETUVOJE LAIKO JUOSTA

Data	Įvykis
<u>2020 m. sausio 24 d.</u>	Vilniaus, Kauno ir Palangos oro uostų atvykimo salėse keliautojams informaciją apie koronavirusą pradėjo teikti Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Nacionalinis visuomenės sveikatos centras) specialistai, pradėtas iš Azijos šalių atvykstančių žmonių sveikatos tikrinimas oro uostuose.
<u>Sausio 27 d.</u>	Darbą pradėjo Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremaliųjų situacijų operacijų centras.
<u>Vasario 26 d.</u>	Dėl koronaviruso grėsmės Vyriausybė Vyriausybės ekstremaliųjų situacijų komisijos siūlymu šalyje paskelbė ekstremaliąją situaciją. Nuspręsta sušaukti Valstybės ekstremaliųjų situacijų operacijų centrą (toliau – Valstybės operacijų centras).
<u>Vasario 28 d.</u>	Lietuvoje nustatytas pirmasis COVID-19 atvejis.
<u>Kovo 5 d.</u>	Daugiau kaip 10 Lietuvos įmonių išduoti leidimai gaminti dezinfekantus – taip išspręstas dezinfekcinio skysčio poreikio klausimas.
<u>Kovo 10 d.</u>	Suformuota Visuomenės informavimo grupė.
<u>Kovo 12 d.</u>	Vyriausybės sprendimu dėl viruso prevencijos paskelbti pirmieji draudimai, 2 savaitėms stabdantys švietimo, kultūros, sporto ir laisvalaikio įstaigų veiklą, viešus renginius patalpose bei renginius lauke, jeigu dalyvių skaičius viršija 100.
<u>Kovo 13 d.</u>	Pradėjo veikti nemokama karštoji koronaviruso linija gyventojams 1808.
<u>Kovo 14 d.</u>	Atnaujinta ES vidaus sienų kontrolė.
<u>Kovo 14 – gegužės 13 d.</u>	Užsienio reikalų ministerijoje organizuotas skambučių centras, skirtas Lietuvos piliečiams, buvusiems užsienyje, konsultuoti, pirmiausia jų sugrįžimo į Lietuvą klausimams spręsti.
<u>Kovo 16 d.</u>	Nuo vidurnakčio iki kovo 26 d. Lietuvoje paskelbtas karantinas.
<u>Kovo 16 d.</u>	Pritarta Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) plitimo sukeltų pasekmių mažinimo priemonių planui.
<u>Kovo 18 d.</u>	Pradėti kraujo mėginių testavimai Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių ligoninių laboratorijose.
<u>Kovo 19 d.</u>	Įrengti ir pradėti naudoti trys pirmieji mobilieji COVID-19 patikros punktai – du Vilniuje ir vienas Kaune.
<u>Kovo 19 d.</u>	Pradėjo veikti interneto svetainė www.koronastop.lt , kurioje skelbiama visa informacija apie koronavirusą.
<u>Kovo 20 d., balandžio 22 d., gegužės 22 d.</u>	Lietuvą pasiekė humanitarinės siuntos iš Kinijos (apsauginės kaukės, pirštinės), Taivano (apsauginės kaukės), EK (respiratoriai FFP2).
<u>Kovo 21 d.</u>	Pirmasis mirties atvejis nuo koronaviruso Lietuvoje.
<u>Kovo 22–birželio 30 d.</u>	Į Lietuvą aktyviai gabentos ir gydymo, globos bei kitoms įstaigoms skirstytos asmens apsaugos priemonės, laboratorijoms – testavimo priemonės, pildytas medicinos valstybės rezervas.
<u>Kovo 22 d.</u>	Lietuvoje karantinas pratęstas iki balandžio 13 d.
<u>Kovo 25 d.</u>	Priimtas sprendimas suburti Ministro Pirmininko vadovaujamą specialųjį situacijos valdymo komitetą, kuris padėtų Vyriausybei valdyti ekstremaliąją padėtį.
<u>Kovo 30 d.</u>	Bendrasis ugdymas pradėtas vykdyti nuotoliniu būdu.
<u>Kovo 31 d.</u>	Pradėjo veikti karščiavimo klinikos, kuriose viršutinių kvėpavimo takų infekcijos simptomų turintiems pacientams atliekami išsamesni tyrimai, įtariant koronaviruso infekciją.
<u>Kovas–balandis</u>	Organizuota daugiau kaip 20 repatriacinių komercinių skrydžių į Lietuvą.
<u>Balandžio 8 d.</u>	Vyriausybė pranešė apie draudimą Vėlykų savaitgalį į visas gyvenvietes atvykti ne

	jų gyventojams.
Balandžio 8 d.	Lietuvoje karantinas pratęstas iki balandžio 27 d.
Balandžio 15 d.	Pradėtas karantino švelninimas.
Balandžio 15 d.	Dėl ligos protrūkio vietos fabrike nuspręsta uždaryti Nemenčinės miestelį (balandžio 16–30 d.).
Balandžio 15 d.	Vyriausybė pristatė keturių etapų karantino pabaigos planą.
Balandžio 16 d.	Pradėjo veikti emocinės paramos linija 1809 ir interneto svetainė www.pagalbasau.lt .
Balandžio 22 d.	Lietuvoje karantinas pratęstas iki gegužės 11 d., toliau švelninant jo sąlygas.
Balandžio 29 d.	Vyriausybė nustatė tvarką, kaip bus skiriami priedai gydymo įstaigų darbuotojams, kurie dirba su ypač pavojingomis užkrečiamosiomis ligomis sergančiais pacientais, ir sveikatos priežiūros specialistams, kurie vykdo prevenciją ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų židiniuose. Seimas jau anksčiau buvo pritaręs sprendimui šioms darbuotojams mokėti 60–100 proc. didesnius atlyginimus. Nustatyta, kad priedai bus mokami nuo karantino paskelbimo mėnesio pradžios, t. y. nuo kovo, iki karantino galiojimo mėnesio pabaigos.
Balandis–liepa	Suteikta humanitarinė pagalba Italijai, Ispanijai, Palestinei (balandžio 8 d.), Armėnijai, Sakartvelui, Moldovai ir Ukrainai (balandžio 22 d.), Jungtinėms Amerikos Valstijoms (gegužės 20 d.), Baltarusijai (gegužės 27 d.), Jemenui (liepos 8 d.), Uzbekistanui (liepos 22 d.), Pietų Afrikos Respublikai (liepos 29 d.), organizuota pagalbos misija Armėnijoje (birželio 17–liepos 4 d.).
Gegužės 1–3 d.	Pradėti tirti visi norintys ir neįsivaikintys jokių koronaviruso simptomų asmenys (išdalyta beveik 9 tūkst. kvietimų, patikrino 3 762 žmonės).
Gegužės 6 d.	Vyriausybė patvirtino COVID-19 valdymo strategiją 2 metams.
Gegužės 6 d.	Lietuvoje karantinas pratęstas iki gegužės 31 d., toliau švelninant jo sąlygas.
Gegužės 7 d.	Vyriausybė pritarė, kad būtų skirta ne mažiau kaip 100 tūkst. eurų vakcinai nuo COVID-19 sukurti ir jos prieinamumui visame pasaulyje užtikrinti.
Gegužės 7 d.	Pradėjo veikti pagalbos priemonių verslui linija 1824.
Gegužės 11 d.	Lietuvos piliečiams leista išvykti į Lenkiją darbo, verslo ar mokslo reikalais.
Gegužės 15 d.	Panaikintas 2 savaitių izoliacijos reikalavimas Lietuvos, Latvijos ir Estijos piliečiams, keliaujantiems tarp Baltijos valstybių („Baltic Travel Bubble“).
Gegužės 20 d.	Patvirtintas planas, kaip sušvelninti koronaviruso įtaką psichikos sveikatai.
Gegužės 20 d.	Sukurtas virtualus koronaviruso žemėlapis.
Gegužės 27 d.	Lietuvoje karantinas pratęstas iki birželio 16 d., toliau švelninant jo sąlygas.
Birželio 10 d.	Vyriausybė nusprendė karantiną nutraukti nuo birželio 17 d.
Birželio 13 d.	Lietuvos ir Lenkijos vyriausybės priėmė sprendimą atsisakyti laikinos vidaus sienos kontrolės, vykdančios keliaujančių asmenų patikrinimus pasienio kontrolės punktuose prie bendros sienos. Atsivėrė laisvas judėjimas tarp Baltijos šalių ir Lenkijos.
Birželio 17 d.	Po 3 mėnesių baigė galioti karantinas, šalyje liko galioti valstybės lygio ekstremaliosios situacijos režimas.
Liepos 1 d.	Patvirtintas Ateities ekonomikos DNR planas.
Liepos 17 d.	Iš trečiųjų šalių, nepriklausančių EEE valstybėms, Šveicarijai ir Jungtinei Karalystei, atvykusiems užsieniečiams privaloma 2 savaitių izoliacija.
Liepos 29 d.	Vyriausybė pritarė, kad EK vykdomame centralizuotame vakcinų nuo COVID-19 pirkime kartu su kitomis ES valstybėmis narėmis Lietuva sieks įsigyti vakciną, reikalingą paskiepyti 70 proc. Lietuvos gyventojų.
Rugpjūčio 10 d.	Valstybės rezervas papildytas beveik 42 tūkst. apsauginių kombinezonų (tiek jų atgabenta iš Kinijos).
Rugsėjo 1 d.	Valstybės rezervą jau papildė visi Lietuvoje pagaminti respiratoriai (respiratorių siunta – 20 740).
Rugsėjo 11 d.	Pristatytas pirmo populiacijos tyrimo rezultatai. Šešiose savivaldybėse vykdytas

	testavimas parodė, kad koronavirusu (COVID-19) persirgo nuo 1,3 iki 2,8 proc. gyventojų.
Rugsėjo 14 d.	Baigtas ES vidaus sienų kontrolės taikymas.
Rugsėjo 16 d.	Lietuva sutinka skirti 2,5 mln. eurų vakcinos nuo koronaviruso kūrimui.
Spalio 21 d.	Vyriausybė pritarė savivaldybių skirstymui į tris zonas pagal epidemiologinius rodiklius – geltoną, žalią ir raudoną. Į raudoną zoną patekusiose savivaldybėse, siekiant suvaldyti koronaviruso (COVID-19) plitimą, galės būti skelbiamas vietinis karantinas, ribojama gyventojų veikla.
Lapkričio 6 d.	Pradeda veikti mobilioji programėlė KORONA STOP LT.
Lapkričio 7 d.	Lietuvoje skelbiamas karantinas iki lapkričio 29 d.
Lapkričio 25 d.	Karantinas pratęsiamas iki gruodžio 17 d.
Gruodžio 14 d.	Karantinas pratęsiamas iki 2021 m. sausio 31 d. Įvedami judėjimo tarp savivaldybių ribojimai, reikšmingai griežtinamos karantino sąlygos.
Gruodžio 18 d.	Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė sudarė darbo grupę – Nepriklausomų ekspertų patariamąją tarybą pasiūlymams dėl COVID-19 ligos valdymo. Taip pat sudaryta darbo grupė klausimams, susijusiems su pagalbos COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) sukeltos pandemijos paveiktoms asmenų grupėms teikimu, koordinuoti ir spręsti.
Gruodžio 26 d.	Į Lietuvą atvyko pirmoji COVID-19 vakcinų siunta.
Gruodžio 27 d.	Nuo koronaviruso pradėti skiepyti Lietuvos medikai.
Gruodžio 30 d.	Vyriausybė nustatė, kurios institucijos privalės kaupti apsaugos priemonių nuo COVID-19 rezervą.
2021 m. sausio 1 d.	Įsigaliojo Užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 38, 41, 42 ir 48 ¹ straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XIV-131, pagal kurį numatyta darbdaviams kompensuoti visą (100 proc.) prastovų metu darbuotojui priskaičiuotą ir išmokamą darbo užmokestį bei padidinti subsidijos darbo užmokesčiui maksimalų dydį iki 1,5 MMA, t. y. iki 963 Eur.
Sausio 20 d.	Vyriausybė pritarė socialinio palaikymo „burbulų“ kūrimui – bus leidžiama susitikti su vienišais žmonėmis.
Sausio 27 d.	Karantinas pratęsiamas iki vasario 28 d.
Sausio 28 d.	Socialinės globos įstaigų globotiniai ir darbuotojai paskiepyti pirmuoju skiepu nuo COVID-19.
Vasario 3 d.	Vyriausybė pertvarko Ateities ekonomikos DNR planą (Lietuvos paraiška Europos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonei (angl. <i>Recovery and Resilience Facility</i>) jau anksčiau susieta su Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano svarbiausiomis reformomis ir jų finansavimu).
Vasario 4 d.	Nacionaliniu mastu pradedami vykdyti COVID-19 mutacijų tyrimai.
Vasario 6 d.	Į Lietuvą atkeliavo pirmoji „AstraZeneca“ vakcinų siunta.
Vasario 12 d.	Vyriausybė pritarė bandomajam profilaktinių COVID-19 tyrimų projektui.
Vasario 15 d.	Atnaujintas vakcinacijos planas, atsižvelgiant į farmacijos kompanijų „AstraZeneca“, „BioNTech“ ir „Pfizer“ bei „Moderna“ pateiktus vakcinų pristatymo planus.
Vasario 24 d.	Karantinas pratęsiamas iki kovo 31 d.
Vasario 25 d.	Baigta sveikatos sistemos darbuotojų vakcinacija: imunitetą turi trys ketvirtadaliai medikų.
Kovo 9 d.	Prasideda profilaktinis testavimas dėl COVID-19 greitaisiais antigeno testais.
Kovo 9 d.	Laikina sustabdytas skiepijimas viena „AstraZeneca“ vakcinos serija. Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba, sulaukusi informacijos iš Austrijos kompetentingos institucijos, rekomendavo laikinai sustabdyti vakcinos „AstraZeneca“ serijos ABV5300 naudojimą.
Kovo 12 d.	Vakcinacija „AstraZeneca“ vakcina Lietuvoje vyksta toliau, atsižvelgiant į Europos vaistų agentūros (EVA) ir Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos (VVKT)

	rekomendacijas ir ekspertų vertinimą, kad nėra pagrindo abejoti „AstraZeneca“ vakcinų efektyvumu ir saugumu.
Kovo 16 d.	Laikinais stabdomas skiepijimas „AstraZeneca“ vakcina. Gaunant duomenų dėl Europoje fiksuojamų tromboembolijos reiškinių, VVKT ministerijai pateikė rekomendaciją laikinai stabdyti skiepijimą „AstraZeneca“ vakcina.
Kovo 18 d.	Gavus naujas Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos rekomendacijas, palaikančias Europos vaistų agentūros (EVA) poziciją dėl vakcinų naudos suvaldant koronaviruso pandemiją, atnaujintas gyventojų skiepijimas „AstraZeneca“ vakcina.
Kovo 19 d.	Atnaujinta vakcinacijos nuo COVID-19 tvarka: gyventojai gali rinktis vakciną.
Kovo 22 d.	Valstybės vadovai paskiepyti „AstraZeneca“ vakcina.
Kovo 26 d.	Karantinas pratęsiamas iki balandžio 30 d.

2 PRIEDAS. LIETUVOS VALSTYBĖS PAŽANGOS VERTINIMO KRITERIJŲ REIKŠMĖS PAGAL VALSTYBĖS VEIKLOS SRITIS

2.1. Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ įgyvendinimo rodiklių apžvalga

Seimo 2012 metais patvirtinta Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ nubrėžė Lietuvos raidos viziją dvidešimčiai metų ateitį: **Lietuva sumani šalis, kurioje gera gyventi ir dirbti**. Siekiama, kad iki 2020 m. Lietuva patektų tarp 15 pažangiausių Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių narių, o iki 2030 m. – tarp 10 pažangiausių ES valstybių narių pagal išskirtus bendruosius vizijos rodiklius. Vizijos įgyvendinimo pažanga pateikiama remiantis bendrųjų vizijos rodiklių 2016–2019 m. pasiekimais, kurie lyginami su esama situacija 2009–2010 m. ir siekiamais rezultatais, kurie nustatyti 2020 ir 2030 m.

2.1.1. Bendrieji vizijos įgyvendinimo rodikliai

Rodikliai	Pradinė situacija			Pasiekta reikšmė	Vietos pokytis	Pasiekimo tikimybė	Siektinios reikšmės	
	ES27 vidurkis	Lietuva (LT)	2009–2010	2019–2020			2020	2030
Gyvenimo kokybės indeksas <i>International Living</i> , 2011	71 balas iš 100	68 balai iš 100	23 vieta ES	<i>nėra apskaičiuota</i> ⁸	<i>nėra apskaičiuota</i>	<i>nėra apskaičiuota</i>	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Laimės indeksas <i>Gallup World Poll</i> tyrimas (apibendrinti 2005–2009 m. duomenys)	39 proc. („laimingų žmonių“)	25 proc.	20 vieta ES	17 vieta ES	+3	vidutinė	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Demokratijos indeksas <i>Economist Intelligence Unit</i> , 2011	7,96 balo	7,24 balo	22 vieta ES	22 vieta ES 7,13 balo	0	maža	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Darnios visuomenės indeksas <i>Sustainable Society Foundation</i> , 2010	6,68 balo	6,77 balo	13 vieta ES	8 vieta ES 6,36 balo (2016) ⁹	+5	didelė	10 vieta ES	ne žemesnė negu 7 vieta ES
Pasaulio konkurencingumo indeksas Pasaulio ekonomikos forumas, 2011–2012	4,71	4,41	17 vieta ES	20 vieta ES	-3	maža	13 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Globalizacijos indeksas <i>KOF Globalisation index</i> , 2011	82,82	73,64	25 vieta ES	22 vieta ES 81 (2018) ¹⁰	+3	maža	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES

⁸ Rodiklis nebeskaičiuojamas.

⁹ Rodiklis nebeskaičiuojamas.

¹⁰ Nuo 2019 m. Lietuvos indeksas neskaičiuojamas.

2.1.2. Sumanios visuomenės rodikliai

Rodikliai	Pradinė situacija			Pasiekta reikšmė	Vietos pokytis	Pasiekimo tikimybė	Siekimos reikšmės	
	ES27 vidurkis	Lietuva (LT)	2009–2010	2019–2020			2020	2030
Visuomenės dalis, mananti, kad vaizduotė yra viena iš svarbiausių savybių, kurią vaikas turi įgyti namuose Europos vertybių tyrimas, 2008	21 proc.	6 proc.	6 proc.		<i>nėra apskaičiuota</i>	<i>nėra apskaičiuota</i>	20 proc.	30 proc.
Mokinių, atitinkančių bent 3 (iš 6) mokymosi pasiekimų lygį, dalis Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas (PISA), OECD, 2009	skaitymo gebėjimai – 54,5 proc.; matematinis raštingumas – 54,1 proc.; gamtamokslinis raštingumas – 56,5 proc.	skaitymo gebėjimai – 45,6 proc.; matematinis raštingumas – 47,7 proc.; gamtamokslinis raštingumas – 54,1 proc.	skaitymo gebėjimai – 23 vieta ES; matematinis raštingumas – 22 vieta ES; gamtamokslinis raštingumas – 18 vieta ES	skaitymo gebėjimai – 19 vieta ES (49,5 proc.); matematinis raštingumas – 21 vieta ES (50,2 proc.); Gamtamokslinis raštingumas – 19 vieta ES (49,5 proc.)	skaitymo gebėjimai +4; matematinis raštingumas +1; gamtamokslinis raštingumas - 1	vidutinė	bent 50 proc. visoms sritims	bent 55 proc. visoms sritims
Aukštųjų mokyklų reitingai Akademinis pasaulio universitetų reitingas (ARWU)	–	–	nė vienas Lietuvos universitetas nepatenka į geriausiųjų pasaulio universitetų 500-uką	0	0	maža	bent vienas Lietuvos universitetas tarp 500 geriausiųjų pasaulio universitetų	bent vienas Lietuvos universitetas tarp 300 geriausiųjų pasaulio universitetų
30–34 metų asmenų, baigusių aukštąjį ar jam prilygintą mokslą, skaičius Eurostatas, 2010	33,6 proc.	43,8 proc.	8 vieta ES	2 vieta ES 57,8 proc. (2019)	+6	didelė	ne žemesnė negu 8 vieta ES	ne žemesnė negu 8 vieta ES
Mokymasis visą gyvenimą	9,1 proc.	4 proc.	22 vieta ES	19 vieta ES	+4	didelė	18 vieta ES	ne žemesnė

Rodikliai	Pradinė situacija			Pasiekta reikšmė	Vietos pokytis	Pasiekimo tikimybė	Siekimos reikšmės	
	ES27 vidurkis	Lietuva (LT)	2009–2010	2019–2020			2020	2030
Eurostatas, 2010				7 proc. (2019)				negu 17 vieta ES
Visuomenės narių, kurie linkę dalyvauti vykdanč kultūrinę meninę veiklą, dalis Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (toliau – KM)	–	46 proc.	46 proc.	45,5¹¹	0	0	60 proc.	70 proc.
Pilietinės galios indeksas Pilietinės visuomenės institutas, 2010	–	35,5 balo	35,5 balo	39,7	+1,5 balo	maža	50 balų	60 balų
Visuomenės dalis, kuri labai didžiuojasi savo šalies tapatybe Europos vertybių tyrimas, 2008	46 proc.	23 proc.	23 proc.	26,1 proc. 44,65 proc. (2018)	<i>nėra apskaičiuota</i>	<i>nėra apskaičiuota</i>	50 proc.	60 proc.
Pajamų pasiskirstymo koeficientas (S80/S20) Eurostatas, 2010	4,8	7,3	26 vieta ES	27 vieta ES 4,9	-1	maža	15 vieta ES	ne žemesnė negu 15 vieta ES
Vidutinė sveiko gyvenimo trukmė (vyrų / moterų) Eurostatas, 2010	61,7	60,0	17–18 vieta ES	15 vieta ES 56,3 / 59,1 (2018)	+3	didelė	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES

2.1.3. Sumanios ekonomikos rodikliai

Rodikliai	Pradinė situacija			Pasiekta reikšmė	Vietos pokytis	Pasiekimo tikimybė	Siekimos reikšmės	
	ES27 vidurkis	Lietuva (LT)	2009–2010	2019–2020			2020	2030
Suminis inovatyvumo indeksas Inovacijų sąjungos švieslentė, 2010	0,465	0,227	25 vieta ES	7 vieta ES 0,40NPP	+18	didelė	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Verslo aplinkos indeksas <i>Doing Business</i> , 2012	–	9 vieta ES	9 vieta ES	4 vieta ES	+5	didelė	ne žemesnė negu 5 vieta ES	pirma vieta tarp Šiaurės ir Baltijos valstybių regiono šalių, ne žemesnė negu 3 vieta ES
Bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP) vienam gyventojui, perkamosios	100 proc.	57 proc.	24 vieta ES	84 proc. 12 vieta ES	+12	didelė	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES

¹¹ Pasikeitė rodiklio skaičiavimo metodas. Rodiklis skaičiuojamas kaip „Gyventojų, kurie patys aktyviai dalyvauja kultūrinėse veiklose, dalis (proc.)“, numatytas NPP2030.

Rodikliai	Pradinė situacija			Pasiekta reikšmė	Vietos pokytis	Pasiekimo tikimybė	Siekimos reikšmės	
	ES27 vidurkis	Lietuva (LT)	2009–2010	2019–2020			2020	2030
galios standartais Eurostatas, 2010								
Integracijos į užsienio rinkas indeksas Eurostatas, 2009	2,1 proc.	0,5 proc.	23 vieta ES	23 vieta ES¹²	0	maža	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Naujų įmonių proc. nuo bendro įmonių skaičiaus <i>The World's Business School</i> INSEAD (2009–2010)	2,07 proc.	1,59 proc.	18 vieta ES	11 vieta ES¹³ 4,07 proc.	+7	didelė	14 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Verslo išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (toliau – MTEP) (BVP procentais) Eurostatas, 2009	1,25 proc.	0,2 proc.	20 vieta ES	24 vieta ES 0,43 proc.	-4	maža	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Išduotų patentų skaičius 100 tūkst. gyventojų <i>The World's Business School</i> INSEAD (2009–2010)	1,9	1,04	26 vieta ES	25 vieta ES 0,757¹⁴	<i>nėra apskaičiuota</i>	<i>nėra apskaičiuota</i>	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Universitetų ir verslo bendradarbiavimas Pasaulio ekonomikos forumas, 2010	4,3 balo	4,2 balo	14 vieta ES	13 vieta ES 4,2 balo	+1	didelė	12 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Įmonių, dalyvaujančių tarptautiniuose inovaciniuose projektuose, skaičius Eurostatas, 2008	793,5	369	14 vieta ES	<i>nėra apskaičiuota</i>	<i>nėra apskaičiuota</i>	<i>nėra apskaičiuota</i>	12 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis CO₂ ekvivalentu mln. tonų BVP vienetai Europos aplinkos agentūra, 2010	3,49	3,51	12 vieta ES	20 vieta ES (0,49) (2018)	-8	maža	10 vieta ES	ne žemesnė negu 7 vieta ES

2.1.4. Sumanaus valdymo rodikliai

Rodikliai	Pradinė situacija			Pasiekta reikšmė	Vietos pokytis	Pasiekimo tikimybė	Siekimos reikšmės	
	ES27 vidurkis	Lietuva (LT)	2009–2010	2019–2020			2020	2030

¹² Paskutiniai duomenys 2017 m., 2019–2020 m. duomenų nėra.

¹³ 2018 m., duomenų šaltinis – Eurostatas.

¹⁴ *The World's Business School* INSEAD rodiklis nebeskaiciuojamas. Pasirinktas 2017 m. duomenų šaltinis – Eurostatas.

Rodikliai	Pradinė situacija			Pasiekta reikšmė	Vietos pokytis	Pasiekimo tikimybė	Siekimos reikšmės	
	ES27 vidurkis	Lietuva (LT)	2009–2010	2019–2020			2020	2030
Valdymo efektyvumo indeksas <i>The World's Business School INSEAD</i> (2009–2010)	4,97	4,22	21 vieta ES	14 vieta ES	+7	didelė	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Aukšta reglamentavimo kokybė <i>The World's Business School INSEAD</i> (2009–2010)	5,98 balo	5,77 balo	17 vieta ES	14 vieta ES	+3	didelė	13 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Pasitikėjimas šalies institucijomis (pasitikinčių policija, valstybės tarnyba, parlamentu ir Vyriausybe vidurkis) Europos vertybių tyrimas, 2008	46 proc.	30 proc.	30 proc.	65 proc. (2018)	+35 proc. p.	didelė	45 proc.	55 proc.
E. valdžios išvystymo indeksas Jungtinių Tautų e. valdžios tyrimas, 2010	0,6601	0,6295	15 vieta ES	10 vieta ES 0,8665 (2020)	+5	didelė	13 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES
Korupcijos suvokimo indeksas (Transparency International) <i>Corruption Perceptions Index</i> , 2011	6,3 balo	4,8 balo	19 vieta ES	14 vieta ES 6 balai (2020)	+5	didelė	15 vieta ES	ne žemesnė negu 10 vieta ES

2.2. Svarbiausių rodiklių pagal valstybės veiklos sritis 2019–2020 m. suvestinė¹⁵

2.2.1. Valstybės valdymas, regioninė politika ir viešasis administravimas

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP ¹⁶
1.	Lietuvos gyventojų skaičius (mln. gyventojų)	2,794	2,794	–	–	2,86	2,9	Eurostatas	NPP2030
2.	Neto tarptautinė migracija nuo visų gyventojų (proc.)	0,39	<i>nėra</i>	–	–	0,6	0,7	Lietuvos statistikos	NPP2030

¹⁵ Svarbiausių kriterijų pasiekimo reikšmės pateikiamos pagal valstybės veiklos sritis, kurios apibrėžtos Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatyme (2020 m. birželio 25 d. Nr. XIII-3096).

¹⁶ VPS2030 – Valstybės pažangos strategija 2030 m., NPP2020 – Nacionalinė pažangos programa 2020 m., NPP2030 – Nacionalinis pažangos planas 2030 m., 17LRVP – Septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas, 18LRVP – Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planas.

			<i>duomenų (toliau – n. d.)</i>					departamentas	
3.	Vidutinis BVP vienam gyventojui nuokrypis regionuose, palyginti su šalies BVP vienam gyventojui (to meto kainomis) (proc.)	<i>n. d.</i>	29,77	–	–	25,4	–	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (toliau – VRM)	18LRVP
4.	Regionų, kuriuose vidutinis bruto darbo užmokestis yra didesnis nei 85 proc. vidutinio Vilniaus regiono darbo užmokesčio, skaičius	<i>n. d.</i>	2	–	–	3	–	Lietuvos statistikos departamentas	18LRVP
5.	Regionų plėtros planams įgyvendinti tenkanti ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos tikslui skiriamų ES fondų dalis (proc.)	<i>n. d.</i>	16	–	–	30	–	VRM	18LRVP
6.	Gyventojų pasitenkinimo paslaugomis indeksas	0,89	0,86	–	0,85	0,9	0,92	VRM	NPP2020 NPP2030 17LRVP
7.	Pasitikėjimas valstybės institucijomis (proc.)	65	68	–	75	75	78	gyventojų apklausa	NPP2030 17LRVP
8.	Lietuvos Respublikos vieta tarp mažiausių regioninius netolygumus turinčių ES valstybių narių (vieta)	13	<i>n. d.</i>	–		–	–	Eurostatas	NPP2020 17LRVP
9.	Sanglauda pagal BVP (proc. punktai)	-0,1	<i>n. d.</i>	–	2	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2020 17LRVP
10.	Supaprastintų viešųjų ar administracinių paslaugų skaičius	714	843	–	720	–	–	VRM	17LRVP
11.	Ištaigų, pasiekusių didesnę brandą vertinant ir gerinant paslaugų kokybę, dalis (proc.)	38	<i>n. d.</i>	–	45	–	–	VRM	17LRVP
12.	Vadovavimo gebėjimų indeksas	<i>n. d.</i>	64	–	–	68	–	VRM	17LRVP
13.	Valstybės tarnybos, kaip darbdavio, patrauklumo teigiamo vertinimo pokytis (proc.)	2	6	–	5	–	–	gyventojų apklausa	17LRVP
14.	Gyventojų, dalyvavusių sprendžiant viešuosius vietos reikalus per vienus metus, dalis (proc.)	37	38	–	33	40	45	gyventojų apklausa	17LRVP

2.2.2. Aplinka, miškai ir klimato kaita

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030
----------	-----------------------------------	--------------------------	--------------------------	---------------------	--------------------------	--------------------------------------	----------------------------	------------------	--

									17LRVP 18LRVP
15.	Lietuvos saugomų teritorijų ploto dalis, palyginti su visu Lietuvos plotu (proc.)	17,64	17,69	<i>n. d.</i>	–	20	30	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (toliau – AM)	18LRVP
16.	Griežtai saugomų teritorijų ploto dalis, palyginti su visu saugomų teritorijų plotu (proc.)	<i>n. d.</i>	30,39	–	–	40	–	AM	18LRVP
17.	Išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemoje nedalyvaujančiuose sektoriuose (mln. t CO ₂ e)	14,28 (2018)	<i>n. d.</i>	–	15,24	–	10 211	Aplinkos apsaugos agentūra	18LRVP 17LRVP
18.	Lietuvos miškingumas (miško žemės ploto santykis su Lietuvos Respublikos teritorijos plotu) (proc.)	33,65	33,7	38,3	33,7	35	–	Valstybinė miškų tarnyba	18LRVP 17LRVP
19.	Miestų, kuriuose metinė kietųjų dalelių KD10 koncentracija neviršija Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) rekomenduojamo lygio, dalis (proc.)	22,2	11,1	–	–	30	40	Valstybinis aplinkos (oro kokybės) monitoringas	18LRVP NPP2030
20.	Sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis (proc.)	24,6 (2018)	<i>n. d.</i>	–	–	15	5	Eurostatas	18LRVP NPP2030
21.	Perdirbtų, pakartotinai ar kitaip panaudotų (pvz., energijai gauti) komunalinių atliekų dalis (proc.)	63,03	<i>n. d.</i>	47,7 (2019)	65	55	60	Eurostatas	18LRVP NPP2030 17LRVP
22.	Pakuočių atliekų panaudojimas, įskaitant perdirbimą (proc.)	73,8	<i>n. d.</i>	65,7 (2018)	65	–	ne mažiau kaip 70	Aplinkos apsaugos agentūra	18LRVP 17LRVP
23.	Aplinkos veiksmingumo indeksas (angl. <i>Environmental Performance Index</i>) (balai)	69,33 (2018)	62,9	71	87,5	–	–	Pasaulio ekonomikos forumas	17LRVP
24.	Geros būklės vandens telkinių dalis (proc.)	53 (2015)	<i>n. d.</i>	–	82	85	100	Aplinkos apsaugos agentūra	NPP2030 17LRVP
25.	Viešųjų vandens tiekėjų paslaugų kainų skirtumas (proc.)	232	205	–	90	–	–	AM	17LRVP
26.	Bendras metinis išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis (t/1 mln. eurų BVP)	473	<i>n. d.</i>	277 (2018)	542,3	–	302,87	Aplinkos apsaugos agentūra	17LRVP
27.	Lietuvoje išmetamo sieros dioksido kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu (proc.)	-58	<i>n. d.</i>	-73 (2018)	-55	-57,5	-60	Nacionalinė išmetamųjų į aplinkos orą teršalų apskaitos ataskaita	NPP2030 17LRVP
28.	Lietuvoje išmetamųjų azoto oksidų kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu (proc.)	-22	<i>n. d.</i>	-43 (2018)	-48	-49,5	-51	Nacionalinė išmetamųjų į aplinkos orą teršalų apskaitos ataskaita	NPP2030 17LRVP

29.	Lietuvoje išmetamų kietųjų dalelių (KD2,5) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu (proc.)	-37	<i>n. d.</i>	-25 (2018)	-20	-41	-45	Nacionalinė išmetamų į aplinkos orą teršalų apskaitos ataskaita	NPP2030 17LRVP
30.	Lietuvoje išmetamų nemetaniųjų lakiųjų organinių junginių kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu (proc.)	-21	<i>n. d.</i>	-34 (2018)	-32	-39,5	-47	Nacionalinė išmetamų į aplinkos orą teršalų apskaitos ataskaita	NPP2030 17LRVP
31.	Lietuvoje išmetamo amoniako kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu (proc.)	-7	<i>n. d.</i>	-5 (2018)	-10	-10	-10	Nacionalinė išmetamų į aplinkos orą teršalų apskaitos ataskaita	NPP2030 17LRVP
32.	Gera informuotų apie aplinkos išteklius šalies gyventojų dalis (proc.)	61	<i>n. d.</i>	54 (2014)	63	–	–	AM	17LRVP
33.	Gyventojų, pakankamai prisidedančių prie tausaus išteklių naudojimo, dalis (proc.)	50	<i>n. d.</i>	48 (2019)	30	–	–	Europos Komisijos (toliau – EK) Eurobarometras	17LRVP
34.	Per informacines sistemas nuotoliniu būdu pateiktų prašymų, susijusių su teritorijų planavimu ir statyba, dalis (proc.)	94,35	97,19	–	85	–	–	Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie AM	17LRVP
35.	Pagrįstų skundų dalis nuo visų skundų, pateiktų statybos ir teritorijų planavimo srityje, palyginti su 2016 m. duomenimis (proc.)	-5,59	6,86	–	30	–	–	Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie AM	17LRVP
36.	Savavališkų statybų skaičius (vienetai)	318	374	–	400	–	–	Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie AM	17LRVP
37.	Gyventojų tankis 5 didžiausių Lietuvos miestų užstatytose teritorijose (gyv. sk./ha)	38	38	–	38	–	–	AM, Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
38.	Geriamojo vandens tiekimo paslaugų prieinamumas gyventojams (proc.)	83	<i>n. d.</i>	94 (2018)	88	86	90	Eurostatas	17LRVP
39.	Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas gyventojams (proc.)	77	<i>n. d.</i>	78 (2018)	82	85	95	Eurostatas	17LRVP

2.2.3. Energetika

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
----------	-----------------------------------	--------------------------	--------------------------	---------------------	--------------------------	--------------------------------------	----------------------------	------------------	--

40.	Atsinaujinančių energijos išteklių dalis galutinės energijos balanse (proc.)	25,5	<i>n. d.</i>	19,7 (2019)	30	38	45 (NPP2030) 50 (18LRVP)	Lietuvos statistikos departamentas	18LRVP NPP2030 NPP2020 17LRVP
41.	Galutinės energijos suvartojimas šalyje (tūkst. Tne)	5 500	<i>n. d.</i>	–	5 030	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2020 17LRVP
42.	Sutaupyta suminis galutinės energijos kiekis nuo 2013 m. (GWh)	2 764 (2018)	<i>n. d.</i>	–	850	20459,3	27279	Lietuvos Respublikos energetikos ministerija (toliau – EM)	NPP2030 17LRVP
43.	Energetinio saugumo koeficientas (koeficientas)	67,8	<i>n. d.</i>	–	66	74	79	Energetinio saugumo tyrimų centras	NPP2030 17LRVP
44.	Pozicija pagal „Doing Business“ prisijungimo prie elektros tinklų rodiklį (vieta)	15	15	–	20	–	–	Pasaulio bankas	17LRVP
45.	Gaminančių vartotojų dalis, palyginti su visų vartotojų skaičiumi (proc.)	0,2	<i>n. d.</i>	–	2	–	–	EM	17LRVP
46.	Energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių ir vietinės energijos gamybos pajėgumų padidėjimas (MW)	92	<i>n. d.</i>	–	360	–	–	EM	17LRVP
47.	Prijungimo prie skirstomųjų dujų tinklų trukmė (k. d.)	65	<i>n. d.</i>	–	50	–	–	EM	17LRVP
48.	Lietuvos ir Lenkijos dujotiekių jungties projekto įgyvendinimas (proc.)	22	61	–	86	–	–	EM	17LRVP
49.	Įgyvendinta sinchronizacijos su kontinentinės Europos elektros tinklais (KET) projekto dalis (proc.)	40	<i>n. d.</i>	–	45	–	–	EM	17LRVP
50.	Gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomos dedamosios prie gamtinių dujų perdavimo kainos sumažinimas (proc.)	0	40	–	40	–	–	EM	17LRVP

2.2.4. Viešieji finansai

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
51.	Vidutinės trukmės biudžeto valdysenos indeksas (balai)	0,73 (2018)	<i>n. d.</i>	–	–	0,8	–	EK	18LRVP
52.	Strateginio pajėgumo indeksas (balai)	<i>n. d.</i>	7	–	–	8	–	platforma „Sustainable Governance Indicators“	18LRVP

53.	Mažų ir vidutinių įmonių (toliau – MVI), kurioms aktualiausia problema yra finansavimo prieinamumas, dalis (proc.)	<i>n. d.</i>	13	–	–	8	–	EK apklausa	18LRVP
54.	Pajamų iš mokesčių ir socialinio draudimo įmokų dalis nuo BVP (proc.)	30,4	<i>n. d.</i>	–	31,9	34	35	Eurostatas	NPP2030 17LRVP
55.	Sutaupytos lėšos nuo valstybės biudžeto dalies, tenkančios valstybinio sektoriaus funkcijoms atlikti (proc.)	1,4	<i>n. d.</i>	–	20	–	–	Lietuvos Respublikos finansų ministerija (toliau – FM)	17LRVP
56.	Bendrųjų konsoliduotai teikiamų funkcijų dalis (proc.)	26,5	53,8	–	80	–	–	FM	17LRVP
57.	Centralizuotai valdomo administracinės paskirties valstybės nekilnojamojo turto apimtys didėjimas (proc.)	76,8	100	–	100	–	–	FM	17LRVP
58.	Lietuvos biudžeto skaidrumo indekso (<i>Budget Transparency</i> , remiantis <i>Index of Public Integrity</i> duomenų baze) pagerėjimas	5,9	5,9	–	7,5	–	–	FM	17LRVP
59.	BVP gyventojui Lietuvos apskrityse (perkamosios galios standartais) augimas, palyginti su ES vidurkiu (proc.)	4,3	<i>n. d.</i>	–	10	–	–	FM	17LRVP
60.	Savivaldybių disponuojamų lėšų, skirtų socialinei-ekonominei plėtrai, dalies padidėjimas (proc. punktai)	<i>n. d.</i>	44	–	5	–	–	FM	17LRVP
61.	Pozicija pagal „Doing Business“ mokesčių mokėjimo rodiklį (vieta)	18	<i>n. d.</i>	–	22	–	–	Pasaulio banko tyrimo „Doing Business“ ataskaita	17LRVP
62.	Pozicija pagal „Doing Business“ nemokumo sprendimo rodiklį (vieta)	89	<i>n. d.</i>	–	40	–	–	Pasaulio banko tyrimo „Doing Business“ ataskaita	17LRVP
63.	Kapitalo rinkos dalyvių turto pokytis kasmet (proc.)	-7	<i>n. d.</i>	–	2	–	–	https://www.lb.lt/lt/apie-finansini-stabiluma#ex-1-1	17LRVP
64.	Finansinėms priemonėms įgyvendinti pritrauktos privačios lėšos (mln. eurų)	969	1 273	–	1 100	–	–	FM	17LRVP
65.	Darbuotojų, gaunančių ne mažiau nei minimalioji mėnesinė alga (MMA), neišnaudoto gyventojų pajamų mokesčio (GPM) potencialo įvertis (proc.)	3,7	<i>n. d.</i>	–	4,5	–	–	FM	17LRVP
66.	67 proc. vidutinio darbo užmokesčio dydžio pajamas gaunančių asmenų darbo apmokestinimo naštos atotrūkis nuo ES vidurkio (proc. punktai)	-1,3	<i>n. d.</i>	–	0	–	–	FM	17LRVP
67.	Efektyvaus ir nominalaus pridėtinės vertės mokesčio (PVM) tarifo santykis (koeficientas)	0,777	0,797	–	0,81	–	–	FM	17LRVP
68.	Valdžios sektoriaus skolos lygis (proc.)	35,9	<i>n. d.</i>	–	35,1	–	–	FM	17LRVP

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.2.5. Ekonomikos konkurencingumas ir valstybės informaciniai ištekliai

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
69.	Modernizuotų e. paslaugų dalis, palyginti su visomis e. paslaugomis (proc.)	<i>n. d.</i>	39,5	–	–	80	–	Informacinės visuomenės plėtros komitetas (toliau –IVPK)	18LRVP
70.	Institucijų, teikiančių e. paslaugas, dalis, palyginti su visomis institucijomis (proc.)	<i>n. d.</i>	55,3	–	–	75	–	IVPK	18LRVP
71.	Duomenų atvėrimo brandos reitingas (Lietuvos vieta)	<i>n. d.</i>	11	–	–	8	–	Europos duomenų portalas, Atvirų duomenų brandos ataskaita	18LRVP
72.	Aukštos technologinės vertės produkcijos dalis nuo visos Lietuvos apdirbamosios gamybos produkcijos (proc.)	<i>n. d.</i>	4,6	–	–	7	–	Lietuvos statistikos departamentas	18LRVP
73.	Lietuvos antrinių žaliavų panaudojimo (žiedišumo) indeksas	4	<i>n. d.</i>	–	–	ne mažiau negu ES vidurkis	–	Eurostatas	18LRVP
74.	Pasaulinis inovacijų indeksas (vieta)	38	40	25,8	28	35	–	Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos leidinys „The Global Innovation Index“	VPS2030 18LRVP 17LRVP
75.	Lietuvos darbo produktyvumas per vieną dirbtą valandą, ES vidurkio dalis (proc.)	67,7	<i>n. d.</i>	–	78,44	76	–	Lietuvos statistikos departamentas, Eurostatas	18LRVP 17LRVP
76.	Verslo išlaidos MTEP veiklai, BVP dalis (proc.)	0,43	<i>n. d.</i>	–	0,9	1,5	–	Lietuvos statistikos departamentas, Eurostatas	NPP2030 NPP2020 17LRVP
77.	Verslo aplinkos indeksas (vieta)	11	<i>n. d.</i>	37,1	15	–	–	Pasaulio banko tyrimo „Doing Business“ ataskaita	VPS2030 NPP2030 NPP2020 17LRVP

78.	Pozicija pagal „Doing Business“ smulkiųjų investuotojų apsaugos rodiklį (vieta)	37	<i>n. d.</i>	–	30	–	–	Pasaulio banko tyrimo „Doing Business“ ataskaita	NPP2020 17LRVP
79.	Isteigtų socialinių verslų skaičius (vienetai)	95	132	–	150	–	–	VšĮ „Versli Lietuva“	17LRVP
80.	Konsoliduotos valstybės informacinių išteklių infrastruktūros dalis nuo visos valstybės valdomos valstybės informacinių išteklių infrastruktūros (proc.)	4,4	6,4	–	50	–	–	IVPK	17LRVP
81.	Valstybės valdomų įmonių skaičius (vienetai)	50	51	–	34	–	–	VšĮ Valdymo koordinavimo centras	17LRVP
82.	Ūkio subjektų, teigiamai vertinančių priežiūros institucijų veiklą, dalis nuo visų apklaustųjų (proc.)	77	82	–	80	–	–	ūkio subjektų apklausos duomenys	17LRVP
83.	Pirkimų, kuriems taikytas kainos (sąnaudų) ir kokybės santykio ar sąnaudų kriterijus, vertės dalis nuo visų pirkimų vertės (proc.)	38	30,6	–	30	–	–	Viešųjų pirkimų tarnyba	17LRVP
84.	Pirkimų, kuriems taikytas elektroninis aukcionas, vertės dalis nuo visų pirkimų vertės (proc.)	0,6	0,31	–	2	–	–	Viešųjų pirkimų tarnyba	17LRVP
85.	Atvirų viešojo sektoriaus duomenų rinkinių padidėjimas nuo paskelbtųjų centralizuotame portale (proc.)	1,9	35,6	–	20	–	–	IVPK	17LRVP
86.	Vieta Pasaulio inovacijų indekse pagal žinių ir technologijų rezultatus	55	48	24,6	40	–	–	Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos leidinys „The Global Innovation Index“	17LRVP
87.	Visos apdirbamosios pramonės produkcijos struktūros dalis, kurią sudaro pažangiųjų (aukštųjų) ir vidutiniškai pažangių technologijų produkcija (proc.)	23,9	<i>n. d.</i>	–	22	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
88.	Prisitaikymo naštos ūkio subjektams sumažinimas (mln. eurų)	1,465	1,48	–	1	–	–	Teisinio reguliavimo tinkamumo patikrų projekto administracinės ir (ar) kitos reguliavimo naštos pokyčio tyrimo ataskaita	17LRVP
89.	Veikiančių MVĮ skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų (vienetai)	31	31,2	–	30	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
90.	Lietuviškos kilmės prekių (be energetinių produktų) eksporto į tikslines eksporto rinkas padidėjimas kasmet, skaičiuojant nuo prieš tai buvusių metų lygio (proc.)	6,8	11,2	–	4	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
91.	Lietuviškos kilmės paslaugų eksporto į tikslines eksporto rinkas padidėjimas kasmet, skaičiuojant nuo	15,8	<i>n. d.</i>	–	6	–	–	Lietuvos bankas	17LRVP

	prieš tai buvusių metų lygio (proc.)								
92.	Įmonių skaičius eksportuotojų duomenų bazėje (kaupiamieji vienetai)	2 401	2 501	–	2 500	–	–	VŠĮ „Versli Lietuva“ Eksportuotojų duomenų bazė	17LRVP
93.	Naujų tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) aukštos pridėtinės vertės projektų skaičius (vienetai)	54	<i>n. d.</i>	–	60	–	–	užsienio investicijų stebėsenos duomenų bazė „fDi Markets“, VŠĮ „Investuok Lietuvoje“	17LRVP
94.	Naujų TUI aukštos pridėtinės vertės projektų numatomų sukurti darbo vietų skaičius (vienetai)	5 034	<i>n. d.</i>	–	4 800	–	–	užsienio investicijų stebėsenos duomenų bazė „fDi Markets“, VŠĮ „Investuok Lietuvoje“	17LRVP
95.	Laisvosiose ekonominėse zonose (toliau – LEZ) veikiančių įmonių investicijos (mln. eurų)	344	<i>n. d.</i>	–	150	–	–	LEZ valdymo bendrovių ataskaita	17LRVP
96.	Pasaulio talentų konkurencingumo indeksas (pagal INSEAD „Global Talent Competitiveness Index“) (vieta)	35	35	28,5	20	–	–	„Global Talent Competitiveness Index“	17LRVP
97.	Startuolių skaičius (kaupiamieji vienetai)	940	1 035	–	1 000	–	–	VŠĮ „Versli Lietuva“	17LRVP
98.	Naujų startuolių skaičius (vienetai)	420	95	–	140	–	–	VŠĮ „Versli Lietuva“	17LRVP
99.	Startuolių pritrauktos investicijos (mln. eurų)	176,5	41,6	–	36	–	–	VŠĮ „Versli Lietuva“	17LRVP

2.2.6. Valstybės saugumas ir gynyba¹⁷

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
100.	Kibernetinio saugumo indeksas, Lietuvos įvertinimas (balai)	0,908 (2018)	<i>n. d.</i>	–	–	0,88	–	Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga	18LRVP NPP2030
101.	Aktyviajame rezerve esančių žmonių skaičius	18 200	22 121	–	22 000	34 000	60 000	Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija (toliau – KAM)	18LRVP

¹⁷ Dalis valstybės veiklos srities „Valstybės saugumas ir gynyba“ rodiklių nepateikiama, nes yra su žyma „Riboto naudojimo“.

102.	Lietuvos piliečių, pasirengusių ginti šalį, dalis (proc.)	48,5	49	–	49	55	58	gyventojų apklausa	NPP2030
103.	Lietuvos piliečių, žinančių, kaip reikia elgtis mobilizacijos atveju, dalis (proc.)	27	28	–	–	33	38	gyventojų apklausa	NPP2030
104.	Lietuvos gyventojų, pasitikinčių Lietuvos kariuomene, dalis(proc.)	60	63	–	62	–	–	UAB „Vilmorus“	17LRVP
105.	NATO rengiamas Lietuvos nacionalinių kariuomenės vystymo planų ir NATO įsipareigojimų vykdymo įvertinimas (indeksas)	gerai	–	–	–	gerai	labai gerai	NATO gynybos planavimo ekspertų vertinimas	17LRVP
106.	Į Lietuvos šaulių sąjungos (LŠS) kovinius būrius įrašytų šaulių skaičius	265	288	–	250	–	–	KAM	17LRVP
107.	Generolo Silvestro Žukausko (Pabradės) poligono išvystymas iki visiško pajėgumo (proc.)	70	75	–	90	–	–	KAM	17LRVP
108.	Gaižiūnų poligono išvystymas iki visiško pajėgumo (proc.)	53,4	57	–	80	–	–	KAM	17LRVP
109.	Profesinės karo tarnybos karių atlyginimų padidinimas, palyginti su 2016 m. (proc.)	25,2	30,3	–	30	–	–	KAM	17LRVP
110.	Įjungtų į kibernetinio saugumo informacinį tinklą valstybės informacinių išteklių ir ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros valdytojų dalis (proc.)	70	81	–	85	–	–	KAM	17LRVP
111.	Nacionalinėse kibernetinio saugumo pratybose dalyvaujančių ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros ir valstybės informacinių išteklių valdytojų dalis (proc.)	30	26	–	55	–	–	KAM	17LRVP
112.	Rusijos daromo informacinio poveikio Lietuvos visuomenėje atpažinimas (proc.)	58	63	–	68	–	–	UAB „Spinter tyrimai“	17LRVP
113.	NATO priešakinių pajėgų (angl. <i>Enhanced Forward Presence</i> , EFP) kovinės grupės Lietuvoje karių skaičius	1 094	1 143	–	1 200	–	–	KAM	17LRVP
114.	Valstybių, kurios yra NATO Energetinio saugumo kompetencijos centro narės, skaičius	11	11	–	13	–	–	KAM	17LRVP
115.	Lietuvos kariuomenės karių, dalyvaujančių tarptautinėse operacijose ir misijose, skaičius	181	170	–	170	–	–	KAM	17LRVP

2.2.7. Viešasis saugumas

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030
----------	-----------------------------------	--------------------------	--------------------------	---------------------	--------------------------	--------------------------------------	----------------------------	------------------	--

									17LRVP 18LRVP
116.	Gyventojų, manančių, kad Lietuva – saugi šalis gyventi, dalis (proc.)	<i>n. d.</i>	75	80	–	–	–	VRM	18LRVP
117.	Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, pasirengusių reaguoti į ekstremaliąsias situacijas, dalis (proc.)	70	<i>n. d.</i>	85	–	–	–	VRM	18LRVP
118.	ES išorės sienos (Lietuvos dalies), stebimos taikant modernias sienos stebėjimo technologijas, dalis, ne mažiau kaip (proc.)	56	61,2	–	100	100	100	VRM	17LRVP NPP2030
119.	Viešojo saugumo suvokimo indeksas (balai)	7,2	7,2	–	7,1	–	–	gyventojų apklausa	17LRVP
120.	Pareigūnų, aprūpintų pagal nustatytus standartus, dalis (proc.)	policijos pareigūnų – 77; pasieniečių – 75; ugniagesių gelbėtojų – 70	policijos pareigūnų – 80; pasieniečių – 79; ugniagesių gelbėtojų – 71	–	100	–	–	VRM	17LRVP
121.	Neatsakytų (prarastų) skubios pagalbos telefono numeriu 112 skambučių dalis nuo bendro registruotų skambučių skaičiaus, kai skambinimo laikas viršija 10 sekundžių (proc.)	0,47	0,52	–	1,6	–	–	VRM	17LRVP
122.	Skubios pagalbos skambučių, į kuriuos Bendrajame pagalbos centre atsiliepta ne ilgiau kaip per 8 sekundes, dalis (proc.)	90,2	88	–	84	–	–	VRM	17LRVP
123.	Įdiegtų gyventojų perspėjimo sirenų, reikalingų Astravo atominės elektrinės poveikio zonoje, dalis (proc.)	18	31	–	100	–	–	VRM	17LRVP
124.	Ikiteisminių tyrimų, susijusių su smurtu artimoje aplinkoje, atliktų ir per 48 val. perduotų prokuratūrai procesiniam sprendimui priimti, ar kurių metu kreiptasi dėl kardomosios priemonės įtariamajam paskyrimo, dalis (proc.)	80	82,4	–	70	–	–	Policijos baudžiamojo proceso informacinė sistema	17LRVP

2.2.8. Kultūra

Eil.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta	Pasiekta	ES	Planuota	Planuojama	Planuojama	Duomenų šaltinis	Kriterijaus
------	-----------------------------------	----------	----------	----	----------	------------	------------	------------------	-------------

Nr.		2019 m. reikšmė	2020 m. reikšmė	vidurkis (metai)	2020 m. reikšmė	reikšmė 2024 m. / 2025 m.	reikšmė 2030 m.		požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
125.	Gyventojų, kurie patys aktyviai dalyvauja kultūrinėse veiklose, dalis (proc.)	41 (2017)	45,5	–	–	47,9 (2024)	50	KM	18LRVP NPP2030
126.	Gyventojų, kurie per pastaruosius 12 mėn. vartojo bent 4 kultūros produktus / naudojos kultūros paslaugomis gyvai, dalis (proc.)	44 (2017)	52	–	–	53,6	–	KM	18LRVP
127.	Intelektine nuosavybe pagrįstų produktų dalis nuo bendro Lietuvos eksporto (proc.)	<i>n. d.</i>	<i>n. d.</i>	–	–	–	8	KM	18LRVP
128.	Pasaulinis spaudos laisvės indeksas (vieta)	28	28	–	24	–	20	„Reporteriai be sienų“	18LRVP
129.	Visuomenės informavimo priemonių naudojimo raštingumo lygis (proc.)	37,8 (2017)	<i>n. d.</i>	–	39	41	47	KM	NPP2030 NPP2020 17LRVP
130.	Visuomenės, dalyvaujančios istorinės atminties įprasminimo renginiuose ir kaip vertybę puoselėjančios pilietinį ir tautinį tapatumą, dalis (proc.)	<i>n. d.</i>	37,6	–	<i>n. d.</i>	+5 (proc. p.)	+10 (proc. p.)	KM	NPP2030
131.	Kultūrinėse veiklose mažuose miesteliuose ir kaimuose dalyvaujančių gyventojų dalis (proc.)	<i>n. d.</i>	41,8	–	42,1	–	–	KM	17LRVP NPP2020
132.	Mokinių, kuriems sudaryta galimybė pasinaudoti kultūros pasu, dalis (proc.)	100	100	–	100	–	–	KM	17LRVP
133.	Sukurtų naujų edukacinių užsiėmimų temų valstybinėse kultūros įstaigose skaičius (kaupiamieji vienetai)	325	897	–	156	–	–	KM	17LRVP
134.	Gyventojų pasitenkinimas kultūros paslaugų kokybe (proc.)	92,5 (2017)	70,6	–	92,8	–	–	KM	17LRVP
135.	Gyventojų pasitenkinimas kultūros paslaugų prieinamumu (proc.)	<i>n. d.</i>	69,4	–	71,7	–	–	KM	17LRVP
136.	Gyventojų pasitenkinimas kultūros paveldo apsaugos paslaugų kokybe (proc.)	<i>n. d.</i>	65,9	–	82,2	–	–	KM	17LRVP
137.	Kultūros projektų mėcenaų skaičius (kaupiamieji vienetai)	6	7	–	5	–	–	KM	17LRVP
138.	BVP lėšos, skiriamos kultūrai (proc.)	0,7	<i>n. d.</i>	0,5 (2019)	1,2	–	–	Eurostatas	17LRVP
139.	Gyventojų, apsilankiusių profesionaliojo meno renginiuose regionuose, skaičius (tūkst. žm.)	1 357	1 031	–	1 700	–	–	KM	17LRVP

140.	Istorinės kultūrinės atminties išsaugojimo iniciatyvose dalyvavusių žmonių skaičius (tūkst. žm.)	197	20	–	400	–	–	KM	17LRVP
------	--	-----	----	---	-----	---	---	----	--------

2.2.9. Socialinė apsauga ir užimtumas

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
141.	Skurdo rizikos lygis (proc.)	20,6	<i>n. d.</i>	16,5 (2019)	–	17	14	Lietuvos statistikos departamentas	18LRVP
142.	Moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis (proc.)	13,3	<i>n. d.</i>	14,1 (2019)	–	10	7	Lietuvos statistikos departamentas	18LRVP
143.	Gyventojų (15–64 metų) užimtumo lygis (Gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis) (proc.)	73	71,6	68,5 (2019)	72	72,5	75	Lietuvos statistikos departamentas	18LRVP 17LRVP NPP2020
144.	Vienių pensinio amžiaus asmenų papildomos pensijos dalis, palyginti su vidutine senatvės pensija (proc.)	–	–	–	–	11	–	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM)	18LRVP
145.	Neįgaliųjų, pasinaudojusių socialinės integracijos priemonėmis, skirtomis jų socialinei atskirčiai mažinti, dalis iš visų neįgaliųjų (proc.)	34	33	–	33	37 (2024)	42	Neįgaliųjų reikalų departamentas prie SADM ar SADM	18LRVP
146.	Absoliutaus skurdo lygis (proc.)	7,7	<i>n. d.</i>	–	–	6	4	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030
147.	Asmenų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį, dalis (proc.)	26,3	<i>n. d.</i>	20,9 (2019)	24	23	19	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030 NPP2020 17LRVP
148.	Pajamų pasiskirstymo koeficientas	6,4	<i>n. d.</i>	4,9 (2019)	6,3	5,7	5	Lietuvos statistikos departamentas	VPS2030 NPP2030 NPP2020 17LRVP
149.	Ilgalaikio nedarbo lygis, procentais (2015 m. – 3,9) (Gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis) (proc.)	1,9	2,5	2,8	3,2	1,7	1,5	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030 NPP2020 17LRVP
150.	Nedarbo lygis (Gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis) (proc.)	6,3	8,5	6,7 (2019)	5,4	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2020 17LRVP

151.	Suminis gimstamumo rodiklis (vaikų skaičius, tenkantis vienai moteriai) (asmenys)	1,61	<i>n. d.</i>	1,53 (2019)	1,9	1,79	1,9	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030 NPP2020 17LRVP
152.	Pilietinės visuomenės organizacijų tvarumo indeksas	2,5	<i>n. d.</i>	–	–	2,1	1,9	SADM	NPP2030 17LRVP
153.	Šeimų, auginančių neįgalius vaikus, ir jaunų neįgalių asmenų būsto pritaikymo poreikio patenkinimas (proc.)	84,7	58,4	–	90	–	–	Neįgaliųjų reikalų departamentas prie SADM	NPP2020 17LRVP
154.	Smurtą patyrusių asmenų dalis (proc.)	19	18	–	26	–	–	SADM	NPP2020 17LRVP
155.	Į bendruomenių veiklą įsitraukusių gyventojų dalis nuo visų gyventojų (proc.)	20,8	<i>n. d.</i>	–	45	–	–	SADM	NPP2020 17LRVP
156.	Savivaldybių, kuriose išplėtotos gatvės darbo, mobilaus darbo su jaunimu formos, skaičius (vienetai)	15	19	–	25	–	–	SADM	17LRVP
157.	Šalies vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio pokytis, palyginti su praėjusiais metais (proc.)	8,8	9,6	–	6,5	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
158.	Bendras gimstamumo rodiklis (gimusių vaikų skaičius 1 tūkst. gyventojų) (asmenys)	9,8	8,8	–	–	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
159.	Asmenų, gavusių kompleksines paslaugas, skaičiaus didėjimas, palyginti su ankstesniais metais (proc.)	-0,9	-29,96	–	5	–	–	SADM	17LRVP
160.	Jaunų šeimų, auginančių vieną ir daugiau vaikų, skaičiaus dalis, palyginti su bendru gavusių finansinę pagalbą būstui įsigyti asmenų skaičiumi (proc.)	77	70	–	70	–	–	SADM	17LRVP
161.	Lietuvos Respublikos piliečių įvaikintų vaikų skaičiaus didėjimas, palyginti su ankstesniais metais (proc.)	-28	-38	–	10	–	–	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie SADM	17LRVP
162.	Globojamų (rūpinamų) vaikų institucijose skaičiaus dalis nuo bendro globojamų vaikų skaičiaus (proc.)	26	14,3	–	20	–	–	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie SADM	NPP2020 17LRVP
163.	Bendruomeninių paslaugų neįgaliesiems prieinamumo (plėtros) rodiklis (bendruomeninių paslaugų gavėjų ir institucinės globos gavėjų santykis) (proc.)	4,63	<i>n. d.</i>	–	4,3	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
164.	Gyventojų, manančių, kad smurtas artimoje aplinkoje yra nepateisinamas reiškinys, dalis (proc.)	79	89	–	95	–	–	SADM	17LRVP
165.	Vaikų, gavusių kompleksinę pagalbą (socialines, psichologines, teises, laikino apgyvendinimo ir kitas paslaugas), dalis nuo visų vaikų, nukentėjusių nuo smurto (proc.)	98	<i>n. d.</i>	–	100	–	–	SADM	17LRVP

166.	Atsižvelgiant į augančią ekonomiką ir didėjančią darbo užmokesčio fondą indeksuotos vidutinės senatvės pensijos augimas (proc.)	34	47,3 <i>negalutiniais (2020 m. rugpjūčio) duomenimis</i>	–	27,5	–	–	SADM	17LRVP
167.	2020 m. sukaupta valstybinio socialinio draudimo rezervinio fondo dalis, ne mažesnė kaip 300 mln. eurų (mln. eurų)	195	0	–	300	–	–	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie SADM	17LRVP

2.2.10. Transportas ir ryšiai

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
168.	Elektrifikuotų geležinkelio linijų dalis nuo visų geležinkelio linijų ilgio (proc.)	8	8	49	14	22	35	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030 17LRVP
169.	Kasmetinis keleivių vežimas visų rūšių transportu, mln. keleivių (mln. žmonių)	381	241,6	–	402,5	405	420	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030 17LRVP
170.	Kasmetinis krovinių vežimas visų rūšių transportu (mln. tonų)	163,8	158,3	–	125,5	165	170	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030 17LRVP
171.	Žuvusiųjų Lietuvos keliuose skaičius 1 mln. gyventojų per metus (žmonės)	66	63	51	50	40	30	VRM, Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030 17LRVP
172.	Namų ūkių, kurie yra spartaus plėtimosi ryšio (30Mbps ir daugiau) dengiamoje teritorijoje, dalis (proc.)	91	91	–	100	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
173.	Vidutiniškai vienam gyventojui tenkantis kelionių autobusais skaičius (vienetai)	104	<i>n. d.</i>	–	105	–	–	Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija (toliau – SM)	17LRVP
174.	Įrengtų greito krovimo stotelių magistraliniuose keliuose skaičius (vienetai)	0	26	–	0	–	–	SM	17LRVP
175.	Nupirktų autobusų skaičius (vienetai)	108	141	–	120	–	–	SM	17LRVP
176.	Sukurtų pažangių viešųjų ir administracinių elektroninių paslaugų skaičius (skaičius)	8	8	–	200	–	–	SM	17LRVP
177.	Krovinių krova uostuose (mln. tonų)	46,22	47,74	–	48	–	–	SM	17LRVP

178.	Padidintas Lietuvos oro uostų keleivių aptarnavimo pralaidumo pajėgumas (mln. žmonių)	6,5	1,805	–	5,15	–	–	SM	17LRVP
179.	Rekonstruota „Via Baltica“ kelio (kilometrai)	77,54	77,54	–	98,27	–	–	SM	17LRVP
180.	Gyventojų pasitenkinimas judumu (proc.)	52	50,3	–	55	–	–	SM	17LRVP
181.	Išasfaltuota žvyrkelių (kilometrai)	1 057	1 544,3	–	1 654	–	–	SM	17LRVP
182.	Įrengta gyvūnų apsaugos sistema (kilometrai)	123	203	–	230	–	–	SM	17LRVP
183.	Įrengta dviračių takų (kilometrai)	94	118,6	–	117,6	–	–	SM	17LRVP
184.	Sukurtų pažangių viešųjų ir administracinių elektroninių paslaugų kelių transporte skaičius (vienetai)	2	3	–	3	–	–	SM	17LRVP
185.	Įrengtų viršsvorio ir kitų pažeidimų kontrolės sistemų vietų skaičius (vienetai)	6	6	–	37	–	–	SM	17LRVP
186.	Įrengta atitvarų (kilometrai)	197	318	–	197	–	–	SM	17LRVP
187.	Įrengtų žiedinių sankryžų skaičius (vienetai)	46	52	–	42	–	–	SM	17LRVP
188.	Įrengtų greičio kontrolės priemonių skaičius (vienetai)	50	138	–	501	–	–	SM	17LRVP
189.	Įrengtų dinaminių eismo valdymo sistemų vietų skaičius (vienetai)	30	31	–	79	–	–	SM	17LRVP
190.	Geležinkelio pervažų, kuriose įrengta pažeidimų fiksavimo įranga, skaičius (vienetai)	1	1	–	19	–	–	SM	17LRVP

2.2.11. Sveikata

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
191.	Skirtumas tarp vyrų ir moterų gyvenimo trukmės (metai)	9,5	9,8	5,5 (2018)	–	8	–	Lietuvos statistikos departamentas	18LRVP

192.	Vidutinė tikėtina būsimo gyvenimo trukmė (metai)	76,4	<i>n. d.</i>	81 (2018)	–	77	–	Lietuvos statistikos departamentas	18LRVP
193.	Tikėtina vyrų sveiko gyvenimo trukmė (metai)	56,3 (2018)	<i>n. d.</i>	63,5 (2016)	58,8	61	62,6	Lietuvos statistikos departamentas, Eurostatas	VPS2030 18LRVP NPP2030
194.	Tikėtina moterų sveiko gyvenimo trukmė (metai)	59,1 (2018)	<i>n. d.</i>	64,2 (2016)	62,8	64,3	65	Lietuvos statistikos departamentas, Eurostatas	VPS2030 18LRVP NPP2030
195.	Suaugusiųjų, kurie vertina savo sveikatą kaip gerą ir labai gerą, dalis (proc.)	58 (2018)	<i>n. d.</i>	68,5 (2019)	–	64	68	Higienos institutas	18LRVP NPP2030
196.	Mirtingumas dėl savižudybių (mirtingumo rodiklis 100 tūkst. gyventojų) (skaičius)	23,04	<i>n. d.</i>	10 (2016)	19,5	17,5	13	Higienos institutas	NPP2030 17LRVP
197.	Alkoholio suvartojimas vienam šalies gyventojui, vyresniam nei 15 metų, litrais absoliutaus alkoholio (litrai)	11,1	<i>n. d.</i>	10 (2018)	12,4	8,6	7	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030 17LRVP
198.	Slaugytojų (įskaitant akušerius), tenkančių vienam gydytojui, skaičiaus didėjimas (vienetai)	1,8	<i>n. d.</i>	–	2	2,1	2,5	Higienos institutas	NPP2030 17LRVP
199.	Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (standartizuoto mirtingumo rodiklis 100 tūkst. gyventojų) (tūkst. žm.)	733	<i>n. d.</i>	290,14 (2017)	800	–	–	Higienos institutas	17LRVP
200.	Mirtingumas nuo piktybinių navikų, standartizuoto mirtingumo rodiklis 100 tūkst. gyventojų (tūkst. žm.)	273,53	<i>n. d.</i>	270,93 (2017)	278	–	–	Higienos institutas	17LRVP
201.	Šeimos gydytojų skaičius 10 tūkst. gyventojų (vienetai)	7,5	<i>n. d.</i>	–	8	–	–	Higienos institutas	17LRVP
202.	Pacientų dalis, dėl planinės pagalbos patenkanti pas šeimos gydytoją per 7 kalendorines dienas (proc.)	79	91	–	100	–	–	Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Valstybinė ligonių kasa)	17LRVP
203.	Pacientų, gavusių antrinės ir tretinės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugą ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų, dalis (proc.)	86	87	–	100	–	–	Valstybinė ligonių kasa	17LRVP
204.	Aktyvaus gydymo lovų skaičius 100 tūkst. gyventojų (vienetai)	453	431,6	392	460	–	–	Higienos institutas	17LRVP
205.	Aktyvaus gydymo lovų funkcionavimas (proc.)	75,3	58	73,5 (2018)	80	–	–	Higienos institutas	17LRVP
206.	Paciento išlaidų kompensuojamiesiems vaistams mažėjimas, lyginant šių išlaidų procentinę dalį nuo visų išlaidų kompensuojamiesiems vaistams su valstybės išlaidų procentine dalimi (proc.)	6,76	6,1	–	10	–	–	Valstybinė ligonių kasa	17LRVP
207.	Slaugos ir kitas sveikatinimo paslaugas gaunančių	4,82	14,79	–	4	–	–	Valstybinė ligonių kasa	17LRVP

	vyresnio amžiaus asmenų (65+) savo namuose ir stacionarinėse institucijose procentas nuo bendro vyresnio amžiaus asmenų (65+) skaičiaus (proc.)								
208.	Gyventojų, priklausančių mažo fizinio aktyvumo grupei, dalis (proc.)	19,6 (2014)	28,5	–	15,2	–	–	Higienos institutas	17LRVP
209.	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves, dalis (proc.)	36,5	32,3	–	45	–	–	Higienos institutas	17LRVP
210.	Sergamumas alkoholinėmis psichozėmis (100 tūkst. gyventojų) (skaičius)	10,1	<i>n. d.</i>	–	15	–	–	Higienos institutas	17LRVP
211.	Pagal Pasaulio korupcijos barometro duomenis respondentų, davusių kyšių gydymo įstaigose, dalis (proc.)	24	10	–	10	–	–	„Transparency International“	17LRVP

2.2.12. Švietimas, mokslas ir sportas

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
212.	Socialinę riziką patiriančiose šeimose gyvenančių vaikų nuo 3 metų iki privalomo ugdymo amžiaus, dalyvaujančių ikimokyklinio ugdymo programose, skaičius	<i>n. d.</i>	75 (2020–2021)	–	–	ne mažiau kaip 1 500	–	Švietimo valdymo informacinė sistema (toliau – ŠVIS)	18LRVP
213.	Visos MTEP išlaidos, palyginti su BVP (proc.)	0,99 (2019)	<i>n. d.</i>	–	–	1,5	–	Lietuvos statistikos departamentas	18LRVP
214.	Valdžios sektoriaus išlaidos MTEP, palyginti su BVP (proc.)	0,3 (2018)	<i>n. d.</i>	–	–	0,75	–	Lietuvos statistikos departamentas	18LRVP
215.	Mokinių, kartu su profesija siekiančių įgyti ir vidurinį išsilavinimą (ISCED 3), dalis (proc.)	26,8 (2018)	<i>n. d.</i>	–	–	35	–	Eurostatas	18LRVP
216.	Aukštųjų mokyklų absolventų, įsidarbinusių eiti atitinkamos kvalifikacijos reikalaujančias pareigas per 12 mėnesių po studijų baigimo, dalis nuo visų dirbančių ir netęsiančių mokslų absolventų (proc.)	67,3 (2019)	<i>n. d.</i>	–	–	71,3	–	Vyriausybės strateginės analizės centras	18LRVP
217.	Įsidarbinusių 20–34 metų asmenų, prieš 1–3 metus gavusių profesinio mokymo diplomą kartu su viduriniu išsilavinimu arba po to, kai įgijo vidurinį išsilavinimą, dalis (proc.)	67,3 (2019)	<i>n. d.</i>	–	–	80	–	Eurostatas	18LRVP

218.	Neformaliojo vaikų švietimo prieinamumas (proc.)	62,6	60,2	–	75	65	75	ŠVIS	NPP2030 NPP2020 17LRVP
219.	25–64 metų gyventojų, per 4 paskutines savaites dalyvavusių švietimo ir profesinio mokymo veikloje, dalis (proc.)	7	<i>n. d.</i>	11,3 (2019)	9	10	15	Eurostatas	VPS2030 NPP2030 NPP2020 17LRVP
220.	Pilietinės galios indeksas (balai)	39,7	<i>n. d.</i>	–	38	45	53	Pilietinės visuomenės institutas	VPS2030 NPP2030 NPP2020 17LRVP
221.	Lietuvos universitetų, patenkančių į QS reitingo 500-uką, skaičius (vienetai)	1	1	–	2	1	2	<i>QS World University Rankings</i>	NPP2030 17LRVP
222.	Mokykloje nė karto per 2 mėnesius patyčių nepatyrusių mokinių dalis nuo visų mokinių (proc.)	48,2 (2018)	<i>n. d.</i>	–	70	55	70	ŠVIS, Sveikatos ir gyvensenos tyrimas HBSC	NPP2030 17LRVP
223.	Sugrįžusių asmenų, gavusių pagalbą integravimuisi į švietimo sistemą, dalis nuo besikreipiančių (proc.)	88,7	83,9	–	70	93	95	ŠVIS	NPP2030 17LRVP
224.	25–34 metų asmenų, kurie mokosi pagal formaliojo švietimo programas, dalis (proc.)	4,7	<i>n. d.</i>	9,3 (2019)	14	–	–	Eurostatas	NPP2020 17LRVP
225.	Švietimo įstaigas lankančių 4–6 metų vaikų dalis (proc.)	91 (2018)	<i>n. d.</i>	–	95	–	–	Eurostatas	17LRVP
226.	5 metų vaikų, ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programą, dalis (proc.)	7,8	7,4	–	75	–	–	ŠVIS	17LRVP
227.	6 metų vaikų, ugdomų pagal pradinio ugdymo programą, dalis (proc.)	8,1	7,9	–	100	–	–	ŠVIS	17LRVP
228.	Visos dienos mokyklą lankančių mokinių dalis nuo visų mokinių (proc.)	4	4,8	–	20	–	–	Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM)	17LRVP
229.	Mokinių, pasiekiančių bent 3 (iš 6) PISA pasiekimo lygį, dalis (žemiausias procentas iš 3 dalykinių sričių) (proc.)	49,5 (2018)	<i>n. d.</i>	50,7 (2018)	49	–	–	EBPO, PISA	17LRVP
230.	Mokinių, nepasiekiančių 2 (iš 6) PISA pasiekimų lygio, dalis (aukščiausias procentas iš 3 dalykinių sričių) (proc.)	25,6 (2018)	<i>n. d.</i>	23,6 (2018)	20	–	–	EBPO, PISA	17LRVP
231.	Mokinių, besimokančių kaimo ir miesto (Vilniuje) vietovėse, pasiekimų (skaitymo gebėjimų) skirtumas, taškai (vienetai)	77 (2018)	<i>n. d.</i>	–	40	–	–	EBPO, PISA	17LRVP
232.	Aukštesniu pasiekimų lygiu išlaikytų valstybinių brandos egzaminų dalis nuo tų metų kandidatų skaičiaus (proc.)	47,6	63,5	–	54	–	–	Nacionalinė švietimo agentūra	17LRVP
233.	Bendrojo ugdymo mokyklų, turinčių mažiau kaip	23	43	–	80	–	–	ŠVIS	17LRVP

	120 mokinių, dalies sumažėjimas (proc.)								
234.	Vaikų skaičiaus valstybinėse bendrojo ugdymo mokyklose, įsteigtose Sostinės regione, didėjimas (proc.)	4,62	4,55 (2020–2021)	–	5	–	–	ŠMSM	17LRVP
235.	Savivaldybių, naudojančių neformaliojo vaikų švietimo kokybės užtikrinimo mechanizmą, skaičius (vienetai)	11	40	–	40	–	–	ŠMSM	17LRVP
236.	Modernizuotų neformaliojo vaikų švietimo erdvių skaičius (vienetai)	22	51	–	30	–	–	ŠMSM	17LRVP
237.	Jungtinėms mokykloms nupirktų mokyklinių autobusų skaičius (kaupiamieji vienetai)	253	338	–	270	–	–	ŠMSM	17LRVP
238.	Mokinių, kurie mokėsi pagal parengtas arba atnaujintas modulines profesinio mokymo programas, dalis (proc.)	65,64	90,2	–	45	–	–	ŠMSM	17LRVP
239.	Mokinių, mokomų pameistrystės forma vykdant pirminį mokymą, dalis (proc.)	2,7	2,6	–	20	–	–	ŠMSM	17LRVP
240.	Profesinėse mokyklose pameistrystės būdu vykdomų mokymų programų dalis (proc.)	10	26,2	–	15	–	–	ŠMSM	17LRVP
241.	Kolegijose ir universitetuose visą studijų programą studijuojančių užsienio piliečių dalis (proc.)	6,8	7,8	–	6	–	–	ŠVIS	17LRVP
242.	Profesinio mokymo mokinių, kurie mokosi Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšomis atnaujintose įstaigose, dalis (proc.)	60,8	64	–	75	–	–	ŠMSM	17LRVP
243.	Pagal specialybę dirbančių baigusių profesinio mokymo programas abiturientų dalis (proc.)	64	80	–	80	–	–	ŠMSM	17LRVP
244.	Pripažintų profesinių kvalifikacijų skaičius per metus 10 tūkst. gyventojų (vienetai)	22	4	–	14	–	–	ŠMSM	17LRVP
245.	Užsienio lietuvių, Lietuvos mokyklose besimokančių nuotoliniu būdu, skaičiaus padidėjimas (proc.)	10	21	–	20	–	–	ŠVIS	17LRVP
246.	Lituanistinių mokyklų, naudojančių lietuvių kalbos testavimo sistemą, dalis (proc.)	15,6	3,7	–	50	–	–	ŠMSM	17LRVP
247.	30–49 metų mokytojų dalis (proc.)	41,1	39,9 (2020–2021)	–	60	–	–	ŠVIS	17LRVP
248.	Metinių bendrųjų išlaidų vidutiniškai vienam visų švietimo lygmenų mokiniui, palyginti su BVP vienam gyventojui, Lietuvoje santykis su EBPO šalių vidurkiu (proc.)	0,76 (2017)	<i>n. d.</i>	0,98 (2017)	0,91	–	–	EBPO, ŠMSM	17LRVP
249.	Geriausiai baigusiujų vidurinio ugdymo programas ir įstojusiųjų į pedagogų rengimo programas dalis nuo visų įstojusiųjų į pedagogų rengimo programas (proc.)	16,6	17,4	–	15	–	–	ŠVIS	17LRVP

250.	Podoktorantūros stažuotojų skaičius (asmenys)	95	157	–	130	–	–	ŠMSM	17LRVP
251.	Savivaldybių, įdiegusių naują bendrojo ugdymo finansavimo metodiką, skaičius (vienetai)	60	60	–	60	–	–	ŠMSM	17LRVP
252.	Vidutinis mokytojų darbo užmokestis, bruto (eurai)	1 481 (2019 m. III ketv.)	1 635 (2020 m. III ketv.)	–	1 000	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
253.	Mokslo straipsnių dalis tarp 10 proc. labiausiai cituojamų mokslo publikacijų (proc.)	5,9	<i>n. d.</i>	–	9,5	–	–	ŠMSM	17LRVP
254.	Bendrojo ugdymo mokyklų, kurioms atliktas išorinis vertinimas, dalis (proc.)	74,5	<i>n. d.</i>	–	100	–	–	Nacionalinė švietimo agentūra	17LRVP
255.	Sąlyginių tyrėjų, dalyvaujančių MTEP veikloje, dalis nuo visų užimtų gyventojų (proc.)	0,7	<i>n. d.</i>	–	0,78	–	–	ŠMSM	17LRVP
256.	Bendrų mokslo ir verslo publikacijų dalis nuo visų mokslo publikacijų (proc.)	1 (2018)	<i>n. d.</i>	2,1 (2016)	1	–	–	ŠMSM	17LRVP
257.	EK dotacija, skirta Lietuvos dalyviams, dalyvaujantiems programoje „Horizontas 2020“ (mln. eurų)	69	83,5	–	83	–	–	e-CORDA, EK statistikos portalas	17LRVP
258.	Mokslo ir studijų institucijų pajamos, gautos už dalyvavimą tarptautinėse programose (mln. eurų)	7,6	<i>n. d.</i>	–	7,7	–	–	Lietuvos mokslo taryba	NPP2020 17LRVP
259.	Tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų, kurių narė yra Lietuva, skaičius (vienetai)	4	6	–	5	–	–	ŠMSM	17LRVP
260.	Lietuvos subjektų pateiktų tarptautinių ir Europos patentų paraiškų skaičius (vienetai)	24	32	–	75	–	–	ŠMSM	17LRVP
261.	Medijų ir informacinio raštingumo srityje mokytų pedagogų skaičius (kaupiamieji vienetai)	3 747	4 284	–	1 000	–	–	ŠMSM	17LRVP
262.	Lietuviškų mokyklų užsienyje bendradarbiavimo su Lietuvos institucijomis projektų skaičiaus padidėjimas (proc.)	23,2	8	–	25	–	–	ŠMSM	17LRVP

2.2.13. Teisingumas

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
----------	-----------------------------------	--------------------------	--------------------------	---------------------	--------------------------	--------------------------------------	----------------------------	------------------	--

263.	Korupcijos suvokimo indeksas (balai)	60	60	63,3	70	70	72	„Transparency International“	18LRVP NPP2030 17LRVP
264.	Gyventojų, manančių, kad kyšis padeda spręsti problemas, dalis (proc.)	61	71	–	56	40	30	tyrimas „Lietuvos korupcijos žemėlapis“	18LRVP NPP2030 17LRVP
265.	Gyventojų, kurie pasitiki teismais, dalis (proc.)	40	39	–	–	45	50	VRM tyrimas	18LRVP NPP2030
266.	Priimtų konstitucinių įstatymų skaičius (vienetai)	<i>n. d.</i>	1	–	–	10	–	Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija (toliau – TM)	18LRVP
267.	Lietuvos laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų skaičius 100 tūkst. gyventojų (vienetai)	220	190	113 (2020)	231	150	170	Kalėjų departamentas prie TM	18LRVP NPP2030 17LRVP
268.	Teisės viršenybės principo įgyvendinimas (vieta tarp ES valstybių narių)	16	<i>n. d.</i>	–	17	15	12	Pasaulio bankas	17LRVP NPP2020 NPP2030
269.	Įmonių, manančių, kad kyšis padeda spręsti problemas, skaičius (proc.)	36	44	–	38	19	10	Specialiųjų tyrimų tarnybos užsakymu atliekamas tyrimas „Lietuvos korupcijos žemėlapis“, http://www.stt.lt/lt/menu/tyrimai-ir-analizes/	NPP2030 17LRVP
270.	Gyventojų, davusių kyši per pastaruosius 12 mėnesių, dalis (proc.)	10	9	–	10	–	–		17LRVP
271.	Įmonių, davusių kyši per pastaruosius 12 mėnesių, dalis (proc.)	5	4	–	3	–	–		17LRVP
272.	Lietuvos vartotojų teisių apsaugos indeksas (proc.)	18,1	21,7	–	14	–	–	Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba	17LRVP
273.	Verslininkų, manančių, kad vartotojų apsaugos teisės aktai yra išsamūs ir suprantami, dalis (proc.)	41	61	–	43	–	–		17LRVP
274.	Mediacijos procesų skaičius (vienetai)	557	2 373	–	5 500	–	–	Nacionalinė teismų administracija, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba	17LRVP
275.	Visuomenės informuotumo apie teisę į duomenų apsaugą lygis (proc.)	68	73	–	69	–	–	Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba	17LRVP
276.	Valstybių, su kuriomis sudarytos teisinio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose, ekstradicijos ir (ar) nuteistų asmenų perdavimo sutartys, skaičius (vienetai)	17	17	–	18	–	–	TM	17LRVP

277.	Modernizuotų laisvės atėmimo vietų dalis nuo visų laisvės atėmimo vietų (proc.)	27	31	–	31	–	–	Kalėjų departamentas prie TM	17LRVP
278.	Taikyto realaus terminuoto laisvės atėmimo dalis nuo visų taikytų bausmių (proc.)	17,4	16	–	17	–	–	Nacionalinė teismų administracija	17LRVP

2.2.14. Užsienio politika

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
279.	Iniciatyvų, skirtų demokratijos stiprinimui Rytų kaimynystėje palaikyti ir Rytų partnerių asociacijai bei integracijai su ES skatinti, skaičius (vienetai)	10	10		10	14	15	Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (toliau – URM)	18LRVP NPP2030
280.	Lietuvos ir Lietuvos atstovų, išrinktų į tarptautinių organizacijų vadovaujamas ar ekspertines pareigas, skaičius (vienetai)	7	n. d.	–	–	9	–	URM	18LRVP NPP2030
281.	Lietuvos vieta koalicinio valentingumo indekse (tarp ES valstybių narių) – Lietuvos dalyvavimo ES valstybių narių koalicijose, priimant Lietuvos interesus atitinkančius sprendimus, veiksmingumas	n. d.	19	–	21	21	20	European Council of Foreign Relations apklausos duomenys	18LRVP NPP2030
282.	Politinės iniciatyvos ir aukšto lygmens susitikimų transatlantiniams santykiams stiprinti skaičius (vienetai)	4	n. d.	–	–	5	–	URM	18LRVP
283.	Užsienio lietuvių, įsitraukusių į Lietuvos gyvenimą ir gerovės joje kūrimą, dalis (proc.)	n. d.	40	–	40	52	60	URM užsienio lietuvių nuomonės apklausa	18LRVP NPP2030
284.	Lietuvos gyventojų, manančių, kad Lietuvos diplomatinė tarnyba labai gerai, gerai atstovauja Lietuvos saugumo interesams, išnaudoja dvišalio ir daugiašalio bendradarbiavimo priemones bei NATO teikiamas galimybes, dalis (proc.)	40	50	–	40	44	–	URM	18LRVP
285.	Visuomenės pasitikėjimas ES ir jos veikla (proc.)	66	59	45 (2019) 43 (2020)	55	65	65	Eurobarometro duomenys	NPP2030 17LRVP
286.	Lietuvos gyventojų, manančių, kad Lietuvos interesų tarptautinėje bendruomenėje įgyvendinimas yra užtikrintas, dalis (proc.)	40	58	–	50	38	40	gyventojų nuomonės apklausa	NPP2030 17LRVP

287.	Bendrųjų nacionalinių pajamų dalis, skiriama Lietuvos oficialiai paramai vystymuisi (proc.)	0,13	<i>n. d.</i>	–	0,15	0,22	0,33	URM	NPP2030 17LRVP
288.	Valstybių, kuriose remiama užsienio lietuvių organizacijų veikla, susijusi su lietuvių puoselėjimu ir „Globalios Lietuvos“ sampratos įtvirtinimu, skaičius (vienetai)	47	38	–	47	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
289.	Investicinių projektų, ateinančių per Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės užsienyje, dalis (proc.)	0	23	–	14	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
290.	Tarptautinių konvencijų šalių sprendimų ir rekomendacijų (branduolinės saugos ir aplinkosaugos klausimais Lietuvos kaimynystėje), atitinkančių Lietuvos interesus, skaičius (kaupiamieji vienetai)	8	11	–	7	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
291.	Aukšto lygio susitikimų su Baltijos ir Šiaurės valstybių atstovais skaičius per metus (vienetai)	21	8	–	14	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
292.	Aukšto lygio susitikimų su Lenkijos atstovais skaičius per metus (vienetai)	16	9	–	8	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
293.	Aukšto lygio susitikimų su Rytų partnerystės šalių atstovais skaičius per metus (vienetai)	18	11	–	12	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
294.	Rytų partnerystės šalims per URM vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programą skiriamos vystomojo bendradarbiavimo paramos dalis, tenkanti Gruzijai, Moldovai, Ukrainai (proc.)	91	44	–	61	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
295.	Viešosios diplomatijos renginių Rytų kaimynystės temomis skaičius per metus (vienetai)	26	10	–	16	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
296.	Prekybos politikos ir laisvosios prekybos sutarčių pristatymų įmonėms ir socialiniams partneriams skaičius per metus (vienetai)	18	11	–	15	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
297.	Lietuvos įmonių pajamų didinimas naudojant prekybos politikos instrumentus (kaupiamieji mln. eurų)	133	140	–	80	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
298.	Sudarytų tarptautinių susitarimų su potencialių rinkų valstybėmis skaičius (kaupiamieji vienetai)	8	10	–	9	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
299.	Lietuvos / Lietuvos atstovų, išrinktų į tarptautinių organizacijų formatus, skaičius (kaupiamieji vienetai)	6	8	–	6	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
300.	Konsulinių paslaugų, kurioms įdiegtas paslaugų kokybės standartas, dalis (proc.)	85	100	–	100	–	–	URM	NPP2020 17LRVP
301.	Politinių iniciatyvų ir aukšto lygmens susitikimų transatlantiniams santykiams stiprinti skaičius (vienetai)	4	4	–	5	–	–	URM	17LRVP

2.2.15. Žemės ir maisto ūkis, kaimo plėtra ir žuvininkystė

Eil. Nr.	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Pasiekta 2019 m. reikšmė	Pasiekta 2020 m. reikšmė	ES vidurkis (metai)	Planuota 2020 m. reikšmė	Planuojama reikšmė 2024 m. / 2025 m.	Planuojama reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Kriterijaus požymis: VPS2030 NPP2020 NPP2030 17LRVP 18LRVP
302.	Lietuviškos kilmės perdirbtų žemės ūkio produktų eksporto dalis nuo viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto (proc.)	41	41,9	–	–	50	60	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030
303.	Inovatyvių melioracijos sistemų plotai (proc.)	2,5	2,7	–	2,7	6	11,2	VĮ Valstybės žemės fondas	NPP2030
304.	Žemės ūkio sektoriuje išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu (proc.)	4,7	<i>n. d.</i>	-1,2 (2018)	–	-2,6	-9	Nacionalinė išmetamų į atmosferą ŠESD kiekio apskaitos ataskaita	NPP2030
305.	Dėl žemės ūkio veiklos išmetamo NH ₃ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu (proc.)	-7	<i>n. d.</i>	–	-10	-10	-10	Nacionalinė išmetamų į aplinkos orą teršalų apskaitos ataskaita	NPP2030
306.	Žemės naudmenų ir miškininkystės sektoriuose absorbuotas ŠESD kiekis (mln. t CO ₂ ekv.)	5	<i>n. d.</i>	–	–	4,1	3,9	Nacionalinė išmetamų į atmosferą ŠESD kiekio apskaitos ataskaita	NPP2030
307.	Naudojamų ekologinio žemės ūkio naudmenų dalis nuo žemės ūkio produkcijos gamintojų naudojamų žemės ūkio naudmenų (proc.)	8,1	<i>n. d.</i>	–	–	13	15	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030
308.	Kaimo vietovių gyventojų vidutinių disponuojamų pajamų dalis, palyginti su miesto gyventojų vidutinėmis disponuojamomis pajamomis (proc.)	83,2	<i>n. d.</i>	–	–	81	83	Lietuvos statistikos departamentas	NPP2030
309.	Bendroji žemės ūkio produkcija, tenkanti 1 ha naudojamų žemės ūkio naudmenų (eurai)	891	961	–	1 100	1 015	–	Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
310.	Vidutinės kaimo gyventojų piniginių pajamų per mėnesį, tenkančios vienam namų ūkiui (eurai)	909	1 024	–	1 085	–	–	Lietuvos statistikos departamentas	17LRVP
311.	Ploto, kuriame taikoma tausaus ūkininkavimo praktika (ekologinis ūkininkavimas, agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonės), padidėjimas (proc.)	1,5	1	–	2	4,5	7	Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija	17LRVP

3 PRIEDAS. NACIONALINIO SAUGUMO BŪKLĖS IR PLĖTROS ATASKAITA

Šiame Ataskaitos priede pateikiama informacija apie Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo, Nacionalinio saugumo strategijos ir ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų įgyvendinimą, tarptautinės ir vidaus saugumo aplinkos pokyčius, rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, kaip jos apibrėžtos Nacionalinio saugumo strategijoje, vystymąsi ir įgyvendinamas šių rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių neutralizavimo priemones.

1. Rizikos veiksniai, pavojai ir grėsmės nacionaliniam saugumui

Konvencinės karinės grėsmės

Didžiausią konvencinę karinę grėsmę Lietuvai kelia Rusija. 2020 m. vasarą įsigaliojusios Rusijos konstitucijos pataisos dar labiau sustiprino jau du dešimtmečius šalį valdantį autoritarinį režimą. Rusijos prezidentas konstitucijoje įtvirtino savo viršenybę parlamento, vyriausybės ir teismų atžvilgiu ir dar labiau sustiprino savo galimybes kontroliuoti vidaus ir užsienio politikos procesus. Šie pokyčiai atspindi Kremliaus gebėjimą vienašališkai ir greitai priimti bei įgyvendinti sprendimus, remiantis savo poreikius atitinkančia nacionalinių interesų interpretacija, mažina tokių sprendimų nuspėjamumą ateityje.

Kremliaus režimo interesai ir grėsmių samprata lemia ir Rusijos užsienio politiką. Maskva tarptautinius santykius suvokia kaip didžiųjų valstybių ar jų aljansų geopolitinės konkurencijos areną, kurioje būtina plėsti savo įtaką pasinaudojant oponentais. Realizuodama šį uždavinį, Rusija greitai ir efektyviai taiko karinę galią, jeigu įvertina, kad žengusi šį žingsnį nepatirs nepriimtinių nuostolių. Taip Rusija pasielgė okupuodama dalį Sakartvelo, Ukrainos, įtvirtindama karinį buvimą Sirijoje, siųsdama karinius patarėjus, instruktorius ir privačių karinių kompanijų personalą į kitus krizių regionus. 2020 m. rudenį Rusija pasinaudojo karinių veiksmų tarp Azerbaidžano ir Armėnijos suaktyvėjimu ir dislokavo savo karinį kontingentą šiaurinėje Kalnų Karabacho dalyje. Taip Maskva įgijo svarbų tolesnės konflikto dinamikos svertą.

Rusija toliau stiprina karinius pajėgumus Lietuvos kryptimi. Rusijos ginkluotųjų pajėgų brigadose ir pulkuose komplektuojamos 700–800 karių bataliono taktinės grupės, kurios geba pradėti vykdyti užduotis per 24–48 val. nuo gauto įsakymo. Rusijos gebėjimas greitai sutelkti pajėgas ir ypač greitas bei centralizuotas sprendimų priėmimo procesas leistų įgyti (bent pradiniam konflikto etape) akivaizdžią persvarą prieš kaimynines valstybes.

Rusijos ginkluotosiose pajėgose besitęsiantys vystymosi procesai atspindi ir Kaliningrado srityje dislokuotuose kariniuose daliniuose. Ten jau keletą metų didinamas tankų skaičius, kuriama ir komplektuojama nauja motorizuotųjų šaulių divizija, nuosekliai didinamas laivų, galinčių nešti sparnuotąsias raketas „Kalibr“, skaičius. Pasinaudodama šiomis raketų sistemomis, Rusija gali suduoti smūgį potencialaus priešininko kritinės infrastruktūros objektams didesniu nei 2 tūkst. kilometrų atstumu. Kaliningrade vyksta ilgalaikis šių pajėgumų stiprinimas: 2016–2019 m. čia buvo perkelti keturi laivai, o penktasis raketomis „Kalibr“ ginkluotas laivas atvyko 2020 m. Stiprindama šiuos pajėgumus Lietuvos kaimynystėje, Rusija kuria atkirtimo ir izoliavimo, vadinamąjį A2 / AD (angl. *Anti-Access / Area Denial*), efektą, kuriuo siekiama maksimaliai apriboti Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos (toliau – NATO) pajėgų atvykimo galimybes kilus konfliktui. Kaliningrado srityje Rusija išlaiko taktinio branduolinio ginklo pajėgumus.

Karinis aktyvumas ypač intensyvus šalia Lietuvos sienos (ties Kudirkos Naumiesčiu) esančiame Dobrovolsko poligone, kuriame treniruojasi Kaliningrade dislokuoto 11-ojo armijos korpuso padaliniai ir Baltijos laivyno jūrų aviacijos orlaiviai. Rusijos ginkluotųjų pajėgų dalinių aktyvumas pasienyje neigiamai veikia Lietuvos saugumo aplinką, taip pat didina netyčinių incidentų riziką. Labai tikėtina, kad tokių incidentų rizika padidės 2021 m. rugsėjį, kai vyks strateginiai mokymai „Zapad“ („Vakarai“).

Užmaskuotos karinės ir žvalgybos priemonės

Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos, palyginti su kitų valstybių tarnybomis, 2020 m. kėlė didžiausią grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui. Rusijos tarnybos renka informaciją, reikalingą Rusijos kariniam planavimui, t. y. nuolat renka informaciją apie Lietuvos kariuomenės infrastruktūrą, šalies ir NATO šalių karines pajėgas Lietuvoje, taip pat strategiškai svarbius šalies objektus. Renkama ne tik

įslaptinta, bet ir neįslaptinta, tačiau viešai neskelbtina informacija. Šiems tikslams pasiekti naudojama tiek agentūrinė žvalgyba (HUMINT), tiek skirtingos techninės priemonės. Nors per COVID-19 pandemiją Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos sumažino agentūrinės žvalgybos mastą, techninių priemonių naudojimas ir kibernetinis šnipinėjimas išliko intensyvus.

Rusija taip pat vykdo aktyvią žvalgybinę veiklą su Kaliningrado sritimi besiribojančiose Lietuvos pasienio savivaldybėse. Rusijos federalinė saugumo tarnyba ir Rusijos ginkluotųjų pajėgų Generalinio štabo Vyriausioji valdyba sistemingai renka žvalgybos informaciją apie Lietuvos ir Rusijos sieną reguliariai kertančius Lietuvos Respublikos piliečius ir ieško galimybių juos verbuoti – dažnai naudodamosi sienos kirtimo procedūromis. Rusijos žvalgybos tarnybos siekia paveikti politinius ir visuomeninius procesus pasienio savivaldybėse – Lietuvos spaudoje ir internetinėje žiniasklaidoje mėginama skelbti Kremliaus naratyvus atitinkančius straipsnius ir komentarus apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką ar pasienio savivaldybių aktualijas.

Svarbiausia Rusijos sąjungininkė vykdančią žvalgybą prieš Lietuvą yra Baltarusija. Baltarusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos aktyviai bendradarbiauja su Rusijos žvalgyba ir teikia pagalbą Rusijos operacijoms Baltarusijoje. Baltarusijos valstybės saugumo komitetas laiko Lietuvą vienu iš savo žvalgybinės veiklos prioritetų. Šio komiteto darbuotojų veikla su diplomatine priedanga Lietuvoje yra sėkmingai užkardoma, todėl aktyviausia žvalgybinė veikla prieš Lietuvos piliečius vykdoma Baltarusijos teritorijoje.

Verbuodamos asmenis, tiek Rusijos, tiek Baltarusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos renka informaciją apie Lietuvos piliečius, turinčius įvairių ryšių su Rusija, Baltarusija ir kitomis Nepriklausomų valstybių sandraugos šalimis. Baltarusijos valstybės saugumo komitetą domina į Baltarusiją reguliariai vykstantys Lietuvos Respublikos policijos, Vadovybės apsaugos tarnybos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai, teisėjai, taip pat politikai, strateginių įmonių, valstybės institucijų bei savivaldybių darbuotojai, žurnalistai. Rusijos ar Baltarusijos teritorijose šių valstybių tarnybos nevengia veikti agresyviai, todėl verbuodamos asmenis naudoja kompromituojančią informaciją, inscenizacijas ir šantažą.

Tiek artimoje, tiek ilgalaikėje perspektyvoje prieš Lietuvą nukreiptos Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos veiklos intensyvumas nemažės, tai daro ir toliau darys didelę žalą Lietuvos nacionaliniam saugumui. Tikėtina, kad 2021 m., pasibaigus COVID-19 pandemijai ir panaikinus sienos kirtimo ribojimus, Rusijos žvalgybos tarnybų veikla su Kaliningradu besiribojančiose Lietuvos savivaldybėse pasieks įprastą didelį mastą, o dėl aktyvaus Lietuvos vaidmens palaikant demokratinę Baltarusijos opoziciją bei dėl Aleksandro Lukašenkos režimo kaltinimų Lietuvai, kad ši tariamai kursto protestus, artimoje perspektyvoje tikėtina dar agresyvesnė Baltarusijos žvalgybinė veikla Lietuvos Respublikos piliečių atžvilgiu.

Grėsmės euroatlantinės bendrijos vienybei

Didžiausią grėsmę euroatlantinės bendrijos vienybei kelia Rusijos mėginimai silpninti ir diskredituoti NATO ir ES, priešintis jų plėtrai, NATO gynybos ir atgrasymo tikslų įgyvendinimui, stiprinti sąjungininkų tarpusavio prieštaravimus. Teisės viršenybės principu ir sutartų taisyklių laikymusi pagrįstus tarptautinius santykius Rusija siekia pakeisti didžiųjų šalių geopolitiniais interesais ir užkulisiniais susitarimais grindžiama politika.

Rusija toliau vystė naujas, esamais ginklų kontrolės mechanizmais neapimamas branduolinių ginklų sistemas, vykdė didelio masto karines pratybas. Rusija atsisakė derėtis dėl pasiūlymų modernizuoti saugumo ir pasitikėjimo priemones Europoje, siekė diskredituoti Cheminio ginklo uždraudimo organizaciją, jos tyrimus apie cheminio ginklo panaudojimo atvejus. Skaldydama NATO vienybę ir sutartą politiką Rusijos atžvilgiu, Maskva tęsė geopolitiniais interesais bei užkulisiniais susitarimais grindžiamą politiką ir skatino interesais grįstą dvišalį ekonominį, energetinį, karinį bendradarbiavimą su atskiromis pavienėmis NATO šalimis. Kilus COVID-19 pandemijai, Rusija ėmė aktyviau siūlyti tariamai konstruktyvias tarptautinio bendradarbiavimo iniciatyvas: gabeną medicinos priemonių ir įrangos siuntas Italijai, Jungtinėms Amerikos Valstijoms (toliau – JAV) ir dar kelioms šalims; pateikė rezoliuciją Jungtinių Tautų Generalinei Asamblėjai, kurioje buvo siūloma dėl COVID-19 pandemijos panaikinti sankcijas ir kitus ekonominio bendradarbiavimo apribojimus; oficialiai deklaravo esanti pasirengusi rimtam pragmatiniam dialogui su NATO ir žadėjo nevykdyti karinių pratybų prie Aljanso sienų. Tokiais pasiūlymais Rusija siekia įtraukti atskiras NATO ir ES šalis į dialogą su Rusija, didinti prieštaras NATO ir ES viduje ir paskatinti keisti bendrą politiką Rusijos atžvilgiu.

Tikėtina, kad ši politika nesikeis, – Rusija sieks toliau silpninti euroatlantinę bendriją, stiprins savo karinę galią, informacinius ir kibernetinius pajėgumus, vykdys dezinformacijos kampaniją, menkindama Aljansą, tam pasitelks energetinius, ekonominius, finansinius svirtus ir žvalgybos pajėgumus. Pažymėtina, kad NATO šalys vieningai sutaria, jog Rusija yra grėsmė Aljansui. Vis dėlto, NATO ir ES sprendimai ir laikysena Rusijos atžvilgiu (NATO priešakinių pajėgų dislokavimas ir pratybos Baltijos šalyse ir Lenkijoje, ES sankcijų režimo išlaikymas) rodo, kad Maskvos pastangos griauti euroatlantinės bendrijos vienybę šiuo metu nedaro didelio poveikio šių organizacijų solidarumui ir sprendimų priėmimui.

Auganti Kinijos įtaka susilaukia vis daugiau NATO dėmesio. Tikėtina, kad dėl didėjančios Kinijos ir JAV priešpriešos, vertybinių požiūrių skirtumo, dėl augančio Kinijos politinio ir ekonominio aktyvumo euroatlantinėje erdvėje NATO dėmesys Kinijai 2021 m. ir toliau didės. NATO šalys turės toliau ieškoti būdų, kaip spręsti Kinijos iššūkį.

NATO sąjungininkų vienybei įtakos turės ir JAV naujosios administracijos veiksmai ir lyderystė, taip pat didžiųjų europinių NATO šalių požiūris į naštos pasidalijimą ir JAV vaidmenį, užtikrinant Europos saugumą.

Nestabilumas regione ir pasaulyje

2020 m. po Baltarusijos prezidento rinkimų kilę protestai ir režimo veiksmai prieš šalies piliečius sudarė prielaidas Baltarusijos nestabilumui ir Rusijos įtakos Baltarusijoje augimui. Rusija gali ir, tikėtina, sieks pasinaudoti trapią situacija, kad padidintų savo įtaką ir karinį buvimą Baltarusijoje. Rusijos karinio potencialo didėjimas ir jos įtaka Baltarusijoje neigiamai veikia saugumo padėtį regione. Kremlius remia A. Lukašenkos režimą, Maskva ir Minskas kaltina Vakarų valstybes ir Lietuvą kurstant Baltarusijos gyventojų protestus, abiejų šalių ginkluotosios pajėgos vykdo bendras karines pratybas prie Lietuvos ir Lenkijos sienų. Tokios pat tendencijos tikėtinos ir ateityje, 2021 m. Rusijos ir Baltarusijos bendrų mokymų ir kitų karinių renginių skaičius padidės trečdaliu. Šių valstybių karinio aktyvumo prie Lietuvos sienų augimas didina net ir netyčinių incidentų riziką.

Įvykiai Baltarusijoje turėjo įtakos 2020 m. lapkričio–gruodžio mėn. išaugusiam neteisėtų migrantų, sulaikytų pasienio ruože su Baltarusija, skaičiui. Panašios tendencijos buvo stebimos ir Lenkijoje. Tikėtina, kad Baltarusijos valdžios institucijos, nebesulaikindamos neteisėtų migrantų Baltarusijos pusėje, taip reiškia nepasitenkinimą Lietuvos (ir Lenkijos) aktyvia pozicija Baltarusijai jautriais klausimais. Situacijai Baltarusijoje nesikeičiant ir sumažinus ar atšaukus tarptautinių kelionių ribojimus, susijusius su COVID-19 pandemija, tiek ES, tiek Baltarusijoje ir Rusijoje, 2021 m. gali didėti neteisėtoms migracijoms į Lietuvą per sieną su Baltarusija mastas. Nors dėl COVID-19 sukeltos pandemijos taikytų keliavimo suvaržymų 2020 m. Lietuvoje daugiau nei perpus, palyginti su 2019 m., sumažėjo bendras prieglobsčio prašytojų skaičius. Prieglobsčio prašytojų, į Lietuvą atvykstančių iš Baltarusijos dėl šios šalies valdžios smurtinio atsako į antivyriausybinius protestus, padaugėjo (2019 m. – 4, 2020 m. – 78 prašymai). Nesiliaujant protestams Baltarusijoje, tikėtinas prieglobsčio prašytojų iš šios šalies skaičiaus didėjimas ir 2021 metais.

Vienas iš svarbiausių ilgalaikių Rusijos užsienio politikos tikslų – išlaikyti Maskvos įtaką Baltarusijoje, didinti šalies priklausomybę pasitelkiant įvairius integracinius projektus, visų pirma – Sąjunginės valstybės, išlaikyti įtaką kitose esamose ir buvusiose Nepriklausomų valstybių sandraugos (NVS) šalyse bei stabdyti jų suartėjimą su Vakarais. Traktuodamas šias šalis kaip išskirtinę savo interesų zoną, Kremlius siekia, kad jose vykstantys politiniai, ekonominiai ir kariniai procesai pirmiausia būtų naudingi Rusijai.

Konstitucijos pataisomis ir vėliau priimtais konstituciniais įstatymais V. Putinas užsitikrino teisę būti prezidento poste bent iki 2036 metų ir mažai tikėtina, kad Kremlius artimoje perspektyvoje keis savo retoriką ir politiką. Vakarų susirūpinimą autoritarizmu bei žmogaus teisių pažeidimais režimas jau seniai atmeta kaip veidmainystę, kurios tikslas – silpninti Rusiją, o režimo kritiką šalies viduje traktuoja kaip parsišlavimą Vakarams. Pastaruoju metu Rusijos retorikoje užsienio politikos klausimais kaip tik stiprėja izoliacionizmo tendencijos – esą jei Vakarai, ES, atskiros šalys nenori bendradarbiauti su Rusija jos nustatytomis sąlygomis, Rusija pati koreguos santykius su jais. Lietuvai, kaip artimai kaimynei, uždara ir dialogo galimybes neigianti Rusija keltų didesnę grėsmę nei iki šiol. Tikėtina, kad Rusijos prioritetu taps įtakos stiprinimas kaimyninėse valstybėse, siekiant neutralizuoti tariamąs grėsmes, ir ją dar mažiau varžys ne tik tarptautinės normos, bet ir tarptautinė opinija.

2020 m. toliau tęsėsi Rusijos vykdoma agresija prieš Ukrainą, įtvirtinama 2014 m. Rusijos įvykdyta neteisėta Krymo pusiasalio aneksija, nesibaigė karas Donbase. 2020 m. liepos pabaigoje sutarus dėl papildomų priemonių paliauboms konflikto zonoje palaikyti, sumažėjo apšaudymų intensyvumas, tačiau paliaubų pažeidimai vyksta ir toliau, nėra jokios politinės pažangos dėl kitų praktinių konflikto sureguliuavimo priemonių. Okupuotose Ukrainos Donecko ir Luhansko sričių dalyse Rusija sukūrė dar vieną nestabilumo židinį – kvazivalstybinius darinius, kuriuose gausu organizuoto nusikalstamumo reiškinių ir nelegalių ginklų. Šiose teritorijose veikia du Kremlui pavaldūs armijos korpusai (apie 30–35 tūkst. karių). Maskva turi galimybę didinti karinį spaudimą Kijevui, panaudodama šiuos nuo Rusijos visiškai priklausomus ir kontroliuojamus karinius darinius. Dalis kovos veiksmuose prieš Ukrainos ginkluotąsias pajėgas dalyvavusių ar korpusuose tarnavusių žmonių stoja į privačias karines kompanijas („Wagner“ ir kt.) ir vykdo Kremliaus režimo ir jį remiančių oligarchų užduotis kituose konfliktuose (Sirijoje, Libijoje ir kt.).

Rusija naudoja krizėmis ir konfliktais Pietų Kaukaze, Vidurio Rytuose, Šiaurės Afrikoje ir Pietų Amerikoje, siekdama išplėsti savo įtaką. Įprastai Maskva palaiko ryšius su visomis, net tarpusavyje konfliktuojančiomis, šalimis, mėgindama tarpininkauti ir pasiekti sau naudingų susitarimų. Pavyzdžiui, 2020 m. lapkritį Armėnija ir Azerbaidžanas, tarpininkaujant Rusijai, pasiekė paliaubų susitarimą, pagal kurį Rusija dislokavo konflikto zonoje apie 2 tūkst. karių. Taip Rusija padidino savo karinį buvimą regione ir įgijo svarbų tolesnės konflikto dinamikos svertą. Rusijos pajėgos kontroliuos strategiškai svarbų Lačino koridorių iš Kalnų Karabacho į Armėniją (per Azerbaidžaną) ir iš Azerbaidžano į Nachičevanės provinciją (per Armėnijos pietinę dalį). Nuo Rusijos priklausys Kalnų Karabache gyvenančių armėnų saugumas. Tai dar labiau padidins Armėnijos priklausomybę nuo Rusijos saugumo garantijų ir panaikins bet kokią Jerevano manevro laisvę užsienio ir saugumo politikoje.

Rusijos ginkluotosios pajėgos palaiko nuolatinę įtampą Sakartvele prie administracinių sienų su okupuotomis Abchazija ir Pietų Osetija, o politiniu lygmeniu Maskva nelaiko savęs konflikto su Sakartvelu dalyve. Maskva kryptingai tęsia laipsnišką okupuotų regionų integraciją, 2020 m. lapkričio 12 d. buvo pasirašytas Rusijos ir Abchazijos susitarimas sukurti bendrą Abchazijos socialinę ir ekonominę erdvę su Rusija.

2020 m. Rusija išliko aktyvi Moldovos vidaus politinių procesų dalyvė, toliau siekė įgyvendinti savo ilgalaikį interesą – sustabdyti Moldovos europinę integraciją.

Vidurio Rytuose, Afrikoje, Pietų Amerikoje Rusija nuosekliai tęsė oportunistinę politiką – išnaudojo krizes savo naudai. Maskvai sekasi plėtoti ryšius su visomis, taip pat ir tarpusavyje konfliktuojančiomis, Vidurio Rytų valstybėmis, užimant iš pirmo žvilgsnio neutralaus tarpininko poziciją. Rusija toliau stiprina karinį-pramoninį bendradarbiavimą, prekybą ginklais ir keitimąsi žvalgybine informacija su autokratiniais režimais Pietų Amerikoje (Kuba, Venesuela, Nikaragva), Vidurio Rytuose (Libija, Sirija), Afrikoje (Centrinės Afrikos Respublika, Sudanas, Malis).

Pastebima didėjanti trečiųjų šalių įtaka Vakarų Balkanuose, hibridiniai veiksmai, siekiant susilpninti demokratinius procesus, daryti įtaką šalių strateginei kryptiai, sumenkinti ES ir NATO vaidmenį, skatinti nacionalistines nuotaikas ir dezintegracines tendencijas, didinti vidinę ir tarpusavio šalių įtampą, pasitelkiant etnines mažumas ir religines bendruomenes, taip pat ir aukšto lygio politinį bei karinį bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis.

Turkijos užsienio politika vis labiau kirtosi su ES prioritetais ir strateginių sąjungininkų interesais. 2020 m. Europos Komisijos paskelbtoje Turkijos pažangos įvertinimo ataskaitoje pripažįstama, kad Turkijos vertybinis ir politinis atotrūkis nuo ES nuolat augo, deficitas demokratijos, įstatymų viršenybės, pamatinių teisių, teisinės sistemos nepriklausomumo srityse tik didėjo. ES dialogas su Turkija tęsėsi, visų pirma tokiose srityse kaip migracija, nepaisant Turkijos bandymų panaudoti migrantų srautus kaip politinio spaudimo priemonę. Dėl ekonominių problemų, didėjančio visuomenės nepasitenkinimo ir kitų vidaus ar užsienio politikos veiksnių susitarimas su ES dėl migracijos gali nutrūkti, o tai turėtų rimtų neigiamų pasekmių ir Lietuvai. Negebėjimas rasti būdų, kaip įtraukti Turkiją į Viduržemio jūros regione besiplėtojančią bendradarbiavimą energetinių išteklių gavybos srityje, gali tapti dar vienu stabilumą silpninančiu faktoriumi. Didėjančių įtampų ir potencialaus konflikto šaltinis yra Kipro problema, kuri šiuo metu pasireiškia Turkijos deklaracijomis apie „dviejų valstybių“ sprendimo būtinybę. Rimtas rizikos faktorius – Turkijos

vienašališkos politikos tąsa Sirijoje, Libijoje ir Irake. Nuosekliai toldama nuo Vakarų, Turkija savo interesus sieja su Iranu ir Rusija, ypač tokiose valstybėse kaip Sirija ir Libija. Šios trys šalys formuoja grėsmingą bloką Viduriniuose Rytuose.

Minėtame regione pagrindinė konfliktų ašis vis dar yra Iranas, lemiantis regiono šalių geopolitiką. Irano branduolinė programa ir toliau bus didelis iššūkis ES ir JAV diplomatinei darbotvarkei. Po Irano branduolinių technologijų mokslininko M. Fakhrizadeh nužudymo (2020 m. lapkričio 27 d.) Irano parlamentas įstatymu įpareigojo Vyriausybę atsisakyti TATENA inspekcijų ir grįžti prie urano sodrinimo iki 20 proc., kaip tai buvo daroma iki Irano branduolinio susitarimo. Metų pradžioje Iranas ne tik pranešė apie didesnę sodrinimą, bet ir pradėjo gaminti metališkąjį uraną, kuris neturi civilinės paskirties, bet gali būti panaudotas branduoliniam ginklui kurti.

Kitose krizių regionų valstybėse tęsiasi ilgalaikiai konfliktai. Nepaisant taikos derybų, Afganistane Talibanas didina karinį spaudimą šalies vyriausybei. Saugumo situacija prastėja Afrikos Sahelio regione, kuriame savo veiklą plečia radikalios kovotojų grupuotės. Sirijos konfliktas yra laikinai apmęsęs, bet labai tikėtina, kad 2021 m. jis vėl įsižiebs. Islamo valstybės grupuotė (ISIL) Sirijoje ir Irake vykdo agresyvią teroristinių išpuolių kampaniją. Libijoje galioja trapios paliaubos, bet išlieka konflikto atsinaujinimo rizika. Alžyre, Irake, Libane ir Sudane piliečių nepasitenkinimas peraugo į plataus masto visuomenės protestus. Priešpriešos tarp dalies arabų valstybių ir Izraelio mažėjimas rodo, kad Viduriniai Rytai keičiasi. Nepaisant to, regione kyla nauji konfliktai, kai seni žaidėjai (JAV) traukiasi iš regiono, o susidariusį vakuumą užpildo Rusija, Iranas, Turkija ir JAE. Šie pokyčiai 2021 m. gali įgauti dar didesnę pagreitį.

Pasauliniu mastu destabilizuojantys veiksniai 2020 m. buvo tebesitęsiantys konfliktai Vidurio Rytuose, Azijoje ir Afrikoje, Vakarų dėmesio jiems mažėjimas, didėjantys migracijos srautai į Europą, terorizmo ir smurtinio ekstremizmo grėsmės („Islamų valstybės kovotojai, Al Qaeda, Al Shabaab, Boko Haram ir kt.), žmogaus teisių pažeidimai. COVID-19 pandemija dar labiau paaštrino problemas. Kyla humanitarinės katastrofos grėsmė karinių konfliktų nualintose šalyse ir perpildytose pabėgėlių stovyklose. Ekonominė krizė sukuria papildomas galimybes kitiems globaliems pasauliniams žaidėjams, pirmiausia Rusijai ir Kinijai, realizuoti savo ambicijas ir plėsti politinę, ekonominę ir karinę įtaką šiuose regionuose.

Tarptautinės krizės, konfliktai ir nestabilumas pasaulyje neigiamai veikia Lietuvos saugumą, nes menkina tarptautinės teisės principų reikšmę tarptautinių santykių srityje, didina karinės jėgos ir išteklių svarbą užsienio politikai, verčia NATO ir ES šalis skirti daugiau išteklių kompleksinėms tarptautinio saugumo problemoms spręsti, leidžia Rusijai manipuluoti skirtingais NATO ir ES šalių saugumo interesais ir skatinti vidaus nesutarimus.

Užsienio politikoje Rusija toliau didelį dėmesį skirs šalims ir problemoms, kuriose ji turi tiesioginių įtakos interesų, neatsisakys „selektyvaus eskalavimo“ taktikos ir naudosis ja kaip įrankiu, užsitikrindama „globalaus žaidėjo“ statusą, NATO bus laikoma Rusijos priešu, toliau bus bandoma tęsti ES skaldymo politiką hibridinėmis priemonėmis. Turėtų ryškėti dar didesnis Rusijos izoliavimasis nuo demokratinės tarptautinės bendruomenės, kartu stiprinami ryšiai su autoritarinėmis valstybėmis.

Terorizmas, ekstremizmas, radikalėjimas

Lietuvoje teroro aktų grėsmės lygis išlieka žemas. 2020 m. Lietuvoje nebuvo nustatyta politinio ir islamistinio ekstremizmo ideologijų motyvuotų organizuotų grupių ir pavienių ekstremistų, turinčių ketinimų ir pajėgumų rengti teroro aktus. Nebuvo pradėta ikiteisminių tyrimų, susijusių su terorizmo ar ekstremizmo apraiškomis. Negauta duomenų apie grasinimus teroristiniais aktais prieš Lietuvą iš užsienyje veikiančių tarptautinių teroristinių organizacijų. Dėl pandemijos metu suvaržyto judėjimo tarp Europos šalių ir iš trečiųjų šalių sumažėjo galimybių radikalių pažiūrų asmenims atvykti į Lietuvą.

Terorizmo tendencijos ES šalyse tiesioginio poveikio situacijai Lietuvoje neturi, tačiau islamistinių teroristinių organizacijų ir jų rėmėjų ketinimai rengti išpuolius prieš Vakarų kelia terorizmo riziką ir Lietuvai (2020 m. ES šalyse įvykdyta 13 teroristinių ideologijų motyvuotų pavienių asmenų išpuolių, 2019 m. – 5). Lietuvos piliečiai užsienyje gali tapti atsitiktinėmis teroristinių išpuolių aukomis.

Labai tikėtina, kad artimiausiu metu terorizmo grėsmė Lietuvoje bus maža. Išlieka rizikos, kad Lietuvoje veikia iki šiol nenustatyti radikalūs pavieniai asmenys, planuojantys ar vykdantys teroristinius nusikaltimus. Per pastaruosius dvejus metus daugelyje Vakarų valstybių padaugėjo vienos iš radikalusių dešiniojo ekstremizmo ideologijų – akcelerationizmo rėmėjų. Lietuvos Respublikos pilietis 2019 m.

aktyviai dalyvavo tarptautinės akceleracionizmo ideologijos rėmėjus vienijusios „Feuerkrieg Division“ grupės veikloje, o 2020 m. teismo buvo pripažintas kaltu dėl bandymo įvykdyti teroro aktą, neteisėtą disponavimo ginklais bei sprogmenimis ir nuteistas dvejų metų ir keturių mėnesių laisvės atėmimo bausme.

COVID-19 pandemijos socialinės ir ekonominės pasekmės, su pandemija susijusios šamokslų teorijos ir stiprėjančios antivyriausybinių nuotaikų gali paskatinti naujų smurto ar net terorizmo formų atsiradimą ir asmenų, nepaisant jų ideologinių įsitikinimų, radikalėjimą, taip pat padidinti galimybes ekstremistinei propagandai per internetinę erdvę pasiekti pažeidžiamus asmenis. Užsienio valstybėse veikiančios teroristinės ir ekstremistinės grupės nuolat ir sistemingai naudoja internetą, siekdamas pritraukti ir užverbuoti pasekėjų, įbauginti plačiąją visuomenę.

Informacinės grėsmės

Lietuvos gyventojai 2020 m. susidūrė su intensyviu priešiškos informacijos srautu, kurį sudarė ir pavienės melagingos naujienos, ir ilgą laiką tikslingai platinami naratyvai prieš Lietuvą.

2020 m. prieš Lietuvos nacionalinio saugumo interesus intensyviai naudotos informacinės-kibernetinės atakos. Jų metu, naudojantis kibernetinėmis priemonėmis (įsilaužimai į naujienų tarnybų ar institucijų internetines svetaines, suklastotų Lietuvos institucijų internetinių svetainių kūrimas, suklastotų laiškų siuntimas, apsimitant tikrais ar išgalvotais asmenimis), platinama melaginga informacija, kuria siekiama sumenkinti Lietuvos, jos institucijų ir sąjungininkų reputaciją, susilpninti visuomenės pasitikėjimą Lietuvos valstybe. 2020 m. įvykdytos 9 informacinės kibernetinės operacijos – daugiau, nei vidutiniškai fiksuota pastaruosius kelerius metus. Padidėjęs informacinių kibernetinių operacijų kiekis rodo, kad piktybinių veiksmų planuotojai ir įgyvendintojai informacines manipuliacijas laiko patrauklia forma bandyti keisti Lietuvoje vykstančių aktualių diskusijų turinį.

Operacijų įgyvendintojų strategija ir tikslai nesikeičia – siekiama silpninti transatlantinius ryšius, skaldyti visuomenę ir skatinti jos nepasitikėjimą institucijomis, tačiau operacijų tematika ir geografija išsiplėtė, apimdama ne tik Lietuvą, bet ir Lenkiją (vien 2020 m. spalį–gruodį buvo užfiksuotos 3 prieš Lietuvos–Lenkijos santykius nukreiptos kompleksinės kibernetinės–informacinės atakos).

Kartu veikia prieš Lietuvos nacionalinio saugumo interesus ir toliau vykdoma per užsienio valstybių (Rusija, Baltarusija) oficialią retoriką, kontroliuojamą žiniasklaidą ir socialinius tinklus.

Rusija ir toliau aktyviai vykdo istorinio revizionizmo politiką. Pagrindinis jos tikslas – siekis neigti Sovietų Sąjungos vykdytą bendradarbiavimą su naciais ir agresyvią užsienio politiką Antrojo pasaulinio karo metais. Dėl šios priežasties sovietinės okupacijos neigimas ir antisovietinės rezistencijos judėjimų diskreditavimo kampanijos, labai tikėtina, išliks vienu iš svarbiausių Kremliaus istorijos politikos prioritetų Lietuvos atžvilgiu. Su Kremliumi siejamos organizacijos toliau vykdys aktyvią istorinio revizionizmo veiklą, skleis tikrovės neatitinkančią ir klaidinančią informaciją apie Lietuvos laisvės kovotojus, laisvės ir žmogaus teisių suvaržymus Lietuvoje ir kitose Baltijos šalyse, Vakarų demokratijos būklę.

Pastaruosius keletą metų Rusija vis agresyviau siekia įgyvendinti istorijos traktavimo politiką užsienyje, kurios tikslas – neigti SSRS nusikaltimus ir iškraipyti istorinius faktus. 2020 m. balandį įsigaliojo Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso pataisos, numatančios baudžiamąją atsakomybę už sovietų karių kapų ir paminklų suniokojimą ar sunaikinimą. Įstatymo nuostatos galioja ir veiksams, įvykdytiems už Rusijos teritorijos ribų, o jas įgyvendinti pavesta Rusijos Federacijos tyrimų komitetui. Ši institucija, remdamasi minėtomis pataisomis, jau yra pradėjusi keletą tyrimų prieš užsienio valstybių subjektus. Rusijos Federacijos tyrimų komitetas taip pat inicijuoja Lietuvos valstybės pareigūnų tarptautines paieškas. 2020 m. gruodį Rusijos Federacijos tyrimų komitetas už akių pateikė kaltinimus trims Vilniaus apygardos teisėjams, priėmusiems nuosprendį Sausio 13-osios byloje. Šiam veiksmui buvo iš anksto ruošiamasi – kelerius metus Rusija rinko su minėta byla susijusių pareigūnų asmens duomenis. Šiuos teisinius veiksmus Rusija naudoja prieš Lietuvos nacionalinio saugumo interesus nukreiptoje savo informacinėje politikoje.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad krizės Baltarusijoje metu jos *de facto* politinė vadovybė kaltino Lietuvą kišantis į Baltarusijos vidaus reikalus ir rengiant karinę operaciją šioje šalyje. Tokia melaginga informacija režimas siekė pateisinti savo veiksmus prieš protestuotojus ir sutelkti jį palaikančius gyventojus. Klaidinančios ar melagingos informacijos apie Lietuvos energetinį sektorių sklaidą gali paskatinti pradėjusi veikti Baltarusijos AE. 2021 m. naujos informacinės atakos prieš Lietuvą tikėtinos per NATO karines pratybas ir Rusijoje vykstant kariniams mokymams.

Atkreiptinas dėmesys į paaštrėjusį Kinijos politinės vadovybės toną demokratių laisvių ir žmogaus teisių srityse ir naudojimąsi pandemine situacija.

COVID-19 pandemijos metu policija registruoja įvykius, kurie rodo organizuotą sąmokslų teorijų skleidėjų veiklą. Socialiniuose tinkluose platinami melagingi komentarai apie pandemiją ir viešai kurstoma priešintis valdžios sprendimams suvaldyti viruso plitimą. 2020 m. antrąjį pusmetį šie reiškiniai suintensyvėjo, tai paskatino kai kuriuos gyventojus dalyvauti nesankcionuotose protesto akcijose, kurių visuomenė nepalaikė. Neatmestina, kad užsitęsę ekonominio ir socialinio gyvenimo suvaržymai, sudėtinga sergamumo situacija gali turėti įtakos nepasitenkinimo didėjimui ir sąmokslų teorijų sekėjų aktyvesniam pasireiškimui, todėl kartu didėja ir masinių neramumų tikimybė.

Labai tikėtina, kad artimoje perspektyvoje informacinių kibernetinių atakų ir kitų informacinio poveikio priemonių Lietuvoje ir Baltijos jūros regione nemažės.

Kibernetinės grėsmės

Dėl COVID-19 pandemijos išaugę nuotolinio darbo mastai Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, sukuria kibernetinio saugumo spragų, o priešiškų valstybių žvalgybos ir jų remiami programišiai ieško naujų galimybių kenkimo veiklos efektyvumui didinti.

Didžiausią grėsmę Lietuvos institucijoms kelia Rusijos žvalgybos tarnybų koordinuojamos kibernetinio šnipinėjimo grupuotės. Tikėtina, kad Rusijos ir kitų priešiškų valstybių kibernetiniai pajėgumai dėl pandemijos nulemtų pokyčių tapo prioritetiniu įrankiu tikslinei informacijai surinkti. 2020 m. Rusijos žvalgybos tarnybų valdomos kibernetinės grupuotės Lietuvoje rengė kibernetines atakas prieš Lietuvos aukščiausią valdžią, užsienio politiką ir nacionalinį saugumą užtikrinančias institucijas, energetikos įmones bei švietimo įstaigas. Rusijos žvalgybos tarnybų valdomos grupuotės taip pat pasinaudojo Lietuvos informacinių technologijų paslaugų sektoriaus infrastruktūra kibernetinėms atakoms prieš taikinius Vakarų valstybėse. Pavyzdžiui, dalis 2020 m. liepą paviešintų Rusijos žvalgybos tarnybų kibernetinio šnipinėjimo grupuotės APT29 atakų prieš COVID-19 vakciną kuriančias organizacijas Vakaruose buvo vykdomos pasinaudojus Lietuvos IT infrastruktūra.

2020 m. bendras kenkimo veiklos mastas kibernetinėje erdvėje labai nepadidėjo, tačiau keitėsi taikiniai. Kriminalinio pasaulio programišiai aktyviau naudojami duomenis šifruojančiomis ir už iššifravimą išpirkos prašančiomis (angl. *ransomware*) programomis prieš ligonines ir kitas sveikatos apsaugos institucijas. Labai tikėtina, kad programišius motyvuoja tikėjimas, kad šių įstaigų lūkestis greičiau atgauti prieigą prie pacientų gydymui kritiškai svarbių duomenų ir sistemų paskatins rizikuoti ir mokėti išpirką. Neatmestina, kad dalį šių išpuolių organizuoja priešiškų šalių valstybinės kibernetinės grupuotės, siekiančios destabilizuoti situaciją valstybėse. Šios kibernetinės grupuotės, be įprastų taikinių, šnipinėjimo operacijas taip pat vykdo prieš organizacijas, turinčias informacijos apie kitose valstybėse taikomas pandemijos valdymo priemones, COVID-19 viruso tyrimus ir vakcinos kūrimo procesą.

2020 m. Lietuvoje didelę nusikalstamų veikų elektroninėje erdvėje dalį sudarė sukčiavimai, panaudojant įvairią socialinės inžinerijos techniką, kai reikalinga informacija išgaunama ne įsilaužiant į kompiuterinę sistemą, o tiesiogiai iš asmens. Lietuvos bankų asociacijos duomenimis, pernai dėl elektroninių sukčiavimų Lietuvos gyventojai patyrė daugiau kaip 4,5 mln. eurų žalą.

COVID-19 pandemijos metu suaktyvėjus elektroninių paslaugų plėtrai, tiek artimiausiu metu, tiek ir vėliau nusikalstamų veikų elektroninėje erdvėje grėsmė nemažės. Neabejotina, kad naujų kibernetinių grėsmių prevencija išliks aktuali ir ilgalaikėje perspektyvoje, nes informacinių technologijų naudojimas didės net ir pasibaigus pandemijai.

Ekonominė ir energetinė priklausomybė, ekonomikos ir ūkio pažeidžiamumas

Pagrindinė elektros energetikos sistemos patikimumui ir stabilumui kylanti grėsmė – galimas vienašalis Baltijos šalių (Lietuvos) elektros energetikos sistemos atjungimas nuo IPS/UPS sistemos, Baltijos šalims dar nespėjus įgyvendinti elektros energetikos sistemos sujungimo su kontinentinės Europos elektros tinklais darbui sinchroniniu režimu projekto. Vienašalio Baltijos šalių (Lietuvos) elektros energetikos sistemos atjungimo nuo IPS/UPS sistemos atveju sumažėtų elektros energetikos sistemos patikimumas ir stabilumas. Dėl to padidėtų elektros tiekimo sutrikimų tikimybė, galbūt ir elektros kainos, neatmestina ir

totali elektros energetikos sistemos avarija¹⁸.

2020 m. rizikų energetinio saugumo stiprinimui kėlė trečiųjų šalių interesai trukdyti įgyvendinti Baltijos šalių elektros sistemų sinchronizacijos su kontinentinės Europos tinklais (KET) projektą. Sėkmingai įgyvendintas projektas sumažintų galimybes Rusijai ir Baltarusijai vykdyti prekybą elektra, sumažėtų Rusijos ir Baltarusijos įmonių vaidmuo Baltijos valstybių energetikos sektoriuje. Baltijos šalių elektros sistemų sinchronizacijos su KET klausimas Rusijoje sulaukia aukščiausios valdžios dėmesio. Tikėtina, kad 2021 m. Rusija manipuliuos galimu išankstiniu Baltijos šalių atjungimu nuo BRELL žiedo ir vykdys lobistinę veiklą ES institucijose. Papildomų rizikų keltų pasirengimo Baltijos šalių elektros sistemų sinchronizacijai su KET vėlavimas.

Pažymėtina, kad, įgyvendinus energetinius infrastruktūros projektus, tokius kaip Lietuvos elektros jungtis su kaimynine Lenkija „LitPol Link“, Lietuvos–Švedijos elektros tinklų jungtis „NordBalt“, suskystintųjų gamtinių dujų terminalas Klaipėdoje, dujotiekių jungtis tarp Estijos ir Suomijos „Balticconnector“, buvo sudarytos sąlygos diversifikuoti elektros energijos, dujų tiekimą ir panaikino energetinę priklausomybę nuo vienintelio išorinio energijos išteklių tiekėjo. Padėtį regione, taip pat ir Lietuvoje, dar labiau stabilizuos 2020 m. startavę dujotiekių jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos (GIPL) ir tarpvalstybinės elektros jungties tarp Lietuvos ir Lenkijos „Harmony Link“ projektai. Lietuva taip pat turi visas technines galimybes diversifikuoti naftos ir jos produktų tiekimą – ji iš bet kurios šalies gali importuoti apie 9 mln. tonų naftos produktų per Klaipėdos terminalą (AB „Klaipėdos nafta“) ir 8 mln. tonų naftos per Būtingės terminalą. Be to, naftos produktams tiekti gali būti panaudotas geležinkelio arba automobilių transportas.

Ekonomikos ir inovacijų ministerija 2020 m. nenustatė pokyčių, kurie didintų ekonomikos ir ūkio pažeidžiamumą, susijusį su trečiųjų šalių ar jų ūkio subjektų siekais išlaikyti įtaką ar įsitvirtinti Lietuvos nacionaliniam saugumui strategiškai svarbiuose ūkio sektoriuose bei ketinimais perimti nacionaliniam saugumui strategiškai svarbių objektų kontrolę. Taip pat nenustatyta esminių pokyčių eksporto, importo ir investicijų diversifikavimo srityje. Užsienio prekybos ir investicijų srityse Lietuvos priklausomumas nuo valstybių, galinčių kelti riziką ar grėsmių Lietuvos ekonominiam saugumui, per 2020 m. nepadidėjo¹⁹.

Lietuvos banko vertinimu, esminės užsienio prekybos rizikos tebėra Europos Parlamento ir Tarybos 2020 m. liepos 31 d. priimto Mobilumo paketo poveikis Lietuvos transporto sektoriui, COVID-19 pandemijos poveikis pagrindinių Lietuvos eksporto rinkų raidai ir pasikeitusio prekybos santykių reglamentavimo tarp Jungtinės Karalystės (toliau – JK) ir ES poveikis. Lietuva, reaguodama į galimas neigiamas pasekmes transporto sektoriui dėl Mobilumo paketo, pateikė du ieškinius ES Teisingumo Teismui.

Nauju rizikos veiksniu Susisiekimo ministerija nurodė Rusijos ir Kazachstano veiksmus, susijusius su leidimų, skirtų tarptautiniams krovinių vežimams kelių transporto priemonėmis vykdyti, išdavimo politika (šios valstybės nustato tarpvyriausybiniams susitarimams prieštaraujančias reguliacines priemones, kuriomis ribojamas pateikimas į jų šalių krovinių vežimo rinką). Taip pat išlieka rizikos dėl valstybės kontrolės ir interesų užtikrinimo valdant „Rail Baltica“ infrastruktūrą ir šį projektą įgyvendinant²⁰. 2020 m. mažėjo krovinių vežimo geležinkeliais mastai (UAB „LTG Cargo“ praėjusiais metais pervežė 3,3 proc. mažiau krovinių nei 2019 m.). Baltarusijos krovinių rinka paaštrėjo po prezidento rinkimų Baltarusijoje. Ši šalis pranešė apie ketinimą nutraukti naftos produktų, kurie sudaro didelį geležinkeliais pervežtų krovinių

¹⁸ 2021 m. II ketv. numatytos tarptautinės pratybos CORE 21-B (Nuoseklus Baltijos šalių atsparumas, 2021 m.), kurias organizuoja NATO energetinio saugumo kompetencijų centras kartu su Jungtiniu tyrimų centru. Pratybos, kuriose dalyvaus Baltijos šalių, Suomijos, Lenkijos, Švedijos ir tarptautinių organizacijų atstovai, susijusios su Baltijos šalių elektros energetikos sistemos atsparumu kibernetinėms ir hibridinėms grėsmėms bei sinchronizacijos projektu.

¹⁹ Pvz., 2020 m. Rusijai, Baltarusijai ir Kinijai kartu teko 18,1 proc. dalis bendro Lietuvos prekių eksporto ir 15,75 proc. viso prekių importo. 2019 m. šių trijų šalių bendras svoris eksporto srityje buvo – 18,78 proc., o prekių importo srityje – 19,86 proc.

²⁰ Pagal 2020 m. suformuluotą poziciją, projekto „Rail Baltica“ statybų veiklą toliau turi kontroliuoti valstybė, o infrastruktūrą turi valdyti įmonė, kurios visos savininko teisės priklauso Lietuvos valstybei (ši įmonė numatyta Geležinkelių transporto kodekse – viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas „LTG Infra“). Tokia pozicija buvo patvirtinta Seimo Europos reikalų komiteto ir Ekonomikos komiteto narių darbo grupės „Dėl „Rail Baltica“ projekto įgyvendinimo parlamentinės kontrolės“ 2020 m. sausio 31 d. ir Seimo Europos reikalų komiteto ir Ekonomikos komiteto 2020 m. gegužės 27 d. protokolais, Valstybės gynimo tarybos 2020 m. birželio 29 d. sprendimu.

kiekį, vežimą per Klaipėdos uostą. 2020 m. preliminariais duomenimis, Baltarusijos kroviniai Klaipėdos uoste sudaro apie 40 proc. apyvartos, todėl tikėtinos Baltarusijos politinio sprendimo sustabdyti srautus per Lietuvą pasekmės.

COVID-19 krizė parodė neatidėliotiną poreikį užtikrinti nepertraukiamą kritinių prekių tiekimą į Lietuvą. Strateginiu uždaviniu tampa priklausomybės nuo trečiųjų šalių mažinimas, ypač svarbiausiųjų medicinos prekių ir technologijų, asmens apsaugos priemonių, žaliavų, maisto, infrastruktūros importo²¹ srityje. Taip pat būtina investuoti į maisto grandinės ir žemės ūkio sektoriaus atsparumo didinimą, fizinio maisto produktų rezervo formavimą, siekiant maisto ir žemės ūkio sektoriaus tvarumo ir apsirūpinimo maistu ateityje.

2020 m. tikrinant investuotojų į kritinę infrastruktūrą ir strateginius sektorius atitiktį nacionaliniam saugumui²², daugiausiai dėmesio skirta investicijoms į finansinių technologijų įmones bei sandoriams, kuriuos sudaro strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčios įmonės. Į Lietuvos kritinę infrastruktūrą siekė įsiliesti su kinišku kapitalu siejamos įmonės, dažniausiai dalyvaudamos konkursuose kartu su Lietuvos įmonėmis (kaip rangovai arba subrangovai). Taip pat egzistuoja rizika atsidurti mažųjų technologijų spąstuose, kai vieną kartą patvirtinti technologiniai standartai (dėl mažiausios kainos nusipirkti įrenginiai, technologiniai sprendimai) gali turėti įtakos, kokius tiekėjus bus galima rinktis ateityje. Egzistuoja grėsmės dėl jautrių duomenų rinkimo ir analizavimo²³. Sparti finansinių technologijų sektoriaus plėtra Lietuvoje kelia iššūkių – būtina šios srities įmonių stebėseną ir rizikų valdymo stiprinimas.

Trečiosios šalys, kurioms taikomos tarptautinės sankcijos ir neplatinimo režimų apribojimai, ieško būdų juos apeiti. Per Lietuvą eksportuojamos technologijos ir įranga gali būti skirtos trečiųjų šalių karinės galios stiprinimui ar masinio naikinimo ginklų (branduolinių, cheminių ir biologinių ginklų bei jų paleidimo sistemų) kūrimo programoms. Rusija, kuriai taikomos ES ribojamosios priemonės dėl agresijos Ukrainoje, ir kitos trečiosios šalys, kurioms taikomi tarptautiniai neplatinimo režimai, draudžiantys gauti ginklų, atitinkamos įrangos ir technologijų, siekia įvairiais būdais tokius apribojimus apeiti ir ieško silpnų Lietuvos strateginių prekių judėjimo kontrolės vietų. Norėdamos nuslėpti įrangos ir technologijų įsigijimą, trečiosios šalys neretai jas įsigyja netiesiogiai, per tarpines kitose šalyse įkurtas bendroves, kurios gali neįtarti, kad jų produkcija bus modifikuota ir panaudota karinėms reikmėms.

Nesaugios branduolinės energetikos plėtojimas šalia Lietuvos Respublikos sienų

Pažeisdama tarptautines konvencijas dėl poveikio aplinkai vertinimo ir branduolinės saugos, 2020 m. Baltarusija ir toliau tęsė Baltarusijos AE projekto įgyvendinimo darbus. 2020 m. nebuvo pasiekta esminės pažangos įgyvendinant saugos standartus Baltarusijos AE.

2020 m. lapkričio 3 d. buvo pradėtas energetinis Baltarusijos AE paleidimas – pirmoji jėgainėje pagaminta elektra pasiekė elektros tinklus. Energetinis paleidimas buvo pradėtas paskubomis, tinkamai nepatikrinus reaktoriaus valdymui, saugiai eksploatacijai ir avarijų valdymui svarbių sistemų. Todėl ne tik didėja incidentų tikimybė, bet ir mažėja galimybės juos suvaldyti išvengiant neigiamų pasekmių. Pradėjus energetinį Baltarusijos AE paleidimo etapą, vien per lapkritį jėgainės veikla neplanuotai stabdyta 4 kartus. Labai tikėtina, kad 2021 m. Baltarusijos AE neplanuotai bus stabdoma dar ne vieną kartą, tai gali sutrikdyti ne tik Baltarusijos, bet (dėl bendro veikimo BREL žiede) ir Baltijos šalių elektros sistemų darbą. 2021 m., pradėjus komercinę Baltarusijos AE eksploataciją, radiologinės ar branduolinės avarijos rizika dar labiau padidės.

Dėl mažo atstumo nuo Baltarusijos AE aikštelės sunkiosios avarijos Baltarusijos AE atveju 1/3 Lietuvos gyventojų (iki 100 km atstumu nuo Baltarusijos AE) galėtų patirti žalingą jonizuojančiosios

²¹ 2020 m., palyginus su 2019 m., prekių importas iš Kinijos padidėjo 26,2 proc.

²² Nuo 2020 m. spalio 11 d. pradėtas taikyti Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2019/452 ir pradėjo veikti ES tiesioginių užsienio investicijų iš trečiųjų šalių tikrinimo sistema – sukurtas bendradarbiavimo mechanizmas, teisinės ir techninės procedūros, pagal kurias sudaroma galimybė ES valstybėms narėms teikti pastabas dėl konkrečių investicijų poveikio saugumui ar viešajai tvarkai. 2020 m. į nacionalinį įstatymą buvo įtraukti ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros valdytojai.

²³ 2020 m. rudenį paaiškėjo, kad Kinijos įmonė „Shenzhen Zhenhua Data Information Technology“ rinko ir susistemino informaciją apie 2,4 mln. žmonių visame pasaulyje, daugiausia apie įtakingus asmenis, kurie priima sprendimus, ir jų artimuosius (tame sąraše buvo ir apie 500 asmenų iš Lietuvos).

spinduliuotės poveikį. Todėl būtina aktyviai didinti institucijų ir gyventojų parengtį galimai avarijai Baltarusijos AE.

Baltarusija yra suinteresuota realizuoti Baltarusijos AE pagamintą elektrą regiono šalių rinkoje. Ieškodama būdų apeiti prekybos elektra ribojimus, Baltarusija derasi su Baltijos šalyse veikiančiais prekybos elektra tarpininkais ir Rusijos energetikos sektoriaus atstovais.

Socialinė ir regioninė atskirtis, skurdas, demografinė situacija (informacija pateikta ataskaitos 2 dalyje)

Korupcija

Vertinant visas 2020 m. užregistruotas nusikalstamas veikas valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, papirkimas išlieka dažniausiai registruojama veika, bet atvejų skaičius reikšmingai mažėja²⁴. Ryškiausias mažėjimas jau keletą metų iš eilės fiksuojamas tarp policijos užregistruotų papirkimo atvejų²⁵. Vis dėlto 2020 m. užregistruota 2 proc. daugiau nei 2019 m. nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (atitinkamai 525 ir 516). Padidėjimas labiausiai susijęs su nuosekliai didėjančiu prekybos poveikiu atvejų registravimu ir padidėjusiu registruotu piktnaudžiavimo atvejų skaičiumi²⁶.

Specialiųjų tyrimų tarnybos inicijuojamo sociologinio antikorupcinės aplinkos stebėsenos tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenimis, 2020 m. toliau mažėjo smulkiosios korupcijos patirtis, bet ir toliau korupcija Lietuvoje suvokiama kaip rimta problema. Korupciją kaip labai rimtą problemą Lietuvoje nurodė 35 proc. gyventojų – penktoje vietoje tarp kitų Lietuvos problemų (2019 m. – 36 proc., 4 vieta). Mažėja gyventojų tiesioginė korupcijos patirtis²⁷. Sveikatos apsaugos sektoriuje stebimas reikšmingas korupcinės patirties mažėjimas²⁸.

Politinės korupcijos masto suvokimas vis dar aukštas²⁹. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis, 2020“ duomenimis, sprendimų priėmimo procesų atvirumo vertinimas liko to paties lygio kaip ankstesniais metais – sprendimų priėmimą atviru Lietuvoje laiko kas dešimtas gyventojas (9 proc.) ir kas penktas valstybės tarnautojas (21 proc.). Korupcijos toleravimo indeksas Lietuvoje siekia 44 proc., ir nors šis rodiklis reikšmingai mažėja (2017 m. – 48 proc., 2013 m. – 71 proc.), bet jis vis dar 8 aukščiausias tarp ES valstybių. Iki šiol mažėjusi gyventojų, manančių, kad kyšis padeda spręsti problemas, dalis per praėjusius metus išaugo 10 proc. ir siekia 71 proc. Vertinant antikorupcinį potencialą, pastebėtina, kad visuomenės dalis, nusiteikusi pranešti apie korupciją, dar nepakankamai didelė, siekiant tvarios antikorupcinės aplinkos.

Vertinant privataus sektoriaus antikorupcinę aplinką, atkreiptinas dėmesys į korupcijos, kaip kliūties verslui veikti Lietuvoje, mažėjimą, tačiau viešieji pirkimai – viena rizikingiausių sričių. Dauguma Lietuvos verslo atstovų korupcijos nelaiko kliūtimi plėtojant veiklą³⁰. Tačiau daugiau nei vienas iš 3 respondentų,

²⁴ 2020 m. toliau mažėjo užregistruotų papirkimo atvejų – 227 (2019 m. – 276).

²⁵ 2020 m. – 120, 2019 m. – 165, 2018 m. – 265.

²⁶ 13 proc. išaugo registruotų piktnaudžiavimo atvejų skaičius – 127, taip pat 13 proc. padaugėjo registruotų kyšininkavimo atvejų (2020 m. – 86, 2019 m. – 76), bet Specialiųjų tyrimų tarnyba pažymėjo, kad tai įprastas rodiklio svyravimas. Registruotas prekybos poveikiu atvejų skaičius 2020 m. siekė 49, palyginti su 2016 m., užregistruotas prekybos poveikiu atvejų skaičius padidėjo beveik 2 kartus (2020 m. – 49, 2019 m. – 43, 2018 m. – 53, 2017 m. – 32, 2016 m. – 25).

²⁷ Per pastaruosius 12 mėnesių kyši nurodė davę 9 proc. gyventojų, 2019 m. – 10 proc., 2018 m. – 12 proc., 2016 m. – 16 proc., 2014 m. – 24 proc.

²⁸ Pagal sveikatos priežiūros įstaigų paslaugomis pasinaudojusių gyventojų patirtį, kyšio davimo rodikliai, palyginti su 2019 m., respublikinėse ligoninėse ir klinikose sumažėjo 12 proc., miestų ir rajonų ligoninėse – 4 proc.

²⁹ Gyventojų tikslinėje grupėje nepotizmą kaip paplitusį vertino: 2020 m. – 74 proc. gyventojų, 2019 m. – 70 proc. gyventojų; valstybės tarnautojų tikslinėje grupėje – 2020 m. – 55 proc., 2019 m. – 54 proc. Gyventojų tikslinėje grupėje politinių partijų narių protegavimą kaip paplitusį vertino 2020 m. – 66 proc. gyventojų, 2019 m. – 64 proc. gyventojų; valstybės tarnautojų tikslinėje grupėje – 2020 m. – 61 proc., 2019 m. – 60 proc. Per dvejus metus 10 proc. sumažėjo valstybės tarnautojų dalis, kuriems teko girdėti atvejų, kuomet politikai ar valstybės tarnautojai, priimdami sprendimus, siektų naudoti išskirtinai konkrečioms interesų grupėms, užuot paisę viešojo intereso. 2020 m. šis skaičius siekė 60 proc., 2018 m. – 70 proc. („Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020 m.“).

³⁰ Korupciją, kaip problemą vykdant verslą Lietuvoje, nurodė 15 proc. įmonių vadovų. Palyginti su 2017 m., šis rodiklis yra 6 proc. mažesnis, o palyginti su 2015 m. – sumažėjęs beveik 2 kartus (2015 m. – 28 proc.). Tarp 28 valstybių Lietuva atsidūrė 8 vietoje kaip šalis, kurioje korupcija mažiausiai aktuali problema plėtojant verslą. Taigi Lietuva lenkia ES vidurkį (37 proc.), o vertinant Lietuvą tarp kaimyninių valstybių pastebėta, kad rodiklis geresnis nei Lenkijoje (27 proc., 12 vieta) ir Latvijoje (19

kurių įmonės dalyvauja viešuosiuose pirkimuose, nurodė, kad per pastaruosius 3 metus korupcija jiems sukliudė laimėti viešąjį pirkimą³¹.

Pasauliniame kontekste rizika verslui susidurti su kyšio reikalavimu vertinama kaip žema³², bet išlieka aukštesnė nei vidutiniškai ES valstybėse³³. Palyginti su ES valstybių – narių ir regiono lyderių rodikliais, reputacinės rizikos vis dar yra. Transparency International tyrime „Korupcijos suvokimo indeksas, 2020“³⁴ Lietuvai skirta 60 balų iš 100, 35 vieta tarp vertinamų 180 valstybių ir 14 vieta tarp ES šalių³⁵. Pasaulio banko tyrime 2019 m. korupcijos kontrolė Lietuvoje įvertinta 75 balais iš 100 galimų. Lietuvai skirta 14 pozicija tarp 27 ES valstybių narių. 2018 m. Lietuvos įvertis buvo daug žemesnis ir siekė 69 balus³⁶.

Specialių tyrimų tarnybos vertinimu, valstybės tarnautojų informuotumas apie tarptautinio papirkinėjimo riziką nesikeitė ir yra nepakankamas – apie riziką nurodė girdėję 21 proc., apie priemones kovojant su šiuo reiškiniu – 22 proc. respondentų. Lietuvos institucijų atsparumui korupcijai rizikinga neregistruota lobistinė veikla, įtraukiant ir trečiųjų šalių interesų atstovavimą.

Aktualus yra trečiųjų šalių siekis (veikiant tiesiogiai arba netiesiogiai – per tarpininkus) investuoti į strateginės reikšmės Lietuvos infrastruktūros objektus ir vykdyti didelio masto projektus. Egzistuoja rizika, kad šių šalių investuotojai daro įtaką sau palankių sprendimų priėmimui, galbūt pasitelkdami neteisėto lobizmo schemas.

Specialių tyrimų tarnybos duomenimis, COVID-19 pandemijos metu, organizuojant savarankiškai negalėjusių grįžti asmenų ir medicinos priemonių gabenimą į Lietuvą, pusė paslaugų teikimo sutarčių buvo sudaryta su įmonėmis, kurių akcininkai ir valdymo organų nariai galėjo turėti nacionalinio saugumo požiūriu riziką keliančių ryšių su trečiosiomis valstybėmis.

Organizuotas nusikalstamumas

Policijos duomenimis, situacija, susijusi su organizuotu nusikalstamumu, Lietuvoje iš esmės nesikeičia. Organizuotų nusikalstamų grupių pavojingumo didėjimo nepastebėta, grėsmės lygis vidutinis. Tokių grupių veiklos pagrindinės kryptys nepakito, nes šios grupės generuoja didžiausias pajamas, tai neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta, transporto vagystės užsienyje, akcizais apmokestinamų prekių kontrabanda, neteisėtas disponavimas šaunamaisiais ginklais, vagystės ir plėšimai užsienyje.

Valstybės ir tarptautinio lygio ekstremaliosios situacijos

2020 m. Lietuvoje paskelbta viena valstybės lygio ekstremalioji situacija – dėl COVID-19 pandemijos³⁷, kurios metu taip pat buvo paskelbtas karantinas, taikytos kitos epidemijos kontrolės priemonės, numatytos Užkrečiamųjų ligų kontrolės ir prevencijos įstatyme.

Pasaulyje 2020 m. įvyko 100 ekstremaliųjų situacijų, kai prireikė tarptautinės pagalbos. Didžioji dalis iš jų – 85 – dėl COVID-19 pandemijos. Kitos ekstremaliosios situacijos kilo dėl potvynių, miškų

proc., 9 vieta), bet Estijos verslo aplinka šiuo aspektu išlieka palankesnė (9 proc., 2 vieta) („Flash Eurobarometer Nr. 482: Verslo požiūris į korupciją ES“, 2019 m.).

³¹ 37 proc. Lietuvos įmonių, dalyvaujančių viešuosiuose pirkimuose, nurodė, kad per pastaruosius 3 metus korupcija jiems sukliudė laimėti viešąjį pirkimą. Tai 11 proc. daugiau, palyginti su 2017 m. tyrimo duomenimis, ir grįžo į 2015 m. lygį (39 proc.). Pagal susidūrimo su korupcija viešuosiuose pirkimuose vertinimą Lietuva atsiduria 20 vietoje tarp 28 ES valstybių narių. Tai prasčiau nei kaimyninės Latvija (19 vieta, 35 proc.) ir Estija (5 vieta, 21 proc.), bet Lenkijoje verslų susidūrimas su korupcija viešuosiuose pirkimuose yra aukštesnis nei Lietuvoje (25 vieta, 43 proc.). „Flash Eurobarometer Nr. 482: Verslo požiūris į korupciją ES“, 2019 m.

³² Trace International tyrime „Bribery Risk Matrix“, 2020 m., Lietuva įvardinta kaip valstybė, kurioje verslui susidurti su kyšio reikalavimu rizika yra žema. Lietuvai skirta 27 vieta tarp 194 vertinamų valstybių. Prieiga internete: <https://www.traceinternational.org/trace-matrix>

³³ „Flash Eurobarometer Nr. 482: Verslo požiūris į korupciją ES“, 2019 m. Prieiga internete: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice>

³⁴ Prieiga internete: <https://www.transparency.lt/korupcijos-suvokimo-indekse-lietuva-pazangos-nepadare/>

³⁵ Vertinant rezultatus regione, atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos įvertis yra 4 balais aukštesnis nei Lenkijos (56 balai), 3 balais aukštesnis nei Latvijos (57 balai), bet 15 balų žemesnis nei Estijos (75 balai). 2020 m., palyginti su 2019 m., Lietuvos balas liko nepakitęs, Estijos ir Latvijos rodikliai padidėjo vienu balu, o Lenkijos – 2 sumažėjo.

³⁶ World Bank, „The Worldwide Governance Indicators“. Prieiga internete: <http://info.worldbank.org/governance/WGI>

³⁷ Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimas Nr. 152 „Dėl Valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“.

gaisrų, žemės nuošliaužų ir drebėjimų, audrų, pabėgėlių migracijos, trąšų sandėlio sprogo. Pasaulyje vykstant visuotinei klimato kaitai, žemėje dažnėja ir intensyvėja įvairūs ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai. Prognozuojama, kad 2021 m. globali oro temperatūra bus viena aukščiausių nuo industrializacijos pradžios.

2020 m. Lietuvoje užfiksuota 12 hidrometeorologinių reiškinių, pasiekusių stichinio meteorologinio reiškinio rodiklius³⁸. Dėl smarkios liūtis birželio 30 d., pasiekusios katastrofinio meteorologinio reiškinio kriterijų, ekstremalioji situacija buvo paskelbta Lazdijų savivaldybėje.

2020 m. tapo šilčiausiais metais per visą meteorologinių stebėjimų istoriją. Vidutinė metinė oro temperatūra Lietuvoje buvo 9,2 °C, o tai yra net 2,3 °C daugiau nei vidutinė daugiametė (1981–2010 m. vidurkis) oro temperatūra. Pirmą kartą per meteorologinių stebėjimų istoriją vidutinė metinė šalies oro temperatūra peržengė 9 °C ribą. Aukščiausia vidutinė metinė oro temperatūra buvo registruota visose meteorologijos stotyse per visą jų stebėjimo laikotarpį. Tikėtina, kad žiemą susidariusi sniego danga tirpdama papildys ir atstatys gilesnių gruntinių vandenų atsargas, o pavasarinis upių potvynis atstatys upių vandeningumą, kuris per pastarąją hidrologinę sausrą buvo labai sumažėjęs.

Lietuvai didžiausios su klimato kaita susijusios grėsmės – ekstremalūs gamtos reiškiniai, tokie kaip upių potvyniai, jūros lygio kilimas, kritinis kritulių kiekis, karščio ir šalčio bangos. Tikėtina, kad, stiprėjant klimato kaitos poveikiui, staigių ir sunkiai prognozuojamų gamtos reiškinių gausės ir jų intensyvumas tik didės, o tai turės neigiamą poveikį aplinkai, žmogui, atneš nuostolių įvairiems ūkio sektoriams.

2020 m. savivaldybės lygmens ekstremaliosios situacijos buvo skelbiamos dėl epizootijų – afrikinio kiaulių maro protrūkių (Molėtų ir Plungės raj.) ir nustatyto SARS-COV-2 viruso kailinių gyvūnų laikymo vietose³⁹ (Jonavos ir Radviliškio raj.).

Lietuvos paukštininkystės sektoriui kelia grėsmę paukščių gripo situacija Europoje⁴⁰.

Tikėtina, kad ir ateityje bus fiksuojama afrikinio kiaulių maro atvejų, paukščių gripo protrūkių, gali kilti miškų ir durpynų gaisrų, ekstremalieji įvykiai ar situacijos gali kilti dėl avarių energetikos objektuose, transporte, elektros, šilumos ir komunaliniame ūkyje, pavojingų radinių. Dėl pastatytos prie pat Lietuvos valstybės sienos ir jau pradėjusios veikti Baltarusijos atominės elektrinės didėja branduolinių ir radiologinių incidentų grėsmė.

2. Nacionalinio saugumo politikos prioritetai ir uždaviniai

Nacionalinių gynybos pajėgumų stiprinimas

2020 m. krašto apsaugos sistema tęsė sistemingą ir nuoseklų nacionalinių gynybos pajėgumų stiprinimą, prioritetai nepakito: Lietuvos kariuomenės gebėjimo kariauti sausumoje, užtikrinant vienetų judėjimą ir manevrą, stiprinimas, ugnies paramos galios didinimas, oro erdvės stebėjimo ir oro gynybos stiprinimas bei veiksminga žvalgyba. 2020 m. daug dėmesio skirta ir jūrinės situacijos suvokimo pajėgumo tolesniam vystymui, logistinės paramos stiprinimui, saugaus informacijos perdavimo užtikrinimui ir kibernetinio saugumo didinimui.

Gynybos pajėgumų pažangą lėmė toliau didinamas gynybos biudžetas – 2020 m. gynybai skirta 1,028 mlrd. eurų, arba 2,1 proc. bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP), palyginti – 2019 m. gynybos išlaidos sudarė 1 030,1 mln. eurų, arba 2,13 proc. BVP. Nepaisydama COVID-19 pandemijos sukurtų

³⁸ Labai smarkus vėjas 2020 m. kovo 12–13 d. kai kuriuose vakariniuose rajonuose siekė 31 m/s; šalnos gegužę; labai smarki audra daugelyje šalies rajonų birželio 7–9 d., škvalas 24 m/s ir kruša; labai smarkus lietus; viesulas Šakių r. Lukšių sen.; labai stambi kruša (kiaušinio dydžio); kaitra birželį (temperatūra viršijo 30 °C); labai smarki audra birželio 30-osios naktį (vietomis stichinis lietus – 16–49 mm, o Lazdijuose iškritęs lietaus kiekis siekė katastrofinio meteorologinio reiškinio rodiklį (104,2 mm/11 val.); hidrologinė sausra (liepą–spalį vandens lygis upėse buvo arti žemiausių mėnesio vandens lygio reikšmių).

³⁹ Nuo 2020 m. lapkričio 11 d. draudžiamas audinių įvežimas į Lietuvos Respubliką iš šalių, kurių audinių ūkiuose nustatytas COVID-19 (Danijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Italijos, Olandijos, Švedijos, Ispanijos, Graikijos, Kanados, Prancūzijos).

⁴⁰ 2020 m. buvo nustatyti du didelio patogeniškumo paukščių gripo epidemijos sezonai – pirmasis, prasidėjęs 2019 m. gruodžio 31 d., iki 2020 m. kovo liga buvo patvirtinta Lenkijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Vengrijoje, Slovakijoje ir Rumunijoje; antrasis, prasidėjęs 2020 m. spalio pabaigoje, Nyderlanduose nustačius pirmuosius atvejus (liga buvo patvirtinta ir naminiams paukščiams Kroatijoje, Danijoje, Prancūzijoje, Airijoje, Vokietijoje, Nyderlanduose, Lenkijoje, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje). 2021 m. sausio 7 d. viruso H5N8 potipis buvo nustatytas laukiniams paukščiams Lietuvoje.

ekonominių padarinių, Lietuva nemažino išlaidų šalies gynybai – jos per metus padidėjo 5,5 proc. Realus gynybos biudžetas augo tolygiai, tačiau dėl 2020 m. ekonomikos susitraukimo BVP rodiklis rodo santykinai didesnę augimą.

Stiprinant Lietuvos kariuomenės pajėgumus sausumoje, buvo tęsiami pagrindiniai modernizacijos projektai. Mechanizuotojoje pėstininkų brigadoje „Geležinis Vilkas“ toliau diegtos pėstininkų kovos mašinos „Vilkas“, sustiprinančios Sausumos pajėgų vienetų mobilumą bei ugnies galią, ir savaeigės haubicos „PzH2000“, sustiprinančios netiesioginės ugnies paramą. Logistinės paramos srityje tęsiant bendradarbiavimą su NATO Paramos ir pirkimų agentūra, gauti 142 nauji sunkvežimiai „Unimog“. Daug dėmesio buvo skiriama „Geležinio Vilko“ brigados komplektavimui, aprūpinimui ir parengimui, ypač – brigados pagrindu komplektuojamoms ir rengiamoms Lietuvos kariuomenės greitojo reagavimo pajėgoms, pasirengusioms nedelsiant reaguoti į įvairias ir netikėtai kylančias grėsmes. Buvo tęsiamas Lietuvos kariuomenės Motorizuotosios pėstininkų brigados „Žemaitija“ formavimas. Tačiau įgyvendinant modernizavimo projektus neišvengta vėlavimų ir vykdant infrastruktūros projektus, reikalingus naujai ginkluotei, ir įvedant naują ginkluotę į naujus pajėgumus.

Stiprinant oro erdvės stebėjimą ir kontrolę, buvo tęsiamas įsigyjamų oro erdvės stebėjimo radarų integravimas. Lietuvos nacionalinis valdymo ir pranešimų centras Karmėlavoje pradėjo NATO oro policijos valdymą rotaciniu būdu kartu su nacionaliniais centrais Latvijoje ir Estijoje. Gerinant oro gynybos pajėgumus, 2020 m. Lietuvai buvo oficialiai perduota vidutinio nuotolio oro gynybos sistema NASAMS. Taip suformuotos dvi oro gynybos baterijos ir baigtas įsigijimo projektas.

2020 m. toliau buvo vystomi bei atkuriami ir kiti Lietuvos kariuomenės pajėgumai. Siekdama išlaikyti povandeninio išminavimo pajėgumą, Lietuva su JK pasirašė HUNT klasės išminavimo laivo įsigijimo sutartį. Norėdama sudaryti sąlygas teikti pėstininkams paramą iš oro, didinti nedidelių karinių vienetų mobilumą, vykdyti medicininę evakuaciją ir efektyviau atlikti taikos meto užduotis, Lietuva pasirašė sutartį su JAV dėl keturių universalių sraigtasparnių UH-60M „Black Hawk“ įsigijimo. Jie iki 2025 m. pakeis nusidėvėjusius rusiškus sraigtasparnius Mi-8 ir leis pereiti prie vakarietiškos platformos. Lietuvos kariuomenė toliau pirkė ir kitos esminės įrangos ir ginkluotės: įsigyta prieštankinės ginkluotės, minosvaidžių, stebėjimo ir matavimo priemonių, ryšių ir valdymo sistemų įrangos, automatinų šautuvų, taktinių ryšio priemonių, logistinės įrangos ir kitos technikos. Toliau stabiliai didėjo Lietuvos kariuomenės aprūpinimas atsargomis pagal numatytą 10 metų planą.

Toliau plėtota Lietuvos kariuomenės infrastruktūra, atsižvelgiant tiek į nacionalinius, tiek į priimančiosios šalies paramos teikimo poreikius. Tačiau kai kurių projektų vykdymas vėlavo.

Plečiant kovinio rengimo ir mokymo infrastruktūrą, buvo didinamos poligonų ir aplink juos esančių karinio mokymo teritorijų ribos, atnaujinama infrastruktūra, įrengiami nauji treniravimosi laukai, pritaikomi naujai įsigijamai ginkluotei. Siekiant gerinti karių apgyvendinimo ir tarnybos sąlygas, 2020 m. buvo atidarytos dvi naujos kareivinės Rukloje ir Tauragės rajone su 600 gyvenamųjų vietų kariams ir „Žemaitijos“ brigados Kunigaikščio Margirio pėstininkų batalionui skirtas štabo pastatas Radviliškyje. Greitesniam sąjungininkų judėjimui ir dislokavimuisi reikalingos infrastruktūros projektai buvo vystomi Pabradėje, Rukloje ir Karinių oro pajėgų (toliau – KOP) Aviacijos bazėje, panaudojant nacionalines, NATO ir JAV paramos lėšas. 2020 m. Lietuvos kariuomenei perduoti JAV paramos lėšomis įrengti infrastruktūros objektai, esantys KOP Aviacijos bazėje: nauji transporto priemonių ir antžeminės įrangos remonto angariai, operacijų centras, 3 peronai, modernios naikintuvų gaudyklės ir vieno iš peronų apšvietimas, keletas orlaivių riedėjimui skirtų takų ir aikštelių ir antžeminio transporto judėjimo keliai.

2020 m. baigta tiesti nacionalinės reikšmės geležinkelių linijos Pabradė–Pažeimėnė atšaka. Ji padės užtikrinti patogesnę į Lietuvą atvykstančių NATO sąjungininkų karinės technikos ir kitos įrangos perdislokavimą į Lietuvos kariuomenės Generolo Silvestro Žukausko poligoną.

Lietuvos kariuomenė ir toliau buvo komplektuojama taikant mišrų kariuomenės komplektavimo modelį, t. y. iš profesinės karo tarnybos (toliau – PKT) karių, nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos (toliau – NPPKT) karių, karių savanorių ir kitų savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos karių.

2020 m. atlikti NPPKT buvo pašaukti 3 352 karo prievolinkai. Beveik visi jie buvo savanoriai, t. y. karių, patekusių prašymus atlikti NPPKT dar iki kasmetinio šauktinių sąrašo sudarymo arba į jį nepatekusių, buvo 1 808, o karių, esančių sąrašė, tačiau išreiškusių norą pirmumo tvarka atlikti NPPKT,

buvo 1 492. Planas nebuvo įgyvendintas ir apie 500 karo prievolininkų nebuvo pašaukti dėl karantino priemonių, apribojus medicininės patikros darbą.

PKT karių skaičius 2020 m. padidėjo 439 kariais, palyginti su 2019 m. (2019 m. gruodžio 31 d. KAS tarnavo 10 729 PKT kariai, o 2020 m. gruodžio 31 d. 11 168 PKT kariai). PKT karių skaičiaus didėjimą daugiausia lėmė NPPKT atlikę kariai, pasirinkę PKT (apie 10 proc. baigusią tarnybą 2020 m. NPPKT karių pasirinko tęsti tarnybą PKT).

Stengiamasi ne tik pritraukti į PKT tarnybą naujų karių, bet ir motyvuoti bei išlaikyti jau tarnaujantį personalą. Nuo 2018 m. iki 2020 m. PKT karių atlyginimai vidutiniškai padidėjo 30,25 proc., priklausomai nuo turimo karinio laipsnio. Daugiausia tarnybinis atlyginimas didėjo PKT kariams, turintiems žemesnius karinius laipsnius, o mažiausiai didėjo karininkams. 2020 m. buvo toliau gerinamos socialinės, sveikatos apsaugos ir kitos motyvacinės priemonės: pagerintos karių išeitinių išmokų mokėjimo sąlygos, padidinti išeitinių išmokų dydžiai, atsižvelgiant į karių tarnybos stažą, taip pat patobulinta tarptautinėse operacijose tarnaujančių karių savanorių atostogų suteikimo tvarka. Tačiau nebuvo pakeistos nuompinigių ir kelionpinigių mokėjimo sąlygos, kas riboja karių šeimų socialinio gerbūvio augimą.

2020 m. toliau didėjo ir Krašto apsaugos savanorių pajėgose (toliau – KASP) tarnaujančių karių skaičius: metų pabaigoje jų skaičius pasiekė 5 290 (2019 m. buvo 5 140).

Toliau buvo didinama kovinių šaulių sąveika su kariuomene. 2020 m. Lietuvos kariuomenės kariniams vienetams buvo priskirti 288 koviniai šauliai, o 424 koviniai šauliai dalyvavo bendrose karinėse pratybose su KASP.

2020 m. didėjo ir Lietuvos kariuomenės parengtasis personalo rezervas. Pagrindinis rezervo formavimo šaltinis yra NPPKT baigę, tačiau tarnybos PKT nepasirinkę kariai. 2020 m. gruodžio 31 d. Lietuvos kariuomenės parengtojo personalo rezervo karių skaičių sudarė 101 210 karių (iš jų aktyviojo kariuomenės personalo rezervo karių skaičius – 22 121).

2020 m. karinis rengimas buvo toliau kokybiškai gerinamas – į jį integruota nauja įsigyta ginkluotė ir karinė technika, išlaikytas pratybų su Lietuvoje dislokuotais sąjungininkais ir ginkluotąsias pajėgas sudarančiomis nacionalinėmis institucijomis intensyvumas. Vienos iš didžiausių 2020 m. pratybų buvo: tarptautinės NATO pratybos „Nuostabasis šuolis 2020“ (apie 1 900 dalyvių); sausumos pajėgų pratybos „Geležinis Vilkas 2020 II“ (apie 3 500 dalyvių); bendros su JAV Sausumos pajėgų pratybos „Grifono kirtis / Medžiotojas“ (per 900 dalyvių); antžeminės oro gynybos pratybos „Tobruko palikimas 2020“ (apie 700 dalyvių). Vyko ir kasmet Lietuvos kariuomenės organizuojamos kibernetinio saugumo pratybos „Gintarinė migla“, kuriose dalyvavo daugiau nei 120 specialistų iš Lietuvos kariuomenės, universitetų, privačių įmonių, užsienio šalių.

2020 m. buvo tęsiamas priimančiosios šalies paramos teikimas Lietuvoje dislokuotoms ir atvykstančioms NATO šalių bei partnerių valstybių pajėgoms: JAV, Danijos, Nyderlandų, Čekijos, Portugalijos, Vokietijos, Lenkijos, Estijos, Latvijos, Norvegijos, Didžiosios Britanijos, taip pat Ukrainos ir Gruzijos kariams, 2020 m. NATO oro policijos misiją vykdžiusiems vienetams (kariams). Jiems buvo teikiamos apgyvendinimo, maitinimo, karių gerovės ir laisvalaikio paslaugos, degalai užduotims vykdyti. NATO oro policijos misijai KOP Aviacijos bazėje buvo teikiama navigacinė, meteorologinė, ryšių, finansinė, logistinė pagalba, buvo vykdytos apsaugos, aerodromo priežiūros ir kitos funkcijos. Taip pat buvo vystoma sąjungininkams reikalinga infrastruktūra.

NATO kolektyvinės gynybos stiprinimas

Pasaulį apėmusi COVID-19 pandemija kelia daug iššūkių, bet NATO atgrasymo ir gynybos priemonės nepakito. 2020 m. Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Lenkijoje toliau buvo dislokuoti bataliono kovinės grupės dydžio vienetai (NATO priešakinės pajėgos). Šių pajėgų buvimas regione iš esmės sustiprina NATO atgrasymą ir sumažina galimo konflikto regione tikimybę. Bataliono kovinės grupės Lietuvoje (apie 1 300 karių) pagrindą sudaro Vokietijos kariai, 2020 m. jį papildė Prancūzijos kontingentas drauge su Nyderlandų, Liuksemburgo, Norvegijos, Belgijos ir Čekijos kariais bei Islandijos civiliu ekspertu.

Aljanso karinį matomumą Lietuvoje taip pat užtikrino rotacinės JAV pajėgos, buvo tęsiama sustiprinta NATO oro policijos misija Baltijos šalyse (Šiaulių aviacijos bazėje rotacijos pagrindu budėjo Belgijos, Jungtinės Karalystės, Ispanijos ir Italijos naikintuvai).

Lietuva toliau aktyviai dalyvavo NATO diskusijose dėl ilgalaikės NATO adaptacijos ir jos įgyvendinimo, siekiant sustiprinti NATO atgrasymą ir kolektyvinę gynybą. NATO sutarė dėl euroatlantinio atgrasymo ir gynybos gairių, kurių įgyvendinimas padės sustiprinti NATO atsaką į saugumo grėsmes. Toliau buvo įgyvendinama NATO parengties iniciatyva, siekiant sustiprinti NATO greito reagavimo sausumą, jūrą ir oru pajėgumus, o kartu ir savalaikį sąjungininkų pastiprinimą krizės ar konflikto metu. Taip pat daug dėmesio buvo skiriama oro gynybai užtikrinti ir NATO atsakui į Rusijos raketų keliamas grėsmes. 2020 m. buvo didinamas Aljanso narių civilinis atsparumas COVID-19 krizės akivaizdoje ir atsakas į dezinformacijos atakas.

2020 m. Lietuvoje vyko tarptautinės pratybos, siekiant didinti NATO ir sąjungininkų karinį matomumą bei stiprinti Lietuvos ir sąjungininkų karių gebėjimus veikti kartu. NATO tarptautinių pratybų „Nuostabūs šuoliai 2020“ metu pirmą kartą Lietuvoje buvo dislokuotas NATO greitojo reagavimo pajėgų sausumos elementas, jis dalyvavo Lietuvos vadovaujamose tarptautinėse pratybose „Geležinis Vilkas 2020 II“. Pratybų metu buvo vertinamas Lietuvos kariuomenės pasirengimas planuoti bei atlikti gynybos operacijas kartu su NATO priešakinių pajėgų kovine grupe.

2020 m. buvo toliau stiprinamas NATO greitojo reagavimo pajėgų pasirengimas reaguoti į krizes. Lietuvoje veikiantis NATO pajėgų integravimo vienetas, atsakingas už sklandų NATO greitojo reagavimo pajėgų perdislokavimą Lietuvoje, efektyviai prisidėjo koordinuojant Aljanso šalių karinių vienetų judėjimą, dalyvavimą karinėse pratybose ir budėjimuose. Lietuva 2020 m. organizavo ir priėmė savo teritorijoje koalicijos antžeminės oro gynybos pratybas „Tobruko palikimas“, kurių metu sėkmingai integravo užsienio šalių antžeminės oro gynybos vienetus ir vykdė oro operacijų planavimo užduotis.

Išlaikyta vieninga NATO laikysena dėl agresyvaus Rusijos elgesio. Lietuva toliau nuosekliai remia NATO sutartą politiką Rusijos atžvilgiu. Lietuva prisijungė prie NATO šalių grupės, kuri inicijavo tam tikrų Rusijos pajėgumų vertinimo atnaujinimą 2021 m. Šiais metais NATO bus tęsiami ir kiti su Rusijos grėsme susiję darbai. Lietuva sieks, kad NATO išvadose būtų atsižvelgta į Baltijos regiono grėsmių specifiką, atspindėtų realistiški Rusijos ir NATO karinių pajėgumų vertinimai ir būtų pateiktos atitinkamos rekomendacijos.

Stiprus transatlantinis ryšys ir bendradarbiavimas su JAV, NATO vienybė ir solidarumas ir toliau yra vieni pagrindinių Lietuvos saugumo ir užsienio politikos prioritetų.

NATO krizių valdymo ir partnerysčių stiprinimas

2020 m. Lietuva kartu su kitomis Aljanso narėmis planavo NATO krizių valdymo (*Crisis Management Exercise – CMX*) pratybas CMX-21, kurių aktyviają fazę buvo sutarta organizuoti 2021 m. vasarį. Susiklosčius nepalankiai situacijai dėl pandemijos, Aljansas priėmė sprendimą dėmesį ir žmogiškuosius išteklius skirti svarbiausiems uždaviniams įgyvendinti – kolektyvinei gynybai ir atsparumui grėsmėms stiprinti, todėl aktyviają krizių valdymo pratybų fazę susitarta perkelti į 2022 m., o pasirengimo pratyboms darbus tęsti nuotoliniu būdu 2021 m. Vietoj perkeltų CMX-21 pratybų 2020 m. gruodžio 3–4 d. buvo surengtos netikėtos NATO atsako į labai greitai kylančią grėsmę pratybos, kurios pademonstravo, kad Lietuva kartu su kitais sąjungininkais yra pasirengusi per trumpą laiką priimti būtinus Aljanso saugumui sprendimus. Rengiant NATO krizių valdymo pratybas ir sprendimų priėmimo pratybas (*Short Notice Exercise – SNEX*) Lietuva siekė ir sieks toliau išlaikyti dėmesį Baltijos regiono saugumui, NATO gebėjimui laiku reaguoti bei efektyviai priimti sprendimus ir suteikti paramą sąjungininkų gynybai.

2020 m. tęsėsi NATO krizių valdymo sistemos vadovo tobulinimas – Lietuva, atsižvelgdama į COVID-19 pandemijos sukeltus iššūkius, teikė pasiūlymus NATO krizių valdymo procedūroms atnaujinti.

Lietuva aktyviai palaiko NATO partnerysčių stiprinimą. Ypatingas dėmesys skiriamas santykiams su artimiausia NATO partnere Europos Sąjunga stiprinti, pažymėtinos partnerystės su Sakartvelu, Suomija, Švedija ir Ukraina. Lietuva, remdama 360 laipsnių požiūrį į NATO partnerystes, pritaria Aljanso bendradarbiavimo gilinimui visomis strateginėmis kryptimis, tačiau svarbu, kad tai prisidėtų prie visų NATO narių saugumo, nedubliuotų kitų tarptautinės bendruomenės pastangų ir jas papildytų, o bendradarbiavimas vykėtų laikantis kitų įsipareigojimų partneriams.

NATO ir ES bendradarbiavimo stiprinimas ir bendrų iniciatyvų įgyvendinimas – vienas iš Lietuvos prioritetų. Itin svarbios tokios bendradarbiavimo sritys, kaip karinis mobilumas, atsparumo stiprinimas, energetinis saugumas, atsakas į kibernetines ir hibridines grėsmes, kova prieš dezinformaciją. Lietuva remia

ES gynybos iniciatyvas, tačiau nuosekliai pasisako už NATO nedubliavimo ir abiejų organizacijų tarpusavio papildomumo principus.

Lietuva aktyviai rėmė NATO–Ukrainos ir NATO–Sakartvelo partnerysčių stiprinimą, reguliariai pasisakydama už NATO atvirų durų politikos įsipareigojimų išlaikymą, ir nuolat siekė pabrėžti paramą Ukrainos ir Sakartvelo teritoriniam vientisumui ir integralumui. 2020 m. pavyko pasiekti sąjungininkų konsensą dėl sustiprintų galimybių partnerio statuso suteikimo Ukrainai. 2020 m. sutarta dėl esminio NATO–Sakartvelo paketo atnaujinimo.

Tęsiamas NATO pagalbos Ukrainai paketo įgyvendinimas. 2020 m. NATO ryšių biure Ukrainoje tarnavo Lietuvos kariuomenės deleguotas karininkas, atliekantis patarėjo funkcijas karininkų profesinio karinio rengimo klausimais, ir Lietuvos kariuomenės puskarininkis, atliekantis patarėjo funkcijas puskarininkių sistemos plėtros klausimais. Lietuvos kariuomenės atstovas atliko Ukrainos specialiųjų operacijų pajėgų vystymo patariamąją funkciją ir užtikrino ryšį su NATO struktūromis.

Lietuvos karinis atstovas toliau ėjo sąveikos karininko pareigas NATO ryšių biure Tbilisyje. NATO ir Sakartvelo bendrame mokymo ir vertinimo centre darbą tęsė Lietuvos karininkas.

Siekdama didinti NATO atvirų durų politikos įsipareigojimus Sakartvelui ir Ukrainai, Lietuva 2020 m. inicijavo 13 užsienio reikalų ministrų laišką, kuris buvo perduotas NATO generaliniam sekretoriui prieš NATO užsienio reikalų ministrų susitikimą 2020 m. gruodžio 1 ir 2 d. Lietuva toliau nuosekliai remia NATO politinį dialogą (įskaitant reguliarių NATO–Sakartvelo komisijos ir NATO–Ukrainos komisijos susitikimų rengimą) ir praktinį bendradarbiavimą su Sakartvelu ir Ukraina.

2020 m. Lietuvos atstovybė Moldovoje tęsė NATO kontaktinės ambasados funkcijas (šias funkcijas atliks ir 2021 m.). Lietuvos gynybos atašė Moldovoje prisidėjo prie Lietuvos Respublikos ambasados, kaip NATO kontaktinės ambasados Moldovoje, funkcijų įgyvendinimo. Krašto apsaugos ministerija skyrė finansinę paramą į NATO patikos fondą informacinių technologijų projektui Moldovos Respublikoje finansuoti.

NATO atvirų durų politikos kontekste pažymėtina sėkminga NATO plėtra Balkanų regione – 2020 m. kovo 27 d. Šiaurės Makedonija tapo Aljanso nare.

Dėl 2020 m. susiklosčiusios situacijos Baltarusijoje ši šalis atsidūrė didesnio NATO dėmesio centre, dėl režimo represijų prieš šalies piliečius NATO bendradarbiavimo gilinimas iš esmės liko įšaldytas. Atsižvelgiant į galimą Rusijos įtakos didėjimą Baltarusijoje, Lietuvos interesus yra išlaikyti tam tikrą NATO bendradarbiavimą su šia šalimi, bet kartu užtikrinti, kad tai nebūtų panaudota Baltarusijos režimo politiniams tikslams. Taip pat svarbu, kad NATO išlaikytų atitinkamą dėmesį įvykiams Baltarusijoje ir stebėtų bei vertintų Rusijos įtakos Baltarusijoje pokyčius.

Lietuva skyrė 30 tūkst. eurų finansinę paramą NATO atsako į COVID-19 patikos fondui. Taip pat skirta kovos su COVID-19 priemonių parama atskiroms NATO sąjungininkėms (Ispanija, Italija, JAV) ir partnerėms (Sakartvelas, Ukraina, Armėnija, Moldova, Baltarusija).

Vieningos ir solidarios ES stiprinimas

ES Strateginės darbotvarkės, patvirtintos Europos Vadovų Taryboje 2019 m. birželį, įgyvendinimui įtaką turėjo COVID-19 pandemija. 2020 m. priimti sprendimai visų pirma prisidėjo prie vieningos ir solidarios ES stiprinimo.

2020 m. susitarta dėl 2021–2027 m. ES daugiamečio biudžeto ir Gaivinimo plano – finansinės paramos, kuri padės užtikrinti ES ir valstybių narių ekonomikos atsigavimą ir tvarų augimą.

2020 m. pasiekti susitarimai dėl koordinuoto ES atsako į COVID-19 pandemiją, bendrų vakcinų pirkimų ir įsigytos vakcinų paskirstymo valstybėms narėms proporcingai jų gyventojų skaičiui.

2020 m. gruodį ES valstybių ir vyriausybių vadovai sutarė dėl CO₂ emisijų mažinimo tikslų iki 2030 m. padidinimo, baigtos derybos dėl susitarimo su Jungtine Karalyste: 2020 m. baigti Jungtinės Karalystės (toliau – JK) išstojimo iš ES susitarimo įgyvendinimo darbai; 2020 m. gruodžio pabaigoje baigtos derybos dėl ateities su JK, kurių rezultatas – 3 ES–JK susitarimai (prekybos ir bendradarbiavimo, įslaptintos informacijos apsaugos ir bendradarbiavimo branduolinės energetikos srityse).

Europos Vadovų Taryba pavedė Komisijai išnagrinėti būdus, kuriais būtų galima užkirsti kelią elektros importui iš nesaugių trečiųjų šalių branduolinių objektų.

Vyko kova prieš dezinformaciją ir hibridines grėsmes, 2020 m. gruodį Komisija paskelbė Europos demokratijos veiksmų planą (EDAP), apimantį rinkimų atsparumo didinimą, geresnę žurnalistų teisių apsaugą ir kovos su dezinformacija priemones. Po įtemptų diskusijų ES ėmėsi priemonių Baltarusijos režimo atžvilgiu. Išlaikyta ES politika Rusijos atžvilgiu.

Kartu su ES daugiamečiu biudžetu rastas bendras ES valstybių narių sutarimas dėl teisės viršenybės principo apsaugos ES biudžeto srityje ir 2020 m. pradėtas metinis teisinės valstybės dialogas, kurio metu bus lygiavertiškai peržiūrima teisės viršenybės padėtis visose ES valstybėse narėse. Tai leis užtikrinti ES, kaip vertybėmis pagrįstos sąjungos, stabilumą.

Sprendžiant daug iššūkių keliantį migracijos klausimą, Komisija 2020 m. rugsėjį pateikė pasiūlymų paketą dėl migracijos ir prieglobsčio pakto – tikimasi, kad šių pasiūlymų pagrindu valstybėms narėms pavyks pasiekti sutarimą dėl racionalios migracijos valdymo ir prieglobsčio sistemos.

Bendrosios saugumo ir gynybos politikos srityje Lietuva ir toliau yra aktyvi, prisideda prie ES nuolatinio struktūrizuoto bendradarbiavimo ir dalyvauja ES vykdomose operacijose ir misijose. Lietuva nuosekliai siekė, kad Bendrosios saugumo ir gynybos politikos tikslų įgyvendinimas būtų suderintas su transatlantinio bendradarbiavimo prioritetais, NATO ir Lietuvos nacionalinio saugumo ir gynybos poreikiais.

2020 m. Lietuva tęsė savo dalyvavimą civilinėse ES misijose, deleguodama civilius ekspertus ir pareigūnus: ES stebėsenos misijoje Sakartvele (*EUMM Georgia*, vyksta nuo 2008 m., 2020 metais dalyvavo 5 Lietuvos deleguoti ekspertai) ir ES paramos Ukrainai misijoje (*EUAM Ukraine*, vyksta nuo 2014 m., 2020 metais dalyvavo 6 Lietuvos deleguoti ekspertai).

Pasiekti svarbūs susitarimai dėl priemonių ir veiksmų bendros užsienio ir saugumo politikos srityje, kurie didins ES vaidmenį ir koordinuotą atsaką globalios politikos klausimais. 2020 m. II pusmetį trišaliuose EP, Tarybos ir EK dialoguose sutarta į Reglamentą dėl Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonės (NDICI) įtraukti nuorodą į konvencijas dėl branduolinės saugos standartų. Tai turėtų suteikti galimybę EK peržiūrėti finansavimą valstybėms, kurios nesilaiko branduolinės saugos standartų.

Sutarta dėl ES globalaus žmogaus sankcijų režimo, kuris įsigaliojo gruodžio 10 d. Naujasis ES globalus žmogaus teisių sankcijų režimas suteikia didesnę lankstumą ES taikyti tikslines ribojamąsias priemones už šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus trečiosiose šalyse atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ar organizacijoms, įskaitant valstybinius ir nevalstybinius veikėjus.

2020 m. susitarta dėl Europos taikos priemonės (*European Peace Facility*) steigimo. Nauja užsienio politikos priemonė pradės veikti 2021 m. ir užtikrins efektyvesnę ES atsaką į saugumo krizes ES kaimynystėje, leis teikti saugumą stiprinančią paramą sąjungininkams. Derybose Lietuva nuosekliai rėmė ir ateityje įgyvendinant priemonę remia tarp pietų ir rytų kaimynysčių geografiškai subalansuotą ES įsitraukimą, paramą Rytų partnerystės regionui.

Po dvejus metus trukusių derybų pavyko pasiekti kompromisą dėl bendrųjų sąlygų, kuriomis ES nepriklausančios valstybės išimties tvarka galėtų būti pakviestos dalyvauti pavieniuose sustiprinto struktūrizuoto bendradarbiavimo (PESCO) projektuose. Lietuva siekė, kad sprendimas būtų priimtas kuo greičiau, kad prie PESCO projektų galėtų prisijungti mūsų partneriai, pavyzdžiui, JAV. Sparčiai judama kuriant Strateginį kompasą, pristatyta grėsmių analizė, kurią parengė ES Žvalgybos ir situacijų centras (INTCEN), remdamasis valstybių narių indėliu.

Pasiekta pažanga trijose pagrindinėse karinio mobilumo srityse – transporto infrastruktūros, teisinio reguliavimo ir procedūrų, taip pat kitose srityse, susijusiose su civilinio ir karinio sektoriaus sinergijos skatinimu. Karinis mobilumas tapo viena iš esminių ES iniciatyvų, padedančių reikšmingai pagerinti strateginę infrastruktūrą ir sustiprinti gynybinius pajėgumus. Lietuva ir toliau dės pastangas, siekdama užtikrinti efektyvų bendradarbiavimą tarp ES ir NATO karinio mobilumo srityje.

Lietuva remia glaudų ES bendradarbiavimą užsienio, saugumo ir gynybos srityje su JK po jos išstojimo iš ES, ragina sudaryti galimybę JK dalyvauti ES misijose ir operacijose, Europos gynybos fondo veikloje ir PESCO projektuose. Lietuva pasisako už aktyvų bendradarbiavimą su JK išsaugojimą tarptautinėse organizacijose, ypač Jungtinėse Tautose, kur JK turi privilegijuotą nuolatinės Saugumo

Tarybos narės statusą. Toliau turi būti išlaikoma partnerystė kovojant su tarptautinėmis grėsmėmis, užsiimant konfliktų prevencija ir užtikrinant veiksmingą žmogaus teisių apsaugą.

Dvišalių ir daugiašalių santykių stiprinimas

2020 m. ir toliau buvo aktyviai plėtojamas dvišalis ir daugiašalis politinis ir karinis bendradarbiavimas su artimiausiomis sąjungininkėmis. Ryšiai buvo stiprinami ne tik siekiant Lietuvos saugumo interesų atspindėjimo NATO sprendimuose bei ES saugumo ir gynybos iniciatyvose, bet ir atskirų šalių praktinės paramos stiprinant saugumą regione.

2020 m. **JAV** tęsė rotacinių pajėgų buvimą regione. Iki birželio Lietuvoje treniravosi dar 2019 m. spalį dislokuotas JAV sunkiojo bataliono dydžio vienetas su tankais „Abrams“ ir kovos mašinomis „Bradley“. Nuo rugsėjo vidurio iki lapkričio vidurio Lietuvoje pratyboms buvo dislokuotas JAV sunkiojo bataliono dydžio sausumo pajėgų vienetas, kurį lapkričio mėn. pakeitė jau trečiasis tokio paties dydžio vienetas, taip pat kartu atsigabenęs sunkiąją techniką. Pastarasis Lietuvoje liks iki 2021 m. birželio. Šie vienetai Lietuvoje dislokuojami kaip misijos „Atlanto ryžtas“ dalis. Šalyje taip pat nuolatos yra specialiųjų operacijų pajėgų karių, kelios dešimtys logistikos paramos specialistų. Nuo 2017 m. JAV Lenkijoje yra dislokavusi papildomą sunkiąją brigadą. 2020 m. Lenkijos ir JAV vyriausybės pasirašė bendradarbiavimo gynybos srityje sutarimą (angl. *Enhanced Defense Cooperation Agreement*), kuris numato tūkstančio papildomų JAV karių dislokavimą Lenkijoje.

JAV kariai aktyviai dalyvauja pratybose. Pratybose „Tobruko palikimas“ JAV buvo viena iš svarbiausių remiančiųjų šalių, dalyvavusi pratybose ne tik su gausiomis pajėgomis, bet ir su ilgojo nuotolio „žemė–oras“ tipo raketų „Patriot“ sistemomis ir vadovavimo įranga. Į rugsėjį vykusias tarptautines pratybas „Medžiotojas“ atvyko apie 200 JAV karių ir aviacijos vienetų su atakos sraigtasparniais AH-64 „Apache“. Su šiais sraigtasparniais JAV taip pat dalyvavo ir pratybose „Geležinis Vilkas II“.

JAV teikė finansinę paramą Lietuvos kariniams pajėgumams ir infrastruktūrai vystyti. JAV vyriausybė skyrė maždaug 26 mln. eurų finansinę paramą sraigtasparnių platformos UH-60 „Black Hawk“ įsigijimo projektui.

Bendradarbiavimas su **Vokietija** buvo intensyvus. Tai pirmiausia susiję su Vokietijos įsipareigojimu vadovauti Lietuvoje dislokuotai NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinei grupei. 2020 m. Vokietija Lietuvoje NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinėje grupėje buvo dislokavusi iki 550 karių. 2020 m. kovinė grupė dalyvavo pratybose „Geležinis Vilkas“, „Geležinis Vilkas II“ ir kituose nacionaliniuose bei tarptautiniuose mokymuose ir pratybose. Į „Geležinis Vilkas II“ mokymus Vokietija papildomai atsiuntė artilerijos, žvalgybos, logistikos ir kovos su atominėmis, biologinėmis ir cheminėmis grėsmėmis (ABC) vienetus.

2020 m. Vokietija sustiprino Baltijos oro policijos misiją Šiauliuose: liepos 14 – rugpjūčio 3 d. buvo atsiuntusi du „Eurofighter“ naikintuvus, kurie padėjo tuo metu oro policijos misiją vykdančios JK pajėgoms, o rugpjūtį–gruodį buvo atsiuntusi perdislokuojamą valdymo ir pranešimų centrą su 90 karių įgula.

Vokietijos gynybos ministerija 2019–2021 m. NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinei grupei reikalingai infrastruktūrai vystyti Lietuvoje skyrė apie 87,4 mln. eurų. Pabradėje 2020 m. buvo užbaigta šios kovinės grupės reikmėms skirtos nuolatinės amunicijos aikštelės statyba. Rukloje buvo tęsiamas didžiausias Vokietijos projektas – nuolatinės logistinės aikštelės statyba, kurio finansavimas siekia 56 mln. eurų. Šį projektą tikimasi užbaigti 2021 m. Lietuvos kariuomenės Mekomajame pulke Rukloje buvo įrengtas medicinos punktas ir laikinoji logistinė aikštelė.

2020 m. buvo tęsiami ginkluotės įsigijimai iš Vokietijos: „PzH2000“ savaeigės haubicos, „Boxer“ pėstininkų kovos mašinos, šaulių automatiniai ginklai G-36, kariniai sunkvežimiai ir kita įranga.

2020 m. Lietuva iki 50 karių padidino savo indėlį į Jungtinių Tautų operaciją MINUSMA Malyje, kurioje dalyvauja Vokietijos kontingento sudėtyje.

COVID-19 pandemijos pradžioje šalys glaudžiai bendradarbiavo padėdamos Lietuvos ir Vokietijos piliečiams grįžti į gimtąją šalį. Ir toliau svarbus bendradarbiavimas kovojant su hibridinėmis grėsmėmis bei dezinformacija. Atsižvelgiant į tai, ketinama atnaujinti 2015 m. pasirašytą Lietuvos ir Vokietijos užsienio reikalų ministrų bendrą pareiškimą dėl prioritetų ir bendrų veiksmų žiniasklaidos ir komunikacijos, pilietinės visuomenės, švietimo, mokymosi ir mainų srityse.

2020 m. **strateginė partnerystė su Lenkija** buvo ir toliau sėkmingai stiprinama. 2019 m. vasario 21 d. Lietuvos ir Lenkijos prezidentai paskelbė Lietuvos ir Lenkijos partnerystės saugumo srityje stiprinimo deklaraciją, kurioje tarp kitų iniciatyvų buvo susitarta įsteigti Lietuvos–Lenkijos gynybos ministrų tarybą. Pirmasis šios tarybos susitikimas įvyko Vilniuje 2020 m. sausį. Susitikime nustatytos 4 prioritetinės dvišalio karinio bendradarbiavimo sritys, atitinkamai įsteigtos darbo grupės planavimo, oro gynybos, jūrų stebėjimo, įsigijimų ir techninės priežiūros koordinavimo srityse. Ypač aktyviai bendradarbiauta bendrų pratybų, žvalgybos ir karių rengimo srityse. Vyko aktyvus Lietuvos ir Lenkijos sausumos pajėgų, karinių jūrų pajėgų, karinių oro pajėgų ir specialiųjų operacijų pajėgų bendradarbiavimas.

2020 m. sausio 29 d. Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių vadai pasirašė Mechanizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis Vilkas“ ir 15-osios Lenkijos mechanizuotosios brigados teisinės afiliacijos dokumentą. Dokumente įvardyti afiliacijos tikslai: mokymai ir pratybos, strateginė komunikacija ir situacinis suvokimas (angl. *Situational Awareness*).

Lenkijos karinių oro pajėgų kariai 2020 m. sausį–balandį dalyvavo NATO Baltijos oro policijos misijoje.

2020 m. Lietuva ir Lenkija aktyviai bendradarbiavo stiprindamos regioninę oro gynybą. Baltijos šalys, Lenkija ir JAV bendradarbiauja kuriant integruotą oro gynybos sistemą, siekiant gerinti sąlygas pereiti į oro gynybą taikos metu. Kartu su Lenkija taip pat siekiama oro pratybų sąlygų gerinimo regione. Lietuva toliau tęsia trumpo nuotolio priešlėktuvinės sistemos GROM įsigijimą iš Lenkijos. Vienodų sistemų turėjimas leidžia jas efektyviau integruoti ir gerina operacinį sąveikumą.

Nepaisant pandemijos situacijos, įvyko keli aukščiausio lygio vizitai ir svarbių datų minėjimai: 610-ųjų Žalgirio mūšio metinių ceremonija, pirmasis „Liublino trikampio“ susitikimas, pirmoji Lietuvos ir Lenkijos gynybos ministrų taryba, bendras dviejų Vyriausybių posėdis, dalyvaujant premjerams, per 20 ministrų, vyriausybių kancleriams. Susitikimo metu pasirašyta Lietuvos ir Lenkijos vyriausybių deklaracija dėl strateginės partnerystės ir Baltarusijos, išsamus veiksmų planas dėl bendradarbiavimo švietimo srityje, susitarimai tarp AB „Lietuvos geležinkeliai“ ir Lenkijos geležinkelių kompanijos PKP. Metų pabaigą vainikavo Lenkijos Prezidento A. Dudos vizitas Lietuvoje.

2020 m. vyko aktyvus bendradarbiavimas gynybos ir saugumo srityje tiek NATO, tiek dvišaliu pagrindu, tiek ir įtraukiant Ukrainą (LITPOLUKRBRIG). Kartu su Lenkija buvo siekiama transatlantinio ryšio stiprinimo ir JAV įsitraukimo į Baltijos regiono saugumo architektūrą tęstinumo. Toliau buvo įgyvendinami strateginės energetikos ir transporto infrastruktūros projektai: Via Baltica ir Rail Baltica, dujų jungčių projektai, Lietuvos ir kitų Baltijos valstybių energetikos sistemų sinchronizacija su kontinentinės Europos tinklais per Lenkiją.

Nepaisant išstojimo iš ES, **JK** išlaiko bendrą užsienio politikos kryptį, yra aktyvi Baltijos regiono saugumo donorė. Per pastaruosius metus Lietuva glaudžiai bendradarbiavo su JK saugumo ir gynybos, sankcijų, santykių su Rusija, Baltarusija, paramos Ukrainai, Sakartvelui ir kitais klausimais. Aktyviai dirbama ir NATO. Nors COVID-19 pandemija apsunkino bendravimą, 2020 m. su darbo vizitais JK viešėjo Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ir finansų ministrai.

2020 m. Lietuva toliau aktyviai prisidėjo prie **JK** vadovaujamų Jungtinių ekspedicinių pajėgų (angl. *Joint Expeditionary Forces*, toliau – JEF) vystymo. 2020 m. buvo ypač svarbūs rengiant strateginius operacinius JEF dokumentus, tokius kaip JEF Direktyva, JEF Operacinės studijos (patvirtintos) ir JEF politinės gairės. JEF šiemet surengė pratybas „Joint Quest“, kurių metu buvo pristatomos inovacijos, padedančios įgyti informacinį pranašumą ir pritaikyti jas sprendimų priėmimo procese. 2020 m. pagal patvirtintą mandatą Lietuva JEF skyrė pėstininkų kuopą.

2020 m. buvo intensyvūs Lietuvos dvišaliai santykiai su **Prancūzija**. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministras 2020 m. vasarį su vizitu lankėsi Paryžiuje ir susitiko su Europos ir užsienio reikalų ministru J.-Y. Le Drian'u. Svarbiausias metų įvykis – Prancūzijos Prezidento vizitas Lietuvoje. Prancūzijos Prezidentas taip pat aplankė prancūzų karius Rukloje. Kartu buvo atvykę gynybos, Europos ir užsienio reikalų ministrai, vyko dvišaliai susitikimai, verslo forumas. Pasirašytas atnaujintas Lietuvos ir Prancūzijos strateginės partnerystės veiksmų planas 2020–2024 m., kuriame daug dėmesio skiriama bendradarbiavimui saugumo ir gynybos srityse: Prancūzijos įsipareigojimai prisidėti prie Lietuvos atgrasymo priemonių užtikrinimo (dalyvavimas NATO eFP bataliono sudėtyje, NATO oro policijos misijose ir pan.),

bendradarbiavimas tarptautinių misijų ir operacijų srityje, bendras įsipareigojimas stiprinti transatlantinį bendradarbiavimą ir Europos pajėgumus papildant NATO, palaikyti strateginį dialogą gynybos ir saugumo klausimais, tęsti bendradarbiavimą karinių pajėgumų, pratybų, hibridinių grėsmių ir kovos su dezinformacija, masinio naikinimo ginklų neplatinimo, nusiginklavimo ir ginklų kontrolės bei kovos su terorizmu srityse. Išlaikyti Lietuvos ir Prancūzijos požiūrių skirtumai į Prancūzijos propaguojamą Europos „strateginę autonomiją“ ir raginimą užmegzti dialogą su Rusija. Šiuo atveju svarbu siekti, kad „strateginės autonomijos“ iniciatyvos įgyvendinimas nevyktų aukojant transatlantinius santykius, o dialogas su Rusija turėtų aiškius tikslus ir turinį, būtų abipusiškas.

Baltijos šalys aktyviai koordinavo pozicijas, norėdamos užsitikrinti JAV paramą saugumo ir gynybos pajėgumų vystymui Baltijos šalyse, siekė bendrų ir regionui palankių tikslų įgyvendinimo NATO, ES ir kitose regioninėse organizacijose. Tęsiant bendradarbiavimą su Latvija ir Estija gynybos ir saugumo srityje, toliau buvo vystomi dvišaliai ir trišaliai projektai, bendradarbiaujama NATO Baltijos oro policijos, specialiųjų operacijų pajėgų, regioninės oro gynybos ir jūrų stebėjimo pajėgumų vystymo, bendrų pratybų ir kitose srityse. 2020 m. bendras Baltijos šalių batalionas budėjo NATO greitojo reagavimo pajėgose. Nuo 2020 m. sausio 1 d. pradėjo veikti nauja Baltijos šalių oro erdvės stebėjimo ir kontrolės sistema, toliau vystytas regioninio jūrinės situacijos suvokimo pajėgumas. Baltijos šalys toliau vykdė pajėgumų planavimo sinchronizavimą, koordinavo bendrus įsigijimus, rengė bendras pratybas ir mokymus.

2020 m. **Baltijos valstybės** intensyviai bendradarbiavo įgyvendindamos bendrus trišalius infrastruktūrinius projektus, tokius kaip „Rail Baltica“, buvo sparčiai plėtojamas Baltijos šalių elektros sistemų sinchronizacijos su KET projektas. Nepaisant pandemijos, įvyko nemažai ekspertinio ir keletas aukščiausio lygio renginių, buvo paminėtos svarbios datos. Baltijos šalių ministrai pirmininkai per 2020 m. gegužės 6 d. vykusį vaizdo susitikimą tarėsi dėl sienų atidarymo. 2020 m. rugpjūčio 14 d. Vilniuje su vienos dienos darbo vizitu lankėsi Estijos Prezidentė K. Kaljulaid. Susitikime su Lietuvos Prezidentu G. Nausėda buvo aptarti Lietuvos ir Estijos dvišalio ir daugiašalio bendradarbiavimo klausimai saugumo ir gynybos srityje, energetikos ir transporto infrastruktūros plėtra, Europos Sąjungos darbotvarkė, Rytų partnerystė, Astravo atominės elektrinės problematika ir situacija Baltarusijoje. Rugsėį įvyko Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro darbo vizitas į Latviją, kurio metu vyko kasmetė Baltų apdovanojimo įteikimo ceremonija. 2020 m. lapkričio 6 d. Taline vyko Baltijos Tarybos sesija, kurioje buvo apžvelgtas Baltijos valstybių bendradarbiavimas, regioninio saugumo ir gynybos klausimai, transatlantinių santykių raida, energetikos, branduolinės saugos ir transporto infrastruktūros aktualijos. Metų pabaigą vainikavo Baltijos ministrų tarybos (BMT) Ministrų Pirmininkų Tarybos nuotolinė sesija, po kurios išplatintas trijų šalių Vyriausybių vadovų bendras pareiškimas. 2021 m. Baltijos ministrų tarybai pirmininkauja Lietuva.

2020 m. buvo toliau tęsiamas glaudus ir konstruktyvus **Šiaurės ir Baltijos valstybių (NB8) bendradarbiavimas**, kurio svarbą dar labiau išryškino COVID-19 pandemija. Krizės pradžioje užsienio reikalų ministrų vaizdo susitikimuose kas mėnesį buvo aptariamos ir derinamos kovos su pandemija priemonės, koordinuojami veiksmai, siekiant padėti sugrįžti NB8 šalių piliečiams iš užsienio. Be COVID-19 temos, išlaikant pastarųjų metų tęstinumą, daugiausia dėmesio skirta regiono saugumui, Rytų partnerystei, visų pirma, padėčiai Baltarusijoje ir transatlantiniams santykiams, kibernetiniam saugumui, taip pat bendradarbiavimui ir veiklos koordinavimui Jungtinių Tautų renginiuose. Surengta per dvidešimt susitikimų užsienio ir saugumo politikos temomis (daugelis virtualiai), įskaitant reguliariais tapusius NB8+JAV (E-PINE) susitikimus ir metinį NB8 ir Višegrado ketverto užsienio reikalų ministrų susitikimą, parlamento pirmininkų, gynybos ministrų susitikimus. Pirmąkart surengtas už klimato politiką atsakingų NB8 šalių ambasadorių susitikimas. Dėl pandemijos teko atidėti planuotus aukščiausio lygio vizitus į Švediją ir Daniją. Rugsėį, atslūgus pirmajai pandemijos bangai, su vizitu Lietuvoje apsilankė Norvegijos Ministrė Pirmininkė. Gruodį įvyko nuotolinis Lietuvos ir Islandijos prezidentų susitikimas.

Bendradarbiaujant su **Šiaurės šalimis**, aštuonių Šiaurės–Baltijos šalių (NB8), Šiaurės grupės šalių bei NORDEFSCO susitikimuose buvo siekiama Šiaurės šalių dalyvavimo NATO saugumo ir atgrasymo priemonėse Lietuvoje bei jų paramos saugumo ir gynybos pajėgumų vystymui Baltijos šalyse.

Serbijos ir Kosovo santykių normalizavimas, **Vakarų Balkanų regiono šalių** visuomenių susitaikymas, politinės sistemos stabilumas, ES reformų pažanga – svarbiausi iššūkiai Vakarų Balkanų regione. Padėtis Vakarų Balkanuose turi įtakos visos Europos regiono stabilumui ir saugumui, todėl svarbu

stiprinti dvišalius santykius su Vakarų Balkanų regiono valstybėmis, aktyviai remti NATO ir ES plėtrą, stiprinti Vakarų Balkanų šalių euroatlantinės integracijos pastangas ir perduoti Lietuvos patirtį, stiprinti strateginę komunikaciją atremiant hibridines grėsmes regione.

Atsižvelgdama į **Turkijos**, kaip NATO sąjungininkės, svarbą, Lietuva sieks ir toliau išlaikyti gerus dvišalius santykius per pozityvią bendradarbiavimo darbotvarkę. Numatoma toliau stiprinti ekonominį bendradarbiavimą, prisidėti prie Turkijos visuomeninių ir nevyriausybinų organizacijų, verslo ir mokslo ryšių stiprinimo per vystomojo bendradarbiavimo projektų įgyvendinimą. Lietuvai taip pat svarbu, kad toliau būtų tęsiamas ES ir Turkijos politinis dialogas ir bendradarbiavimas tokiose srityse, kaip migracija, kova su terorizmu, saugumo užtikrinimas, taip pat abipusę naudą teikiantys ekonominiai ryšiai.

Vienas iš prioritetų – dvišalio gynybos bendradarbiavimo stiprinimas su **Ukraina** ir parama jos gynybos reformoms. Buvo tęsiamos konsultacijos strateginiu lygmeniu gynybos planavimo, įsigijimų, personalo politikos, vadovavimo ir valdymo sistemos klausimais. Lietuvos parama Ukrainai sutelkta į profesinio karinio rengimo ir mokymo reformą, puskarininkių korpuso pertvarką, sausumos, specialiųjų ir mokymo pajėgų karių ir dalinių rengimą. Lietuvos ekspertai kartu su Kanados atstovais atliko Ukrainos karinio švietimo sistemos auditą ir pateikė rekomendacijas dėl sistemos pertvarkos. 2020 m. pradžioje buvo tęsiama Ukrainos karių reabilitacija, kuri dėl pandemijos buvo laikinai sustabdyta. Derintas Ukrainos dalyvavimas regioniniame kibernetinės gynybos projekte, taip pat jos prisijungimas prie NATO Energetinio saugumo kompetencijos centro (NATO ENSEC COE).

Krašto apsaugos sistemos strateginio lygmens patarėjas, Lietuvos kariuomenės deleguoti kariniai atstovai NATO ryšių biure tęsė veiklą pagal jiems priskirtas funkcijas. Lietuvos kariuomenės kariniai instruktoriai, nepaisant COVID-19 situacijos, vykdė Ukrainos karinių pajėgų rengimą pagal Lietuvos Respublikos Seimo mandatą dėl Lietuvos karinės mokymo operacijos Ukrainoje.

2020 m. Ukrainos atstovai dalyvavo nuotoliniu būdu vykusiose Lietuvos kariuomenės kibernetinio saugumo pratybose „Gintarinė migla“, taip pat pratybų „Jūros brizas“ ir „Aštrus trišakis 2020“ planavimo konferencijose.

Savo veiklą tęsė trišalė Lietuvos, Lenkijos ir Ukrainos brigada (LITPOLUKRBRIG), vyko trišalės koordinacinės grupės susitikimai.

Buvo tęsiamas dvišalis bendradarbiavimas su **Sakartvelu** ir **Moldova**, teikiama parama. Su Sakartvelu derinti dalyvavimo regioniniame kibernetinės gynybos projekte klausimai. Buvo tęsiama pagalba Moldovai, teikiant finansinį indėlį į NATO patikos fondą, reformuojant puskarininkių rengimo sistemą.

Sakartvelo atstovai nuotoliniu būdu dalyvavo Lietuvos kariuomenės kibernetinio saugumo pratybose „Gintarinė migla“.

Lietuvos karinio mokymo institucijose ir Baltijos gynybos koledže studijavo Ukrainos, Sakartvelo, Moldovos, Baltarusijos, Armėnijos atstovai. Dėl COVID-19 situacijos dalis kursų 2020 m. Lietuvos karinio mokymo įstaigose neįvyko.

Kadangi ES Bendrosios saugumo ir gynybos politikos aukšto lygio seminaras Vilniuje negalėjo įvykti, 2020 m. gruodžio 18 d. Krašto apsaugos ministerija suorganizavo nuotolinį renginį Rytų partnerystės šalims – Ukrainai, Moldovai ir Sakartvelui, siekdama aptarti šių šalių prioritetus ES Rytų partnerystės klausimais po 2020 m. Buvo apsvarstyti Krašto apsaugos ministerijos pasiūlymai dėl bendrų projektų kibernetinio saugumo ir strateginės komunikacijos srityse.

Krašto apsaugos ministerija skyrė finansinį indėlį (27 tūkst. eurų) ir toliau sėkmingai administravo Rytų partnerystės šalių įsitraukimą į ES bendrajai saugumo ir gynybos politikai skirtą patikos fondą, iš kurio lėšų buvo finansuotas Sakartvelo ir Moldovos atstovų dalyvavimas ES mokymo misijoje Malyje.

Siekdama glaudžiau bendradarbiauti daugiašaliuose procesuose, Lietuva 2020 m. aktyviai dalyvavo žurnalistų saugumo, moterų taikos ir saugumo, tarptautinės religijų ir tikėjimo laisvės, tarpininkavimo ir kitose draugų grupėse.

Lietuva toliau plėtojo žurnalistų saugumo standartų stiprinimo temą tarptautiniuose renginiuose, aktyviai panaudodama žurnalistų saugumo draugų grupes, veikiančias prie Jungtinių Tautų, UNESCO, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (toliau – ESBO) ir Europos Tarybos. Lietuva yra šių grupių Niujorke ir Vienoje viena iš pirmininkių. 2020 m. balandžio 15 d. keturios neformalios žurnalistų saugumo darbo grupės, veikiančios prie Jungtinių Tautų (Niujorke ir Ženevoje), prie UNESCO (Paryžiuje)

bei ESBO (Vienoje), pirmą kartą išplatino bendrą pareiškimą, prie kurio lapkričio 2 d., minint tarptautinę dieną, skirtą nebaudžiamumui už nusikaltimus prieš žurnalistus panaikinti, prisijungė ir 2020 m. spalį įkurta žurnalistų saugumo draugų grupė prie Europos Tarybos. Pareiškimas, prie kurio rengimo reikšmingai prisidėjo ir Lietuvos atstovai, skirtas atkreipti dėmesį į žiniasklaidos laisvės ir žurnalistų saugumo užtikrinimo svarbą kovoje su COVID-19 pandemija.

Dalyvavimas stiprinant tarptautinį saugumą ir stabilumą

Dalyvaudama tarptautinių ir regioninių organizacijų veikloje, Lietuva prisideda prie taikos, demokratijos ir saugumo užtikrinimo, žmogaus teisių ir stabilumo stiprinimo.

2020 m. Lietuva prisidėjo prie ESBO specialiosios stebėjimo misijos Ukrainoje (SMM Ukraine) ir Jungtinių Tautų taikos palaikymo pajėgų Kipre (UNFICYP) veiklos.

Reaguodama į Baltarusijos politinę krizę po 2020 m. rugpjūčio 9 d. prezidento rinkimų, Lietuva su 17 kitų ESBO dalyvaujančių valstybių operatyviai 2020 m. rugsėjo 17 d. inicijavo vieną iš ESBO žmogiškosios dimensijos priemonių – Maskvos mechanizmą, buvo paskirtas Austrijos ekspertas W. Benedek – jis parengė ataskaitą apie žmogaus teisių pažeidimus Baltarusijoje, pateikė rekomendacijas Baltarusijos vadovybei, ESBO dalyvaujančioms šalims ir tarptautinei bendruomenei. Per įvairius ESBO mechanizmus Lietuva prisideda prie užsitęsusių konfliktų ES kaimynystėje (Ukraina, Sakartvelas, Moldova, Kalnų Karabacho regionas) sprendimo paieškų.

Lietuva nuolat kelia padėties Baltarusijoje klausimą visais tarptautinių organizacijų lygiais – JT Generalinėje Asamblėjoje, JT Saugumo Tarybos neformaliuose susitikimuose, UNESCO, ESBO ir Europos Taryboje. Lietuva su kitomis ES valstybėmis narėmis JT Žmogaus teisių tarybos 45-ojoje sesijoje, vykusioje 2020 m. rugsėjo 14 – spalio 6 d., pasiūlė skubiai svarstyti žmogaus teisių pažeidimus Baltarusijoje, buvo priimta rezoliucija, įpareigojanti JT vyriausiąją žmogaus teisių komisarę parengti išsamų rašytinį raportą dėl žmogaus teisių pažeidimų šioje šalyje ir pristatyti JT Žmogaus teisių tarybos 46-ojoje sesijoje. Lietuva ir toliau kels žmogaus teisių pažeidimų Baltarusijoje klausimą tarptautiniu lygiu, kad būtų užtikrinta tarptautinės bendruomenės parama šioje šalyje vykstantiems demokratiniais procesams.

2020 m. gruodžio 7 d. ES užsienio reikalų ministrai patvirtino ES globalų žmogaus teisių sankcijų režimą, populiariai vadinamą Europos Magnickio aktu. Lietuva buvo viena iš aktyviausių ES valstybių narių, nuosekliai rėmusių 2018 m. paskelbtą Nyderlandų iniciatyvą dėl ES globalių ribojamųjų priemonių už žmogaus teisių pažeidimus. Naujasis ES globalus žmogaus teisių sankcijų režimas leis lanksčiau ES pritaikyti tikslines ribojamąsias priemones už šurkščius žmogaus teisių pažeidimus trečiosiose šalyse atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ar organizacijoms, įskaitant ir valstybinius, ir nevalstybinius veikėjus. ES globalų žmogaus teisių sankcijų režimą sudarys tokios tikslinės ribojamosios priemonės, kaip turto įšaldymas ir draudimas atvykti į ES teritoriją. Sankcijų režimas bus taikomas genocido atvejais, už nusikaltimus žmoniškumui, šurkščius žmogaus teisių pažeidimus – kankinimą, vergovę, neteisminį žudymą, priverstinį asmenų dingimą, savavališką areštą ar sulaikymą. Sankcijos taip pat galės būti taikomos kovojant su kitais žmogaus teisių pažeidimais, pavyzdžiui, prekyba žmonėmis, seksualiniu smurtu ir smurtu dėl lyties, susirinkimų ir asociacijos laisvės pažeidimu, saviraiškos laisvės pažeidimu, religijos ir įsitikinimų laisvės pažeidimu, kai tie pažeidimai yra plačiai paplitę, sistemingi ar kitaip kelia rimtą susirūpinimą, kiek tai susiję su ES bendrosios užsienio ir saugumo politikos tikslais.

Siekdama dar aktyviau vystyti tarptautinį bendradarbiavimą, kuris būtinas saugumui ir stabilumui užtikrinti, Lietuva 2020 m. tęsė rinkimų kampanijas į JT Žmogaus teisių tarybą 2022–2024 m. laikotarpiui ir UNESCO Vykdomąją tarybą 2021–2025 m. laikotarpiui. 2020 m. lapkričio 9 d. Lietuvos ekspertė prof. Dalia Leinartė trečią kartą buvo išrinkta į Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komitetą 2021–2024 metams.

Pagrindiniu uždaviniu 2021 m. bus laisvės, demokratijos, žmogaus teisių ir teisės viršenybės tikslų siekimas daugiašaliuose susitikimuose. Toliau bus siekiama, kad tarptautinės organizacijos skirtų pakankamai dėmesio Rusijos agresijai prieš Ukrainą ir krizei Baltarusijoje spręsti, todėl nuolat kelsime šiuos klausimus ir skatinsime valstybės ir tarptautines organizacijas ieškoti sprendimų.

Kaip ir kitos NATO valstybės, 2020 m. Lietuva susidūrė su COVID-19 pandemijos iššūkiais užtikrinant tarptautinį saugumą ir stabilumą už NATO ir ES ribų. Nepaisydama sudėtingos situacijos operacijų regionuose, Lietuva išliko solidari su sąjungininkais ir nepriėmė vienašališkų sprendimų atitraukti

karių iš operacijų rajonų. 2020 m. Lietuvos kariai dalyvavo 11 tarptautinių operacijų Europoje, Afrikoje, Azijoje, Viduržemio jūroje, Indijos vandenyne. Ir nors Lietuvos indėlis į tarptautines operacijas ir ES karines mokymo operacijas praėjusiais metais šiek tiek sumažėjo, palyginti su 2019 m. – nuo 181 iki 170 karių, tai įvyko dėl sustabdyto mokymo užduočių vykdymo tarptautinėse operacijose ir karių rotacijų perkėlimo.

Ribodama vietos saugumo pajėgų mokymus, NATO nusprendė laikinai atitraukti dalį karių iš operacijų Irake („Įgimtas ryžtas“) ir Afganistane („Tvirta parama“), o Europos Sąjunga – iš karinio mokymo operacijų Malyje ir Centrinės Afrikos Respublikoje. Nukėlus suplanuotų karinių vienetų rotaciją, į tarptautinę ES operaciją „Atalanta“ neišvyko Lietuvos kariuomenės autonominės laivo apsaugos grupė.

2020 m. Lietuvos kariai dalyvavo šiose NATO vadovaujamose tarptautinėse operacijose: „Tvirta parama“ Afganistane – apie 50 karių indėlis (štabo karininkai, karo policininkai, logistikos ir ryšių specialistai, Specialiųjų operacijų pajėgų kariai); KFOR Kosove buvo dislokuotas vienas karys; NATO vadovaujamoje mokymo operacijoje Irake (angl. *NATO Mission Iraq*) iš viso dalyvavo 10 karių: 2 kariai pagal Lietuvos Respublikos Seimo suteiktą tarptautinių operacijų mandatą tarnavo operacijos vadavietėje Bagdade, o 8 Perdislokuojamojo ryšių ir informacinių sistemų modulio (PRISM) kariai (pagal NATO greitojo reagavimo pajėgų mandatą) vykdė operacijos užduotis Taji ir Bagdade.

Lietuvos kariai dalyvavo keturiose iš šešių ES vadovaujamų tarptautinių operacijų ir mokymo misijų: kovos su piratavimu operacijoje „Atalanta“ dalyvavo 3 kariai (vienas karininkas operacijos vadavietėje Ispanijoje ir 2 kariai nacionaliniame paramos elemente Džibutyje); vienas karininkas tarnavo ES operacijos „Sophia“ vadavietėje, o vėliau vienas karininkas skirtas į ES operacijos „Irinė“ vadavietę Romoje; po 2 LK karius dalyvavo ES karinėse mokymo operacijose Centrinės Afrikos Respublikoje (angl. EUTM RCA) ir Malio Respublikoje (angl. EUTM MALI).

Nors šiek tiek sumažėjo bendras Lietuvos karių skaičius tarptautinėse operacijose, Lietuva užtikrino patikimą tarptautinių įsipareigojimų vykdymą ir aktyviai įsitraukė į tarptautinio saugumo užtikrinimą. 2020 m. buvo priimtas sprendimas nuo 2021 m. prisijungti prie JAV vadovaujamos tarptautinio jūrinio saugumo užtikrinimo operacijos Hormūzo sąsiauryje ir naujos ES operacijos „Irinė“ Viduržemio jūroje. Be to, atsižvelgdama į sudėtingą situaciją Sahelio regione ir sąjungininkų prašymus, Lietuva padidino indėlį į Jungtinių Tautų vadovaujamą stabilizavimo operaciją MINUSMA Malyje, kurioje tarnavo 10 karių, – nuo 2020 m. liepos šioje operacijoje tarnauja 49 kariai.

Nacionalinėje mokymo operacijoje Ukrainoje Lietuvos karių indėlis – 30 karių. Lietuva ir toliau dalyvavo tarptautinės bendruomenės kovoje su terorizmu ir ekstremizmu – 6 Lietuvos kariuomenės instruktoriai tarnavo Jungtinių Amerikos Valstijų vadovaujamoje tarptautinėje operacijoje „Įgimtas ryžtas“ Irake.

2020 m. Lietuva vykdė tik vieną aktyvią ginklų kontrolės priemonę – vasarį, vadovaudamasi Atvirosios oro erdvės sutartimi, Lietuva kartu su Jungtinių Amerikos Valstijų, Estijos ir Švedijos kolegomis vykdė Atvirosios oro erdvės skrydžių Rusijoje ir Baltarusijoje.

Dėl COVID-19 pandemijos Lietuva iki atskiro pranešimo, kaip ir dauguma kitų ESBO šalių, 2020 m. kovą laikinai sustabdė dalyvavimą ginklų kontrolės veikloje pagal 2011 m. Vienos dokumento ir Atvirosios oro erdvės sutartis. Todėl daugiau jokių aktyvių ginklų kontrolės priemonių Lietuvoje ir užsienyje 2020 m. nebuvo vykdoma. Tačiau Lietuva aktyviai dalyvavo kitoje ginklų kontrolės veikloje, teikdama informaciją, koordinuodama veiksmus bei dalyvaudama virtualiuose susitikimuose su NATO partneriais ir kitomis ESBO šalimis.

Grėsmių, pavojų ir rizikos veiksnių nacionaliniam saugumui nustatymo, vertinimo ir perspėjimo sistemos plėtotė

Nacionalinio saugumo strategijoje⁴¹ apibrėžtų grėsmių, pavojų ir rizikos veiksnių nacionaliniam saugumui stebėseną vykdoma Vyriausybės nustatyta Grėsmių Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui stebėjimo, vertinimo ir perspėjimo apie grėsmes tvarka⁴², kuri remiasi nustatytų grėsmių

⁴¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimas Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“

⁴² Vyriausybės 2019 m. liepos 10 d. nutarimas Nr. 700-9 „Dėl Grėsmių Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui stebėjimo, vertinimo ir perspėjimo apie grėsmes tvarkos aprašo patvirtinimo“

indikatorių stebėjimu ir vertinimu. Vyriausybės kanceliarija, pagal kompetenciją dalyvaujant Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą užtikrinančioms institucijoms, koordinavo grėsmių vertinimą ir perspėjimą apie grėsmes, grėsmių prevencijos priemonių nustatymą ir įgyvendinimą. Dalis nustatytų grėsmių prevencijos priemonių įtrauktos į Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą ir Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą užtikrinančių institucijų plėtros programas.

Nacionalinį saugumą užtikrinančios institucijos ypatingą dėmesį 2020 m. skyrė pasaulinės COVID-19 pandemijos ir Baltarusijos AE keliamų grėsmių stebėsenai, vertinimui, šių grėsmių mažinimo priemonėms ir valstybės pasirengimo reaguoti į šias grėsmes ir jas valdyti stiprinimui, apibendrinant nacionalinį saugumą užtikrinančių institucijų informaciją, rengiant ekspertinių darbo grupių pasitarimus, organizuojant Jungtinės grėsmių prevencijos ir krizių valdymo grupės bei Nacionalinio saugumo komisijos posėdžius, koordinuojant strateginės komunikacijos klausimus. 2020 m. rugpjūčio 26 d. Vyriausybės nutarimu nustatyta Strateginės komunikacijos nacionalinio saugumo srityje koordinavimo tvarka⁴³, pagal kurią, strateginę komunikaciją grėsmių prevencijos klausimais koordinuoja Vyriausybės kanceliarija.

Pažymėtina, kad numatyta atnaujinti Nacionalinio saugumo strategiją, siekiant įgyvendinti Vyriausybės programos nuostatas, kad Nacionalinio saugumo strategija bus pamatinis dokumentas, jungiantis atskirų sričių saugumo politikos elementus į vientisą visumą, ir Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto 2020 m. lapkričio 25 d. posėdžio sprendimą pradėti šios strategijos peržiūrą. Atitinkamai, atsižvelgiant į atnaujintos Nacionalinio saugumo strategijos nuostatas, reikės toliau plėtoti ir tobulinti indikatorių sistema paremtą grėsmių, rizikos ir pavojų stebėjimo, vertinimo ir perspėjimo apie grėsmes sistemą.

Žvalgybos institucijų pajėgumų stiprinimas

Valstybės saugumo departamentas 2020 m. vykdė programą „Valstybės suvereniteto, ekonominių ir konstitucinių pagrindų saugumas, kova su terorizmu“. 2020 m. buvo įgyvendinami Valstybės gynybos tarybos patvirtintoje Valstybės saugumo departamento strategijoje nustatyti tikslai ir uždaviniai, plėtojami Valstybės saugumo departamento techniniai pajėgumai, siekiant, kad jie atitiktų ne tik bendrą technologinę pažangą, bet ir sparčiai tobulėjančias priešiško žvalgybos ir saugumo tarnybų galimybes, jų taikomų metodų keliamus iššūkius. Buvo plėtojama visapusiška kontržvalgybinių grėsmių prevencijos sistema, leisianti identifikuoti kontržvalgybines grėsmes jautriausiose srityse. Taip pat ypatingas dėmesys skirtas žvalgybos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimui, toliau buvo diegiama integrali žvalgybos pareigūnų kompetencijų ir kvalifikacijos tobulinimo sistema.

2020 m. Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos toliau vystė žvalgybos ir kontržvalgybos pajėgumus, kurie užtikrino prioritetinių žvalgybos uždavinių vykdymą. Taikytos aktyvios ir pasyvios žvalgybos bei kontržvalgybos priemonės leido laiku nustatyti rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes, galinčias turėti reikšmės šalies gynybinei galiai ir krašto apsaugos sistemos saugumui, apie tai informuoti ir šias grėsmes šalinti.

Valstybės krizių prevencijos ir valdymo pajėgumų stiprinimas

2020 m. toliau vykdyta mobilizacijos sistemos pertvarka. Parengtas ir priimtas Mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo pakeitimo įstatymas, kuriuo sukuriamos prielaidos kokybiškai naujam mobilizacijos valdymui, planavimui, pasirengimui, išteklių sutelkimui. Sukurta mobilizacijos valdymo sistema – Valstybės mobilizacijos operacijų centras ir mobilizacijos valdymo grupės. Taip pat pakeista mobilizacinių ir priimančiosios šalies paramos mokymų paskirtis – numatyta, kad organizuojant mokymus didžiausias dėmesys bus skiriamas mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos valdymo veiksams, tarpinstituciniam bendradarbiavimui ir tarpinstitucinių veiksmų koordinavimui. Buvo supaprastintas ir susistemintas išteklių sutelkimo ir paskirstymo mechanizmas – supaprastintos rekvizuojamo ir (ar) laikinai paimamo turto planavimo ir paėmimo procedūros, sukurta mobilizacinių išteklių apskaitos sistema – Valstybės mobilizacinių galimybių katalogas.

⁴³ 2020 m. rugpjūčio 26 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 955 „Dėl strateginės komunikacijos nacionalinio saugumo srityje koordinavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

Jungtinė Grėsmių valdymo ir krizių prevencijos grupė ir ją remiančios ekspertinės darbo grupės sprendė problemas, kurioms reikia tarpinstitucinio atsako, susijusias su nacionaliniu saugumu ir valstybės atsparumo stiprinimu: valstybės ir savivaldybių institucijų pasirengimas galimai branduolinei ar radiologinei avarijai Baltarusijos atominėje elektrinėje, valstybės ir savivaldybių institucijose naudojamos nesaugios vaizdo stebėjimo ir įrašymo technikos rizikų vertinimas ir būdai jas suvaldyti, paaštrėjusi saugumo situacija Viduriniuose Rytuose, prieglobsčio prašytojų (Vidurinė Azija) piktnaudžiavimas prieglobsčio suteikimo Lietuvoje procedūromis ir su tuo susijusių prevencinių priemonių taikymas, geležinkelio ruožo ties Lietuvos–Baltarusijos siena atstatymas ir su tuo susijusios rizikos valdymas, porinkiminės situacijos Baltarusijoje vertinimas ir pasirengimas valdyti su tuo susijusią galimą riziką.

Siekiant veiksmingos bendros krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo sistemos, kuri užtikrintų labiau koordinuotą ir efektyvų valstybės pasirengimą krizėms, branduolinėms ar kitoms galimoms nelaimėms, numatyta sukurti nacionalinio lygmens ekstremaliųjų situacijų ir krizių valdymo centro steigimo modelį. Reaguojant į šiuolaikinius valstybės saugumui kylančius iššūkius, krizių valdymo sistema turėtų būti integrali nacionalinio saugumo sistemos planavimo ir valdymo dalis, kuriama vadovaujantis visuotinio saugumo principu, kuris remiasi ne tik kariuomenės, bet ir visos valstybės, jos piliečių aktyviu dalyvavimu ir pasirengimu tiek ginkluotai gynybai, tiek nekarinėms grėsmėms, valstybės institucijų ir visuomenės įsitraukimu, sujungiant karinių ir civilinių valstybės institucijų, privataus sektoriaus ir visuomenės veiksmus didinant atsparumą, pasirengimą ir koordinuotą atsaką į Lietuvai kylančias grėsmes.

Ministro Pirmininko 2021 m. vasario 1 d. potvarkiu sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė, kuriai pavesta parengti ir Vyriausybei pateikti pasiūlymus dėl krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo modelio ir jo įgyvendinimo veiksmų plano.

Civilinės saugos stiprinimas

Artimiausio laikotarpio prioritetas, įgyvendinant nacionalinio saugumo politikos uždavinius civilinės saugos srityje – sukurti integruotą ir efektyvią krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo sistemą.

2020 m. parengti ir Seimo priimti Civilinės saugos įstatymo pakeitimai, kuriais, siekiant užtikrinti veiksmingesnę ir greitesnę ekstremaliųjų situacijų valdymą, patikslintos Vyriausybės ekstremaliųjų situacijų komisijos ir valstybės operacijų vadovo kompetencijos, aiškiau reglamentuota vietos savivaldos ir centrinės valdžios sąveika ir atsakomybė bei ekstremaliosios situacijos likvidavimo, padarinių šalinimo ir informacijos teikimo gyventojams koordinavimo mechanizmai. Tobulintas karantino režimo reglamentavimas Žmogaus užkrečiamųjų ligų kontrolės ir prevencijos įstatyme, siekiant geresnio COVID-19 pandemijos sukeltos situacijos valdymo, Civilinės saugos ir kituose įstatymuose nustatyta pareiga valstybės institucijoms, įstaigoms ir savivaldybėms tam tikram laikotarpiui turėti sukauptas asmeninės apsaugos priemones ir kitas veiklos vykdymui užtikrinti būtinas priemones.

2020 m. peržiūrėta ir atnaujinta Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizė. Vykdydamas asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų parengties ekstremaliosioms situacijoms stebėseną, Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centras 2020 m. patikrino 21 asmens sveikatos priežiūros įstaigą ir įvertino 52 asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų ekstremaliųjų situacijų valdymo planus. Sveikatos apsaugos ministerija, apibendrinusi ekstremaliosios situacijos valdyme dalyvaujančių remiančiųjų institucijų pateiktą informaciją, Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos poreikius ir įvertinusi ministerijos tvarkomą valstybės medicinos atsargų rezervą, parengė informaciją Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos apie sveikatos sektoriaus materialinių išteklių (asmens apsaugos priemonių, įrangos, dezinfekavimo priemonių ir kt.), papildomą (trūkstantį) poreikį pavestiems darbams vykdyti.

2020 m. buvo atnaujintas Krašto apsaugos ministerijos ekstremaliųjų situacijų valdymo planas ir sudarytas Krašto apsaugos sistemos institucijų 2020–2022 m. ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planas, kuriame numatyti veiksmai ir priemonės, padėsiantys sumažinti ekstremaliųjų situacijų rizikos grėsmes ir pavojus.

Siekdama stiprinti civilinės saugos sistemos parengtį, Energetikos ministerija 2020 m. organizavo institucinio lygio civilinės saugos stalo pratybas „Energetikos ministerijos ir energetikos įmonių veiksmai, įvykus kibernetinei atakai, dėl kurios įvyksta reikšmingi elektros energetikos sistemos sutrikimai“, kurių

tikslas – tobulinti Energetikos ministerijos ekstremaliųjų situacijų operacijų centro ir energetikos įmonių gebėjimus atlikti veiksmus ekstremaliųjų įvykių ir (ar) ekstremaliųjų situacijų elektros sektoriuje metu, siekiant užtikrinti elektros tiekimą vartotojams, taip pat patikrinti Energetikos ministerijos ir energetikos įmonių ekstremaliųjų situacijų valdymo planų efektyvumą. Šiam tikslui buvo nagrinėjami aktualūs civilinę saugą reglamentuojantys teisės aktai, nustatyti trūkumai, teikiami pasiūlymai jiems gerinti, priimti atitinkami ekstremaliųjų situacijų valdymo planų pakeitimai.

Lietuvai rengiantis stoti į Tarptautinę energetikos agentūrą (toliau – IEA), Energetikos ministerija 2020 m. dalyvavo kas dvejus metus IAE organizuojamose stalo pratybose, kurių metu buvo modeliuojama naftos tiekimo sutrikimo situacija tarptautinėse rinkose. Pratybų metu buvo tikrinamas naftos ir naftos produktų atsargų išleidimo į rinką ekstremaliosios situacijos metu mechanizmas.

Siekiant stiprinti civilinės saugos energetikos sektoriuje parengtį, 2021 m. planuojama iš esmės atnaujinti Energetikos ministerijos ekstremaliųjų situacijų valdymo planą⁴⁴, siūlyti reikalingus pakeitimus Valstybiniam ekstremaliųjų situacijų valdymo planui⁴⁵ tobulinti, dalyvauti atnaujinant Nacionalinę rizikos analizę.

Energetikos ministerija kartu su Užsienio reikalų ministerija inicijavo tarptautines pratybas CORE 21-B, kurias organizuoja NATO energetinio saugumo kompetencijų centras kartu su Jungtiniu tyrimų centru. Pratybos, kuriose dalyvaus Baltijos šalių, Suomijos, Lenkijos, Švedijos ir tarptautinių organizacijų atstovai, yra susijusios su Baltijos šalių elektros energetikos sistemos atsparumu kibernetinėms ir hibridinėms grėsmėms ir Sinchronizacijos projektu (pratybos numatytos 2021 m.).

2020 m. spalio 8 d. vyko valstybinio lygio civilinės saugos stalo pratybos „Civilinės saugos subjektų veiksmai esant epizootijai“.

2020 m. kovo 31 d. planuotos valstybinio lygio civilinės saugos stalo pratybos „Civilinės saugos sistemos subjektų veiksmai valdant informaciją, įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai“. Vykdytas intensyvus tarpinstitucinis pasirengimas, kurio metu buvo parengtas preliminarus pratybų scenarijus, pratybų organizacinių nurodymų ir pratybų vedimo taisyklių projektai, tačiau dėl paskelbtos valstybės lygio ekstremaliosios situacijos dėl COVID-19 plitimo ir paskelbto trečio (visiškos parengties) civilinės saugos sistemos parengties lygio⁴⁶ pratybos atidėtos.

2020 m. pradėtas Regioninių pratybų „Coherent Resilience 2021 – B“, kurias organizuos NATO ENSECOCOE ir Europos Komisijos Jungtinis tyrimų centras, planavimas. 2021 m. Vilniuje vyksiančių pratybų paskirtis – stiprinti elektros energijos tiekimo Baltijos šalyse atsparumą hibridinėms atakoms, susijusioms su Astravo AE veikimu ir Baltijos šalių elektros tinklo sinchronizavimo su kontinentinės Europos sistema procesu.

Viešojo saugumo stiprinimas

Parengtas ir Seimui pateiktas Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siekiama perkelti ES teisės nuostatas ir palengvinti finansinės informacijos, kuri konkrečiu atveju būtina sunkiai nusikalstamai veikai užkardyti, nustatyti, ištirti arba baudžiamajam persekiojimui, naudojimui, taip pat pašalinti Europos Tarybos ekspertų komiteto dėl priemonių kovai su pinigų plovimu bei teroristų finansavimu (MONEYVAL) nustatytą trūkumą dėl reikalavimo pranešti apie teroristų finansavimo atvejus.

Įgyvendinant ES integruoto sienų valdymo daugiametę strateginę politiką, parengta ir bendru Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, finansų, krašto apsaugos, susisiekimo ir užsienio reikalų ministrų įsakymu patvirtinta Nacionalinė integruoto sienų valdymo 2020–2024 m. strategija ir jos įgyvendinimo 2020–2022 m. priemonių planas.

2020 m. įdiegus naujas sienos stebėjimo sistemas prie ES išorės sienos su Rusijos Federacija (apie 49 km ruože) ir Baltarusijos Respublika (apie 7,2 km ruože), moderniomis sienos stebėjimo technologijomis saugoma 100 proc. išorės sienos su Rusijos Federacija (225,99 km) ir 38,62 proc. išorės

⁴⁴ Energetikos ministerijos ekstremaliųjų situacijų valdymo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. kovo 13 d. įsakymu Nr. 1-47 „Dėl Ekstremaliųjų situacijų valdymo plano“.

⁴⁵ Valstybinis ekstremaliųjų situacijų valdymo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1503 „Dėl Valstybinio ekstremaliųjų situacijų valdymo plano patvirtinimo“.

⁴⁶ Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimas Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“

sienos su Baltarusijos Respublika (262,2 km).

Artimiausio laikotarpio prioritetai, įgyvendinant nacionalinio saugumo politikos uždavinius viešojo saugumo srityje, yra šie: modernių sienos stebėjimo sistemų diegimas prie ES išorės sienos su Baltarusijos Respublika; naujos ES informacinių sistemų architektūros įgyvendinimas, siekiant sudaryti sąlygas Lietuvos Respublikos institucijoms, atsakingoms už visuomenės saugumą, sienų apsaugą ir migracijos valdymą, vizų išdavimą ir prieglobstį, turėti prieigą prie ES informacinių sistemų ir gauti visą jų funkcijoms vykdyti reikalingą informaciją; finansinių nusikaltimų ir nusikaltimų elektroninėje erdvėje prevencijos ir tyrimo stiprinimas.

Nacionalinių kovos su terorizmu, smurtiniu ekstremizmu ir radikalėjimu pajėgumų stiprinimas

2020 m. Valstybės saugumo departamentas tęsė radikalias ideologijas propaguojančių ar ekstremizmą remiančių asmenų ir grupių identifikavimo procedūras, kurios leidžia efektyviai įvertinti konkrečių asmenų keliamą grėsmę ir numatyti reikiamus išteklius bei prevencijos priemonių poreikį. Valstybės saugumo departamentas taip pat nuolat renka informaciją apie galimą teroristų finansavimą, bendradarbiauja su kitomis valstybės ir teisėsaugos institucijomis, tobulina žvalgybos pareigūnų kompetenciją.

Kiekvienais metais Lietuvos policijai tenka apdoroti ir vertinti vis daugiau informacijos apie asmenis, susijusius su terorizmo reiškiniais, suteikti daugiau pagalbos kitų valstybių teisėsaugos institucijoms. Tam reikia ir didesnių išteklių. Būtina stiprinti teisėsaugos institucijų pareigūnų gebėjimus ir techninius pajėgumus, diegiant pažangias informacines technologijas ir techninius sprendimus.

Informacinio saugumo ir Lietuvos Respublikos politinės sistemos saugumo užtikrinimas

Kovoiant su informacinėmis grėsmėmis, 2020 m. prioritetas buvo skirtas institucijų strateginės komunikacijos procedūroms vystyti, tarptautiniam bendradarbiavimui plėtoti ir strateginės komunikacijos kampanijoms vykdyti. 2020 m. rugpjūčio 26 d. Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 955 „Dėl Strateginės komunikacijos nacionalinio saugumo srityje koordinavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Šiame dokumente apibrėžtos su strategine komunikacija nacionalinio saugumo srityje susijusios sąvokos, institucijų rengiamų strateginės komunikacijos kampanijų procedūra ir nustatytas reagavimo į informacinius incidentus algoritmas. 2021 m. numatoma parengti nacionalinį kovos su dezinformacija veiksmų planą.

Koordinuojant Vyriausybės kanceliarijai, vyko operatyvus atsakas į informacinius incidentus, įskaitant koordinaciją su sąjungininkais. Parengti ir išplatinti informacinės aplinkos vertinimo produktai, teiktos konsultacijos nacionalinėms ir tarptautinėms institucijoms, NATO valstybėms.

2020 m. gruodį Europos Komisija pristatė dvi svarbias iniciatyvas, telkiančias ES ir valstybių narių pastangas kovoje prieš dezinformaciją – Europos demokratijos veiksmų planą (EDAP) ir Skaitmeninių paslaugų aktą. EDAP dokumente kalbama apie lėšų didinimą, įskaitant ir galimas sankcijas. Skaitmeninių paslaugų akte numatoma didesnė atsakomybė socialinėms platformoms kovoje prieš dezinformaciją, iš socialinių platformų reikalaujama daugiau skaidrumo. Lietuva aktyviai dalyvavo svarstant ir teikiant idėjas šiems dokumentams. Lietuvai svarbu, kad EDAP dokumente išvardyti ambicingi tikslai ir galimos konkrečios priemonės rinkimų saugumui, žiniasklaidai ir kovai su dezinformacija stiprinti.

2020 m. Lietuva aktyviai dalyvavo dvišalėse konsultacijose su artimiausiais sąjungininkais istorinės atminties ir strateginės komunikacijos klausimais, kituose tarptautiniuose strateginės komunikacijos renginiuose, derindama bendrus veiksmus ir komunikacijos kampanijas, pvz., minint Antrojo pasaulinio karo Europoje pabaigos metines ir atkreipiant dėmesį į tai, kad Antrasis pasaulinis karas Lietuvai ir kitoms regiono valstybėms nesibaigė 1945 m.

Užsienio reikalų ministerija inicijavo ir kartu su tarptautiniais partneriais aktyviai vykdė mokymus, skirtus analitiniais ir kitiems gebėjimams informacijos analizės ir kampanijų planavimo klausimais stiprinti.

Siekdama didinti Lietuvos gyventojų atsparumą hibridinėms grėsmėms, Vyriausybės kanceliarija 2020 m. organizavo kibernetinį ir informacinį atsparumą skatinančią visuomenės informavimo kampaniją internetinėje, regioninėje žiniasklaidoje, televizijoje ir radijuje. Šios kampanijos rezultatas – Lietuvos gyventojų, kurie žino priemonės / būdus, padedančius apsisaugoti nuo kibernetinių išpuolių, skaičius padidėjo 27,4 proc. punktais (nuo 28,6 proc. iki 56 proc.)

Lietuvos kariuomenės Strateginės komunikacijos departamento atstovai perskaitė 48 paskaitas apie informacines grėsmes (apie 1 300 klausytojų). Dalis visuomenės buvo pasiekta rengiant vaizdo konferencijas. Per Lietuvos žiniasklaidos priemones paskelbta 19 pranešimų apie situaciją informacinėje aplinkoje. COVID-19 pandemijos laikotarpiu dalyvauta diskusijų laidose televizijoje ir radijuje, bendradarbiauta su žurnalistais rengiant straipsnius apie dezinformaciją, propagandą bei kitą priešišką informacinį poveikį žmonėms. Bendrai pasiekta apie milijono klausytojų auditorija.

Užsienio reikalų ministerijos pastangomis Lietuva įgyvendino socialinėje žiniasklaidoje Lietuvos laisvės kovotojų kampaniją, kartu su partneriais aktyviai pasakojo Antrojo pasaulinio karo pabaigos Europoje 75-mečio naratyvą, aktyviai atsakė į Rusijos bandymus peržiūrėti ir iškreipti istoriją. Laisvės kovotojų kampanijos metu buvo siekiama užpildyti informacinę erdvę pozityviais pasakojimais, demonstruojant tarptautinių ryšių stiprumą, demokratinų vertybių svarbą ir pozityvius pokyčius po komunizmo žlugimo.

Planuojama tęsti aktyvias komunikacines kampanijas laisvės kovotojų, nesaugios Baltarusijos AE, Sausio 13-osios ir kitomis temomis. Planuojamos tarptautinės konferencijos (tęstinė Vilniaus konferencija istorinėms traumoms nagrinėti) ir susitikimai (Liublino ketvertas) su regiono ir Vakarų politinėmis ir akademinėmis bendruomenėmis, pristatant istoriniais faktais ir jų mokslinė analize paremtą naratyvą laisvės kovų, tremčių ir Holokausto traumų temomis.

Numatoma kryptingai veikti tarptautiniu lygiu, skleidžiant žinią Vakarų sąjungininkams bei Rytų partneriams ir Rusijos visuomenei apie Lietuvos vaidmenį stiprinant demokratines vertybes regione, formuojant ir įgyvendinant Rytų partnerystės politiką, jos naudą visam regionui ir ES. Taip pat bus aktyviai veikama ES lygiu įgyvendinant Europos demokratijos veiksmų planą, toliau svarstant Skaitmeninių paslaugų aktą ir skatinant, kad ES skirtų vis daugiau dėmesio medijų raštingumui ir nepriklausomai žiniasklaidai remti.

Visuomenės pasirengimo valstybės gynybai, pilietinės visuomenės, šalies kultūrinio ir tautinio tapatumo stiprinimas

2020 m. krašto apsaugos sistema tęsė aktyvią veiklą pilietinio ir patriotinio ugdymo srityje, skatindama visuomenę domėtis šalies gynybos klausimais, kariuomene ir prisidėti prie šalies saugumo.

Neformaliojo ugdymo srityje pagrindinis vaidmuo teko Lietuvos šaulių sąjungai. Krašto apsaugos ministerijos remiamose Lietuvos šaulių sąjungos vaikų stovyklose 2020 m. dalyvavo 5 366 vaikai. Lietuvos šaulių sąjungos veikloje 2020 m. dalyvavo apie 5 200 jaunųjų šaulių.

Į pilietinį ir patriotinį ugdymą įtraukiant ir nevyriausybinės organizacijas, 2020 m. buvo iš dalies finansuotos 8 asociacijų ir viešųjų įstaigų inicijuotos veiklos programos, skirtos pilietiškumui, tautiniam identitetui ir gebėjimams ginti valstybę ugdyti.

Buvo organizuojami įvairūs pilietiškumą ugdantys ir domėjimąsi Lietuvos kariuomene ir krašto apsaugos sistema skatinantys renginiai moksleiviams ir jaunimui. Sėkmingai įgyvendinti jau tradiciniais tapę nacionalinis mokinių konkursas „Praeities stiprybė – dabarčiai“ ir rašinių konkursas „Mes esame NATO“. Įvyko pilietiškiausios mokyklos atranka Gedimino pilies bokšto Lietuvos valstybinei vėliavai gauti. Kartu su Britų taryba (angl. *British Council*), Kultūros ministerija, Jaunimo reikalų departamentu prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos rengti mokymai (pilietiškumo dirbtuvės) „Stiprūs įvairovėje“, skirti Lietuvos įvairių etninių grupių jaunimo integracijai, pilietinei atsakomybei skatinti, šalies saugumo problematikai aktualizuoti. Bendradarbiaujant su Vilniaus dailės akademija, surengtas akademijos studentų konkursas plakatams apie Lietuvos kariuomenę sukurti.

Pilietinis ir patriotinis ugdymas įtrauktas į bendrąsias ugdymo programas. Aktualia informacija pilietiškumo ugdymo temomis skelbiama Ugdymo sodo svetainėje⁴⁷. Įvairių dalykų mokytojai tobulina kompetencijas pagal nacionalinę kvalifikacijos tobulinimo programą „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“, taip pat kituose kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Rengiamos TV

⁴⁷ Tinklapyje Ugdymo sodas išskirta atskira skiltis, kurioje skelbiama informacija nacionalinio saugumo tema (<https://duomenys.ugdome.lt/?mm/dry/med=126>). Parengta mokomoji medžiaga „Idėjos ugdymui: kaip atskleisti nacionalinio saugumo ir krašto gynybos temas“. Ji prieinama: <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/9300>

transliacijos nacionalinio saugumo, pilietiškumo, tautinio tapatumo temomis⁴⁸. Nacionalinio saugumo, patriotizmo, pilietinio pasipriešinimo, pilietiškumo, medijų raštingumo ugdymas akcentuojamas atnaujinamose ugdymo programose⁴⁹.

Papildomai organizuoti mokymai pedagogams pagal Nacionalinės kvalifikacijos tobulinimo programos „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ pasirenkamąjį modulį „Pilietis ir šalies gynyba“. Mokymuose dalyvavo 200 pedagogų. Jie įgytas žinias integruos į savo mokomuosius dalykus ir perduos jas šalies mokyklų mokiniams.

Bendradarbiaujant su LRT buvo parengti 2 projektai: Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės dienos vaizdo projektas ir Kariuomenės dienos projektas „Lietuvos karžygys“ (žiūrėjo didelė TV žiūrovų auditorija – nuo 26 iki 90 tūkstančių žiūrovų).

2020 m. toliau tęsta Nesmurtinio pilietinio pasipriešinimo kursų programa, skirta supažindinti Lietuvos Respublikos piliečius su neginkluoto pasipriešinimo veiksmais. 2020 m. kursas išklause daugiau kaip 600 dalyvių iš įvairių visuomenės grupių.

Surengti mokymai pedagogams „Pilietinio pasipriešinimo ir išgyvenimo pagrindai“, kurių metu vyko teoriniai ir praktiniai edukaciniai užsiėmimai apie pilietinį pasipriešinimą, individualų ir šeimos pasirengimą karinei krizei, svarbiausius išgyvenimo įgūdžius.

2020 m. išleistas leidinys „Išgyvenimo atmintinė“, jis išplatintas Lietuvos šaulių sąjungos nariams ir kitiems piliečiams. Taip pat parengtas išleisti mokomasis leidinys visuomenei „Pilietinio pasipriešinimo abėcėlė. Patarimai, kaip kovoti be ginklų“.

2020 m. parengtos ir įgyvendintos Lietuvos valstybės atkūrimo dienos – Vasario 16-osios minėjimo ir Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo Kovo 11-osios dienos minėjimo programos. 2020 m. Kultūros ministerijos iniciatyva buvo skirtas dalinis finansavimas 47 Lietuvos kultūros centrums, kurie vykdė kūrybines iniciatyvas, stiprinančias Lietuvos visuomenės pagarbą valstybei, jos istorijai, kultūrai ir tradicijoms. Dėl karantino suvaržymų dalis planuotų renginių buvo perkelti vėlesniam laikotarpiui, dalis šiai progai skirtų renginių sėkmingai įgyvendinti virtualioje erdvėje.

2020 m., kaip ir kasmet, Kultūros ministerija suorganizavo renginius, kuriais minimos valstybei svarbios istorinės datos, skatinamas kultūrinės tapatybės išlaikymas, ugdomi visuomenės tolerancijos, pilietiniai ir patriotiniai jausmai, dalyvavo įgyvendinant Lietuvos Steigiamojo Seimo šimtmečio, Vilniaus Gaono ir Lietuvos žydų istorijos, Eugenijos Šimkūnaitės, Čiunės Sugiharos, Tautodailės, UNESCO Paveldo pasaulio Lietuvoje metų, Mokyklų bendruomenių, Šventojo Jono Pauliaus II metų minėjimo programas, patvirtino Tautinių mažumų istorijos Lietuvoje reprezentavimo 2020–2022 metų veiksmų planą⁵⁰. Patvirtintas Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metų minėjimo 2021 metais planas⁵¹.

Ekonominio ir energetinio saugumo stiprinimas

Elektros energijos iš Baltarusijos nepirkimas. Įgyvendinant Būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliame grėsmių, įstatymą⁵², Branduolinės elektrinės pripažinimo nesaugia įstatymą⁵³, kuriuo Baltarusijos AE pripažinta nesaugia branduoline elektrine, keliančia grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, aplinkai ir visuomenės sveikatai, 2020 m. buvo pasiektas principinis Baltijos šalių politinis susitarimas, kad elektros energija iš Baltarusijos negali patekti į Baltijos šalių rinką, pradėjus veikti Baltarusijos AE.

Baltijos Ministrų Tarybos užsienio reikalų ministrų 2020 m. lapkričio 6 d. susitikime priimtas bendras pareiškimas, kuriame patvirtintas Baltijos šalių susitarimas dėl elektros importo iš Baltarusijos nutraukimo, pradėjus veikti Baltarusijos AE, o 2020 m. gruodžio 21 d. susitikimo deklaracijoje dar kartą

⁴⁸ <https://mokytojojtv.blogspot.com/>

⁴⁹ Programų projektai skelbiami <https://www.mokykla2030.lt/bp-projektai/>

⁵⁰ Tautinių mažumų istorijos Lietuvoje reprezentavimo 2020–2022 metų veiksmų planas patvirtintas 2020 m. kovo 16 d. kultūros ministro įsakymu Nr. IV-189.

⁵¹ Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metų minėjimo 2021 metais planas patvirtintas 2020 m. spalio 14 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1137.

⁵² 2017 m. balandžio 20 d. Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliame grėsmių, įstatymas Nr. XIII-306.

⁵³ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl branduolinės elektrinės, statomos Baltarusijos Respublikoje, Astravo rajone, pripažinimo nesaugia, keliančia grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, aplinkai ir visuomenės sveikatai“.

patvirtintas Baltijos šalių sutarimas nepirkti elektros energijos iš Baltarusijos ir pabrėžtas įsipareigojimas paspartinti bendrų priemonių, kurios veiksmingai užkirstų kelią elektros energijai iš Baltarusijos tiesiogiai ar netiesiogiai patekti į Baltijos šalių rinką, įgyvendinimą. Tačiau dėl skirtingų Lietuvos, Latvijos ir Estijos interesų skiriasi požiūris, kokių techninių priemonių būtina imtis, siekiant efektyviai apriboti elektros energijos importą iš Baltarusijos, ir dėl elektros energijos importo iš trečiųjų šalių iki 2025 m. ir po 2025 m. Siekta parengti ir suderinti naują trišalę prekybos elektra su trečiosiomis šalimis metodiką, kuri užtikrintų efektyvų Būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių, įstatymo įgyvendinimą ir užkardytų elektros patekimą tiesiogiai ir netiesiogiai į Lietuvos rinką iš valstybių, kuriose veikia nesaugios atominės elektrinės. Buvo siekiama, kad metodiką Baltijos šalys patvirtintų kartu su kilmės garantijų sistema ir infrastruktūros mokesčiu.

2020 m. lapkričio 3 d. Lietuvos elektros perdavimo sistemos operatoriui LITGRID AB (toliau – LITGRID) užfiksavus duomenis, rodančius elektros energijos gamybą Baltarusijos AE, vadovaujantis minėtų įstatymų ir Prekybos elektros energija taisyklių⁵⁴ nuostatomis, pagal kurias nuo elektros energijos branduolinėje elektrinėje gamybos technologinių bandymų metu pradžios Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos jungiamųjų linijų pralaidumai kitos paros ir einamosios paros prekybai elektros energija yra lygūs 0 MW, nedelsiant buvo nustatytas 0 MW pralaidumas komerciniam elektros srautui per Lietuvos ir Baltarusijos elektros energijos jungtis. Tačiau 2020 m. lapkričio 3 d. Latvijos perdavimo sistemos operatorius biržos informacinėje sistemoje paskelbė pranešimą, kad bus išduoti pralaidumai prekybai elektros energija iš Rusijos⁵⁵. Atitinkamai nuo 2020 m. lapkričio 5 d. prasidėjo elektros energijos prekyba per Latvijos ir Rusijos pjūvį⁵⁶. Šią prekybą Latvija ir Estija vykdo vadovaudamosi dvišaliai pasitvirtinta pralaidumų nustatymo metodika⁵⁷, kuriai nepritaria Valstybinė energetikos reguliavimo taryba⁵⁸.

Kadangi fiziniai elektros srautai į Baltijos šalių elektros energetikos sistemas ir toliau patenka per Lietuvos–Baltarusijos pjūvį, yra rizika, kad į Lietuvos rinką netiesiogiai patenka elektros energija iš Baltarusijos, kurioje veikia nesaugi atominė elektrinė. Tęsimas trišalis derybų procesas tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos, dalyvaujant Europos Komisijai, siekiant bendro susitarimo dėl trišalės prekybos elektra su Rusija metodikos, kilmės garantijų sistemos ir infrastruktūros mokesčio įvedimo.

Vyriausybė 2021 m. sausio 13 d. sudarė komisiją sinchronizacijos projekto įgyvendinimo, elektros energetikos sistemos patikimo veikimo stiprinimo ir būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių, taikymo klausimams koordinuoti. Energetikos ministro vadovaujama darbo grupė, sudaryta 2021 m. sausio 15 d. Ministro Pirmininko potvarkiu, parengs pasiūlymus minėtai Vyriausybės komisijai dėl Lietuvos pozicijos visais prekybos elektra iš Baltarusijos klausimais.

Baltijos šalių sinchronizacija su kontinentinės Europos tinklais. Siekiant stiprinti energetinę nepriklausomybę, būtina spartinti priemonių Lietuvos elektros energetikos sistemos savarankiškumui ir patikimui didinti parengimą ir įgyvendinimą, kaip nurodyta Valstybės gynimo tarybos 2020 m. rugpjūčio 27 d. nutarime ir nustatyta Vyriausybės programoje.

2020 m. gegužę LITRID ir Lenkijos elektros perdavimo tinklo operatorius PSE S.A. (toliau – PSE) pasirašė tarpvalstybinės elektros jungties tarp Lietuvos ir Lenkijos „Harmony Link“ projekto įgyvendinimo etapo bendradarbiavimo sutartį. Šia sutartimi abiejų šalių elektros perdavimo sistemų operatoriai įsipareigojo lygiomis dalimis prisidėti prie projekto įgyvendinimo.

2020 m. gegužę baigta 110 kV elektros perdavimo linijos Pagėgiai–Bitėnai statyba – šios jungties įrengimas yra sudėtinė Sinchronizacijos projekto dalis, sustiprinusi Lietuvos elektros sistemą Kaliningrado pasienyje.

⁵⁴ Prekybos elektros energija taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2009 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. 1-244 „Dėl Prekybos elektros energija taisyklių patvirtinimo“.

⁵⁵ <https://umm.nordpoolgroup.com/#/messages/fac68cd5-e9d0-495b-a9d9-d11770c87cd8/1>

⁵⁶ <https://www.nordpoolgroup.com/Market-data/1/Dayahead/Capacities/1/Capacities/LV/Norway1/?view=table>

⁵⁷ <https://www.ast.lv/en/events/methodology-trade-electricity-russia>

⁵⁸ https://www.regula.lt/SiteAssets/naujienu-medziaga/2020/2020-11/Pastabos_20201103.pdf

2020 m. birželio 23 d. papildytas Elektros energetikos sistemos sujungimo su kontinentinės Europos elektros tinklais darbui sinchroniniu režimu įstatymas, kuriuo įtvirtinti specialieji saugumo reikalavimai, įgyvendinant Sinchronizacijos projektą, sukuriant prielaidas efektyviau valdyti Sinchronizacijos projekto įgyvendinimo rizikas, įskaitant ir rizikas, susijusias su potencialių tiekėjų ir sub tiekėjų atitiktimi nacionalinio saugumo interesams.

2020 m. rugsėjį paskelbtas sinchroninių kompensatorių pirkimo konkursas. Šie tinklo inerciją užtikrinantys įrenginiai yra vieni iš svarbiausių elementų, reikalingų sėkmingam Baltijos šalių elektros sistemų veikimui po sinchronizacijos užtikrinti. Sinchroniniai kompensatoriai bus įrengti Alytaus, Telšių ir Neries (Vilniaus rajonas) transformatorių pastotėse.

2020 m. spalio 1 d. vykusiame Europos infrastruktūros tinklų (*angl., Connecting Europe Facility*) Koordinacinio komiteto posėdyje ES šalys pritarė Europos Komisijos pasiūlymui projektui skirti 720 mln. eurų finansinę paramą⁵⁹.

2020 m. lapkričio 11 d. patvirtintas Elektros energetikos sistemos savarankiškumo ir patikimumo stiprinimo priemonių planas⁶⁰, siekiant užtikrinti, kad iki sinchronizacijos su kontinentinės Europos tinklais būtų įgyvendintos visos priemonės patikimam elektros energetikos sistemos veikimui užtikrinti ir sistemos atsparumui nuo galimo trečiųjų šalių poveikio stiprinti. Šiame plane numatyti 4 svarbiausi etapai, kurie užtikrins elektros energetikos sistemos pasirengimą veikti efektyviai ir patikimai. Iki 2021 m. antrosios pusės numatyta įgyvendinti LitPol Link jungties išplėtimo projektą ir atlikti visus būtinus bandymus su Lenkijos perdavimo sistemos operatoriumi, kad prireikus sistemai būtinas dažnis būtų palaikomas per jungtis su Lenkija ir taip užtikrinamas patikimas Lietuvos elektros energetikos sistemos veikimas. Taip pat numatyti sprendimai, kurie užtikrins vietinės elektros energijos generacijos pasirengimą. Taip bus užtikrintos galimybės Lietuvos elektros energetikos sistemai veikti savarankiškai izoliuotu režimu, efektyviausiai sąnaudų ir saugumo požiūriu. Taip pat į planą įtrauktas 200 MW energijos kaupiklių projektas, kuris svarbus Lietuvos energetiniam saugumui ir patikimam elektros energijos perdavimo sistemos darbui iki sinchronizacijos su kontinentinės Europos tinklais. Numatyta įdiegti energijos kaupimo įrenginius, kurių suminė galia sieks ne mažiau nei 200 MW, o talpa sudarys ne mažiau nei 200 MWh. Jie bus naudojami momentiniam energijos perdavimo sistemos veiklos patikimumui užtikrinti, tinkle esant nenumatytoms situacijoms.

2020 m. lapkričio 26 d. LITGRID ir PSE pasirašė sutartį su konsorciumu, kurį sudaro MEWO S.A., Gdynės jūrų universitetas ir UAB „Garant Diving“, dėl dugno tyrimo Baltijos jūros zonoje, kurioje planuojama tiesti „Harmony Link“ elektros jungtį, sujungiančią Lenkiją ir Lietuvą. Pagal šią sutartį konsorciumas atliks jūros dugno geofizinius ir geotechninius tyrimus suplanuotoje kabelio trasoje tarp Lietuvos ir Lenkijai priklausančių Baltijos jūros pakrančių. Parengtoje ataskaitoje bus aprašyta jūros dugno būklė kabelio trasos zonoje ir pateikta informacija, būtina kabelio tiesimo ir apsaugos strategijai.

2020 m. gruodį LITGRID užbaigė 330 kV elektros perdavimo linijos Lietuvos elektrinė–Vilnius rekonstrukciją. Tai jau trečias įgyvendintas strateginis projektas, būtinas Lietuvos elektros sistemos sinchronizacijai su kontinentinės Europos tinklais. Rekonstruota linija reikšmingai sustiprino Vilniaus regiono elektros tinklo patikimumą.

Energijos išteklių diversifikacijos ir konkurencijos sąlygos. Lietuvoje esanti gamtinių dujų infrastruktūra leidžia maksimaliu pajėgumu panaudoti suskystintųjų gamtinių dujų (SGD) terminalą, taip pat prireikus yra galimybė aprūpinti gamtinėmis dujomis ir Latvijos bei Estijos gamtinių dujų vartotojus. 2020 m. pradėjo veikti „Balticconnector“ jungtis, jungianti Baltijos šalių ir Suomijos dujų rinkas. Pradėtas

⁵⁹ Parama bus skirta didžiausiems ir jau pradėtiems vykdyti sinchronizacijos projektams, užtikrinant 75 proc. intensyvumo finansavimą. Didžioji lėšų dalis, 493 mln. eurų, skirta „Harmony Link“ jungties tarp Lietuvos ir Lenkijos statybai, dar 166,5 mln. eurų bus skirta sinchroniniams kompensatoriams Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje įrengti. Likusi dalis skiriama Lenkijos tinklų modernizavimui ir plėtrai, reikalingai „Harmony Link“ jungties integracijai. Sinchronizacijos antrojo etapo projektams finansuoti Lietuvoje skirta suma sieks 301 mln. eurų. Įskaitant ankstesnę 323 mln. eurų ES paramą pirmajam sinchronizacijos etapui, programa jau viršijo 1 mlrd. eurų pagal ES finansavimą. Pirmasis etapas, kuris šiuo metu dar vykdomas, buvo skirtas trijų Baltijos šalių vidiniams elektros tinklams stiprinti. Bendra finansavimo suma – rekordinė tarp visų ES finansuojamų energetikos projektų.

⁶⁰ Elektros energetikos sistemos savarankiškumo ir patikimumo stiprinimo priemonių planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1270 „Dėl Elektros energetikos sistemos savarankiškumo ir patikimumo stiprinimo priemonių plano patvirtinimo“.

įgyvendinti dujotiekių jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos (GIPL) projektas, kuris leis turėti dar vieną gamtinių dujų šaltinį ir sujungs Lietuvos gamtinių dujų sistemą su Europos gamtinių dujų sistema, taip galutinai užbaigdamas rytinės Baltijos pakrantės dujų rinkos izoliaciją, ir suteiks naujų galimybių Lietuvai. Projektą planuojama užbaigti 2021 m. pabaigoje.

Transportas. Lietuvai „Rail Baltica“ geležinkelio linija yra kritiškai svarbi infrastruktūra ir Susisiekimo ministerija skiria ypatingą dėmesį šiam geležinkelių projekto įgyvendinimui. 2021 m. toliau bus dirbama su infrastruktūros valdymo reguliavimo klausimais infrastruktūros valdytojo funkcijų išpildymui, siekiant užtikrinti „vieno langelio“ nepertraukiamą paslaugų teikimą operatoriams visame „Rail Baltica“ geležinkelio koridoriuje.

2020 m. toliau vyko ir svarbiausios kelių transporto arterijos Šiaurės–Pietų kryptimi „Via Baltica“, kuri svarbi užtikrinant Lietuvos integraciją į ES transporto tinklus, modernizavimo ir platinimo darbai. „Via Baltica“ nuo Marijampolės iki Lenkijos sienos atkarpos projektas suskaidytas į 4 etapus, atsižvelgiant į riziką dėl žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūros trukmės, techninio projekto parengimo, viešųjų pirkimų rangos darbams vykdymo apskundimo galimybės ir termino nukėlimo, didesnės konkurencijos vykdant statybos darbus.

Kibernetinio saugumo stiprinimas

2020 m. dėl pandemijos daugelį veiklos procesų perkėlus į elektroninę erdvę, visuomenės, verslo ir valstybės institucijų ir įstaigų priklausomybė nuo informacinių ir ryšių technologijų (toliau – IRT) labai padidėjo ir tai neišvengiamai sukėlė naujų iššūkių ir įtampos kibernetinio saugumo srityje. Nusikaltėliai, piktavaliai, priešiška nusiteikusi valstybė šią įtampą panaudojo savo tikslams – prisidengdami COVID-19 tema, iš asmenų viliojo pinigus, komercines paslaptis, asmens duomenis, skleidė melagienas. Smulkios ir vidutinės įmonės, siekdamos kuo skubiau pertvarkyti savo veiklą, ne visada laikėsi pagrindinių kibernetinio saugumo reikalavimų. Ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros valdytojams, valstybės informacinių išteklių valdytojams bei tvarkytojams dažnai tik formaliai įgyvendinant Vyriausybės patvirtintus organizacinius ir techninius kibernetinio saugumo reikalavimus, kibernetinio saugumo užtikrinimo problema tik dar labiau išryškėjo.

Nacionalinis kibernetinio saugumo centras (toliau – NKSC) 2020 m. suvaldė 4 330 kibernetinių incidentų. Bendras rankiniu būdu apdorotas kibernetinių incidentų skaičius padidėjo 25 proc., palyginti su 2019 m. Nors NKSC, vertindamas kibernetinio saugumo situaciją Lietuvoje, tiesiogiai nesieja 2020 m. fiksuoto didesnio kibernetinių incidentų skaičiaus su COVID-19 sukelta krize, tačiau piktavaliai puikiai pasinaudojo pasikeitusiais visuomeninio gyvenimo pokyčiais įvairiems atakos vektoriams sukurti ir sparčiau skleisti.

Nepaisant Lietuvą ir pasaulį ištikusios pandemijos ir jos sukeltos krizės, 2020 m. kibernetinis saugumas Lietuvoje buvo toliau stiprinamas, įgyvendinant Kibernetinio saugumo įstatymą ir kitus teisės aktus bei vykdant įvairias iniciatyvas kibernetinio saugumo srityje.

2020 m. kovą parengtas ir patvirtintas Kibernetinio pajėgumo planas, kuriuo remiantis bus stiprinami krašto apsaugos sistemos institucijų ir įstaigų, veikiančių kibernetinio saugumo srityje, kibernetinio saugumo pajėgumai.

2020 m. rugsėjį parengti Kibernetinio saugumo įstatymo ir Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimo įstatymo projektai, numatantys Lietuvos rinkos subjektams galimybę informacinių ir ryšių technologijų produktus, procesus ir paslaugas sertifikuoti pagal Europos kibernetinio saugumo sertifikavimo schemas ir įteisinantys atsakingo ryšių ir informacinių sistemų pažeidžiamumą atskleidimo modelį Lietuvos teisinėje sistemoje.

Siekiant didinti penktosios kartos judriojo ryšio (5G) saugumą, 2020 m. birželio 30 d. priimtas Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas, kuriuo įmonės, teikiančios 5G ryšio paslaugas ar valdančios šioms paslaugoms teikti reikalingą infrastruktūrą, Krašto apsaugos ministerijos siūlymu nuo 2020 m. spalio įtrauktos į nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių sąrašą. Tokios 5G įmonės savo veikloje privalo įgyvendinti papildomas saugumo priemones (taip pat ir kibernetinio saugumo), o savo veiklą organizuoti ir vykdyti taip, kad nekiltų grėsmė nacionalinio saugumo interesams.

2020 m. sausį NKSC pradėjo veikti karinis saugumo operacijų centras (toliau – MilCERT). MilCERT užtikrina krašto apsaugos sistemos informacinių sistemų kibernetinį saugumą. Planuojama, kad visą pajėgumą MilCERT pasieks po kelerių metų, kai bus parengta pakankamai personalo nenutrūkstamam krašto apsaugos sistemos informacinių sistemų stebėjimui ir gynybai organizuoti.

2020 m. buvo tęsiamas ES Nuolatinio struktūrizuoto bendradarbiavimo projektas „Kibernetinės greitojo reagavimo pajėgos ir tarpusavio pagalba kibernetinio saugumo srityje“ ir pasiektas pajėgų pradinis operacinis pajėgumas (angl. *Initial Operational Capability*). 2020 m. budinčių pajėgų rotacijai vadovavo Lietuva, jas sudarė kibernetinio saugumo specialistai iš Lietuvos, Lenkijos, Nyderlandų ir Rumunijos. Šios pajėgos 2020 m. nuotoliniu būdu dalyvavo dvejose kibernetinio saugumo pratybose. Pajėgų kibernetiniai gebėjimai ir veikimo procedūros 2020 m. buvo išbandyti pakviečiant pajėgas atlikti kibernetinio saugumo pažeidžiamumo vertinimą Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos interneto svetainėse.

2020 m. žengti dar keli žingsniai, Kaune kuriant Regioninį kibernetinės gynybos centrą. Spalį NKSC pradėjo vykdyti centro funkcijas, o JAV patvirtino skirsiančios 10 mln. dolerių kibernetinio saugumo mokymų infrastruktūrai Kaune sukurti. Centras turėtų tapti pagrindine Lietuvos ir JAV dvišalio bendradarbiavimo kibernetinėje srityje platforma, jame taip pat bus bendradarbiaujama su Sakartvelo bei Ukrainos kibernetinio saugumo specialistais. Pagrindiniai centro uždaviniai – skatinti inovatyvių kibernetinio saugumo technologijų kūrimą, rengti kibernetinio saugumo specialistus ir tarpusavyje keistis informacija apie kibernetines grėsmes.

Krašto apsaugos ministerijos atstovai aktyviai prisidėjo prie 2020 m. rugsėjį Europos Komisijos ir ES Kibernetinio saugumo agentūros (ENISA) iniciatyva įsteigto Kibernetinių krizių bendradarbiavimo tinklo (angl. *Cyber Crisis Liaison Organisation Network (CyCLONe)*) kūrimo. Šis tinklas padės efektyviau koordinuoti ES valstybių narių veiksmus ir priimti sprendimus ES mastu, įvykus kibernetinio saugumo incidentui.

Siekiant didinti kibernetinio saugumo brandą, 2020 m. birželį visuomenei pristatytas leidinys „Kibernetinis saugumas ir verslas. Ką turėtų žinoti kiekvienas įmonės vadovas“. NKSC vykdė atsparumo kibernetinėms grėsmėms patikrinimus⁶¹, o 2020 m. spalio 20–22 d., bendradarbiaudamas su Kauno technologijos universitetu, surengė kasmetines nacionalines kibernetinio saugumo pratybas „Kibernetinis skydas 2020“⁶².

NKSC, plėtodamas Kibernetinio saugumo informacinį tinklą, į jį įtraukė 245 valstybės informacinių išteklių valdytojams bei tvarkytojams ir ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros valdytojams priskiriamas organizacijas. Bendras Kibernetinio saugumo informacinio tinklo naudotojų skaičius aprėpia 79,2 proc. visų valstybės informacinių išteklių valdytojų bei tvarkytojų ir 100 proc. ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros valdytojų.

Ryšių reguliavimo tarnyba 2020 m. vykdė viešųjų elektroninių ryšių paslaugų nepertraukiamo teikimo (vientisumo) stebėseną. Elektroninių ryšių paslaugos itin svarbios ir užtikrinant nacionalinį saugumą, reagavimą į ekstremaliasias situacijas. Viešųjų elektroninių ryšių paslaugų nepertraukiamas teikimas gali būti sutrikdytas ne tik dėl kibernetinio incidento, bet ir dėl tinklo įrangos gedimo, elektros energijos tiekimo sutrikimo ir kitų priežasčių, pažeidžiančių tinklų vientisumą. 2020 m. Ryšių reguliavimo tarnyba gavo 10 pranešimų iš 4 viešųjų ryšių tinklų teikėjų apie įvykusius viešųjų ryšių tinklų vientisumo pažeidimus. Visi šie atvejai buvo fiksuoti COVID-19 pandemijos metu paskelbto pirmojo karantino pradžios laikotarpiu. Tačiau, palyginti su situacija ankstesniais metais, matyti, kad pandemijos metu gerokai išaugęs naudojimasis elektroninių ryšių paslaugomis reikšmingai nepadidino viešųjų ryšių tinklų vientisumo sutrikimų skaičiaus. Tad apibendrinant 2020 m. viešųjų ryšių tinklų vientisumo situaciją, stebimą pagal

⁶¹ 2020 m. buvo vykdyti Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos, Aplinkos apsaugos agentūros, Nacionalinės teismų administracijos valdomų informacinių sistemų patikrinimai.

⁶² Pratybose iš viso dalyvavo 73 organizacijos, iš jų – 64 valstybinių informacinių išteklių valdytojai ir ypatingos svarbos informacinių išteklių valdytojai arba tvarkytojai. Didžiąją pratybose dalyvaujančių organizacijų dalį sudarė valstybės institucijos. Taip pat dalyvavo asmens sveikatos priežiūros įstaigos, energetikos bendrovės, vandens tiekėjai, savivaldybės, bankai, universitetai, mobilusis ryšio operatoriai ir kitos organizacijos.

Tarnybai teikėjų teiktus pranešimus apie vientisumo pažeidimus, ir įvertinus Tarnybos specialistų nuolat atliekamus viešųjų elektroninių ryšių paslaugų spartos ir kokybės matavimus, daroma išvada, kad Lietuvos viešųjų ryšių tinklų pajėgumai buvo ir yra pakankami (viešųjų ryšių tinklų teikėjų buvo nuolat didinami, siekiant patenkinti pandemijos metu itin išaugusį poreikį).

Šiuolaikinių valstybių gerovė glaudžiai susijusi su elektroninių ryšių tinklų egzistavimu, sklandžiu jų veikimu ir tinklais teikiamų paslaugų įvairove. 2020 m. šis sektorius patyrė esminių permainų, susijusių su ryšių technologijų pokyčiais ir dėl COVID-19 pandemijos įtakos. Viešųjų elektroninių ryšių paslaugos atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant nacionalinį saugumą, operatyviai reaguojant į ekstremaliasias situacijas ir šalies ekonominę plėtrą.

2020 m. Ryšių reguliavimo tarnyba atliko interneto karštosios linijos funkcijas. Tarnybos interneto karštosios linijos www.svarusinternetas.lt tikslas – priimti ir tirti interneto vartotojų, skaitmeninėje erdvėje susidūrusių su vaikų seksualiniu išnaudojimu, smurtu ar patyčiomis, pornografija, narkotinių medžiagų platinimu, rasinės ir tautinės nesantaikos kurstymu, kita neteisėta arba žalinga informacija, pranešimus. Tarnyba turi teisę duoti privalomus nurodymus Lietuvoje veikiantiems elektroninės informacijos prieglobos arba viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjams pašalinti jų tarnybinėse stotyse saugomą draudžiamą skleisti informaciją arba panaikinti galimybę pasiekti šią informaciją. 2020 m. Tarnyba interneto karštąja linija gavo 1 373 pranešimus. Tarnybos specialistai nustatė, kad 460 atvejų (34 proc. visų gautų pranešimų) pranešimuose nurodytas turinys buvo išties draudžiamas arba darantis neigiamą poveikį nepilnamečiams, ir dėl nurodyto turinio buvo galima imtis atitinkamų veiksmų (2019 m. gauti 998 pranešimai, iš jų 482 (t. y. 48 proc.) persiųsti atitinkamoms institucijoms tolesniam tyrimui).

Socialinio saugumo stiprinimas, demografinės būklės gerinimas

Šalyje susidarius epidemiologinės krizės situacijai dėl COVID-19, o valstybės valdžios institucijoms imantis būtinų kraštutinių ir neįprastų priemonių, siekiant apsaugoti visuomenės sveikatą, itin svarbu užtikrinti, kad viruso sukeltos rizikos neleistų visuomenėje plisti baimės, įtarumo, nepasitikėjimo, nepakantumo nuotaikoms atskirų grupių atžvilgiu. Šiais klausimais itin svarbi visų valstybės valdymo institucijų bendra ir nuosekli komunikacija ir bendradarbiavimas su atskirų sričių specialistais, siekiant sumažinti epidemiologinės krizės poveikį gyventojų psichologinei (emocinei) sveikatai. Būtina užtikrinti įvairių formų kokybišką ir prieinamą emocinės ir psichologinės pagalbos teikimą, smurto artimoje aplinkoje, smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos priemonių vykdymą ir plėtrą. Tai svarbu mažinant savižudybių, smurtinių nusikaltimų, psichosomatinių susirgimų riziką.

Nuo 2020 m. balandžio gyventojai pagalbos gali kreiptis emocinės pagalbos linija 1809, kuri vienija emocinę paramą teikiančias linijas: Vilties liniją, Pagalbos moterims liniją, Jaunimo liniją, Vaikų liniją ir Sidabrinę liniją. Šiose linijose emocinę paramą teikia specialiai, tam paruošti savanoriai ir psichologai. 2020 m. birželį startavusi psichologinės pagalbos platforma pagalbasau.lt leidžia šalies gyventojams daugiau sužinoti apie savo ir artimųjų psichikos sveikatą ir greitai rasti reikiamą pagalbą. [Pagalbasau.lt](http://pagalbasau.lt) svetainėje atsakius į pateikiamus klausimus, galima įsivertinti savo emocinę būseną, o interaktyviame žemėlapyje – rasti išsamią informaciją apie pagalbos sistemą Lietuvoje: pagalbą teikiančių įstaigų adresus, kontaktinius duomenis ir teikiamas paslaugas. Taip pat pagalbą žmonėms, susidūrusiems su grėsme žmogaus sveikatai arba gyvybei, nuo 2020 m. spalio teikia mobiliosios krizių įveikimo komandos⁶³.

Nuo 2020 m. rudens Visuomenės sveikatos biuruose pradėtos teikti šios nemokamos paslaugos: streso valdymo, emocijų atpažinimo ir valdymo grupiniai užsiėmimai; savitarpio pagalbos grupių užsiėmimai (įvairiomis temomis); psichologinės konsultacijos grupėse; individualios psichologo konsultacijos asmenims, kuriems pasireiškia psichikos sveikatos rizikos veiksnių dėl sudėtingų gyvenimiškų situacijų (iki 5 vienam asmeniui). Todėl gyventojai, patiriantys koronaviruso pandemijos sukeltą stresą, nerimą bei išgyvenantys kitas sudėtingas gyvenimiškas situacijas gali kreiptis į visuomenės sveikatos biurus.

⁶³ Jos darbą pradėjo dviuose apskrityse – Vilniaus ir Kauno. Vilniaus apskrityje jos dirbs Vilniaus ir Vilniaus rajono savivaldybėse, taip pat Elektrėnų savivaldybėje bei dar 5 rajonų savivaldybėse – Šalčininkų, Širvintų, Švenčionių, Trakų bei Ukmergės. Kauno apskrityje komandos darbuosis Kauno miesto ir Birštono savivaldybėse, taip pat 6 rajonų savivaldybėse – Kauno, Kėdainių, Kaišiadorių, Jonavos, Prienų bei Raseinių.

Norint gauti šią nemokamą psichologinę pagalbą, nereikia specialaus gydytojo siuntimo, pakanka susiekti su artimiausiu Visuomenės sveikatos biuru.

Aplinkos apsaugos užtikrinimas

Siekiant užtikrinti efektyvų ir koordinuotą aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės organizavimą ir vykdymą, atliekama aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės reforma, šios kontrolės funkcijas koncentruojant vienoje institucijoje. 2020 m. buvo vykdomas antrasis minėtos reformos etapas, kurio metu Aplinkos apsaugos įstatymo, Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo, Miškų įstatymo, Saugomų teritorijų įstatymo pakeitimais sistemiškai patikslintas aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės turinys, suderintos specialųjų įstatymų nuostatos, įtvirtinama, kad aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdo viena institucija – Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos, aiškiai atskirtos Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos, Valstybinės miškų tarnybos ir Aplinkos apsaugos departamento funkcijos. Tai leis efektyviau planuoti ir vykdyti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę.

Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės ir Aplinkos apsaugos įstatymų pakeitimais sudaryta galimybė efektyviau spręsti taršių gamybinių objektų daromo neigiamo poveikio aplinkiniams gyventojams problemą ir aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnams nutraukti sistemingai aplinką teršiančių subjektų veiklą. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pakeitimu sudaryta galimybė efektyviau ir greičiau nutraukti aplinkosaugos pažeidimus – panaikinta galimybė dėl to paties pažeidimo duoti daugiau kaip vieną privalomąjį nurodymą, o nurodymo laiku neįvykdžius – nustatyti prievolę perduoti reikalavimą dėl privalomojo nurodymo įvykdymo teismui; taip pat numatyta galimybė (esant įstatyme numatytiems atvejams) privalomuoju nurodymu stabdyti ūkio subjektų veiklą; sudaryta galimybė padidinti taršos šaltinių kontrolės efektyvumą, numatant teisę Aplinkos apsaugos agentūros darbuotojams be išankstinio įspėjimo bet kuriuo metu patekti į objektus ir paimti teršalų ėminius arba atlikti taršos matavimus. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimu numatyta galimybė panaikinti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) ar taršos leidimus ūkio subjektams, kurie sistemingai teršia aplinką (3 kartus per metus nustatomi atitinkamo pobūdžio pažeidimai ar neįvykdomi aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų duoti privalomieji nurodymai pašalinti tokio pobūdžio pažeidimus).

Aplinkos apsaugos agentūra iki 2021 m. sausio 1 d. buvo atsakinga už radiologinio monitoringo organizavimą, atlikimą, priežiūrą ir ankstyvojo perspėjimo sistemos RADIS bei ARGOS prognozavimo sistemų administravimą. Agentūra perdavė radiologinio monitoringo organizavimo, atlikimo, priežiūros ir ankstyvojo perspėjimo sistemos RADIS bei ARGOS prognozavimo sistemos administravimo funkcijas Radiacijos saugos centrui.

2020 m. Lietuvoje gama dozės reikšmė nė karto nebuvo viršijusi nustatytos normos. Radiologinis oro monitoringas vykdomas: 43 ankstyvojo radiacinio pavojaus perspėjimo automatinėse stotyse; 3 aerozolių mėginių ėmimo ir matavimo stotyse; 4 iškritų mėginių ėmimo stotyse; paviršinių vandens telkinių monitoringas vykdomas: 3 automatinėse upių vandens matavimo stotyse – Neryje ties Buivydžiais ir Nemune ties Smalininkais ir Rusne; 13 paviršinių vandens telkinių tyrimų vietų (6 upėse, 3 ežeruose, Kuršių mariose ir Baltijos jūroje paimami ėminiai ir tiriami laboratorijoje).

Siekiant užtikrinti galimybę operatyviai reaguoti į radiacijos lygio padidėjimus, galimus dėl statomos Baltarusijos AE veiklos, ES struktūrinės paramos lėšomis organizuotas radiacinio pavojaus perspėjimo sistemos modernizavimas – inicijuotas naujų matavimo sistemų ir 2 naujų stočių diegimas. 2 naujos aerozolių mėginių ėmimo stotys buvo instaliuotos Utenoje (sena susidėvėjusi įranga pakeista nauja) ir Varėnos r. Dubininko k. (Dzūkijos IMS stotyje) ir nuo 2020 m. liepos mėnesio nepertraukiamai imami ir tiriami aplinkos oro mėginiai.

Vykdydamas sveikatos apsaugos ministro nustatytus reikalavimus, 2020 m. Radiacinės saugos centras kontroliavo medienos ir durpių kuro, įvežamo iš teritorijų, kurios po avarijos Černobylio AE buvo užterštos radioaktyviosiomis medžiagomis, ir iš šio kuro gautų pelenų radioaktyvumą. Ši kontrolė atliekama siekiant užtikrinti, kad į Lietuvą nepatektų radioaktyviuoju ceziu Cs¹³⁷ užteršto medienos ir durpių kuro, o tokį kurą naudojančiose įmonėse nesusidarytų radioaktyviųjų pelenų. 2020 m. 44 atvejais į Lietuvą nebuvo leista įvežti medienos ir durpių kuro, kurio radioaktyvusis užterštumas Cs¹³⁷ viršijo nustatytą lygį.

Siekiant įvertinti, ar radioaktyviosiomis medžiagomis neužteršti maisto produktai ir geriamasis vanduo ir kokią apšvitą dėl maiste bei geriamajame vandenyje esančių gamtinių ir dirbtinių radionuklidų patiria Lietuvos gyventojai, 2020 m. Radiacinis saugos centras tyrė pagrindinių maisto produktų (pieno, mėsos, žuvies, bulvių, kopūstų, grūdų) ir Lietuvos miškų grybų bei geriamojo vandens ėminius. Nustatyta, kad ilgaamžių dirbtinių cezio Cs¹³⁷ ir stroncio Sr⁹⁰ radionuklidų aktyvumo koncentracija maisto produktuose ir jų žaliavose, atrinktose skirtinguose Lietuvos regionuose, įskaitant Ignalinos AE poveikio teritorijas bei teritorijas, kurios patenka į galimą Baltarusijos AE įtakos zoną, yra nedidelė ir papildomos nepagrįstos Lietuvos gyventojų apšvitos nelemia.

Ilgalaikių nacionalinių saugumą stiprinančių programų vykdymas

Krašto apsaugos sistemos plėtros programa. Programoje⁶⁴ nustatyti ilgojo laikotarpio krašto apsaugos sistemos plėtros tikslai, uždaviniai ir prioritetai. 2020 m. krašto apsaugos sistema tęsė nuoseklų nacionalinių gynybos pajėgumų vystymą, vykdydama plėtros programą ir siekdama įgyvendinti krašto apsaugos sistemos plėtros viziją – Lietuvos kariuomenė, pajėgi užtikrinti patikimą atgrasymą ir valstybės ginkluotą gynybą. Taigi svarbiausias krašto apsaugos sistemos vystymo tikslas ir toliau yra modernizacija – kariuomenės kovinės galios stiprinimas.

Krašto apsaugos sistemos plėtra 2020 m. rėmėsi dviem su Krašto apsaugos sistemos plėtros programa susijusiais planais: Krašto apsaugos sistemos 2019–2028 m. įsigijimų, susietų su pajėgumais, planu⁶⁵ ir Krašto apsaugos sistemos 2019–2028 m. personalo plėtros planu⁶⁶.

Personalų plėtros srityje dabartinis planas iki 2028 m. leidžia užtikrinti Lietuvos kariuomenei iškeltų karinių tikslų įgyvendinimą ir tarptautinių įsipareigojimų vykdymą bei atitiktį sprendimams dėl Lietuvos kariuomenės plėtros krypties. Lietuvos Respublikos Seimas 2019 m. gruodžio 19 d. priėmė įstatymą Nr. XIII-2709 dėl Lietuvos Respublikos principinės kariuomenės struktūros nustatymo ir krašto apsaugos sistemos personalo ribinio skaičiaus patvirtinimo. Šiuo įstatymu buvo patvirtinta nuolatinė principinė kariuomenės struktūra ir jai sukomplektuoti reikiami krašto apsaugos sistemos personalo skaičiai. Minimali jų riba atitinka realias šiandienos komplektavimo finansines ir personalo pritraukimo galimybes, o maksimali – optimalų poreikį principinei kariuomenės struktūrai užpildyti. Nuo 2020 m. šie skaičiai keičiami ne kasmet, bet tik pasikeitus saugumo aplinkai, nacionalinio saugumo politikos prioritetams ir uždaviniams, krašto apsaugos sistemos finansavimui ar Lietuvos kariuomenės personalo komplektavimo poreikiams.

Informacija apie svarbiausius krašto apsaugos sistemos plėtros programos vykdymo rezultatus pateikta šios ataskaitos II skyriuje „Nacionalinių gynybos pajėgumų stiprinimas“.

Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programa. Siekiant įgyvendinti šios programos nuostatas, buvo vykdomos Vyriausybės patvirtintos Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programos tarpinstituciniame veiklos plane ir kituose susijusiuose planavimo dokumentuose numatytos priemonės.

Vertinant Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programos įgyvendinimo pažangą pagal programos įgyvendinimo vertinimo kriterijus, pažymėtina, kad nebuvo pasiektos šių vertinimo kriterijų 2020 m. reikšmės, nustatytos programoje: gyventojų, saugiai besijaučiančių savo gyvenamojoje vietovėje, dalis (planuota – 85 proc., pasiekta – 79 proc.); gyventojų, manančių, kad rizika tapti nusikaltimo auka savo gyvenamojoje vietovėje yra maža, dalis (planuota – 70 proc., pasiekta – 68 proc.); ištirtų sunkių ir labai sunkių nusikaltimų⁶⁷ dalis (planuota – 70 proc., pasiekta – 61 proc.); savivaldybių, kuriose įkurta savanorių ugniagesių organizacijų, dalis (planuota – 90 proc., pasiekta – 87 proc.); modernizuota gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams perspėti apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją, galimus jos padarinius, jų šalinimo priemonės ir

⁶⁴ Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. XIII-1825 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. liepos 4 d. nutarimo Nr. X-743 „Dėl Krašto apsaugos sistemos plėtros programos patvirtinimo“ pakeitimo“ ši programa išdėstyta nauja redakcija.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. birželio 12 d. nutarimas Nr. 579-7.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. birželio 5 d. nutarimas Nr. 536, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2020 m. rugpjūčio 12 d. (nutarimas Nr. 896).

⁶⁷ Nusikaltimai, numatyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XX, XXVIII, XXX–XXXIII, XXXVI ir XXXVII skyriuose.

apsisaugojimo nuo ekstremaliosios situacijos būdus naudojama sistema (planuota – 74 proc., pasiekta – 18 proc.); neužimtų pirminės ir vidurinės grandies vidaus tarnybos sistemos pareigūnų pareigybių dalis (planuota – 10 proc., pasiekta – 16 proc.).

Nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa. 2020 m. pasibaigė Nacionalinės kovos su korupcija programos įgyvendinimo 2015–2019 m. tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo terminas. Tarpinstituciniame veiklos plane buvo numatytos 45 priemonės, iš kurių 36 buvo įgyvendintos, 6 priemonės įgyvendinti buvo vėluojama, viena priemonė neįgyvendinta, viena priemonė įgyvendinta iš dalies, viena priemonė įgyvendinimo atsisakyta. Iš numatytų 14 Programos vertinimo kriterijų buvo pasiekti 7⁶⁸.

Specialiųjų tyrimų tarnybos vertinimu, vis dar yra šios korupcijos rizikos Programoje nurodytose prioritetinėse srityse: politinėje veikloje ir teisėkūroje (nedeklaruota finansinė parama politinėms organizacijoms ir neteisėta įtaka gyventojų apsisprendimui skirti paramą; rinkėjų balsų pirkimas; paslėpta politinė reklama; didelė nepotizmo rizika savivaldoje; politikų, valstybės pareigūnų ir tarnautojų vengimas viešinti bendravimą ir ryšius su interesų grupėmis, atskleisti tikruosius siūlomų ar priimamų sprendimų iniciatorius); teismų ir teisėsaugos institucijų veikloje (skaidrumo trūkumas skirstant bylas; smulkioji korupcija); viešųjų pirkimų srityje (didelė „vieno tiekėjo“ viešųjų pirkimų dalis; didelis vidaus sandorių savivaldybėse skaičius; neskaidrūs perkančiosios organizacijos ir tiekėjo ryšiai bei susitarimai tarp viešųjų pirkimų dalyvių; mažai kontroliuojami viešieji ir privatūs interesai viešųjų pirkimų srityje); sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos srityje (nepakankamai valdomos rizikos, susijusios su parama; neužtikrinamas skaidrumas pacientų eilių sudarymo ir valdymo srityje; neužtikrinamas skaidrumas teikiant iš PSDF biudžeto apmokamas ir neapmokamas sveikatos priežiūros paslaugas); teritorijų planavimo, valstybinės statybų priežiūros ir atliekų tvarkymo srityje (korupcijos rizikos Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos veikloje, Kultūros paveldo departamento veikloje dalyvaujant teritorijų planavimo ir statybos priežiūros procesuose, Aplinkos apsaugos agentūros ir Aplinkos apsaugos departamento veikloje, leidimų išmesti šiltnamio efektą sukeliančias dujas administravimo procesuose; nepakankamai veiksmingas viešojo intereso gynimas teritorijų planavimo ir statybos srityje); ūkio subjektų veiklos priežiūros srityje (sistemiškai nevertinama, kokių priežiūros funkcijų, atsižvelgiant į rizikas, reikia, kurios priežiūros funkcijos perteklinės, kokios prioritetinės priežiūros sritys ir funkcijos, koks vykdomos priežiūros efektyvumas; neskaidrios ūkio subjektų atrankos tikrinimams procedūros; ne visos priežiūros institucijos turi rizikos nustatymo sistemas); viešojo administravimo srityje, valstybės tarnyboje ir turto valdymo srityje (nuomojant valstybės bei valstybės valdomų įmonių nekilnojamą turtą); privačiame sektoriuje (korupcinio pobūdžio rizikos sporte; menkas verslo įsitraukimas į antikorupcinę veiklą ir antikorupcinių standartų diegimą).

2020 m. lapkričio 4 d. Vyriausybė patvirtino Programos įgyvendinimo 2020–2022 m. tarpinstitucinį veiklos planą⁶⁹, skirtą NKKP tikslams ir juos detalizuojantiems uždaviniams įgyvendinti, o svarbiausia – pažangai 8 prioritetinėse srityse⁷⁰, kuriose korupcijos pasireiškimo tikimybė didžiausia, pasiekti: politinėje veikloje ir teisėkūroje, teismų ir teisėsaugos institucijų veikloje, viešųjų pirkimų srityje, sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos srityje, teritorijų planavimo srityje, valstybinės statybų priežiūros ir atliekų tvarkymo srityje, ūkio subjektų veiklos priežiūros srityje, viešojo administravimo srityje, valstybės tarnyboje ir turto valdymo srityje, privačiame sektoriuje. Plane taip pat numatyta horizontali veiklos kryptis „Antikorupcinis švietimas“, skirta korupcijos rizikai mažinti visose aukščiau nurodytose srityse. Naujajame plane patvirtintos 46 priemonės⁷¹, iš kurių 2020 m. turėjo būti įgyvendintos 3. Viena priemonė įgyvendinta, vieną įgyvendinti vėluojama, o viena įgyvendinta iš dalies.

Kultūros ministerija, įgyvendindama Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje numatytas priemones, 2020 m. centralizavo kultūros ministro valdymo srities įstaigų kultūros paskirties

⁶⁸ Išsami Programos įgyvendinimo 2015–2019 m. stebėsenos ataskaita:

<https://www.stt.lt/doclib/iwlpfjmqm2krucnq2u28zyguhkhv7ddy>

⁶⁹ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1f7c4180227f11eb932eb1ed7f923910>

⁷⁰ NKKP 14.1 – 14.8 punktai.

⁷¹ Tarp kurių 2015–2019 m. tarpinstituciniame veiklos plane numatytos, tačiau neįgyvendintos priemonės ir priemonės, kurias įgyvendinti buvo vėluojama.

pastatų statybos ir remonto darbų pirkimus ir pirkimus paveldo tvarkos programoms įgyvendinti, šias funkcijas priskirdama Kultūros infrastruktūros centrui.

Valstybinė narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 m. programa. Programoje nustatyti Lietuvos ilgalaikiai psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės ir jų vartojimo prevencijos politikos tikslai, uždaviniai ir kryptys. Siekiant įgyvendinti šios programos nuostatas, buvo vykdomos Narkotikų, tabako ir alkoholio prevencijos tarpinstituciniame veiklos plane 2020–2023 m. ir kituose susijusiuose planavimo dokumentuose numatytos priemonės⁷². Tarpinstituciniame veiklos plane buvo numatytos 33 priemonės, iš kurių 32 buvo įgyvendintos, 2 priemonės įgyvendinti buvo vėluojama, viena priemonė neįgyvendinta, viena priemonė įgyvendinta iš dalies.

Bendradarbiaujant valstybės, savivaldybių ir verslo sektoriams, įgyvendinamos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo priemonės. Reaguojant į ankstyvosios intervencijos paslaugų trūkumą jauniems asmenims, sukurta pagalbos sistema bei tęsiamas darbas diegiant ir koordinuojant ankstyvosios intervencijos programą nacionaliniu lygiu. Svarbiu siekiu išlieka ne tik psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo socialinių pasekmių asmeniui, jo artimiesiems ir visuomenei mažinimas, bet ir teikiamų psichologinės socialinės reabilitacijos paslaugų aprėpties ir prieinamumo didinimas.

⁷² Priemonės vykdo 11 institucijų (12 priemonių vykdo Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, po 4 priemonės Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Kalėjų departamentas prie Teisingumo ministerijos, 3 priemonės – Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, 2 priemonės – Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos, po 1 Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos statistikos departamentas, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos ir Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos)